

NİĞDE EKOTURİZMİNDE YEREL HALKIN EKOTURİZME YÖNELİK BİLİNÇ ALGISI

Fen Bilimler Ekotruzim Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Mustafa Alparaslan

OCAK- 2023

Kadriye Ece Ecemiş tarafından hazırlanan **NİĞDE EKOTURİZMİNDE YEREL HALKIN EKOTURİZME YÖNELİK BİLİNÇ ALGISI** başlıklı bu çalışma tarafımızca okunmuş olup, yapılan savunma sınavı sonucunda kapsam ve nitelik açısından başarılı bulunarak jürimiz tarafından **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

ONAYLAYANLAR:

Tez Danışmanı:

Prof. Dr. Mustafa Alparaslan
İzmir Katip Çelebi Üniversitesi

Tez Eş-danışmanı:

Doç. Dr. Aslıhan Nakiboğlu
Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi

Jüri Üyeleri:

Prof. Dr. Mustafa Alparaslan
İzmir Katip Çelebi Üniversitesi

Doç. Dr. Aslıhan Nakiboğlu
Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi

Prof. Dr. Cenk Durmuşkahya
İzmir Katip Çelebi Üniversitesi

Savunma Tarihi: 20.01.2023

Yazarlık Beyanı

Ben, **Kadriye Ece Ecemiş**, başlığı **NİĞDE EKOTURİZMİNDE YEREL HALKIN EKOTURİZME YÖNELİK BİLİNÇ ALGISI** olan bu tezimin ve tezin içinde sunulan bilgilerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim. Ayrıca:

- Bu çalışmanın bütünü veya esası bu üniversitede Yüksek Lisans derecesi elde etmek üzere çalıştığım süre içinde gerçekleştirilmiştir.
- Daha önce bu tezin herhangi bir kısmı başka bir derece veya yeterlik almak üzere bu üniversiteye veya başka bir kuruma sunulduysa bu açık biçimde ifade edilmiştir.
- Başkalarının yayımlanmış çalışmalarına başvurduğum durumlarda bu çalışmalara açık biçimde atıfta bulundum.
- Başkalarının çalışmalarından alıntıladığımda kaynağı her zaman belirttim. Tezin bu alıntılar dışında kalan kısmı tümüyle benim kendi çalışmamdır.
- Kayda değer yardım aldığım bütün kaynaklara teşekkür ettim.
- Tezde başkalarıyla birlikte gerçekleştirilen çalışmalar varsa onların katkısını ve kendi yaptıklarımı tam olarak açıkladım.

Tarih: 20.01.2023

NİĞDE EKOTURİZMİNDE YEREL HALKIN EKOTURİZME YÖNELİK BİLİNÇ ALGISI

Öz

Yerel topluluğa daha sürdürülebilir olan alternatif geçim kaynağı sağlayarak topluluk gelişimine yardımcı olan ekoturizmin amacı, gezginlere ekolojik bir deneyim yaşatan, ekolojik çevreyi koruyan ve ekonomik fayda sağlayan, başta biyolojik çeşitlilik olmak üzere kaynakları korumak ve kaynakların sürdürülebilir kullanımını sağlamaktır. Bu çalışmada Niğde ilinin ekoturizm potansiyeli ve yerel halkın ekoturizme yönelik bakış açısının incelenmesi amaçlanmıştır. Niğde; doğal güzellikleri, kültürel varlıkları ve termal kaynakları ile turizm açısından önemli bir yere sahiptir. Niğde, tarihsel anlamda bünyesinde yer aldığı medeniyetlerin dil, kültür, sanat anlayışlarıyla yoğrularak harmanlanmasıyla bugünler aktarılan çok değerli eserleri barındıran bir kenttir. Ayrıca coğrafi konumundan dolayı etrafında dağların yer alması, bu bölgelerde yer alan endemik bitki ve hayvanları ile kültür turizmi yanında doğa ve alternatif turizme imkan veren özellikleri de Niğde'yi değerli kılmaktadır. Bu kapsamda veriler, nicel araştırma yöntemi kullanılarak 01 Ağustos-15 Aralık 2022 tarihleri arasında Demografik Bilgi Formu, Ekoturizme Yönelik Algılamalar ile Ekoturizme Yönelik Tutumlar anket formu yoluyla toplanmıştır. Veriler dijital kanallar yardımıyla ve yüz yüze görüşmelerle toplanmıştır. Bu çalışmada örnekleme birimi, Niğde ilinde yaşayan yerel halktır. Araştırmada kolayda örnekleme yönteminden yararlanılmıştır. Araştırmanın örneklemini, araştırma sahasını temsilen araştırmaya katılmayı kadul eden Niğde ilinde yaşayan 443 katılımcı oluşturmaktadır. Yapılan analiz sonucunda Katılımcıların ekoturizmle ilişkin olarak “doğayı anlatan ve içinde yaşanmasına imkân veren bir turizmdir” görüşleri ön plana çıkmaktadır. Katılımcıların %58,2'sinin daha önce ekoturizme hiç katılmadıkları; katılımcıların ekoturizmin “bölgenin tanıtımına katkı sağlar”, “ilimizin dışa açılmasını sağlar” yönünde kanaat sahibi oldukları tespit edilmiştir. 25 ve altı yaşlardakilerin ekoturizme yönelik tutumlarının daha büyük yaşlardaki katılımcılara göre daha olumsuz olduğu sonucuna varılmıştır. Katılımcıların gelir durumunun artmasıyla birlikte ekoturizme yönelik tutumları da olumlu olarak arttığı; evli olan katılımcıların bekar katılımcılara göre ekoturizme yönelik tutumları daha olumlu olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların eğitim durumlarına, cinsiyetlerine, ekoturizm katılma sıklıklarına göre ekoturizm tutumlarında farklılık olmadığı belirlenmiştir. Sonuçlar, Niğde'nin turizmin birçok alanında önemli potansiyelleri olan bir kent olduğunu; doğal, tarihi ve kültürel değerlerin öne çıkarılarak değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Anahtar kelimeler: Niğde, ekoturizm, turizm Potansiyeli, sürdürülebilir turizm

ABSTRACT

The purpose of ecotourism, that helps community development by providing a more sustainable alternative source of livelihood to the local community, is to protect resources, especially biodiversity, and to ensure the sustainable use of resources which provide an ecological experience to travelers, protect the ecological environment and provide economic benefits. In this study, it is aimed to examine the ecotourism potential of Niğde province and the perspective of the local people towards ecotourism. Niğde; It has an important place in terms of tourism with its natural beauties, cultural assets and thermal resources. Niğde is a city that hosts very valuable works that are transferred today through the blending of the civilizations in its historical context with the understanding of language, culture and art.

In addition to its geographical location, the mountains around it, the endemic plants and animals in these regions and cultural tourism, as well as the features that allow nature and alternative tourism, make Niğde valuable. In this context, data were collected through the Demographic Information Form, Perceptions Towards Ecotourism and Attitudes Towards Ecotourism questionnaire form between October 15 and November 30, 2022 using the quantitative research method. Data were collected with the help of digital channels and face-to-face interviews. The sampling unit in this study is the local people living in Niğde province. In this study, it was used the easy sampling method. The sample of the study consists of 443 participants living in Niğde province, who accepted to participate in the research to represent the research population. As a result of the analysis, the opinions of the participants regarding ecotourism that “it is a tourism that explains nature and teaches practically” come to the fore.

58.2% of the participants had never participated in ecotourism before; It has been determined that the participants have the opinion that ecotourism "contributes to the promotion of the region", "it enables our province to open up". It was concluded that the attitudes of those aged 25 and under towards ecotourism were more negative than those of older age groups. From the income status of the participants increased, their attitudes towards ecotourism also increased; It has been determined that married participants have more positive attitudes towards ecotourism than single participants. It was determined that there was no difference in the ecotourism attitudes of the participants according to their educational status, gender, and frequency of participating in ecotourism. The results show that Niğde is a city with significant potentials in many areas of tourism; reveals that natural, historical and cultural values should be emphasized and evaluated.

Keywords: Niğde, ecotourism, tourism potential, sustainable tourism

İÇİNDEKİLER

Yazarlık Beyanı	iii
Öz	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ	xii
GİRİŞ	1
1.1. İlgili Araştırmalar	1
1.2. Araştırmanın Amacı	5
1.3. Araştırmanın Hipotezleri	6
1.4. Araştırmanın Önemi	8
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	9
1.6. Varsayımlar	9
2. TURİZM VE EKOTURİZM	10
2.1. Turizm Kavramı	10
2.1.1. Turizmin Tanımı	11
2.1.2. Tarihsel Süreçte Turizm	19
2.1.3. Turizmin Temel Özellikleri	22
2.1.4. Turizmin Sınıflandırılması	24
2.1.4.1. Kişi Sayısına Göre Turizm	25
2.1.4.2. Gidilen Yere Göre Turizm	29
2.1.4.3. Sosyoekonomik Duruma Göre Turizm	31
2.1.4.4. Yaşa Göre Turizm	38
2.1.4.5. Amaca Yönelik Turizm	41
2.2. Sürdürülebilir Turizm	42
2.2.1. Sürdürülebilir Turizm İlkeleri	46
2.2.2. Sürdürülebilir Turizmin Amaçları	46
2.2.3. Sürdürülebilir Turizmin Tasnifi	49
2.2.4. Sürdürülebilir Turizm Gelişimi	49
2.3. Ekoturizm Kavramı	51
2.3.1. Dünyada Ekoturizmin Gelişimi	54

2.3.2. Türkiye’de Ekoturizmin Gelişimi	56
2.3.3. Ekoturizmde Tüketici Profili	57
2.3.4. Ekoturizmin Etkileri	58
2.3.4.1. Çevresel Etkiler	59
2.3.4.2. Sosyo-Kültürel Etkileri	62
2.3.4.3. Ekonomik Etkileri	64
2.3.5. Ekoturizm Çeşitleri	65
2.3.5.1. Yaban Hayatı Odaklı Turizm	66
2.3.5.2. Doğa Fotoğrafçılığı	72
2.3.5.3. Botanik Turizmi	73
2.3.5.4. Doğa Yürüyüşü	74
2.3.5.5. Bisiklet Turizmi	75
2.3.5.6. Tarım Turizmi	76
2.3.5.7. Yamaç Paraşütü	76
2.3.5.8. Su Altı Dalış Turizmi	77
2.3.5.9. Kamp Karavan Turizmi	78
2.3.5.10. Mağara Turizmi	78
2.3.5.11. Çiftlik Turizmi	78
2.3.5.12. Antik Kentler ve Tarihi Çekim Turizmi	79
2.3.5.13. Atlı Doğa Yürüyüşü Turizmi	79
2.3.5.14. Yayla Turizmi	80
2.3.5.15. Akarsu Turizmi	80
2.3.6. Ekoturizm ve Sürdürülebilir Kalkınma İlişkisi	80
2.3.7. Dünyada ekoturizm	86
2.3.8. Türkiye’de Ekoturizm	90
2.3.1. Türkiye’de Kara Midye Yetiştiriciliği ve Ekonomik-Turistik Değeri	93
2.4. Niğde’nin Tarihi ve Coğrafi Özellikleri	98
2.4.1. Niğde’nin Eko Turizm Alanları ve Eko Turizm Çevresinde Yapılabilecek Faaliyetler	103
2.4.2. Niğde İli Ekoturizm Kaynak Değerleri	104
2.4.2.1. Dağ ve Doğa Yürüyüşü	105
2.4.2.2. Doğa Fotoğrafçılığı	107
2.4.2.3. Yayla Turizmi	110
2.4.2.4. Sağlık Turizmi	110

2.4.2.5. Kış Turizmi	111
2.4.2.6. Kültür, İnanç ve Müze Turizmi	111
2.4.2.7. Niğde Kamp Karavan Turizmi	112
2.4.2.8. Niğde Antik Kentler ve Tarihi Çekim Turizmi	113
2.4.2.9. Niğde Yerel Kültürel Değerleri	114
3. YÖNTEM	117
3.1. Araştırmanın Modeli	117
3.2. Saha ve Örneklem	117
3.3. Veri Toplama Araçları	118
3.4. Verilerin Analizi	119
4. BULGULAR VE YORUMLAR	121
4.1. Katılımcıların Tanımlayıcı Özelliklerine İlişkin Bulgular	121
4.2. Katılımcıların Ekoturizm Algılamalarına Yönelik Bulgular	122
4.2. Katılımcıların Ekoturizm Tutumlarına İlişkin Bulgular	123
4.4. Katılımcıların Tanımlayıcı Özelliklerine Göre Ekoturizm Tutumlarının Farklılaşmasına Dair Bulgular	128
SONUÇ	138
KAYNAKÇA	143
EKLER	165
ÖZGEÇMİŞ	172

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Turizmden Kaynaklanan Potansiyel Riskler.	81
Tablo 2. Sürdürülebilir Turizm için İlkeler.	82
Tablo 3. Ekoturizm gelişiminde üç sürdürülebilirlik sistemi.	84
Tablo 4. Niğde Turizm Değer Matrisi	104
Tablo 5. Belli Sahalar İçin Kabul Edilebilir Örneklem Büyüklükleri.	117
Tablo 6. Normallik Testi Sonuçları	118
Tablo 7. Katılanların Tanımlayıcı Özelliklere Göre Dağılımı	120
Tablo 8. Katılımcıların Ekoturizm Kavramına Yönelik Bulgular	121
Tablo 9. Ekoturizm katılma durumları	121
Tablo 10. Katılanların Ekoturizmin Olumlu Etkilerine Katılma İlgili İfadelere Verdiği Cevapların Dağılımları	122
Tablo 11. Ekoturizmin Olumlu Etkileri Puan Ortalamaları	126
Tablo 12. Ekoturizmin Olumlu Etkileri Puanlarının Cinsiyete Göre Farklılaşma Durumu	127
Tablo 13. Ekoturizmin Olumlu Etkileri Puanlarının Yaşa Göre Farklılaşma Durumu	127
Tablo 14. Ekoturizmin Olumlu Etkileri Puanlarının Eğitim Durumuna Göre Farklılaşma Durumu	129
Tablo 15. Ekoturizmin Olumlu Etkileri Puanlarının Gelir Durumuna Göre Farklılaşma Durumu	130
Tablo 16. Ekoturizmin Olumlu Etkileri Puanlarının Medeni Duruma Göre Farklılaşma Durumu	132
Tablo 17. Ekoturizmin Olumlu Etkileri Puanlarının Niğde’de Ekoturizm Faaliyetine Katılma Sıklığına Göre Farklılaşma Durumu	133
Tablo 18. Ekoturizmin Olumlu Etkileri Puanlarının Yapılma Olanığı Olan Eğlence Ekoturizmine Göre Farklılaşma Durumu	134
Tablo 19. Ekoturizmin Olumlu Etkileri Puanlarının Daha Önce Ekoturizm Faaliyetine Katılma Durumuna Göre Farklılaşma Durumu	136
Tablo 20. Araştırmanın hipotezlerinin kabul/red durumları	138

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. 2010–2020'da Çin anakarasındaki kuş gözlemcileri ve kuş gözlemciliği topluluklarının sayısı	68
Şekil 2. Amerika'nın Ulusal Parklarında Yaban Hayatı İzlemede En Sık Kullanılan Sözcükler Derlemesi	70
Şekil 4. Niğde Kalesi.	108
Şekil 5. Demirkazık Dağı.	108
Şekil 6. Çamardı Emlî Vadisi.	109
Şekil 7. Kayarardı Bağları.	109
Şekil 8. Bolkar Dağı Meydan Yaylası.	110
Şekil 9. Niğde Müzesi.	112
Şekil 10. Meydan Yaylası	113
Şekil 11. Roma su kemerleri	113
Şekil 12. Niğde'nin restore edilmiş bölgelerinin görünümü	115

GİRİŞ

1.1. İlgili Araştırmalar

Türkiye’de ekoturizm araştırmaları genel itibariyle 2000’ler ve sonrasında yoğunlaşmıştır. Bitirme, yüksek lisans ve doktora tezi bazında yapılan birçok çalışma bulunduğu gibi, yine akademik alanda ekoturizm üzerine yazılmış makale, bildiri ve kitaplar da literatür kayıtlarında yer almaktadır.

Bu çalışmalar kapsamında; Amaç (2003), Bartın ilinde ekoturizm olanaklarını araştırmış ve kitle turizminin tahripkâr etkisi ile mukayese etmiştir. Bartın vilayetinin önemli ekoturizm potansiyeli taşıdığını ve bu potansiyelin değerlendirilmesiyle kırsal kalkınma, bölgesel istihdam ve göç gibi konularda yeni çözümlerin gündeme gelebileceğini bildirmiştir

Sarıkaya (2004), Dilek Yarımadası+bda ye alan Büyük Menderes Deltası Milli Parkı’nı ekoturizm bağlamında inceleyerek, sahanın ekoturizm kaynak değerlerine sahip olduğunu belirlemiştir. Bu kaynakların ekoturizm adına değerlendirilebilmesi için yapılması gereken çalışmalar ve belirli bir zamana ihtiyaç olduğunu belirterek öneriler sunmuştur

Yalçınalp (2005), çalışmasında; popülerliği gün geçtikçe üst düzeylere çıkan ve Türkiye’de uygulama alanı bakımından dikkate değer bir bölge olan, Doğu Karadeniz Bölgesi’nde yer alan yaylaları, ekoturizm çerçevesinde doğal ve kültürel peyzaj değerleri bakımından değerlendirilmiştir. Çalışma alanını, geleneksel hayatın devam ettiği ve Trabzon’da da turistik alan olarak kabul edilmiş edilmiş beş yayla meydana getirmektedir. Çalışma alanı olarak tespit edilen bölgede Haziran ve Ekim aylarında ye alan dikkat çekici özelliklere sahip bitkilerin tespit edilmesi, sözü edilen bitkilerin mevsimlere göre değişmesi, doğal hayat ve kültürel peyzaj özellikleri muhafaza edilerek kullanılmasını hamaçlanmış; bölgeyi ziyaret edenlerin ve bölgede

yaşayan halkın yayla turizmine karşı tutumlarıyla ilgili değerlendirme yapıldığı bir anket çalışmaları uygulanmıştır. Bu bağlamda ekoturizm çerçevesinde yayla turizmi incelenmek suretiyle çalışma alanına yönelik sürdürülebilirlik çerçevesinde öneriler getirilmiştir.

Akın (2006), Kaçkar Dağları Milli Parkı'nın ekoturizm bağlamında çok yüksek doğal ve kültürel değerlere sahip olduğu tespit etmiştir. Çalışmada bu değerlerin yanı sıra, tehdit unsurları da araştırılmış ve alanın sürdürülebilirliğini teminat altına alacak yönetim önerileri belirlemiştir

Benzer Kılıç (2006), Türkiye'nin kuzeyinde yer alan Bolu kentinin Güneybatı bölümündeki Göynük ve yakın çevresinin potansiyel ekoturizm alanlarını tespit ettiği çalışmada, sürdürülebilir kalkınmaya yönelik stratejiler geliştirilmiştir. Alanın doğal ve kültürel peyzaj nitelikleri belirleyerek CBS teknikleriyle analizini yapmıştır. Yörenin doğal ve kültürel değerlerinin turizmde sürdürülebilirlik çerçevesinde kullanılmasına yönelik strateji ve önerileri kapsayan bölgeleme planı yapılmıştır.

Kiper (2006) tarafından yapılan çalışmada kültürel peyzajı ile öne çıkan Yörüköyü'nün sahip olduğu özellikler potansiyeli tespit edilmiştir. Bu çerçevede sadece kültürel peyzaj değerleri ile değil, aynı zamanda doğal peyzaj değerleri ile de kırsal turizm faaliyetlerinde yerini alması gerektiğini öne sürmüş ve Bütünleştirici bir sürdürülebilir kalkınma için kırsal turizmin önemi vurgulanmıştır. Bu amaçla öncelikle araştırma alanının doğal ve kültürel özellikleri hem yerel halka hem de ziyaretçilere uygulanan anketlerle sınıflandırılmıştır. Yapılan değerlendirmeler sonucunda araştırma alanındaki her üç arazi kullanım tipini de içeren sentez haritası geliştirilmiş; sonuç olarak yerel halk ve katkıda bulunanlar ölçeğinde öneriler üretilmiştir. Sonuçlar, Yörüköyü'nün sadece kırsal turizme dayalı zengin kültürel değerlere sahip bir sit olarak değerlendirilmemesi, önemli potansiyelleri olan doğal, tarımsal ve kültürel değerlerin planlama ve tasarımla bütünleştirilerek değerlendirilmesi gerektiğini göstermektedir.

Polat (2006), Karapınar İlçesinin ve yakın çevresinde yer alan doğal ve kültürel peyzaj nitelikleri doğal çevreye zarar vermeden bölgenin ekonomik anlamda kazanç sağlamasını sağlayacak ekoturizm planlamasıyla turizm sektörüne kazandırılması amacıyla bir çalışma yapmıştır. Bu bağlamda uygulanana yöntemlerle haritalar

meydana getirilmiştir. Potansiyellerden hareketle geliştirilecek ekoturizm etkinlikleri CBS yerinde gözlem ve anket çalışmalarının neticesinde meydana getirilmiştir. Netice itibari ile çalışma alanı ve civarına yönelik öneri ekoturizm etkinlikleri yapılması için uygun alanlar tespit edilmiş ve bu uygulamalara yönelik öneriler geliştirilmiştir.

Polat ve Önder (2006) çalışmalarında; kitle turizmine alternatif şeklinde meydana gelen ve 1980'lerden bugünlere dek süratle gelişen ekoturizmin çerçevesinde yer alan alternatif turizmin, 1980'lerde ortaya çıktığı ve turizm endüstrisinin en gelişen alt sektörlerinden biri haline geldiğini belirtmiştir. Bu çerçevede sahip olduğu yaban doğal varlıkları ve kültürel yapısı ile büyük bir potansiyele sahip olan Karapınar ili ve çevresinin, doğal ve kültürel alanları bozucu etkisi olmayan bir ekoturizm planlaması ile bu alanların turizm sektöründe kullanılması ve ekonomik yararlar üretilmesi amaçlanmıştır. Karapınar ili ve yakın çevresinin bazı ekoturizm faaliyetlerine uygunluğu Coğrafi Bilgi Sistemleri ile araştırılmıştır. Sonuç olarak, Karapınar ili ve çevresi için seçilen faaliyetler için uygun alanlar belirlenmiş ve bazı uygulama önerileri sunulmuştur.

Nayir (2009), çalışmasında ekoturizm, doğal ve kültürel değerlerin korunması için sürdürülebilir turizmin önemli segmentlerinden biri olduğunu doğal ve kültürel özellikleri bakımından ekoturizm bakımından zengin bir potansiyele sahip olan Isparta bölgesinin Türkiye önemli bir turizm noktası adayı olduğunu, ancak bu potansiyel istenilen nitelik ve düzeyde değerlendirilemediğini belirtmiştir. Bu çalışma, ekoturizm kavramını ve çerçevesini teorik olarak tartışmak, mevcut durumun analizini yapmak, Isparta ilindeki doğal sit alanlarındaki ziyaretçilerin ve uzmanların ekoturizme yönelik talep ve eğilimlerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Son olarak ekoturizm kavramı ve çerçevesi ele alınmış, Isparta'da ekoturizm faaliyetleri ile ilgili mevcut durum, talepler ve eğilimler analiz edilerek önerilerde bulunulmuştur.

Aydın (2010), Artvin-Camili biyosfer rezerv alanında yer alan 6 orman köyünün ahalisi ile anketler yapmıştır. Bu anketler ile ekoturizmin kırsal kalkınma üzerindeki sosyo-ekonomik etkileri araştırılmış, yerel halkın durumu ekoturizm faaliyetlerinden önce-sonra şeklinde değerlendirilmiştir

Şahin (2014), orman kaynaklarının ekoturizm amaçlı kullanımı konusunda çalışma yapmış ve Avrupa ülkelerinden uygulamaları araştırmıştır. Avrupa'da

incelenen korunan alanlarda ziyaretçi merkezleri, doğa eğitimi ve milli park çalışanlarına önem verildiği belirlenmiştir. Ülkemizle kıyaslama yapılmış ve ormancılık politikalarının bu alanda neden olduğu sorunlara çözüm önerileri sunulmuştur.

Kavak (2015), ekoturizm faaliyetlerine odaklanan çalışma alanında, yerel alanda ekoturizmin nasıl algılandığını ve yerel halkın ekoturizme karşı tutumunu incelemiştir. Araştırma sonucunda, yöre halkının tutumlarının demografik değişkenlere bağlı olarak farklılaşma düzeyi değerlendirilmiştir. Tarama modeli kullanıldığı araştırmada Edremit Körfezi'nin kuzey kıyılarında yaşıyan yerel halk, araştırmanın grubunu oluşturmaktadır. Bu çalışmada ekoturizmin olumlu etkilerini açıklayan 16 değerşkendenden oluşan 3 boyutlu örüntüler ortaya çıkmıştır. Bu boyutlar ile yerel halkın özellikleri arasında anlamlı bir ilişki sağlanmışır. Bu çalışmada, bu alandaki potansiyel ekoturizmin belirlenmesi ve ayrıca sürdürülebilir ekoturizm faaliyetlerinin artırılması ve iyileştirilmesi amaçlanmıştır.

Çalışkan (2018), Küre Dağları Milli Parkı'nda kadınların ekoturizme hangi düzeyde destek olduğunu anketlerle araştırmış ve analiz etmiştir. Ekoturizmin bölgedeki sürdürülebilirliği için kamu kuruluşlarının, yerel halkın ve yönetimlerin desteklerine ihtiyaç olduğu belirlenmiştir

Sevinç (2019), İzmir ili Çiçekliköy yöresinin ekoturizm potansiyelini araştırmış, oluşabilecek olumlu-olumsuz etkiler üzerine hipotez üretmiştir. Yapılacak aktivitelerin planlama dahilinde değerlendirilmesi önerilmiştir

Kahyaoğlu, ve arkadaşları (2019) yaptıkları çalışmada; doğal çevreye en düşük düzeyde zarar veren alternatif turizm türü olan ekoturizm çerçevesinde Gümüşhane ilinin ekoturizm potansiyeliyle ilgili bir değerlendirme yapmıştır. Bölgenin doğal ve kültürel değerleri ekoturizmin kaynağı olacak şekilde değerlendirilmiş; nihayet Gümüşhane ilinde uygulamaya konulabilecek ekoturizm etkinlikleriyle ilgili öneriler geliştirilmiştir ve bu etkinlikler haritalandırılmışır.

Alinoğlu (2020), Artvin ili Arhavi ilçesinin ekoturizm potansiyelini araştırarak, yarattığı fırsatlar, oluşturduğu tehditler ile güçlü ve zayıf yönlerini ortaya koyan SWOT analizi ile incelemiştir. Sorumlu seyahat ilkesinin önemini vurgulayarak geleceğe yönelik öneriler sunan bir kaynak oluşturmuştur

Kartal (2021), hem kıyı hem de dağlık kesimleri içermesi, farklı bitki örtüsüne sahip olması, toprak yapısı, temiz yeraltı ve yüzey suları, zenginliği ile ekoturizm açısından önemli fırsatlar sunan Doğu Karadeniz Bölgesinde yer alan Trabzon ilini çalışma alanı olarak belirlemiştir. Florasında tıbbi ve aromatik bitkiler bulunan, hem kutupsal hem de tropikal hava kütlelerine sahip. Trabzon ilindeki yerel halkın ekoturizme yönelik tutum ve algılarına odaklanan bu çalışma, yöre halkının ekoturizm bilincini belirlemeyi ve bu kişilerin tutumunu ölçmeyi amaçlanmıştır. Araştırmaya ilişkin veriler anket yöntemiyle elde edilecek olup, araştırmanın sahasını Trabzon halkı oluşturmaktadır. Çalışma sonucunda Trabzon'da ikamet eden halkın ekoturizmin iktisadi, çevresel ve sosyo-kültürel gelişimine yönelik pozitif bir tutum içinde olduğu gözlemlenmiştir.

“Niğde Ekoturizminde Yerel Halkın Ekoturizme Yönelik Bilinç Algısı” adlı çalışmanın bu alanındaki literatüre Niğde ekoturizm olanaklarını tanıttığı ve yerel halkın ekoturizme yönelik bilinç algısını ortaya koymasına katkıda bulunacağı düşünülmektedir. Araştırma sonucunda sağlanan verilerin önemli olmasının yanında bu konuyla ilgili yapılması mümkün deneysel çalışmalar için bir temel oluşturacağı düşünülmektedir. Bu araştırmayla ortaya konulan verilerin Türkiye’de ekoturizm algısının kavranması ve halkın ekoturizmin önemini kavramasının önemini gösteren bir çerçeve sunacağı için yararlı olacağı umulmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Alternatif turizm türlerinden olan ekoturizm potansiyeline sahip bölgelerde ekoturizmi geliştirmek, doğal çevreye olduğu yerel halka çeşitli yararlar sağlamaktadır. Bir bölgede ekoturizm faaliyetlerinin oluşturulabilmesi için ekoturizm potansiyeline sahip bölgede yanında yerel halka fayda sağlaması mühim bir unsur olmaktadır. Ekoturizmin aktif şekilde uygulandığı ya da ekoturizm planlamasının yapıldığı destinasyonlarda yaşayan yerel halkın, ekoturizme bakış açılarının pozitif veya negatif olması, oradaki faaliyetleri etkilemektedir. Buradan hareketle çalışma kapsamında Niğde ilinin ekoturizm potansiyeli ve yerel halkın ekoturizme yönelik bakış açısının incelenmesi amaçlanmaktadır.

1.3. Araştırmanın Hipotezleri

Çalışma alanı olan Niğde İli'nin ekoturizm bakımından zengin potansiyeli olduğu kabul edilmektedir. Bu bağlamda yerel halkın ekoturizme yönelik tutumları ile ilgili aşağıdaki hipotezler geliştirilmiştir:

H 1: Yerli halkın ekoturizm tutumları cinsiyetlerine göre anlamlı farklılıklar gösterir.

- Yerli halkın ekoturizmin ekonomik gelişmeye katkısına ilişkin tutumları , cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılıklar gösterir.
- Yerli halkın ekoturizmin sosyo-kültürel gelişmeye katkısına ilişkin tutumları , cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılıklar gösterir.
- Yerli halkın ekoturizmin çevreye katkısına ilişkin tutumları , cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılıklar gösterir.

H 2: Yerli halkın ekoturizm tutumları yaşlarına göre anlamlı farklılıklar gösterir.

- Yerli halkın ekoturizmin ekonomik gelişmeye katkısına ilişkin tutumları yaş değişkenine göre anlamlı farklılıklar gösterir.
- Yerli halkın ekoturizmin sosyo-kültürel gelişmeye katkısına ilişkin tutumları yaş değişkenine göre anlamlı farklılıklar gösterir.
- Yerli halkın ekoturizmin çevreye katkısına ilişkin tutumları yaş değişkenine göre anlamlı farklılıklar gösterir.

H 3: Yerli halkın ekoturizm tutumları eğitim durumuna göre anlamlı farklılıklar gösterir.

- Yerli halkın ekoturizmin ekonomik gelişmeye katkısına ilişkin tutumları eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılıklar gösterir.
- Yerli halkın ekoturizmin sosyo-kültürel gelişmeye katkısına ilişkin tutumları eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılıklar gösterir.
- Yerli halkın ekoturizmin çevreye katkısına ilişkin tutumları eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılıklar gösterir.

H 4: Yerli halkın ekoturizm tutumları gelir durumuna göre anlamlı farklılıklar gösterir.

- Yerli halkın ekoturizmin ekonomik gelişmeye katkısına ilişkin tutumları gelir durumu değişkenine göre anlamlı farklılıklar gösterir.
- Yerli halkın ekoturizmin sosyo-kültürel gelişmeye katkısına ilişkin tutumları gelir durumu değişkenine göre anlamlı farklılıklar gösterir.
- Yerli halkın ekoturizmin çevreye katkısına ilişkin tutumları gelir durumu değişkenine göre anlamlı farklılıklar gösterir.

H 5: Yerli halkın ekoturizm tutumları medeni durumlarına (evli ya da bekar oluşlarına) göre anlamlı farklılıklar gösterir.

- Yerli halkın ekoturizmin ekonomik gelişmeye katkısına ilişkin tutumları , medeni durum değişkenine göre anlamlı farklılıklar gösterir.
- Yerli halkın ekoturizmin sosyo-kültürel gelişmeye katkısına ilişkin tutumları , medeni durum değişkenine göre anlamlı farklılıklar gösterir.
- Yerli halkın ekoturizmin çevreye katkısına ilişkin tutumları , medeni durum değişkenine göre anlamlı farklılıklar gösterir.

H 6: Yerli halkın ekoturizm tutumları Niğde'de ekoturizm faaliyetine katılma sıklığına göre anlamlı farklılıklar gösterir.

- Yerli halkın ekoturizmin ekonomik gelişmeye katkısına ilişkin tutumları Niğde'de ekoturizm faaliyetine katılma sıklığına göre anlamlı farklılıklar gösterir.
- Yerli halkın ekoturizmin sosyo-kültürel gelişmeye katkısına ilişkin tutumları Niğde'de ekoturizm faaliyetine katılma sıklığına göre anlamlı farklılıklar gösterir.
- Yerli halkın ekoturizmin çevreye katkısına ilişkin tutumları Niğde'de ekoturizm faaliyetine katılma sıklığına göre anlamlı farklılıklar gösterir.

H 7: Yerli halkın ekoturizm tutumları yapıma olanağı olan eğlence ekoturizmine göre anlamlı farklılıklar gösterir.

- Yerli halkın ekoturizmin ekonomik gelişmeye katkısına ilişkin tutumları yapıma olanağı olan eğlence ekoturizmine göre anlamlı farklılıklar gösterir.

- Yerli halkın ekoturizmin sosyo-kültürel gelişmeye katkısına ilişkin tutumları yapıma olanağı olan eğlence ekoturizmine göre anlamlı farklılıklar gösterir.
- Yerli halkın ekoturizmin çevreye katkısına ilişkin tutumları yapıma olanağı olan eğlence ekoturizmine göre anlamlı farklılıklar gösterir.

H 8: Yerli halkın ekoturizm tutumları daha önce ekoturizm faaliyetine katılma durumuna göre anlamlı farklılıklar gösterir.

- Yerli halkın ekoturizmin ekonomik gelişmeye katkısına ilişkin tutumları daha önce ekoturizm faaliyetine katılma durumuna göre anlamlı farklılıklar gösterir.
- Yerli halkın ekoturizmin sosyo-kültürel gelişmeye katkısına ilişkin tutumları daha önce ekoturizm faaliyetine katılma durumuna göre anlamlı farklılıklar gösterir.
- Yerli halkın ekoturizmin çevreye katkısına ilişkin tutumları daha önce ekoturizm faaliyetine katılma durumuna göre anlamlı farklılıklar gösterir.

1.4. Araştırmanın Önemi

Yerel halkın ekoturizm algısı, yaşanılan bölgede ekoturizmin gelişmesi üzerinde de önemli bir etkiye sahiptir; bu bağlamda bu çalışmanın Niğde bölgesinde yaşayan yerel halkın ekoturizme yönelik algılarını ortaya koyarak gelecek dönemlerde Niğde İli'nde gerçekleştirilecek olan ekoturizm ile ilgili planlamalarda bir katkı sunacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda çalışma, Niğde İli'ndeki ekoturizm potansiyelini, bölge halkının ekoturizm bilincini ve bakış açılarını ortaya koyarak yerel yönetim dinamiklerin ekoturizm vizyonuna akademik bir yaklaşım sağlayacaktır.

“Niğde Ekoturizminde Yerel Halkın Ekoturizme Yönelik Bilinç Algısı” adlı çalışmanın bu alanındaki literatüre Niğde ilinin ekoturizm potansiyeli ve yerel halkın ekoturizme yönelik bakış açısının incelenmesi ilişkin bir örnek oluşturması bakımından katkı sunacağı öngörülmektedir. Araştırmada elde edilen verilerin bu konudaki ilişkileri tanımlanması ile değerlendirilmesi bakımından büyük bir önem taşınması ile birlikte bu konuda ilgili yapılacak çalışmalara bir temel teşkil edeceği öngörülmektedir. Bu araştırmayla ortaya konulan verilerin Türkiye’de ekoturizm ile ilgili bir çerçeve sunacağı için yararlı olacağı umulmaktadır

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

- Araştırma alanı, Niğde İli'nde ikamet eden yerel halk ile sınırlandırılmıştır.
- Araştırmada anket yönteminden veri toplama ve ölçme aracı olarak yararlanılmıştır.
- Araştırmada kullanılan anketler 01 Ağustos-15 Aralık 2022 tarihlerinde uygulanmıştır.
- Araştırma verileri ankete katılanların verdikleri cevaplarla sınırlıdır

1.6. Varsayımlar

Ankete katılanların örneklem olarak sahayı temsil ettiği; anket sorularını cevaplarken doğru ve samimi davrandıkları varsayılmıştır.

Araştırma veri toplama araçlarının araştırmanın amacına uygun veri toplamakta yeterli olduğu varsayılmıştır.

2. TURİZM VE EKOTURİZM

2.1. Turizm Kavramı

Turizmin önemi, ev sahibi ülkeye sağladığı birçok avantaj ve yarardan kaynaklanmaktadır. Ancak turizmin gerçek önemi, doğasından ve nasıl tanımlanıp yapılandırıldığından gelmektedir. Turizm, bir ülkenin birçok ekonomik yarar ve değer sağlayarak ülkenin marka değeri, imajı ve kimliğinin oluşturulmasına yardımcı olarak tam büyümesine ve gelişmesine katkıda bulunmaktadır. Turizm endüstrisi, çekici destinasyonların ötesine geçerek, ekonomik büyümeye önemli katkı sağlayan bir unsur haline gelmektedir. Turizmi önemli kılan, tüm fayda ve avantajlarını beraberinde getiren doğası, anlamı ve bileşimidir.

Turizm endüstrisi, sağladığı yararlar ve daha pek çok endüstri için talep oluşturan ve büyüme sağlayan ticari bir faaliyet rolü oynadığı için önemlidir. Turizm yalnızca ekonomik faaliyetlere fazla katkıda bulunmakla kalmamakta, bununla birlikte daha fazla gelir sağlamakta, istihdam yaratmakta ve kalkınmada göz ardı edilemez bir rol oynamaktadır (Selçuk ve Şahin; 2008: 26).

Turizm, kendi şehrinden veya ülkesiden farklı bir yere çeşitli eğlence veya iş amacıyla seyahat etmek ve orada uzun bir süre önemli bir süre kalmak olarak tanımlanabilmektedir. Burada; bir amaç için ve doğası gereği çok uzun veya kalıcı olmayan bir konaklama için seyahat etmek söz konusudur (Acar, 2020: 308).

Turizm, geniş kapsamlı faydalar sağlayan geniş ölçekli tüketim için temel oluşturan bir faaliyet haline gelmektedir. Turizm, endüstriler, ekonomi, toplum ve dolayısıyla bir ülkenin tümünün büyümesi, ilerlemesi ve gelişmesi üzerinde geniş kapsamlı olumlu etkileri olan bir faaliyet olarak önem kazanmaktadır. Turizmin tanımı aynı zamanda, avantaj ve faydaların çoğunun ülke tarafından bir bütün olarak elde

edildiği turizm endüstrisinin temelini ve geniş bağlamını oluşturmaktadır (Topsakal, Yüzbaşıoğlu ve Kocabıyık, 2018: 299-200).

Turizm, daha fazla ekonomik faaliyete katkıda bulunmayanları sıra daha fazla istihdam, gelir yaratmakta ve kalkınmada önemli bir rol oynamaktadır. Özellikle otelcilik, konaklama, hizmet, eğlence ve ulaşım sektöründe istihdam yaratmaktadır. Öte yandan turizm, yollar, bağlantılar, havaalanı iyileştirmelerine giderek ve bir turist için bir yeri çok daha iyi bir şekilde ziyaret etmesine yardımcı olan diğer faaliyetler için yol açarak altyapı gelişimine yardımcı olmaktadır. Ayrıca turistler yeni yerleri ziyaret ettiklerinde birbirlerine saygı, hoşgörü ve sevgi göstermeyi öğrendikçe toplumsal ilerlemeyi de teşvik etmektedir (Yağcı, 2007: 14).

Bir endüstri olarak turizm, bir faaliyet olarak turizmin yarattığı ihtiyaç ve talebi karşılamaktadır. Artık turizm, tanımında da belirtildiği gibi bir endüstri değil, bir endüstriler grubudur. Bu, turizm endüstrisinin değerini veya tedarik zincirini oluşturmaktadır. Turizm endüstrisi, sağladığı faydalar ve daha birçok endüstri için talep ve büyüme yaratan ticari bir faaliyet rolü nedeniyle önemlidir.

2.1.1. Turizmin Tanımı

Turizm, kişinin memleketinden veya her zamanki bölgesinden uzakta bir yere iş veya eğlence amaçlı seyahat etme eylemini ifade etmektedir. Turizm, yükselen ekonomiler ve gelişmekte olan ülkeler için büyük fırsatlar sunmaktadır. İstihdam yaratır, yerel ekonomiyi güçlendirir, yerel altyapı gelişimine katkıda bulunur ve doğal çevrenin, kültürel varlıkların ve geleneklerin korunmasına ve yoksulluğun ve eşitsizliğin azaltılmasına yardımcı olabilmektedir.

Günümüzde turizm; havayolu ve ulaşım şirketleri, konaklama işletmeleri, pazarlamacılık vb. gibi farklı işkollarından 41 farklı alt sektörle bağlantı halinde olan ve milyonlarca kişinin birbiriyle iletişim içerisinde olduğu, kendine özgü dil ve kültür geliştirmiş bir kitle hareketi olmuştur (Çımat ve Ozan, 2003: 15). Bu nedenle turizmin tanımlanması gereği ortaya çıkmıştır. Latince kökene sahip olan ve ilk kez 1811’de Oxford İngilizce Sözlüğü’nde kullanılan “turizm” kelimesi köken olarak, “dönme” anlamındaki “tornus” sözcüğüne dayanmaktadır. Dairesel hareketi ve bazı şehirlerin ziyaretini ifade eden İngilizcedeki “tour” deyimini de bu sözcükten türemiştir. Bu kelime

harekete ilk başlanan yere dönmek koşuluyla yapılan kısa yada uzun seyahatleri ifade eden bir kavramdır (Sezgin ve Ünüvar, 2009: 394, 395 Acar, 2020: 308).

Turizmin ilk kez 1905'te tanımlayan Guyer-Feuler bu kavramının tanımını “her geçen gün artan dinlenme ve hava değişimi ihtiyaçlarını, güzellikleri tanıma amacına; doğanın insanları mutluluk ettiği inancına dayalı; özellikle sanayi ve ticaretin gelişmesiyle ulaşım araçlarının gelişmelerinin bir sonucu olarak ulus ve insan gruplarının birbirine daha çok yaklaşmasına oimkan sağlayan “modern çağa” özgü bir olgu” olarak yapmıştır (Kozak, vd, 2020: 1-2). Turizmin gelişmesi için ulaşım olanaklarının yeterli ve gelişmiş olmasına, ekonomik gelişmişlik düzeyinin ve boş zaman şansının olmasına ihtiyaç vardır. Bu kavramlar da Guyer-Feuler'in dediği gibi “modern çağ” a özgü kavramlardır.

Usta (2016) turizmi, ikamet edilmekte olan yer dışında, ticari kazanç elde etmek amacı dışında gerçekleştirilen ve yirmi dört saatten uzun süren ya da en az bir gecelenmeden meydana gelen geçici seyahatlere ve konaklamalara bağlı olarak ortaya çıkardığı toplumsal ve iktisadi nitelikli tüketim olayalrın ve ilişkilerinin tamamı” olarak tanımlamaktadır. Hermann Von Schullar ise turizmi “bir başka bölge, ülke ya da şehirden yabancıların gelmeleri ve geçici süreyle kalmalarıyla oluşan hareketin ekonomik yönünü ilgilendiren bütün faaliyetler” olarak nitelendirmiştir. Dolayısıyla turizm insanların sürekli ikamet ettikleri mahallerden dışarı çıkması anlamı taşımaktadır. Bu vesileyle insanlar turizm işletmelerince üretilen mal ve hizmetleri talep eden varlıklar olarak ifade edilebilmektedir. M. Meyer “bütün insanlarda değişik derecelerde bulunan; uzaklaşma ve kaçma isteklerine bağlı olarak tezahür eden psikolojik kaynaklı yer değiştirme faaliyeti” olarak; Hunziker ise; “bir yere yabancılar tarafından yapılan yolculuklarından ve iş yapma, devamlı kalma amacı taşımayan konaklamalarından doğan ilişkilerin tümüdür” demek suretiyle turizme farklı tanımlar getirmişlerdir. Meyer turizmin psikolojik boyutu üzerinde dururken Hunziker ise turizmi geçici olan ve para kazanma boyutu dışında kalan bir ilişkiler topluluğu olarak değerlendirmiştir (Okuyucu ve Akgiş, 2016: 249).

Turizm, uluslararası çevrelerce para kazanma ve yerleşme maksadı olmadan daimi kalınan yer dışında yerlere yapılan yolculuk ve konaklamadan doğan ilişkiler şeklinde tanımlanmıştır (Akoğlu, 1967: 19). Nitekim “Turizm” teriminin AIEST

(Uluslararası Bilimsel Turizm Uzmanları Birliği) tarafından tanımlanması benzer şekilde; “insanların devamlı ikametlerişnin buldukları, çalıştıkları ve olağan ihtiyaçlarını her zaman karşıladıkları bölgelerin dışına seyahat etmeleri ve buralarda yer alan turizm işletmeleri tarafından üretilen mal ve hizmetleri talep etmek suretiyle, geçici konaklamalarından kaynaklanan bütün olay ve ilişkiler” şeklinde tanımlanırken (Denk, 2022); Zaman ve Doğanay’ın (2019: 1) Dünya Turizm Örgütü tanımından aktardığına göre turizm tanımı ise “kendi doğal çevreleri haricinde bir yere, yespit edilmiş bir süreden daha kısya süreyle kalmak amacıyla seyahat eden ve temel amacı ziyarette bulunduğu yerde para kazanma amaçlı bir faaliyetin denenmesinden başka seyahat etmek olan kişi tarafından yapılan faaliyetler” şeklindedir.

Turizm hareketlerinin ekonomik yaşam üzerinde oldukça fazla olan etkisi nedeniyle turizmin sağladığı gelirleri saptama gerekliliği hâsıl olmuş ve OECD (İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı) ile Birleşmiş Milletler uzmanları tarafından turizm kavramı tanımlanmıştır. OECD tarafından kişilerin turist olarak nitelenmesinde eğlence, tatil, iş, bilimsel, idari, diplomatik seyahatler ile 24 saati geçmese bile deniz seyahatlerinde bulunanlar yer almaktadır. Transit yolcular ile bir başka ülkeye çalışmak için gidenler, öğrenim görmek için gidenler, başka bir ülkede oturup diğer bir ülkeye çalışmak için gidenler turist olarak nitelendirilmemektedir (Akova: 7-8)

Buraya kadar yapılan tanımlarda da görüldüğü üzere, bir eylemi turizm faaliyeti olarak nitelendirebilmek için kalıcı olmamak koşuluyla devamlı kalınan yer dışında bir yere seyahat edilmesi ve konaklama sırasında işletmelerden mal ve hizmet talebinde bulunulması gerekmektedir. İki unsurun varlığı ile turizmi diğer aktivitelerden ayırmak mümkündür. Bunlar kişinin kendi yaşam sahasından farklı bir yerde bulunması ve farklı bir çevrede eğlenme, spor gibi bireysel faaliyet yapmasıdır (Duman, Şahin, Bulut ve Uluç, 2021).

Ekonomiye döviz ve gelir akışı ile katkı sağlayan, işsizlik sorununa istihdam yaratma potansiyeli ile çözüm getiren turizm, hizmet endüstrisi ağırlıklı bir sektördür. Bu faydaları nedeniyle gelişmekte olan ülkelerin bu sektör üzerindeki artan ilgisi ve bu ilginin beraberinde getirdiği sektörün gelişmesine katkıda bulunacak insan kaynağı ve altyapı imkânlarının geliştirilmesi baskısı plansız turistik gelişmenin getireceği sorunların önüne geçmekte önem taşımaktadır (Usta, 2016: 51, 53).

Turistlerin ziyaret gerçekleştirmesi için hazırlanan ve tanıtımı yapılan bir bölge, şehir, ülke ya da kasaba turizm yöresi ya da turizm cazibe merkezi olarak ifade bulmaktadır. Bu bölgelerde yaşanacak herhangi bir beklenmedik olumsuz olay turizm faaliyetlerini, dolayısıyla o bölgede çalışan kişileri de olumsuz etkileyeceği ve fakirleşmeye sebep olacağı için ülkeler, turistik bölgelere ve turizm faaliyetlerine büyük destekler yapmaktadır (Akova, 2022: 10)

Turizm; (i) iç turizm, (ii) dış aktif turizm ve (iii) dış pasif turizm olarak üçe ayrılmaktadır. İç turizm, kişilerin kendi ülkeleri içerisinde seyahat etmeleri; dış pasif turizm bir ülkede yaşayan insanların başka bir ülkeye turizm amacıyla yaptıkları ziyaretleri; dış aktif turizm ise yabancı ziyaretçilerin turizm amacıyla ülkeye yaptığı ziyaretleri kapsamaktadır. Bu turizm sınıflandırmasından hareketle ulusal turizm, uluslararası turizm ve ülke içi turizm olmak üzere üç farklı turizm kategorisi ortaya çıkmaktadır. Ulusal turizm, bir ülkede yaşayan insanların ülke içerisine ve dışına yaptığı seyahatlerdir. Uluslararası turizm, dış aktif ve dış pasif turizmi kapsayan ve turist olarak nitelendirilen insanların yaptıkları seyahatlerdir. Ülke içi turizm ise hem ülke vatandaşlarının hem de yabancı turistlerin ülke içerisine yaptıkları ziyaretleri tanımlamaktadır (Geçgin ve Korucuk, 2017: 22).

Farklı ülkeler turizm kavramını tanımlarken değişik parametreleri esas almışlardır. Bunların birkaçından bahsetmek gerekirse; Kanada Turizm Komisyonuna göre turizmden söz etmek için seyahatin 80 km'den uzak olması toplam sürenin ise 12 aydan fazla olmaması gerekmektedir. Aynı zamanda iş gibi amaçlar için yapılan seyahatler de kapsam dışında tutulmaktadır. ABD Seyahat Endüstrisi Kurumu ise sınır olarak 80 mili kabul etmektedir. Çin Ulusal Turizm Yönetimi ise geceleminin dahil olduğu seyahatler için 40 kilometre sınır ve en fazla sürenin de 12 ay olabileceğini ve Kanada gibi iş seyahatleri ile günübirlik yer değiştirmelerin kapsam dışında kalacağını belirtmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu ise turizm tanımında ikamet edilmekte olan ülkeden başka ülkeye minimum bir gün süreyle yapılan seyahatleri esas almaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığı da ülke içi seyahatler için 6 ay, ülke dışı seyahatler için 12 aydan fazla olmama şartı ile turizmin tanımını sınırlandırmaktadır. Turizm; devamlı ikamet edilen yer haricinde; dinlenme, eğlence, spor, din, kültür gibi ihtiyaçları gidermek için gerçekleştirilen seyahatlerin ve geçici konaklamayla ilgili faaliyetlerin tamamıdır (Öztaş, 2006: 17).

Turizm olgusunun daha iyi kavranabilmesi için statik ve dinamik elemanlarının da belirtilmesi gerekmektedir. Turizmin dinamik elemanları turizmin öznesi olan insan ve insanın seyahat etme isteği, ulaşım ve iletişim araçlarıdır. Statik elemanlar olarak ise konaklama işletmeleri ile doğal, beşeri ve kültürel kaynakları sayılabilir (Zaman ve Doğanay, 2019: 2-3). Öte yandan turizm kavramının sosyal, kültürel, politik, ekonomik, teknik ve sıhhi fonksiyonları olmak üzere birçok yönü olmasına karşın en belirgin ve önemli yönünü ekonomik fonksiyonları oluşturmaktadır. Turizm hareketleri yukarıda bahsi geçen tüm alanlardan etkilenmekte ve aynı zamanda bu alanları da etkilemektedir (Akoğlu, 1967: 19).

Turizm, herhangi bir zaman diliminde herhangi bir yerde ortaya çıkması olası olmayan, insanların temel ihtiyaçları olarak sayılabilecek barınma ve beslenme gibi bir ihtiyaç neticesinde ortaya çıkan olgudur. Bazı toplumsal değişimlerin yaşandığı sıralarda sosyal bir davranış olarak ortaya çıkan turizm olgusunda insanların karar alma süreçlerinde, diğer insanların geçmiş zamanlardaki alışkanlık ve deneyimleri gibi toplumsal faktörler etkili olmaktadır. Turizm paradigmasında uygarlıkların gelişmesi ve sosyal ihtiyaç kavramının dinamizm içinde olmasıyla beraber fizyolojik ihtiyaçlar içerisinde yer almayan turizm olgusu yalnızca zengin ve aristokrat sınıfın tercih ettiği bir olgu olmaktan çıkarak orta ve alt gelir grubu için de bir sosyal ihtiyaç şeklinde dönüşüm geçirmiştir. Modern toplumların oluşmasında etkisi büyük olan Fransız Devrimi ve Sanayi Devriminin sebep olduğu toplumsal dönüşümler her alanı etkilediği gibi turizm alanını da etkilemiştir. Turizmin bu ihtilallerin yaşandığı ülkelerde daha çok gelişmiş olması ve bu ülkelerin turizme öncülük etmesi bir tesadüf olmamakla beraber turizm paradigmasında ciddi bir değişime sebep olan bu olayların neticesi olan ulaşım ve iletişim araçlarında yaşanan teknolojik değişimler, orta sınıfında dâhil olduğu bir kitle turizminin oluşmasını sağlamıştır (Turgut, 2019). Günümüzde lüks tüketim olarak görülmeyen turizm kavramı Dünya Turizm Örgütü'nün "Turizmde Global Etik İlkeler Bildirgesi" nde belirtildiği üzere bir insan hakkı olarak tanımlanmaktadır (Bıçkı, Ak ve Özgökçeler, 2013: 51).

Uluslararası turizm analizlerinde literatürde turizm arzı ve turizm talebi olmak üzere iki yaklaşım geçerli iken turizm talebinin doğru öngörülmesinin hem işletmelerin hem de hükümetlerin idari karar alma süreçlerinde büyük etkisinin olması

sebebiyle analizlerde çoğunlukla turizm talebinin üzerinde durulduğu görülmektedir (Aydın, Darıcı ve Taşçı, 2015: 147).

Ekonomik, toplumsal, psikolojik unsurlar ile reklam-tanıtım, boş zaman, turizm bilinci gibi unsurlar turizm talebi üzerinde etkili olan unsurlardır. Ekonomik unsurlar; fiyatları seviyesi, gelir seviyesi ve ekonomik uzaklıklar; sosyal öğeler eğitim seviyesi, meslek, aile yapıları, kişilik yapısı, psikolojik unsurlar ve motivasyon, kültürel uzaklık, moda, zevk ve alışkanlık, snobizmdir. Turizm mal ve hizmetlerinin fiyatı ile diğer mal ve hizmetlerin fiyatı turizm talebini doğrudan etkileyen unsurlardır. Turizme ikame mal ve hizmetlerde yaşanan fiyat değişimi de turizm talebini etkilemektedir. Kişisel harcanabilir gelir düzeyi arttıkça turizme talep artar; gelir düzeyi azaldıkça ise talep de aynı yönde değişim göstererek azalacaktır. Teknolojide yaşanan gelişmeler ile birlikte ulaştırma için harcanan zaman ve ücrette düşüş yaşanmıştır. Toplumsal unsurları inceleyecek olursak; eğitim düzeyi yüksek kesimin gelir düzeyinin ve seyahat etme, yeni yerleri keşfetme, merakını tatmin etme isteğinin daha yüksek olması nedeniyle turizme talepleri yüksektir. Ancak tur fiyatlarının daha uygun olması nedeniyle düşük gelirli kesim içerisinde de turizm hareketleri yaygınlaşmaktadır. Eğitim düzeyi için geçerli olan durum meslek için de geçerlidir. Şöyle ki, gelir düzeyinin artması ile meslek ve gelir düzeyinin artışı beraberlik göstermektedir. Tarım sektöründe çalışan kesim ile sanayi, eğitim, ticaret kesimlerinde çalışanların turizme yönelişleri farklılık göstermektedir. Aile yapısını inceleyecek olursak bekâr, evli, çocuklu çiftlerin turizm talepleri farklılık göstermektedir. Bekâr ve genç evli çiftlerin seyahat sıklıkları daha fazla iken çocuklu ailelerin seyahate katılmalarında sorunlar olabilmektedir. Ancak son zamanlarında tur şirketleri ve turizm bölgeleri çocuklu aileler için de kolaylaştırıcı ve çocukların ilgisini çekici hizmetler sunmaktadır. Dil güçlükleri durumu ise yabancı dil bilmeyen kesimin yurt dışına çıkmada çekinmesine yol açmasını ifade etmektedir. Dolayısıyla ortak dil kullanan yakın coğrafyalar arasında seyahatler artmaktadır. Kentleşmenin çoğalmasıyla birlikte insanların yaşam biçimleri değişmiş ve daha mekanik hale gelmiştir. Bu durumun getirdiği sıradanlık insanların doğala kaçma arzusunu tetiklemekte ve bu durum da seyahatleri arttırmaktadır. Psikolojik unsurları inceleyecek olursak, içedönük kişiler ile dışadönük kişilerin turizm talepleri farklılık göstermekte ve dışadönük kişilerin daha yüksek gelir düzeyine sahip oldukları ve daha

çok bireysel seyahat imkânlarını tercih ettikleri gözlemlenmiştir. Kendi sınırları dışına turist gönderen ülkeyle turistin gittiği bölge arasındaki kültür farklılıklarını ifade eden “kültürel uzaklık” kavramını göz ardı eden turistler çoğunlukla kitle turizmini tercih etmekte iken yeni turist tipi ise kültürel farklılık olan Afrika, Uzak Doğu, Latin Amerika gibi bölgeleri görmeyi tercih etmektedir. Belirli bir dönemde daha popüler olan turizm şekli insanlar tarafından tercih edilmektedir. İnsanların tatil alışkanlıkları da turizm talebini etkilemektedir. Snobizm, kişinin başkaları gibi yaşama isteği ve kendini onların yerine koymasındır. Bu durumun turizme yansımalarına örnek olarak, kış tatillerinde Uludağ’ın tercih edilmesi ya da yaz döneminde Bodrum’un tercih edilmesi olabilmektedir. Turizm talebini etkileyen diğer unsurlara bakacak olursak reklam ve tanıtım ile insanlar turizm faaliyetlerinden haberdar olacak ve bu durum da turizme talebi arttıracaktır. Sanayi Devrimi sonrası yaşanan makineleşme, günlük 8 saat çalışma süresinin ve hafta sonu tatilinin olması gibi iş dışı zamanı arttıran faktörler nedeniyle oluşan boş zamanı insanlar seyahat ederek değerlendirmek isteyecektir. Turizm bilincinin oluşturulması için turistler ile turist kabul eden kesimin turizmin önemini kavraması ve turist kabul eden bölge halkının yabancı turistlere olumsuz davranış biçimleri içerisinde olmaması, turizme talebi olumlu etkileyecektir (Kozak, vd., 2020: 97-108)

Usta da, turizm talebini etkileyen ekonomik, sosyal, politik ve psikolojik faktörlere değinmektedir. Usta’ya (2016: 101-105) göre ekonomik faktörler gelir, fiyat, uzaklık, arz potansiyeli, ulaşım olanakları, tutundurma çabalarıdır. Fiyatların turizm talebi ile bağımlı ilişki içerisinde olduğunu düşünmek gerekmektedir. Turizm talebi turistik ürün fiyatına göre değişmektedir. Aralarında pozitif yönlü bir ilişki olan kişinin kullanılabilir geliri ile turizm talebinde kişinin harcanabilir gelirinin artması turizm talebini de arttıracaktır. Uzaklık ve turizm talebi arasında ise negatif yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Şöyle ki turistik yerin diğer ülkelere olan uzaklığı hem ulaşım masrafının artması hem de kişinin zamanını daha fazla ulaşım için geçirmesine sebep olacağı için negatif yönlü ilişki mevcuttur. Arz potansiyeli faktöründe ise turistik bölgenin turistlerin beklentilerini karşılayacak şekilde olması ve hizmet düzeyinin iyi olması turizm talebini olumlu yönde etkileyecektir. Turistik bölge ve turistik hizmetler için yapılan reklam, tanıtım gibi pazarlama faaliyetlerinin amacı turistlere bu bölge ve hizmetler hakkında bilgi vermek olduğu için tutundurma çabaları turizm talebini

arttırma gücüne sahiptir. Sosyal faktörler yaş ve cinsiyet, meslek, eğitim düzeyi, dil güçlükleri, kentleşme düzeyidir. Yaş ve cinsiyet turizm talebini etkileyen önemli faktörlerdendir. Gelir ve eğitim düzeyi ile meslek arasında doğrudan bir ilişki olması kişinin sahip olduğu mesleğin turizm talebini etkilemesine sebep olmaktadır. Serbest meslek sahipleri, tüccarlar, kamu ve özel sektör yöneticilerinin daha çok seyahat eden meslek gruplarını oluşturduğu söylenmektedir. Eğitim düzeyi yüksek kişiler farklı yerleri keşfetmek ve öğrenmek gayretindedirler. Dolayısıyla eğitim düzeyi ve ile turizm talebi arasında pozitif bir ilişki vardır. Kentleşme düzeyi ile turizm talebi arasında dolaylı ve dolaysız ilişki olduğu kabul edilmektedir. Şöyle ki kentlerde yaşayan insanların daha çok sosyal güvenlik sistemine tabi olan sanayi, ticaret, hizmetler sektöründe çalıştıkları ve orta sınıfa mensup oldukları düşünüldüğünde bu meslek gruplarında yer alan insanların daha çok seyahat ettiği bilinmektedir. Ayrıca kentlerdeki artan nüfusla beraber nüfusa göre seyahat eden insanların sayısında da artış olması bu iki durum arasında da ilişki olduğunu düşündürmektedir. Bir ülkede yaşanan savaş, çatışma, terör gibi olaylar turizm talebini doğrudan etkileyen politik faktörlerdir. Bahsi geçen bu politik faktörler hususunda en iyi örneği Lübnan üzerinden vermek mümkündür. 1975-1990 yılları arasında gerçekleşen Lübnan Savaşı öncesinde ülke turizm için çok cazip bir ülkeyken savaş dönemi ve sonrasında bu özelliğini yitirmiştir. Genellikle rakamlarla açıklanamayan ve turistlerin bireysel özellik ve tercihlerinden etkilenen tutumlar, algılar, moda ve zevkler ile alışkanlıklar gibi psikolojik faktörler de turizm talebini etkilemektedir.

Sosyo-ekonomik bir kavram olarak turizm, doğal olarak birçok farklı disiplinin ilgi alanına girmektedir. Sözelimi turizmin ekonomik boyutundan hareketle iktisat biliminin bir parçası olarak kabul edilebilen turizm, sosyal boyutuyla sosyoloji, psikoloji gibi bilim dallarının da ilgi alanına girmektedir. Aynı zamanda turizm hareketliliğinin sağlıklı bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için Sağlık Bakanlığı, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı gibi bakanlıkların alana doğrudan müdahalesi söz konusudur. Haliyle turizm kamu yönetimi disiplininin ilgi alanına girmektedir. Turizm hususunda çeşitli uyuşmazlıkların ortaya çıkması muhtemeldir. Bu bakımdan turizm hukuk alanının da ilgisini çekmektedir. Başlıca belirtmeye çalıştığımız birkaç ana disiplinle beraber diğer disiplinlerinde turizmle ilişkilendirilmesi söz konusudur (Denk, 2022: 6).

Turizm, sosyo-ekonomik bir nitelik taşımaktadır. Başka bir ifadeyle turizm, insanların kısa süreli olarak farklı mekânlara gitmesi açısından sosyal bir yer değişikliğini ifade eder. İkinci olarak turizm, bu yer değiştirme olayları neticesinde ekonomik faaliyetlerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Dolayısıyla yer değiştiren insanlar tüketim yapar, gidilen mekânlardaki yatırımcılar yatırım yapar, bu vesilelerle kamu geliri sağlanmakta, tüm bunların neticesi itibarıyla ekonomik kalkınma ve sosyal hareketlilik yaşanmaktadır. Sosyal hareketlilik ekonomik kalkınmanın temel dinamiğidir. Bu hareketlilik hareketin araçları vesilesiyle ve gittikleri mekânlar bağlamında ekonomik kalkınmaya neden olmaktadır. Başka bir ifadeyle turizm hareketliliğinden, hem harekete aracılık eden turizm şirketleri hem de hareketlilik neticesinde varılan hedefteki mağaza ve diğer işletmeler gelir elde etmektedir (Öter ve Tütüncü, 2001: 96).

Özet olarak turizm; ziyaretçiler tarafından, cazibe merkezleri ve bunlarla bağlantılı diğer alanlar ile ihtiyaçlarını karşılamak için kurulmuş tesisler ve ilişkiler dahil olmak üzere yer değiştirmeleri nedeniyle geliştirilmiş olan yasal faaliyetler dizisidir. Ziyaretçilerin geldikleri yerlerden varış yerlerine hareketlerini de içine alan yer değiştirmeler ile seyahat, konaklama, ulaşım ve erişilebilirlik öncesinde ve sırasında gerçekleştirilen faaliyetler de bu bağlamda ele alınmaktadır. Bu seyahat sürecine, kültürel nitelikte olsun ya da olmasın, etkinliklere, toplantı ve sergi merkezlerine katılımlar, tanıtım ve ticarete yol açan araçlar; turizm amaçlı misafirperverlik ve karşılamamanın altyapıları, karakteristik faaliyetleri ve bağlantılı faaliyetleri olan oluşturulmuş tesisler de dahildir. Genel olarak turizm faaliyetleri; ekonomik, psikolojik, sosyal, kültürel, politik, coğrafi ve çevresel etkileri olan; ziyaretçiler ve topluluklar arasındaki etkileşim kurulmasını sağlayan bir olgudur.

2.1.2. Tarihsel Süreçte Turizm

İster yeni topraklar keşfetmek ve keşfetmek için ister kendi zevkimiz için olsun, insanların her zaman seyahat etme ihtiyacı olmuştur. Turizm tam olarak ikincisini kapsamaktadır.

Tarihi süreç incelendiğinde, insanların farklı nedenlerle seyahat ettikleri anlaşılmaktadır. Dini motifler, yeni yerleri görme arzusu ve yiyecek-içecek temini tarihte bilinen ilk seyahatlerin nedenleri arasındadır. Sümerlerde MÖ 4000 yıllarında

turistik seyahatlerin yapıldığı, eski Mısır’da ise MÖ 3000 yıllarında insanların piramit ve tapınakları ziyaret ettikleri bilinmektedir. Diğer yandan Antik Dönem ‘de düzenlenen olimpiyat oyunları Yunanistan’da turizm hareketlerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Ayrıca zengin olan Romalıların Avrupa çapında turistik seyahatler gerçekleştirdikleri belirtilmektedir (Akdağ, 2019: 49-50)

İlk çağlarda oluşan hareketliliklerin genel olarak savaş, din, ticaret, festival, eğitim ve sağlık nedenlerinden dolayı yapıldığı belirtilmektedir. Özellikle savaşlar ve ticaretten kaynaklanan yer değiştirmeler bu dönemde oldukça fazla olmakla birlikte, seyahatler çok uzun mesafeleri kapsamaktadır. Bu dönemde ortaya çıkan gezginlerin yolculukları ve ticaret amaçlı seyahatler turizmin başlangıcı olarak vurgulanmaktadır. Dolayısıyla turizm olgusu Sümerlere, Mısırlılara ve Finikelilere kadar uzanmaktadır. Eski Yunanlılar döneminde yapılan olimpiyat oyunları ise turizm etkinlikleri arasında yer alan sportif etkinlikler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu dönemde seyahat edenlerin karşılaştığı en önemli sorun barınma ve güvenlik ihtiyaçlarının karşılanması olarak ifade edilmektedir (Çallı, 2015: 8-9).

Orta çağ dönemi incelendiğinde turizm olarak nitelendirilebilecek seyahatlerin temel amacının din olduğu görülmektedir. Aynı zamanda ticaret amaçlı seyahatler devam etmektedir. Bu dönemde savaşlar, özellikle de hacı seferleri kitlesel yer değiştirmelerde büyük öneme sahiptir. Orta çağda genelde askerler, tacirler ve zengin kişiler seyahat hareketlerine katılmışlardır. Bu seyahatler atlar ya da atlı arabalar aracılığıyla yapılmış ve ulaşım aracı olarak gemilerde kullanılmıştır. Tarihi İpek yolunda yapılan ticari seyahatler ile Marco Polo’nun seyahatleri orta çağdaki en önemli seyahatlerdir. Bununla birlikte burjuva ailelerinin çocuklarının “Grand Tour” olarak adlandırılan seyahatleri büyük önem taşımaktadır (Yeşiltaş, 2018: 9-10).

Sanayi Devriminin ardından ulaşım araçlarının gelişmesi ve toplumların refah seviyesinin yükselmesi turizm olgusunun da gelişmesine neden olmuştur. Bu dönemde düşük gelirli kişiler ülke içinde seyahatler yaparken sermaye sahipleri ve zengin kesim Avrupa içinde seyahatler gerçekleştirmişlerdir. Thomas Cook tarafından tarihin bilinen ilk turu 1841 yılında İngiltere’de organize edilmiştir. Leicester’den Loughborough’a düzenlenen bu özel gezi tren ile yapılmış ve 570 yolcu katılmıştır (Avcıkurt ve Yıldız, 2018: 51). Daha sonra 1848 yılında Amerika’da American

Express ve izleyen yıllarda 1896 yılında Wagons Lift firmaları turistik seyahatler düzenlemeye başlamışlardır. Özetle çağdaş turizmin doğması ve hızlı bir şekilde gelişmesinde sanayi devrimi önemli bir etken olmuştur (Kozak, vd., 2020: 41)

Yirminci yüzyılda, turizm hareketleri kitlesel bir boyut kazanmıştır. Bu dönemde uçakların sivil havacılıkta kullanılması, çalışanların hak ve özgürlüklerinin artması turizmin bütün dünyada gelişmesine katkı sağlamıştır. Yirminci yüzyılda, patlak veren I. Dünya Savaşı, 1930'larda yaşanan ekonomik kriz ve II. Dünya Savaşının sonucu olarak turizme olan ilgi azalmıştır. Ancak II. Dünya Savaşı'nın ardından ulaşım araçları, spor ve eğlence alanları, plajlar ve altyapı olanakları ile konaklama tesislerinin gelişmesi büyük bir turizm endüstrisini ortaya çıkarmıştır. Küresel zenginliğin artmasıyla beraber yirminci yüzyılın sonları itibariyle turizm; insanların kitleler şeklinde seyahat hareketlerinden oluşan, ülkeler ve kıtalar arasında gerçekleşen dev bir endüstri özelliği kazanmıştır (Akdağ, 2019: 53)

Modern turizm hareketlerinin hangi yönde ne şekilde ilerleyeceği Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü (UNWTO) tarafından öncesinden tahmin edilmektedir. Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütünün (UNWTO) 2030 projeksiyonlarına bakıldığında turizm hareketlerinin küresel ölçekte artmaya devam edeceği öngörülmektedir. Dolayısıyla 2010 ve 2030 yılı arasındaki 20 yıllık süreçte uluslararası turist varışlarının yılda ortalama 43 milyon artması beklenmektedir. Öngörülen büyüme hızına göre uluslararası turist varışlarının 2023 yılı itibariyle 1,5 milyar, 2030'a gelindiğindeyse 1,8 milyar olarak gerçekleşeceği ifade edilmektedir. Buna ek olarak turizme olan talep artışının önemli bir kısmının Asya-Pasifik bölgesine yöneleceği belirtilmektedir. 2030 yılında yapılacak seyahatlerde ilk sırada tatil ve dinlenme seyahatleri, ikinci sırada sağlık, dini ve akraba ziyaretleri, üçüncü sırada ise iş amaçlı ziyaretlerin yer alacağı tahmin edilmektedir (UNWTO, 2011).

Tarihsel süreçte çeşitli amaçlara bağlı pek çok yer değiştirme faaliyeti olsa da modern turizmin erken aşamasının genellikle 18. yüzyılın sonları ile 19. yüzyılın ilk çeyreğinde yaşandığı anlaşılmaktadır. Bu aşamada, turistik seyahat etmek, zengin soylular ve eğitilmiş profesyonellerden oluşan bir azınlıkla sınırlı kalmıştır. Onlar için seyahat, güç, statü, para ve boş zamanları ileten sosyal sınıflarının açıklayıcı bir ifadesiydi. İki özellik göze çarpıyor: Bir yandan, zevk arayışı; giderek eğitimsel

yönlerin yerini almıştır; ayrıca orta sınıfın zengin üyeleri, soyluların ve üst orta sınıfların seyahat davranışlarını taklit etmeye çalışmıştır. 20. yüzyılın başlarında, orta sınıf seyahat kültüründe prototipik bir yükseliş ve bunun oluşumu, yaygınlaşması ve çeşitlenmesi ile karakterize edilen kapsamlı bir süreç başlamıştır. Modern dönemin boş zaman geçirme kavramı olarak öne çıkan bir kitle turizminin yolunu hazırlamıştır. Gelişme dönemselsel olarak ilerlemiş; sanayileşme, demografik değişimler, kentleşme, ulaşım imkânlarının gelişmesi, sosyal ve çalışma haklarının iyileştirilmesi, reel gelirdeki artış ve tüketici talebindeki değişiklikler gibi bir dizi değişen sosyal koşul ve faktör üzerine inşa edilmiştir.

2.1.3. Turizmin Temel Özellikleri

Özellikler, bir kimlik kazandıran temel özellikler veya nitelikler anlamına gelir ve turizmin kendine özgü bazı özellikleri de vardır. Turizm bir hizmet sektörüdür çünkü hizmet sektörünün en özgün özelliklerine sahiptir. Modern turizm, günümüzde dünyanın en popüler endüstrilerinden biri haline gelmiştir. İnsanların kendilerini yeniden yaratabilecekleri ve dinlenebilecekleri bir aktivitedir. Turizm ve diğer amaçlı seyahatlerden kesin çizgilerle birbirinden ayırmak çok kolay değildir. Öte yandan turizme ait olanlar özellikleri genel anlam taşıyan diğer seyahatlerden ayıran bazı temel bazı karakteristik özellikler vardır.

Turizmin gelişerek ulusal ve uluslararası anlamda önemli bir konuma gelmesi doğal olarak turizme ait bazı özelliklerin ortaya çıkmasını da beraberinde getirmiştir. Turizm sektörüne özgü özellikler aşağıdaki gibi sıralanmaktadır.

· Turizm, insanların sürekli oturdukları ve çalıştıkları olağan çevrenin dışına çıkmasını gerektiren dinamik bir boyuta (seyahat) ve gittikleri yerlerde yaptıkları faaliyetleri kapsayan statik bir boyuta (konaklama) sahiptir.

· Turizm birden fazla faaliyetten oluşan bir olgudur.

· Turizm ekonomik ve sosyal yönü olan bir olaydır.

· Turizmin endüstri özelliği vardır.

· Turizmde, müşteri memnuniyetini sağlamak farklı birçok sektörün koordineli çalışmasını gerektirmektedir.

· Turizm bir hizmet endüstrisidir. Çünkü turizmde üretilen ve pazarlanan genelde hizmettir.

· Turizmde üretilen ürün heterojen bir yapıya sahiptir. Üretim ve tüketim aynı zamanda gerçekleşmektedir.

· Turizm arzını arttırmak kısa vade de zordur. Çünkü turistik bir bölgenin yeni çekiciliklere sahip olması ve yatak kapasitesinin artırılması zaman alan bir süreçtir.

· Turizm büyük ölçüde insan gücüne ihtiyaç duyan emek yoğun bir sektördür

· Turizm talebi önceden tahmin edilemeyen siyasi, ekonomik ve çevresel koşullara bağlı olarak değişiklik göstermektedir.

· Turizm ürününü talep eden turist, turistik ürün ve hizmetlerin üretildiği destinasyona gitmek zorundadır. Dolayısıyla dağıtım sistemi tersine çalışmaktadır.

· Her turizm bölgesinin kendine özgü doğal, tarihi ve kültürel değerleri vardır. Bu nedenle turistik değerler bakımından dışa bağımlılık yoktur.

· Turizmin ana ürününü oluşturan hizmet soyut bir kavramdır. Bu yüzden bu ürünü talep eden turistin duyduğu memnuniyet de genel olarak soyuttur (Güler, 2019: 13-14).

Turizm olayının kavramsal olarak beş temel özelliği vardır. Bunlar (Yeşiltaş, 2018: 5):

· Turizm, birtakım olaylar ve ilişkilerin tamamıdır.

· Turizm faaliyetlerini kapsayan bu olaylar ve ilişkiler ziyaretçilerin destinasyonlara doğru olan seyahatinden, bu destinasyonlardaki konaklamalarından ortaya çıkmaktadır. Turizmin olgusunun dinamik yönünü seyahat statik yönünü ise kalışlar temsil etmektedir.

· İnsanların çeşitli yerlere gerçekleştirdikleri bu seyahat ve kalışlar sürekli olarak yaşadıkları ve çalıştıkları çevrenin dışına doğrudur.

· Bu turistik destinasyonlara doğru yapılan hareketlilik hem geçici hem de kısa bir süreliğine yapılmaktadır.

· Bu destinasyonlara yönelik olan ziyaretler dinlenmek, eğlenmek ve gezmek için yapılmaktadır. Dolayısıyla bu ziyaretler çalışma ve kazanç elde etme amacı güdülmeyen seyahatlerdir

Seyahat ve turizm, insanoğlunun bildiği en eski faaliyetlerden biridir. Tarih öncesi çağlarda insan yiyecek ve barınak bulmak için seyahat ederdi. Bununla birlikte, zaman geçtikçe seyahat, büyük ölçüde sıradan rutinden uzaklaşmak için üstlenilen bir boş zaman etkinliği haline gelmiştir. Sanayi devrimi döneminde ücretli tatil kavramı, eğlence turizminin yaygınlaştırılmasında ve kitle turizm destinasyonlarının gelişmesine yol açan hafta sonu faaliyetlerinde önemli bir rol oynamıştır. Turizm diğer birçok faaliyetle iç içe, karmaşık ilişkiler ve aktivitelerden oluşan faaliyetlerdir. Çünkü turizmin ekonomik, sosyal, çevresel ve ekonomik birçok boyutu vardır. Turizm olayında seyahatler, organize edilmiş, planlı yapılmış, yoğun bir ilişkiler içeren gidiş-dönüş aktiviteleridir. Turizm hareketi, zaman olarak kısıtlı; belirli bir süreç içinde gidilen turizm deneyimi yaşanan ve geri dönülen bir süreçtir. Turistik aktiviteleri, ulaşım araçları ve konaklama tesislerinden ayrı düşünmek mümkün değildir. turist güdülleri ya da seyahat etme arzusu, turizm faaliyetlerinin önemli bir yere sahiptir.

2.1.4. Turizmin Sınıflandırılması

Turizmin daha anlaşılır olabilmesi ve doğru bir şekilde incelenebilmesi için belirli kriterlere göre sınıflandırılması önem arz etmektedir. Turizmin sınıflandırılmasıyla ilgili literatür incelendiğinde, tanımında olduğu gibi kavramın farklı bakış açılarıyla ele alındığı görülmektedir.

WTO, STATCOM'un 1993 yılında düzenlediği yirmi yedinci oturumunda belirli bir ülke için aşağıdaki üç temel turizm biçimini önermektedir (WTO, 1994: 5):

- Bir ülkede yaşayan insanların sadece söz konusu ülke içindeki seyahatlerini içeren turizm (iç turizm)
- Yerleşik olmayan insanların söz konusu ülke içindeki seyahatlerini içeren turizm (içer yönelik turizm)
- Bir ülkede yaşayan insanların başka bir ülkeye yaptıkları seyahatleri içeren turizm (dışer yönelik turizm)

Kurt Krapf, turizmi harcama safhalarına göre aktif ve pasif turizm olmak üzere ikiye ayırmaktadır. Turizmin seyahat kısmı dinamik turizm olarak adlandırılan aktif turizmi, turizmin otel ve restoran hizmetlerini içeren konaklama kısmı ise statik turizm olarak adlandırılan pasif turizmi kapsamaktadır. Turizm, faydalanılan araçlara göre alpinizm, bisiklet turizmi, kruvaziyer turizmi vb. gibi sınıflandırılabilirken; turizm olayını gerçekleştiren kişilerin ekonomik durumuna göre lüks turizm, sosyal turizm şeklinde sınıflandırılabilir. Seçilen zamana göre yaz turizmi, kış turizmi olarak sınıflandırılabilen turizmi, turizm aktivitesinin süresine göre uzun süreli turizm ya da kısa süreli turizm olarak sınıflandırmak mümkündür. Turizm, turist sayısına, turizm aktivitesini gerçekleştirenlerin yaşına, turistin geldiği ya da gittiği yere, turizm motivasyonuna göre de sınıflandırılabilir (Barutçugil, 1986, s: 4-6; Kozak, vd., 2020: 13; Olalı, 1966: 53).

2.1.4.1. Kişi Sayısına Göre Turizm

Seyahat etmeyi seven kişiler, kendi karakterlerine göre yalnız ya da grup halinde turiz faaliyetlerine katılmayı tercih edebilmektedirler. Kişiler, kimi zaman ortak ilgi alanlarına sahip yeni insanlarla tanışmak ve hafta boyunca vakit geçirmek isteyebilecekleri gibi; kimi zaman da yalnız gittikleri yerde diğer insanlarla ilişki kurmak isteyebilmektedirler.

Turizm olayına katılan bireylerin sayısı baz alınarak niceliksel bir sınıflandırma yapılmaktadır. Çalışmada kişi sayısına göre turizm, bireysel turizm, grup turizmi ve kitle turizmi olmak üzere üç başlık altında incelenmektedir. Kişilerin turizm olayına katılması bireysel/münferit turizm, turizme katılan kişilerin ortak belirli nitelikler taşıması grup turizmi, büyük fakat birbiriyle ilişkisi olmayan gruplarca gerçekleştirilen turizm ise kitle turizmi olarak adlandırılmaktadır (Kozak, vd., 2020: 11).

Bireysel Turizm

Bireysel turizm, günümüzde yaşam tarzlarındaki ve sosyal hayattaki değişimler ile ivme kazanan bir turizm türü olsa da pazardaki artan önemine rağmen, literatürde sınırlı bir alan olarak kalmaya devam etmektedir.

Bireysel turizm, çoğunlukla kendi başına seyahat eden insanları kapsamaktadır. Bu turizm türünde, turistler evlerinden tek başına ayrılmakta olup turizm olayı

süresince farklı insanlar ile buluşmuş ya da zaman zaman tur kullanarak turizm aktivitelerini gerçekleştirmiş olsalar da öncelikle kendi başlarına seyahat etmektedirler ve seyahat faaliyetlerinden, seçimlerinden ve güzergâhlarından yalnızca kendileri sorumludurlar (Wilson, 2004). Hyde ve Lawson'a (2003) göre, sadece uçak rezervasyonunu yaptırıp seyahat programlarında esnekliğe ve seyahat etmeyi seçtikleri destinasyonda bir dereceye kadar özgürlüğe sahip olan kişileri içeren bağımsız turizm, bireysel turizm ile karıştırılabilmektedir. Tek başına bir ülkeye gelen bir kişiyi baz alarak bireysel turizmin bağımsız turizmin bir parçası olduğunu söylemek mümkündür. Bununla birlikte, bireysel turizm aktivitesini gerçekleştiren bir birey tamamen bağımsız hareket etmemektedir. Bireysel turizmde de genellikle özgürlük ve esneklik tercih edilmektedir; fakat bireysel turizm bağımsız turizme göre daha organize ve planlıdır (Laesser vd., 2017: 218; Wilson, 2004: 9).

Bireysel turizm motivasyonlarının ilk kez açık bir şekilde incelendiği Dann ve Larsen'in küçük ölçekli çalışmasında, özgür, esnek, spontane ve bağımsız bir turizm deneyiminin elde edilmesi için bireysel turizmin tercih edildiği görülmektedir. Aynı çalışma, bireysel turizmin bireylerin yalnızca izolasyon hissi için değil, aynı zamanda tek başına seyahatin aslında yerel halk ve/veya diğer gezginlerle daha fazla etkileşimi sağladığı gerekçesiyle tercih edildiğini ortaya koymaktadır (Wilson, 2004: 36).

Bireysel turizm ile tamamen ilişkili olmasa da uzun dönem bütçe planlaması gerektiren sırt çantalı gezginlerin seyahatleriyle ilgili yaptığı araştırmada Riley (1988), bireylerin seyahat özgürlüğünü ve farklı zaman çizelgeleri, bütçe sınırlamaları, kaynak yönetimi gibi seyahat kısıtlamalarından kaçınmak için yalnız başına seyahat etmeyi tercih ettiklerini ifade etmektedir. Araştırma, kadınların bağımsızlık duygusuyla ve seyahati kendi başlarına gerçekleştirebileceklerini görmek maksadı güderek erkeklerden daha çok bireysel turizmi tercih ettiklerini ortaya koymaktadır.

Grup Turizmi

Grup turizmi, dernek üyeleri, öğrenci toplulukları, meslek odası mensupları gibi belirli bir ortak özelliklere sahip, sayıları on bir ile on altı arasında olan çeşitli sosyal grupların birlikte turizm faaliyetine katılmaları anlamına gelmektedir. Katılan kişi sayısının on altıdan fazla olması halinde söz konusu olan turizm türü, kitle turizmidir; kitle turizmi kişi sayısı ve sürekli olması özellikleriyle grup turizminden farklıdır.

Grup turizmi, Hsu vd.'ye (2009) göre doğası, destinasyon seçim süreci ve ilişkili bağlamsal faktörler açısından bireysel turizmden farklıdır. Genellikle 11 ve 16 arasında kişi sayısı ile gerçekleştirilen grup turizm türü, katılan kişi sayısının sınırlı olması ve grupların sürekliliğinin sağlanamaması sebebiyle de kitle turizminden ayrılmaktadır. Grup turizminde öğrenci grupları, meslek organları, dernek üyeleri gibi birtakım toplumsal grupların katılımı söz konusudur. Bireysel turizm ile kıyaslandığında grup turizminin katılımcılara sosyal etkileşim fırsatı, yalnızlıktan kaçınma, arkadaşlık, aile ve arkadaşlarla zaman geçirme, güvenlik, yardım, erişim, maliyet tasarrufu, uzmanlar tarafından yönlendirilme, meslektaşlarla buluşma, kişinin deneyimlerini paylaşması gibi bir dizi fayda sunduğu görülmektedir (Curtin, 2010: 223)

Kitle Turizmi

Kitle turizmi, öncelikle batılı sanayileşmiş ülkelerde gözlemlenebilen, nüfusun seyahat yoğunluğunun yüksek değerlere ulaşması ve bu sayede nüfusun önemli bir bölümünün turizmde yer alması olgusunun ifadesidir.

Fink'in (1970) "Kitle Turizmi" (Der Massentourismus) isimli çalışmasına göre kitle turizmi aşağıda belirtilen dört temel unsurdan oluşmaktadır (Vanhove, 2005: 44):

- Çok sayıda insanın katılım
- Genel olarak toplu seyahat organizasyonu
- Toplu konaklama
- Turizm olayını gerçekleştiren bireyin seyahat grubuna bilinçli entegrasyonu

Burkart ve Medlik'e (1981) göre yirminci yüzyılda gelişmiş ülkelerin genel bir özelliği olarak kitle turizmi çok sayıda insanın katılımını ifade etmektedir. Bu anlamda kitle turizmi terimi, insanların yat turizmi gibi bazı özel turizm faaliyetlerine sınırlı katılımının ya da yakın zamana kadar sınırlı ölçüde turistik faaliyetlerin gerçekleştiği, gelir ve servet eşitsizliğinin yüksek olduğu gelişmekte olan ülkelerin durumunun aksini ifade etmek için kullanılmaktadır. Kitle turizmi temelde turizme katılan nüfusun oranı ve turistik faaliyetlerin hacmini baz alan nicel bir kavramdır

Kitle turizmi, genel olarak ulaşım, konaklama ve turizm ile ilgili diğer hizmetleri kapsayacak şekilde standart paket turları derleyen tur operatörlerini içermektedir ve oluşturulan paket turlar, sonrasında binlerce tüketiciye satılmaktadır. Fiyatların düşük tutularak toplu tüketim ve satışların hedeflendiği bu sistemde, “Fordist” üretimin özellikleri görülmektedir. Bu terim, yirminci yüzyıl başlarında motorlu araç endüstrisinde Henry Ford’un öncülüğünü yaptığı kitlesel üretim bant sistemine dayanan üretim biçimini ifade etmek için kullanılmaktadır (Holden, 2007: 6). Kitle turizminin gelişmesi, milyonlarca insana farklı ülkelere seyahat etme konusunda kolaylık sağlamış olsa da destinasyon noktasında kirliliğin artması gibi konularda olumsuz etkilere yol açmaktadır.

Çalışmanın turizmin gelişiminin anlatıldığı bölümünde de bahsedildiği gibi, Thomas Cook ilk kez paket tur ile seyahat organize eden isim olarak bilinmektedir ve kitle turizminin öncüsü olarak adlandırılmaktadır. Antik Mısır ve Roma’da düzenlenen büyük ölçekli festivaller, Antik Yunan’daki olimpiyat oyunları, dünya dinlerinin bir özelliği olan haç yolculukları, Kuzey Amerika’da ve Avrupa’nın birçok bölgesinde uzun süre önce kurulmuş olan spa merkezleri büyük ölçekli turizm olgusunun aslında daha öncesinde de var olduğuna dair örnekler sunmaktadır. Günümüzde deniz kıyısındaki yerleşimler ve kültürel varlıkların çeşitli olduğu destinasyonlar kitle turizminin yoğun olarak tercih edildiği uğrak noktalarını oluşturmaktadır.

Sonuç olarak ilgili tatil bölgelerinde kitle turizminin daha da gelişmesi, çevresel koşullara bağlı olmakla birlikte dış etkenlere de bağlıdır. Boş zaman davranışının daha da çeşitlenmesi ve “düzensiz tatillerin” giderek daha fazla reddedilmesi, değişen bir talep modeline yol açmaktadır. Elbette küresel gelişmelerin de rolü vardır. Terör saldırıları, SARS gibi hastalıklar ve ekonomik durgunluk belirtileri insanların seyahat yoğunluklarını ve destinasyonlarını dolayısıyla ilgili tatil bölgelerinin başarısını etkilemektedir. Kişinin kendi gelirine ve çalışma saatleri ile olan ilişkisine bağlı olması gezginler için özellikle önemlidir. Kitle turizminin temel olarak olumsuz algılanmasına rağmen, turizmin iyi ya da kötü olduğunu söylemek zordur. Her türlü turizm yerel kültürü ve çevreyi etkilemektedir. Sözde bireysel turist ve gezgin bile yer almaktadır. Turistik bölgelerdeki kaynakları sürdürülebilir bir şekilde kullanmayı amaçlayan turizm yaklaşımı bir alternatif olarak öne çıkmaktadır. Kitle turizmi sonucu

turist kalitesini kaybetmiş durumda olan bazı tatil bölgeleri için ise önlemler almakta geç kalmaktadır.

2.1.4.2. Gidilen Yere Göre Turizm

Turizm olayına katılan bireyin seyahat ettiği destinasyon ile ekonomik olarak turizm olay ve ilişkilerinin gerçekleştiği bölgeye göre bir sınıflandırma yapılmaktadır. Çalışmada gidilen yere göre turizm, iç turizm ve dış turizm olmak üzere iki temel başlık altında incelenmektedir. Kozak vd.'ye (2010) göre turizm hareketinin yönünün ülke sınırları içine ya da dışına olması baz alınarak gidilen yere göre turizm, “ulusal turizm” ve “uluslararası turizm” olarak da adlandırılmaktadır.

İç Turizm

Kişinin kendi ülkesinde iş veya eğlence amaçlı seyahat etme eylemi olan iç turizm faaliyetinin gerçekleşebilmesi, bir kişinin yerli turist olarak nitelendirilebilmesi için her zamanki ikamet yerinden kendi ülkesi içinde en az bir gece uzakta olması gerekmektedir. Ülkelerin yoksulluğu azaltmak, altyapıyı iyileştirmek, istihdam yaratmak ve en önemlisi ekonomik büyümeyi yönlendirmek için iç turizm önemli bir araçtır. Yerli turistlerin faaliyetleri, iç turizme harcanan paranın o ülke ekonomisine geri dönmesi nedeniyle ekonomik önem yaratmakta; kendine daha canlı ve müreffeh bir ekonomi sağlamaktadır.

Çalışmanın önceki bölümlerinde bahsedildiği üzere, STATCOM'un 1993 yılında düzenlediği yirmi yedinci oturumundaki turizm türleri konusundaki önerisiyle WTO (1994) iç turizmi, bir ülkede yaşayan insanların sadece söz konusu ülke içindeki seyahatlerinin dahil edildiği bir turizm çeşidi olarak tanımlamaktadır. Bu bağlamda Kayseri'de oturan bir kişinin turistik bir amaçla Kapadokya'ya gitmesi iç turizme örnek olarak gösterilebilmektedir.

İç turizm, vize, yabancı dil, döviz, pasaport gerektirmemektedir ve bununla birlikte ekonomiye döviz girdisi sağlamamaktadır (Denk, 2022: 20). İç turizmin ülkeye döviz girdisi sağlama noktasında herhangi bir işlevi olmasa da ekonomik ve sosyokültürel açıdan söz konusu ülkeye birçok olumlu etkisinin olduğu bilinmektedir. Ülkeler genellikle ihracattan elde edilen gelir nedeniyle uluslararası turizme

odaklanma eğilimindeyken, iç turizm bölgesel ekonomik büyüme ve kalkınma için önemli bir aracı temsil eden turizmin önde gelen biçimi olmaya devam etmektedir.

Dış Turizm

Bireylerin eğlence, iş ve diğer amaçlarla bir yıldan uzun olmayan aşmayan bir süre boyunca olağan daimi ikamet yerlerinin dışındaki yerlere seyahat etmeleri ve bu yerlerde kalmaları faaliyetlerini içermektedir. Bu geniş tanıma dayalı olarak, turizm endüstrisi, turistlere mal ve hizmet sağlanmasıyla doğrudan ve-veya dolaylı olarak ilgili olan tüm sosyoekonomik faaliyetleri içerir. Bu faaliyetler, ulaşım ve haberleşme, otel ve konaklama, yeme-içme, kültür ve eğlence hizmetleri, bankacılık ve finans, tanıtım ve tanıtım hizmetleri gibi çeşitli sektörlerin hizmetlerini içermektedir. Turizm, uluslararası ticaretin önemli bir kategorisinin yanı sıra dünyanın en büyük sektörlerinden biridir. Son dönemde, uluslararası turizm faaliyeti hem turizm gelirleri hem de turist sayısı açısından önemli ve sürekli bir büyüme göstermiştir ve dünyanın hemen her yerine ulaşan geniş ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel izler bırakmıştır. Uluslararası turizm faaliyeti, hem turistlerin ev sahibi hem de anavatanları için önemli ekonomik faydalar sağlamaktadır.

Uluslararası turizm olarak da adlandırılabilen dış turizm, WTO'ya (1994) göre içe yönelik turizm ve dışa yönelik turizm olmak üzere iki şekilde incelenmektedir. Bu bağlamda dış turizm, bir ülkede yaşayan insanların başka bir ülkeye yaptığı seyahatlerini ya da yerleşik olmayan insanların söz konusu ülke içindeki seyahatlerini içeren bir turizm çeşidi olarak tanımlanabilmektedir. Kayseri'de oturan bir kişinin turistik bir amaçla Venedik'e gitmesi ya da Venedik'te oturan bir kişinin turistik bir amaçla Kayseri'ye gelmesi dış turizme örnektir.

Dış turizm, vize, yabancı dil, döviz, pasaport gerektirmektedir ve ekonomiye döviz girdisi sağlamaktadır. Dış turizm döviz getirici etkisinden dolayı “dış pasif turizm” ve “dış aktif turizm” olmak üzere iki alt gruba ayrılmaktadır. Dış pasif turizm ve dış aktif turizm, sırasıyla dışa yönelik turizm ve içe yönelik turizm kavramlarıyla aynı anlamları taşımaktadır. Dış pasif turizmde ülkeden döviz çıkışı söz konusuyken, dış aktif turizmde ülkeye döviz girişi sağlanmaktadır (Denk, 2022: 13).

Aktaş'a (2002: 7) göre, dış turizmin döviz artırıcı etkisinin yanında yabancı sermaye girişini artırması, ülkenin altyapı ve üstyapısını geliştirmesi, gelir yaratması

ve istihdam artırması gibi olumlu yönde ekonomik etkilerinden bahsetmek mümkündür. Ayrıca dış turizm ülkeler arasında barış ortamını sağlaması, farklı kültürlerle tanık olunması ve farklı kültürlerle karşı saygı bilincini oluşturması yönüyle de olumlu sosyokültürel etkileri olan bir turizm çeşididir. Genel olarak turizmin sosyokültürel, ekonomik ve çevresel etkilerine çalışmanın ilerleyen bölümlerinde detaylı bir şekilde yer verilecektir.

Dış turizmin sosyokültürel ve ekonomik anlamda olumlu etkileri olsa da turizm sektörünün kırılgan doğası gereği global krizlerden ve felaketlerden iç turizme göre daha çok etkilenmektedir. Turizm sektörü, terörizm, doğal afetler, siyasi istikrarsızlık, savaşlar, ekonomik resesyon, salgın hastalıklar gibi birçok olaydan etkilenmektedir (Cró ve Martins, 2017: 3). Ritchie'ye (2008) göre, bu olaylardan herhangi biri uluslararası turist sayısında düşüşe neden olmaktadır ve hem destinasyon noktası hem de küresel ekonomi için sosyal ve ekonomik etkilere yol açmaktadır. Örneğin, dünyayı etkisi altına alan Covid-19 küresel salgını, ülkelerin sınırlarını kapatması, seyahat kısıtlamaları gibi sebeplerle uluslararası turizmi negatif olarak etkilemektedir. 2020 yılında uluslararası turist sayısında yüzde 74 oranında düşüş olduğu görülmektedir (UNWTO, 2021).

Uluslararası turizm, gelişmekte olan birçok ülkede temel ekonomik faaliyetlerden biri ve önemli bir döviz kazancı ve istihdam kaynağı haline gelmiştir. Bu nedenle, son yıllarda, birçok gelişmekte olan ülkenin ulusal kalkınma stratejilerinde turizm gelişimine büyük önem verilmekte ve sürdürülebilir kalkınma konusunda öne çıkmaktadır. Zengin ve çeşitli doğal, coğrafi, tarihi ve kültürel çekicilikleri olan ülkeler, sürdürülebilir bir uluslararası turizm sektörünün gelişimi için önemli bir potansiyele sahiptir. Bu bağlamda birçok ülke, turizm potansiyelinin önemli bir kısmını kullanamamaktadır. Ülkelerde turizmin karşı karşıya olduğu sorunlar ve sürdürülebilir bir uluslararası turizm sektörünün gelişimi, her ülkenin kendi turizmle ilgili özelliklerine, gelişmişlik düzeyine ve ulusal kalkınma önceliklerine ve politikalarına sahip olması nedeniyle çeşitlilik göstermektedir.

2.1.4.3. Sosyoekonomik Duruma Göre Turizm

Turizm olayına katılan bireylerin sosyoekonomik durumuna göre turizm, sosyal turizm ve lüks turizm olmak üzere iki temel başlık altında incelenmektedir. Ekonomik

açından zayıf durumda olan kitlelerin ve dezavantajlı grupların turizm olayına katılması sosyal turizm olarak adlandırılmaktadır. Lüks turizm ise, yüksek gelir grubundaki bireylere özgü bir turizm çeşidi olarak literatürde yer almaktadır (Kozak, vd., 2020: 15-17).

Sosyal Turizm

“Herkes için turizm” olarak da adlandırılan sosyal turizm; ekonomik ve sağlık nedenleriyle dezavantajlı durumda olan bireyler ve aileler başta olmak üzere tüm toplumu turizme dahil etmeyi amaçlamaktadır. Bu nüfus kesimi için seyahat etmek önemli bir sorundur. Seyahat etme hakkı olan ancak bu hakkını tam olarak kullanamayan düşük gelirli aileler için tasarlanmıştır. Devletin maddi yardımlarının yanı sıra sosyal turizm ile ilgili çeşitli kurum ve kuruluşlar da sosyal turizmin tanıtımına katkı sağlamaktadır.

Sosyal turizm genel olarak işçi sendikalarının, işverenlerin veya hükümetlerin müdahalesiyle düşük satın alma gücüne sahip kişilerin turizm imkânlarından yararlanabildiği bir turizm türüdür. Bazı ülkelerde devletin sahip olduğu tesis ve hizmetlerin kullanılması yoluyla vatandaşların çoğu sosyal turizme dahil olmaktadır (McIntosh, 1977: 91). Ülkelerin turizme olan bakış açısıyla sosyal turizm kapsamında tesisler, hedef kitlesi, finansman kaynağı vb. konularda değişiklikler olabilmektedir (Bıçkılı vd., 2013: 50)

Sosyal turizm ekonomik açıdan zayıf durumda olan kitleleri içerdiği gibi toplum içindeki dezavantajlı kesimleri de kapsamı altına almaktadır. Hunziker (1951) kavramı, toplum içinde yaşayan dezavantajlı grupların ya da ekonomik gücü az olan kesimlerin turizm olayına katılmalarıyla ortaya çıkan bir olgu olarak tanımlamaktadır (Bıçkılı vd., 2013). Turizmi toplumda herkes tarafından faydalanılması gereken bir hak olarak gören Avrupa Ekonomik ve Sosyal Komitesi (EESC, European Economic and Social Committee), sosyal turizm olayının gerçekleşmesi için aşağıdaki gerekçelerin sağlanması gerektiğini ifade etmektedir (EESC, 2006: 68):

Coğrafi zorluklar, fiziksel veya zihinsel yetersizlik, düşük hareketlilik, sosyal izolasyon gibi turizm hakkının kısmen veya tamamen kullanılmasını engelleyen sebeplerin olması gerekmektedir.

Bir özel kuruluş ya da kamu kurumu, şirket ya da sendika gibi en azından örgütlenmiş bir grup insanın, insanların turizm haklarını kullanabilmelerinin önündeki engellerin ortadan kalkması ya da azaltılması hususunda eyleme geçmeye karar vermiş olmaları gerekmektedir.

Bu eylemin etkili olması ve bir grup insanın erişilebilirlik, dayanışma ve sürdürülebilirlik değerlerine saygı duyarak turizme katılmaları için yardımcı olunması gerekmektedir.

Dünyada, 1936 yılında Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO, International Labour Organization) sosyal turizm ile ilgili uluslararası düzeyde ilkeleri tespit etmesiyle kavramın önem kazandığı bilinmekte olup sosyal turizmin geliştirilmesi amacıyla tatil kredilerinin verilmesi, ulaştırma araçlarında indirimli fiyatlar, özel seyahat ya da tatil çeki, taksit ile tatil seçeneği, kamu kamplarının sosyal turizm amacıyla kullanılması gibi uygulamalar birçok ülke tarafından tercih edilmektedir (Denk, 2022: 24).

Seyahatin tarihi, seyahat hakkının tesis edilmesi ve serbest zaman ile başlamıştır. Nihayet dezavantajlı olanların gerçek çıkarlarını gözeten örgütler biçiminde profesyonel ifadesine ulaşmış; uluslararası çerçevede sosyal turizmin gelişimini desteklemeyi amaçlayan birçok kuruluş ortaya çıkmıştır. Böylece gençlerin, ailelerin, yaşlıların, engellilerin tüm sosyal seviyeleri için eğlence ve turizme erişimi teşvik etmeyi ve bu hedefi devlet, sosyal aktörler ve operatörler aracılığıyla gerçekleştirmeyi amaçlamaktadır. Sürdürülebilirlik, ev sahibi nüfus için gelir sağlama ve kültürel ve doğal mirasa saygı ilkelerine uygun olarak genç yetişkinler, mali zorluklarla karşılaşan aileler, engelliler, seyahati karşılayamayan veya gezi düzenlemeyle bağlantılı zorluklardan yılan yaşlılar gibi bütün toplumsal katmanların seyahat hakkına erişmesine ve seyahat hakkını kullanmasına odaklanılmaktadır.

Lüks Turizm

Öznel bir kavram olan “lüks”ün tek bir tanımına ulaşmak kolay değildir. Bu kavram her bireyde farklı anlamlar çağrıştırdığı için araştırmaların birçoğunda lüks ve lüks markayla ilgili tanımlamaların farklı nitelikler taşıdığı görülmektedir. Lüks kavramının her tüketici tarafından değişik algılanması bunun temel nedenidir. (Daswani ve Jain, 2011).

Lüks marka olgusuna işletme açısından değerlendiren Phau ve Prendergast'a göre (2000), lüks marka; bilinen bir markanın kimliğine sahip olarak ayrıcalıklı bir özelliğe sahip olmak, marka bilinirlik niteliği yüksek ve nitelikli olmak, yüksek satış rakamlarına ulaşmış olmak ve müşterinin sadakatini yakalamış olmak gibi temel özellikleri taşımaktadır. Lüks ürünleri ya da statü ürünlerini, işlevsel niteliğinden başka sahibine prestij de sağlayan ürün olarak tanımlayanlar da vardır. Nueno ve Quelch (1998), lüks marka olgusunu piyasanın benzer somut özellikleri olan öteki ürünler içinden ayırarak önemli bir biçimde öne çıkan, en yüksek kalite ve fiyata sahip ürün olarak açıklamaktadırlar.

Dubois, Czellar ve Laurent (2005) tarafından yapılmış olan niteleyici araştırma, literatürde genellikle kabul görmüş önemli bir tanımlamaya varmışlardır. Bu araştırmanın ortaya koyduğu verilere göre lüks kavramının oluşmasında tüketicilerin ortak biçimde kabul ettikleri altı temel özellik üzerinde durmuşlardır. Bu temel özellikler şunlardır:

1. Benzeri olmayan ürün kalitesi
2. Çok yüksek fiyat,
3. Nadirlik
4. Estetik
5. Tarihsel bir geçmişe sahip olmak.
6. Lüzumsuzluk-gerekli olmamaktır..

Lüks ile kalite kelimelerini neredeyse birbirini açıklamak için kullanan tüketiciler, “eşsiz kalite” özelliğini güvenilirlik ve sağlamlığın en önemli göstergesi olarak görmektedirler. Ürünün benzeri bulunmayan kalitesi, tüketicilerde yüksek fiyat ödemeye gönüllü olmayı da beraberinde getirmektedir. Tüketicilerin birçoğu, lüks markaları kolay ulaşamadığı, marketlerde satılmadığı için tercih etmektedirler. Bunun yanında ürünün az bulunur nitelikte olması, lüks ürün tüketicisini öteki tüketicilerden ayıran ve onları özel kılan niteliğidir. Ürünün kolay bulunur olmaması ve enderliği ise tüketicisinin, onu kullanmış olduğu süre içinde kendisini özel hissetmesini sağlamaktadır. Lüks marka kavramının estetik unsuru ile vurgulanmak istenilen, ürünün sanki bir sanat eseriymiş gibi tüketicisine haz dolu bir mutluluk

sağlayarak kullanıcısının duygu dünyasına dokunur niteliğidir. Lüks markalarda aranan tarihsel bir geçmişe sahip olma özelliği ise lüks ürünlerin ya da hizmetlerin geleneği olan kimi kurumsal değerlerle birlikte piyasalarda uzun süre yer edinmesinin önemini vurgulamaktadır. Lüks markanın gereksinim çemberinin dışında kalan bir kavram niteliği taşıması da lüks markanın lüzumsuzluğu (gerekli olmaması) ile ilgili bir özelliğidir. Lüks marka ve ürünler, bir bireyin hayatta kalması için ihtiyaç duyulmayan, temel niteliği olmayan ürünlerdir (Özkoç ve Çalışkan, 2018).

Lüks marka kullanmanın kullanıcıya sağlamış olduğu işlevsel yarar dışında prestij fayda sağlama özelliği olduğunu ileri sürenler de bulunmaktadır. Bundan dolayı lüks kavramını prestij kavramıyla birlikte değerlendiren araştırmacılar, prestije düşkün olan tüketicilerin tanınmış ve popüler bir markası olan ürüne sahip oldukları zaman kendilerini muhafaza altında ve güvende hissettiklerini ifade etmişlerdir (Husic ve Cacic, 2009).

Vigneron ve Johnson (1999) yapmış oldukları bir çalışmada prestije düşkün tüketici tiplerini Veblenci tüketiciler, Snob tüketiciler, Bandwagon tüketiciler, Hazcı tüketiciler ve Mükemmeliyetçi tüketiciler olarak beş farklı grup altında ele almışlardır.

Veblenci tüketici olarak nitelendirilenler, ürünün yüksek fiyatı olmasını bir prestij ögesi olarak algılayan; prestijli olduğunu düşündükleri markaları bir statüye sahip olmak ve diğer bireyleri etkilemek amacıyla satın alan gruptur. Yüksek fiyatı bir prestij ögesi olarak görmeyen Bandwagon tüketiciler, bu markaları benliklerinde bir gelişim sağlamak, kendisini prestij sahibi olmayan gruplardan ve bireylerden ayrı tutmak ve statü sahibi olduklarını düşündüğü sınıfa katılmak için kullanmaktadırlar. Snob tüketici tipindekiler ise, daima belli sayıda üretilmiş olmanın avantajlarına sahip isteyen; yüksek fiyatı farklı ve özel olabilmenin ilk basamağı olarak kabul eden tüketici grubudur. Ürün fiyatını prestiji sağlayan bir belirleyici olarak görmeyen ve lüks marka ürünü mutluluk duymak için alan grup ise hazcılarıdır. Hazcılar, lüks markanın sağlamış olduğu estetik güzellik, duyuşal haz ve soyut unsurlara daha çok ilgi gösteren gruptur. Mükemmeliyetçiler olarak adlandırılan grup ise ürünlerin soyut öğelerinden çok kaliteleriyle ilgilenmektedir.

Lüks markanın insana sosyal bir statü kazandırma boyutu olduğunu atlayarak yapılacak lüks marka tanımlamalarının eksik kalacağını unutmamak gerekmektedir.

(Kapherer ve Bastien, 2009). Birey, toplumsal sınıflandırmalara göre toplum içinde hangi kategoride olduğunu merak eder. Lüks marka ürün ve hizmetler, genişletilmiş imajı sayesinde alıcısının toplumsal alanda yüksek bir statü kazanmasını sağlamaktadır. Lüks marka alıcısı olan bireyler, lüks marka tüketiminin, kendilerinin toplumsal olarak hangi konumda bulduklarını ve ne olduklarını ifade ettiğini düşünmektedirler (Husic ve Cicic, 2009). Kendilerini diğer bireylerinden üstün ve farklı görmek amacıyla genel olarak toplumsal bir karşılaştırma tutumu gösteren bireyler, gerçekleştirdikleri lüks tüketim vasıtasıyla toplumsal bir başarı ve takdir beklentisine girmektedirler (Truong, Simmons, McColl ve Kitchen, 2008). Bundan dolayı tüketiciler, lüks markalar ile sosyal statüyü bir bütün olarak algıladıklarından bunu sosyal statünün önemli unsurlarından biri olarak kabul etmektedirler (Vigneron ve Johnson, 2004).

Lüks marka tanımı yaparken tüketicinin kendisine sağladığı yarar boyutlarıyla değerlendiren Christodoulides, Michaelidou ve Li (2009), lüks markanın tüketiciye sağlayacağı yararları; hazcı, fonksiyonel, deneyimsel ve sembolik yönleriyle ele almışlardır. Ürünün hizmetle ilgili olan ve fiziksel nitelikleri, lüks markanın işlevsel faydasını ortaya koymaktadır. Yarar kavramı, ürünün neyi temsil ettiğinden ziyade, ürünün ne olduğuyula ilgili bir kavramdır. Ürünün performansı, işçiliği ve kalitesidir. Ürünün içsel ve özel istekler kapsamında olan hazcı yararı, tüketicinin ürünü satın alma ve tüketme sürecinde duyduğu hisleriyle ilgilidir. Simgesel yararı, tüketicinin toplumsal tanınırlık elde etme gereksinimini doyuma ulaştıran yönüdür. Bunlar pozisyon sağlama, statü kazanma, kendini ve benliğini geliştirmekle ilgilidir. Tüketicilerin duygusal mutluluk ve zevk için duydukları taleplerin tümü, deneyimsel faydayı oluşturmaktadır.

Günümüzde ürünleri, hizmetleri ve belirli bir yaşam tarzını betimlemek için genel olarak kullanılsa da “lüks” kavramı kişiden kişiye farklı anlamlar ifade etmektedir (Wiedmann vd., 2009: 626). Lüks kavramının kişiden kişiye farklı anlamlar ifade etmesi lüks turizm ile ilgili genel geçer bir tanımın yapılmasını zorlaştırmaktadır. Literatürde kavramla ilgili yapılan tanımlardan birinde lüks turizm, bir destinasyonda yüksek seviyede konfor, hizmet ve ürün için yaptığı harcama düzeyini önemsemeyen bir grup insanı içeren bir seyahat türü olarak ifade edilmektedir (Thirumaran ve Raghav, 2017: 140). Bu seyahat türüne katılan insanların temel motivasyonu

ayrıcalıklı bir deneyim yaşamaktır. Bu bağlamda lüks turizm, bir destinasyonda ayrıcalıklı bir deneyim yaşamak isteyen ve üst düzey konfor, hizmet, ürün beklentileri olan refah seviyesi yüksek bir grup insanın iştirak ettiği bir seyahat türü olarak tanımlanabilmektedir.

Kozak vd. (2010) paket turlar ile seyahat edenlerden farklı olarak, lüks turizme iştirak eden insanların özel ulaşım araçlarıyla, hatta çoğunlukla özel hizmetçileriyle seyahatlerini gerçekleştirdiklerinden bahsetmektedir ve kumar turizmi, golf turizmi, kruvaziyer turizmi gibi amaca yönelik turizm türlerini lüks turizme örnek olarak göstermektedir

2011 yılında Uluslararası Lüks Turizm Pazarı (ILTM, International Luxury Travel Market) tarafından lüks turizm endüstrisi hizmetlerinin konaklama, ulaşım, deneyim ve seyahat acenteleri şeklinde dört kategori altında incelendiği görülmektedir. Lüks turizm endüstrisi hizmetleri ve bu hizmetler ile ilgili örnekler aşağıda sıralanmaktadır (Horwath, 2011, s: 9-11):

- Konaklama: Paris'teki The Ritz gibi klasik lüks otelleri, Milano'daki The Bulgari gibi tasarım ya da butik otelleri içeren şehir otelleri; denize sıfır oteller, golf otelleri, dağ otellerini kapsayan tatil köyleri; devre tatil sistemi ve villalar bu çerçevede yer almaktadır.

- Ulaşım: Özel jet kullanımını ya da havayollarının tarifeli uçuşlarında varlıklı müşterilerin beklentilerini karşılayan first class ve business class segmentlerini içeren hava yolu ulaşımı; konaklamayı da dahil eden ve varlıklı müşterilerin konfor ve güvenliğini sağlayan gemi ve üst düzey tren seyahatleri bu bağlamda değerlendirilmektedir.

- Deneyim: Sanat, tarih, alışveriş gibi temaları olan turlar; yelken, kayak, macera ve vahşi yaşam gibi özel ilgili alanlarını kapsayan açık hava etkinlikleri; gastronomi deneyimleridir.

- Seyahat Acenteleri: Tedarikçiler ile turistler arasında aracı görevi gören ve müşterilere seyahat ile ilgili ürün ve hizmet satan acenteler; kişisel talebe göre deneyim turizmi organize eden acenteler bu çerçevede yer almaktadır.

Lüks turizm, gelişen bir turizm endüstrisi alanıdır. Birinci sınıf bir deneyim talep eden, bekleyen ve daha azla yetinmeyen lüks gezginler, böyle bir deneyim için cömertçe ödemeye hazırdır. Hal böyle olunca da lüks seyahat sektöründeki firmalar arasındaki rekabet kıyasıya devam etmektedir. Bu alanda çalışan işletmelerin rakiplerinden doğru bir şekilde ayrılmak için etkili bir pazarlama stratejisine ihtiyacı vardır. Başarılı olmak için pazarlama stratejileri, kapsamlı ve çeşitli olmalıdır. Ayrıca lüks marka algısını sağlamlaştıracak şekilde formüle edilmesi gerekmektedir. Son olarak, lüks turizm arayan turistler, artık yalnızca en iyi konaklama yerlerinde kalmak veya en yüksek puan alan restoranlarda yemek yemekle ilgilenmemektedir. Son yıllarda lüks seyahatin kişisel tatmin olarak tanımlanan yeni bir bileşeni ortaya çıkmıştır; lüks gezginler, lüks deneyimin yanı sıra bu deneyimin kim olduklarını etkilemesini de istemektedirler. Lüks seyahatin deneyimi ve amacı, materyal hazırların ötesine geçmiştir; şimdi, birçokları için bireysel farkındalık için bir yol olması amaçlanmaktadır. Lüks gezginlerin karmaşık ve çeşitli doğası göz önüne alındığında, bir lüks seyahat pazarlama kampanyasının tüm bu parametreleri ele alması zorunludur.

2.1.4.4. Yaşa Göre Turizm

Demografik değişimin boyutları arasında yaş yapısındaki değişim özellikle tatil talebi ile ilgilidir. Yaş grupları açısından tatilcilerin yeni bir bölünmesine yol açar, yaşlı vatandaşlar daha büyük bir rol oynar ve daha genç yaş gruplarının önemi nicel olarak azalmaktadır. Bu aynı zamanda seyahat davranışındaki bir değişiklik ile ilişkilidir.

Bu sınıflandırma türünde turizm olayına katılan bireylerin yaş durumu dikkate alınmaktadır. Yaş kriteri, turizm faaliyetlerine katılım ve turizm endüstrisi tarafından sunulan ürün ve hizmetlerin hitap edeceği hedef kitlenin belirlenmesi hususunda önem arz etmektedir. Çalışmada yaşa göre turizm gençlik turizmi, orta yaş turizmi ve üçüncü yaş turizmi olmak üzere üç başlık altında incelenmektedir (Kozak vd., 2010: 14). İnsan ömrünün uzaması ve yaşam kalitesinin artması gibi etmenler belirtilen yaş aralıklarının zamanla değişmesine sebep olabilmektedir.

Gençlik Turizmi

Gençlikten bahsederken, kelimenin tam tanımının, diğer toplumsal aktörler tarafından sınıflandırıcı sınırların oluşturulmasıyla ilgili çelişkili bir süreci ima ettiğini

akılda tutmak gerekmektedir. Açık bir kategori olmaktan çok, dinamik ve çok anlamlı olan ilişkisel, sosyal ve tarihsel bir inşaya atıfta bulunur. Gençlik turizmi, kısmen veya tamamen başka kültürleri deneyimleme, yaşam deneyimi oluşturma ve/veya resmi ve gayri resmi öğrenme fırsatlarından yararlanma arzusuyla motive edilen 16-29 yaş arası kişiler tarafından bir yıldan kısa süreler için yapılan kişinin olağan ortamının dışındaki tüm bağımsız gezileri içerir.

Gençlik turizmi, dünyada en hızlı büyüyen turizm türlerinden biri olarak dikkat çekse de literatürde kavramla ilgili genel geçer bir tanıma rastlanmamaktadır. Bu bağlamda, Caber vd. (2020) genç turist profilini keşfetmenin ve gençlik turizminin pazar özelliklerini netleştirmenin araştırmacıların temel hedeflerinden biri haline geldiğini ifade etmektedir

Dünya Gençlik, Öğrenci ve Eğitim Seyahatleri Konfederasyonu'na (WYSETC, World Youth Student and Educational Travel Confederation) göre gençlik turizmi, 15-29 yaş arasındaki insanların farklı kültürleri deneyimleme, hayat tecrübesi oluşturma ve/veya resmi ya da gayri resmi öğrenme olanaklarından yararlanma motivasyonlarıyla olağan ortamlarının dışına bir yıldan daha kısa süreli gerçekleştirdikleri bağımsız seyahatlerini ifade etmektedir (WYSETC, 2021). Gençlik turizmine iştirak edenlerin yaş aralığı bu tanımda 15-29 olarak belirtilirken yapılan araştırmanın niteliğine göre farklı yaş aralıkları da literatürde yer almaktadır. Yaş grubunun homojenleşmesi açısından üst sınırı 26 olarak belirleyen Horak ve Weber (2000) gençlerin 15 yaşından itibaren bağımsız olarak seyahat etmeye başladığını ve genel olarak örgün eğitimlerini 26 yaşında tamamlamış olsalar da burslar veya yarı zamanlı işlerle günümüzde daha erken yaşta ekonomik olarak bağımsız hareket edebildiklerinden bahsetmektedir.

Genç bireyler turizmi gerçek hayattan bir kaçış olarak görmemektedir. Gençler tarafından turizm günlük yaşamın bir parçası olarak algılanmaktadır. Diğer yaş gruplarına göre gençler daha maceraperesttirler. Farklı insanlarla iletişim kurmak, yeni kültürleri tanımak ve kendilerini geliştirmek gibi motivasyonlarla seyahat etmektedirler. Gençler genellikle daha uzun sürelerde daha fazla seyahat etmeye eğilimli olduklarından ve turistlerin uğrak yerleri olmayan bölgeleri ziyaret ettiklerinden dolayı destinasyon noktaları için ekonomik açıdan değer taşımaktadır.

Gençlik turizminin ziyaret edilen destinasyonda ekonomik etkisinin yanı sıra sosyal ve kültürel etkileri de söz konusudur. Gençlik turizmi inovasyon, kültürel bağlantılar, sosyal destek, eğitim konularında ziyaret edilen destinasyona katkı sağlamaktadır (UNWTO ve WYSETC, 2011: 6-7).

Özetle gençlik turizmi, ekonomik konaklamayı tercih eden, diğer gezginlerle tanışmaya önem veren, bağımsız olarak organize edilmiş, esnek seyahat programı ve kısa tatiller yerine daha uzun tatilleri tercih eden genç gezginlerin oluşturduğu turizm faaliyetleridir.

Orta Yaş Turizmi

Orta yaş turizmi yetişkin turizmi olarak da adlandırılabilir. Literatürde yaşa göre turizm konusunda gençlik turizmi ve üçüncü yaş turizmine odaklanılmış olup orta yaş turizmi ile ilgili sınırlı sayıda çalışmaya rastlanmaktadır.

Orta yaş turizmi, çalışan nüfusun yer aldığı bir yaş aralığını ifade ettiğinden dolayı turizme ayrılan zaman bakımından gençlik turizmi ve üçüncü yaş turizmine göre farklılık göstermektedir. Gençlik turizminin yaş aralığını 15-24 olarak belirten Denk'e (2022: 22) göre orta yaş turizmi 25-60 yaş arasındaki bireylerin seyahatlerini kapsayan bir turizm türüdür. Genellikle evli ya da aile düzenine sahip olan ve çalışan nüfusun içinde yer alan söz konusu bireylerin turizm hareketlerinin yaz aylarında yoğunlaştığı görülmektedir. Belirli sorumlulukların üstlenildiği bu yaş grubunda seyahatlerin daha planlı olarak yapıldığı ve ulaşım aracı olarak bireysel araçların tercih edildiği gözlemlenmektedir.

Üçüncü Yaş Turizmi

Dünya genelinde tespit edilen en yaygın demografik eğilimlerden biri, çoğu ülkenin yaşlanan nüfusedir. Bu demografik eğilimin turizm de dahil olmak üzere bir dizi sektör üzerindeki olası etkisi hakkında birçok çalışma yapılmaktadır.

Üçüncü yaş turizmi ileri yaştaki bireylerin seyahat faaliyetlerini içeren bir turizm türüdür. Emeklilik yaşının ülkeden ülkeye farklılık göstermesinden dolayı üçüncü yaş turizminin yaş aralığı ile ilgili ortak bir görüşün mevcut olmadığını belirten Yıldırım (1997) çalışmasında hafıza sorunlarının başladığı, kadınlarda doğurganlığın sona erdiği yaş olarak kabul edilen 50 yaşını üçüncü yaş turizmi kapsamında alt sınır olarak

belirtmektedir. Dünya Sağlık Örgütü 65 yaş ve üzerini “yaşlı” olarak kabul ederken Birleşmiş Milletler için kıstas 60 yaş ve üzeridir. İnsan ömrünün uzaması göz önüne alındığında 60 ve 65 yaş gelişmiş ülkeler açısından genç olarak görülebilmektedir (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2018, s: 4-5)

Yaşlı turistler destinasyon noktası belirleme hususunda daha seçici davranabilmektedir. Çevre temizliği ve konfora önem veren yaşlı turistlerin tercihlerini destinasyondaki sağlık hizmetlerinin mevcudiyeti de etkilemektedir. Doğa ile iç içe ve ılıman iklime sahip olan yerlere gitme eğiliminde olan yaşlı turistler genellikle paket turlar ile seyahatlerini gerçekleştirmektedir. Destinasyon noktasına olan mesafe de yaşlı turistlerin seçimlerinde önemli rol oynamaktadır ve yaşlı turistler yakın mesafeli yerlere gitmeyi tercih etmektedir (Yıldırım, 1997: 79).

Yaşlı turistler, dinlenme ve rahatlama, sıhhat kazanma, turistik yerlerin ziyareti, günlük hayat rutininden uzaklaşma, aile ve arkadaş ziyareti, kötü hava şartlarından kaçınma, yeni bilgiler elde etme ve aktivitelere katılma gibi motivasyonlarla turistik seyahatlerini gerçekleştirmekte olup finansal zorluklar, sağlık sorunları, ailevi yükümlülükler, seyahat edecek arkadaşına sahip olmama, zaman sorunu, kalabalık korkusu gibi etmenler yaşlı turistlerin seyahatlerini kısıtlayıcı faktörler olarak sıralanmaktadır (Spasojević ve Bozić, 2016: 79).

Dünya nüfusunun yaşlanması ile birlikte üçüncü yaş turizmi ön plana çıkmaktadır. Sağlık amaçlı seyahat eden yaşlıların sayısının artmasıyla birlikte geriatri turizmi, sağlık turizmi endüstrisi içinde önemli bir yer almakta ve pazarı önemli ölçüde genişlemektedir. Yaşlı insanlar, ilgi alanlarını geliştirirken dinlendirici aktivitelerin tadını çıkarmak isteyen bilgili gezginlerdir. Yaşlı insanlar, sağlık ve turizmi birleştiren yüksek kaliteli çevreye sahip destinasyonlar aramaktadırlar.

2.1.4.5. Amaca Yönelik Turizm

Bu sınıflandırma türünde turizm olayına katılan bireylerin seyahat amaçları dikkate alınmaktadır. Turizmde ürün çeşitliliğinin artmasıyla birlikte her geçen gün farklı kitlelere hitap eden farklı turizm türleri ortaya çıkmaktadır.

Kozak vd. (2022) 1995 yılında Turizm Bakanlığı'nın belirlediği Türkiye'de geliştirilmesi planlanan ve yüksek potansiyeli olan deniz turizmi, kongre turizmi,

termal turizmi, yat turizmi, mağara turizmi, sağlık turizmi, golf turizmi, inanç turizmi, yayla turizmi, akarsu turizmi gibi turizm örneklerini amaca yönelik turizm türleri olarak sıralamaktadır. Robinson ve Novelli (2005) tarafından turizm kitle turizmi ve niş turizm olarak ikiye ayrılmaktadır ve niş turizm özel ilgi turizmi, geleneksel ve kültürel turizm, faaliyet bazında turizm şeklinde incelenmektedir. Ayrıca uzay turizmi, sanal turizm türleri geleceğin niş turizm örnekleri kapsamında anlatılmaktadır.

2.2. Sürdürülebilir Turizm

Küresel ısınma ve sürdürülebilir kalkınma sorunları, genel olarak sürdürülebilirlik kavramına olduğu gibi daha sürdürülebilir gezginler olmak isteyen artan sayıda turistle birlikte sürdürülebilir turizme olan ilgiyi de arttırmaktadır. Sürdürülebilir turizm terimi son zamanlarda giderek daha fazla duyulmakla birlikte bazıları hala bunun gerçekten ne anlama geldiğini bilmemektedir. Yine de bu uygulama, doğayı korumak ve gelecek nesillerin dünyanın aynı harikalarından bizimle aynı güzellikleri yaşamasını sağlamak için gereklidir.

Sürdürülebilir turizm, gelecekteki beklentilerin geliştirildiği, destinasyonların ve turistlerin mevcut ihtiyaçlarının karşılandığı ve estetik, sosyal ve ekonomik ihtiyaçların yanı sıra biyolojik çeşitlilik, temel ekolojik süreçler ve kültürel bütünlükle ilgili tüm kaynakların yönetimi sistemler tarafından dikkate alınan bir turizm yaklaşımıdır. (Kuntay, 2004: 77). Sürdürülebilir turizm, turizm gelişiminden elde edilen gelirlerin ekonomi ve toplum genelinde dağılımını ve ayrıca bütün çevrenin ve kaynakların sürdürülebilir kullanılmasını gerektirir (Liu, 2003: 462). Bu nedenle, sürdürülebilir turizm her aşamada ekonomik verimlilik, sosyal sorumluluk ve ekolojik duyarlılıkları içerir ve birbiriyle uyumlu olmalarını sağlar (Sarkım, 2008: 4). Sürdürülebilir turizm, turizm endüstrisi, ev sahipliği yapan ziyaretçiler, ziyaretçiler ve çevre arasında ortaya çıkan karmaşık ilişkilerden kaynaklanan gerilimleri ve uyuşmazlıkları azaltmak için de olumlu bir yaklaşımdır (Bramwell ve Lane, 1993: 2).

Kitle turizmi gelişimi, çoğunlukla 1960'lardan sonra dünyanın farklı bölgelerinde görülen kıyı bölgelerinde olumsuz etkilere sebep olurken, bölge sakinleri ve ziyaretçiler arasında ortaya çıkan sosyal çatışmalar nedeniyle farklı yaklaşımlar

ortaya çıkmıştır. 1970’lerde Doxey (1975), bu sorunu çözmek için yerel halkın turizmin gelişmesine olumsuz tepkisini ölçen bir rahatsızlık endeksi olan Irridex’i önermiştir. Daha sonra Butler (1980) tarafından önerilen Turizm Alanı Yaşam Döngüsü’nü kavramsallaştırması gibi çalışmalar ve yaklaşımlar görülmüştür. Sürdürülebilirlik fikrinin ortaya çıkması ve küresel olarak kabul görmesi ile “Ortak Geleceğimiz” (Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu, 1987) belgesinin yayımlanmasının ardından, bu kavram turizm çalışmalarında da uygulanmış ve korumanın önemi vurgulanmıştır (Romao, 2018:42).

Sürdürülebilir turizm ve kitle turizmi 1990’lara kadar iki zıt kutup olarak görülmüş, kitle turizminin kötü, küçük ölçekli turizmin iyi olduğu görüşü hakimdir. Ancak 1990’lardan sonra bu durum geçerliliğini yitirmiş, eğer küçük ölçekli turizm düzgün yönetilmezse gelişerek kitle turizmine dönüşeceği görüşü hakim olmuştur. Bu da kitle turizminin artık kötü bir şey olarak görülmediği, daha ziyade daha sürdürülebilir turizm biçimlerine dönüşebilecek bir harekete dönüşmesine yol açmıştır. Sürdürülebilir turizmin, ölçeğe bakılmaksızın tüm turizm şekillerinde başarmak istenilen bir hedef olması gerektiği konusunda bir yaklaşım olmuştur (Clarke, 1997: 229).

1992 yılında Birleşik Krallık merkezli, etik turizmi savunan hayırsever statüsüne sahip bir sivil toplum kuruluşu olan Tourism Concern, sürdürülebilir turizm ilkelerini ele alan “Beyond the green horizon principles for sustainable tourism” adlı bir kitap hazırlamıştır. Tourism Concern’nin 1992’de BM Rio Dünya Zirvesinin çıktısı olan “Küresel Sürdürülebilir Turizm Kriterleri”nin ana hatlarının oluşturulmasında bu kitabın önemli katkısı olmuştur. Bu kitapta sürdürülebilir turizm şöyle tanımlanmaktadır: “ev sahibi bölgelerdeki yerel halk ve toplulukların istekleri doğrultusunda, turizmin ekonomik faydalarından eşit bir şekilde pay sahibi olmaları; insanların ve toplulukların gelenekleri ve yaşam tarzlarında turizm deneyiminin katkısını kabul edip, şu an ve gelecekte turizm ve onunla ilişkili olan altyapıların: doğal kaynakların yenilenmesi ve gelecekteki üretkenliği için doğal kapasiteleri içinde kullanılmasıdır” (Dumbraveanu, 2007: 78). Sürdürülebilir Turizm için yapılan tanımlar arasında genel kabul gören tanım olarak ifade edemesek de yaygın olarak kullanılan tanım Dünya Turizm Örgütü’nün tanımıdır. Bu tanımda sürdürülebilir turizm, “Ziyaretçilerin, endüstrinin, çevrenin ve ev sahibi toplulukların ihtiyaçlarını

karşılıyan mevcut ve gelecekteki ekonomik, sosyal ve çevresel etkilerini tam olarak dikkate alan turizm” şeklinde tanımlamaktadır (UNEP ve UNWTO, 2005: 11-12). Avcıkurt (2015) sürdürülebilir turizmi, turizm endüstrisi, ziyaretçiler, çevre ve ev sahibi toplum arasındaki etkileşimlerden ortaya çıkan gerilimleri azaltmaya yönelik pozitif bir yaklaşım olarak tanımlamaktadır. Sürdürülebilir turizmi bir felsefe olarak da yorumlayabiliriz. Bu açıdan bakıldığında sürdürülebilir turizm, turizmin bir çeşidi olarak değil, tüm turizm çeşitleri için çevreye karşı daha duyarlı olunması gereken bir süreç olarak ifade edilebilir (Özen, 2007:152). Bir başka tanıma göre ise sürdürülebilir turizm, “temel anlamda çevreyi ve yerel kültürü en az etkileyen, yerel halk için iş fırsatları yaratan ve yerel ekosistemleri adil bir şekilde koruyan endüstri” olarak tanımlanmaktadır (Khuntia ve Mishra, 2014: 19).

Demir ve Çevirgen (2006a) turizmde sürdürülebilir gelişme için doğal, tarihi, kültürel ve ekolojik kaynakların zarar görmemesi gerektiğini ifade etmektedir. Turizm, bir toplumda hem olumlu hem de olumsuz birçok unsuru etkileyebilmektedir. Bu nedenle, maliyetleri en aza indirirken faydaları en üst düzeye çıkarmak için turizm sürdürülebilir bir şekilde geliştirilmelidir. Sürdürülebilir turizm, yerel halk ve doğal çevre üzerinde turizmin negatif etkilerini en aza indirmeyi çabalarken, yerel halk için de daha fazla fayda yaratmayı amaçlayan, misafir toplulukların ve ziyaretçilerin daha iyi tecrübelerine sahip olması adına yapılan iyileştirmelerdir (Yu, vd., 2009:57; Tosun, 1998:597). Sürdürülebilir turizm yaklaşımı genel olarak ekonomik, sosyal ve çevresel şeklinde üç bileşenle açıklanmaktadır. Ekonomik olarak düşünüldüğünde turizm herkes için adil gelirler yaratarak toplumun ekonomik refahına katkıda bulunmalıdır. Sosyal ve kültürel açıdan yerel halkın sosyo kültürel yapısına zarar vermemelidir. Çevresel açıdan ise genellikle ekolojik yapı ifade edilir ve flora, fauna gibi doğal unsurlara turizmden kaynaklanacak zararı mümkün olan en az dereceye indirmek hedeflenmelidir (Yılmaz vd., 2015: 56). Sürdürülebilir turizm ile ilgili ilkeler, rehberler ve uygulamalar turizmin her çeşidinde ve her destinasyonda geçerlidir. Bu nedenle ekonomik, sosyo-kültürel ve ekolojik hedefler arasında uzun vadeli bir turizm gelişimi için bir denge olmalıdır. UNEP ve WTO’nun 2005 yılında turizmin daha fazla sürdürülebilir olması için yayınlamış olduğu raporda bu denge için ne olması gerektiği ele alınmıştır. Buna göre çevre ile ilgili doğal ve biyolojik çeşitliliğin korunması temel konulardan biridir. Yerel halkın sosyo kültürel özgürlüğüne saygı duyulması ve

kültürel mirasların ve geleneklerin korunması, kültürler arası anlayış ve hoşgörünün geliştirilmesi amaçlanmalıdır. Elbette sürdürülebilir istihdamın yaratılması gelir kazanma konusunda yerel halka fırsatlar yaratılması, bölgeler arası dengesizliğin giderilmesi ve yoksulluğun azaltılmasına katkıda bulunacak uzun vadeli uygulamalara ihtiyaç duyulduğu ifade edilmektedir. Bunları sağlamak için de tüm paydaşların bilinçli bir şekilde katılımının sağlanması, güçlü bir liderlik ile tüm paydaşların işbirliği içinde çalışıp sürekli gelişme yaklaşımıyla turizmin etkilerini takip ederek önlemler alınması sürdürülebilir turizmin gereğidir (UNEP ve WTO, 2005: 11)

Sürdürülebilir turizmin ortaya çıkması ve geçen süre içerisindeki gelişmelere baktığımızda öncelikle kitle turizmine bir tepki olduğu, kimi zaman bazı araştırmacılar tarafından turizmden kaynaklanan rahatsızlıkların veya tahribatın ele alındığı araştırmalardan sonra özellikle iklim değişikliği ve çevresel kirlenmeler gibi küresel sorunların ortaya çıkması sonucu turizm de bu gelişmelerden etkilenmiştir. Turizm hem ekonomik anlamda bölgesel dengesizliklerin ortadan kaldırılması için bir fırsat olarak görülürken hem de çevreye, yerel halkın yaşam tarzına ve kültüre olan olumsuz etkileri nedeni ile eleştiri almıştır. Ancak sürdürülebilirlik ifadesi kaynakların kullanımını tamamen yasaklamayı gerektiren bir ifade değildir. Dolayısı ile turizm için sürdürülebilir olmaktan kasıt hem sahip olunan değerlerin korunması hem de bunların ekonomik değerlerini nasıl ortaya çıkarılabileceği sorusuna cevap aramaktır. Sürdürülebilir turizmin farklı tanımlarının çevre dostu turizm biçimlerine tekabül ettiği belirtilmelidir. Doğal turizm, azaltılmış etki turizmi, yumuşak turizm, doğal turizm, yeşil turizm, ekoturizm, ekoturizm, özel ilgi turizmi, sorumlu turizm, uygun turizm, dayanışma turizmi, ekoturizm, alternatif turizm ve kırsal turizm esas olarak sorumludur. Yaklaşım dayalı doğal kaynaklar turizmi türleri; sürdürülebilir turizm yaklaşımının bir örneği olarak düşünülebilir(Kahraman Türkay, 2014: 88).

Yukarıdaki tanımlardan da yola çıkarak bir tanımlama yapmak gerekirse; Sürdürülebilir turizm kavramı, “turizmin yarattığı etkileri en aza indirip, gelecek nesillere yaşanabilir bir çevreyi bırakmayı amaçlayan, turizmin ekonomik getirilerinden yararlanırken eşitlik temelinde ve etik kurallar dahilinde, ekonomik, sosyo-kültürel ve ekolojik dengeyi koruyarak turizmi sağlıklı bir şekilde geliştirmeyi amaçlayan bir yaklaşımdır” şeklinde ifade edilebilmektedir. Başka bir deyişle, bu uygulama hem turistler hem de endüstri profesyonelleri için sürdürülebilir bir şekilde

herkesi dikkate alan ve çevreye verilen zararı sınırlayan yeni yerler keşfetmenin bir yoludur.

2.2.1. Sürdürülebilir Turizm İlkeleri

Sürdürülebilir turizm yaklaşımının daha iyi anlaşılması ve turizmin doğayla uyumlu olarak geliştirilmesi amaçlarıyla turizmdeki eğilimler, yükümlülükler ve geleceğe yönelik planlamalar-uygulamalar kapsamında 10 ilke belirtilmiştir. Bu ilkeler şu şekilde sıralanabilir (Beyan ve Ünügür, 2005):

· Turizm faaliyetlerini uygulamaya koymak için gereksinimleri belirlemek

- Turizm açısından zayıf bölgeleri, unsurları ve toplulukları desteklemek,
 - Sistematik gelişmeyi sağlamak için amaçları açık şekilde belirlemek,
 - Alanlar ve varlıklara ilişkin kontrolü sağlamak, alanın gelişimi ve alan sahibine karşı aktif bir politika izlemek,
 - Malzeme politikalarını oluşturmak,
 - Doğayı korumak,
 - Tarım ve ormanlık alanların kullanımını güçlendirmek
- Ekonomik faaliyetleri düzenlemek ve geliştirmek,
- Yerel mimari, gelenek, kültür ve folklor değerlerini korumaya katkı sağlamak,
 - Turizm pazarlaması ve promosyonunu ortaya koymak.

Turizmin sürdürülebilirliğini sağlamak için sürdürülebilir turizmin ortak ilkeleri üzerinde anlaşmak gerekmektedir. Bu ilkeler, sahaların ve operatörlerinin sürdürülebilir operasyonlara olan bağlılığını artırmayı mümkün kılmaktadır.

2.2.2. Sürdürülebilir Turizmin Amaçları

Sürdürülebilir turizmin ekonomik, ekolojik ve toplumsal yönleri çelişki olarak kabul edilmez. Sürdürülebilir turizm yaklaşımları, sürdürülebilirliğin sosyal, ekonomik ve ekolojik boyutlarını merkeze yerleştirmekte (Inskeep, 1991: 461) fakat bütün boyutlarını dikkate alarak değerlendirmektedir. Sürdürülebilir turizm, turizmin negatif etkilerini yönetmek ve turizm endüstrisini kontrol etmek anlamına gelmez. Turizm, yerel halk için toplumsal ve ekonomik faydalar ile çevrenin

korunması açısından özel bir öneme sahiptir (TÜSİAD, 2012: 19).

Birleşmiş Milletler Çevre Programı (2005) karar alıcılara sürdürülebilir turizm için on iki hedef belirlemiştir:

- Ekonomik Uygulanabilirlik; turizm işletmeleri ve bu bölgelerin uzun dönemde gelişmeleri ve fayda sağlamaya devam etmeleri için varlıklarının devamlılığını ve rekabet edebilirliklerini sağlamak
- Yerel Refah; ziyaretçilerin bölgede gerçekleştirdiği harcama oranı da dahil olmak üzere turizmin ev sahibi bölgenin ekonomisine yaptığı katkıyı maksimuma çıkarmak,
- İstihdamın Kalitesi; turizm tarafından yaratılan ve desteklenen yerel istihdamın ırk, cinsiyet, engellilik ya da herhangi bir konuda ayrımcılığa meydan vermeden ücret koşulları ve hizmetlere ulaşılabilirlikte dahil olmak üzere sayısını ve kalitesini arttırmak
- Sosyal Eşitlik; turizmden elde edilen ekonomik ve sosyal faydanın yoksullara sunulan fırsatlar, gelir ve hizmetlere ulaşılabilirlikte dahil olmak üzere ev sahibi toplumda eşit dağılımını sağlamak,
- Ziyaretçi Memnuniyeti; tüm ziyaretçilere ırk, cinsiyet, engellilik ya da herhangi bir konuda ayrımcılık yapmadan güvenli, tatmin ve memnun edici bir deneyim sağlamak,
- Yerel Denetim; ev sahibi toplumun kendi bölgelerinde turizmin gelişimi konusunda diğer paydaşlarla birlikte planlama ve karar alma süreçlerine katılmalarını ve yetki almalarını sağlamak,
- Toplumsal Refah; ev sahibi toplumun sosyal yapılar, kaynaklar, imkanlar ve yaşam destek sistemlerine ulaşım da dahil olmak üzere sosyal dejenerasyon ve istismardan kaçınarak yaşam kalitesinin artırılması ve sürdürülmesini sağlamak,
- Kültürel Zenginlik; ev sahibi toplumun kültürel mirasına, özgün kültürüne, geleneklerine ve farklılıklarına saygı duymak ve geliştirmek

- Fiziksel Bütünlük; hem kentsel hem de kırsal alanların kalitesini arttırmak ve sürdürmek ve çevrenin fiziksel ve görsel bozulmasını engellemek,
- Biyolojik Çeşitlilik; doğal alanların, habitatların ve yaban hayatının korunmasını desteklemek ve zararı minimize etmek,
- Kaynak Verimliliği; turistik tesislerin ve hizmetlerin faaliyetlerinde ve gelişmesinde kıt ve yenilenemeyen kaynakların kullanımını minimize etmek,
- Çevresel Temizlik; turizm işletmeleri ve ziyaretçiler tarafından oluşturulan hava, su, toprak kirliliği ve atık üretimini minimize etmektir.

Turizm sektörünün sürdürülebilir gelişmesini sağlamak amacıyla çevresel, ekonomik ve sosyal yönlerden uzun vadeli ve dengeli bir sistem temelinde yükselmesi gereklidir (Acuner ve Zigana, 2015). Bu sistemin kurulmasında turizm sektörü paydaşlarından hem ev sahibi (host) aktörlerin hem de ziyaretçilerin çevre kaynaklarından yararlanma sürecinde ekolojik unsurları, biyolojik çeşitliliği ve doğal kaynakları korumaları gerekmektedir. Ayrıca ev sahibi toplumların sosyo-kültürel özellikleri ve kültürel miraslarına saygılı davranmak, kültürler arasındaki hoşgörünün gelişmesine katkı sağlamak, ev sahibi ülkenin paydaşlarına ise adil ekonomik fayda kazandırmak sürdürülebilir turizm amaçları arasında yer almaktadır (Avrupa Sürdürülebilir Turizm Vakfı, 2011).

Sürdürülebilir turizmden söz etmek, doğanın sosyal ilişkilerden uzaklaştırılması ve yalnızca fiziksel gerçekliği ile ele alınması halinde mümkün değildir. Sürdürülebilir turizm, her aşamada ekolojik duyarlılık sosyal sorumluluk ve ekonomik verimliliği içerir ve birbiriyle uyumlu olmalarını sağlamaktadır. Gelecekte dönemdeki fırsatları koruyarak ve arttırırken, turistlerin ve yerel nüfusun ihtiyaçlarını karşılayan bir gelişme yaratır (Inskeep, 1991: 461). Bu ancak turistler ve yerel halk arasında uzlaşma ilişkilerinin oluşturulduğu, ziyaretçilerin aldatılmadığı, yerel halkın zarar görmediği, doğal kaynakların imha edilmediği veya kirlenmediği ortamlar yaratarak sağlanabilmektedir. Aslında, turizme kaynaklık eden bu değerler korunmazsa, turizmin geleceğinin ulusal, bölgesel ve yerel seviyede kötüleşmesi kaçınılmazdır.

2.2.3. Sürdürülebilir Turizmin Tasnifi

Literatürde, turizm çeşitleriyle birlikte düzinelere tematik kategori bulunduğu, fakat daha çok kültürel ve doğal kategorizasyon olduğu bilinmektedir. İki ana turizm kategorisi üzerinde fikir birliği yoktur. İlk temel kategori kitle turizmi olarak benimsendi. İkincisi üzerinde daha bir anlaşmaya varılamamıştır. Bazıları doğa turizmi, bazı ekoturizm ve diğer alternatifler olarak adlandırılrsa da, ikinci kategori kitle turizmi dışındaki tüm türleri içermek için kullanılmaktadır. Bu kullanımın geçerli ya da doğru olduğu söylenebilir: Sözü edilen iki kategoriyi içine alan öncü bir kategori meydana getirilmiş ve sürdürülebilir turizm denilen bu kategori öncelik kazanmıştır (Tosun, Erdoğan ve Erdoğan, 2009: 2425). Farklı turizm türleri prensipte alternatif değil, birbirlerini tamamlar (Çakılcıoğlu, 2005: 35).

Kitle turizmine katılan bir kişi devre rotası üzerindeki bir doğa turizmi aktivitesine, baz olarak değil, paralel / ekstra bir aktivite olarak katılabilmektedir; bireyi canlandıran ve varış yerinin temel özelliği olan temel motivasyon, önemli olan kavramdır. Turizm türleri arasında göl turizmi, deniz turizmi, ekolojik turizm, kırsal turizm, plato turizmi ve kongre turizmi var; kavramdan konsepte tamamen farklı bir kavram. Hiç kuşku yok ki turizmin yapısının yanı sıra turistlerin hassasiyetleri göz önüne alındığında, kültürel turizmin sürdürülebilir turizme destek olan önemli bir turizm türü olduğu kabul edilmektedir. Turizmin türünden bağımsız olarak sürdürülebilir turizm, turizmin temel bir unsuru olarak çevresel değerlerin korunması gerektiği, turizm faaliyetlerinin çevre açısından sorumlu bir şekilde yapılması gerektiği ve Turizmin toplumsal ve ekonomik gelişiminin ve çevresel değerlerin koordine edilmesi gerektiğidir (Ulaş, 2010: 154).

2.2.4. Sürdürülebilir Turizm Gelişimi

Sürdürülebilir kalkınma kavramının ortaya çıktıktan sonra, farklı sektörlerde sürdürülebilirlik yaklaşımı uyarınca yeni tanımlar tanımlanmalıdır. Sürdürülebilir turizmin gelişimi, kalkınma ve sürdürülebilir kalkınma, turizme adapte olmuş yüksek kavramlara örnek olarak kabul edilir (Tosun, 2001: 290). Sürdürülebilir turizmin gelişmesi, ürünlerin kalitesini koruyarak kültüre, doğaya ve ekonomiye zarar vermeden turizm kapasitesinin geliştirilmesidir (Fyall ve Garrod, 2005: 201). Sürdürülebilir Turizm, geleceğe yönelik fırsatları koruyarak ve artırarak sürdürülebilir

kalkınma ilkelerine dayanan günümüz turistlerinin ve destinasyonlarının ihtiyaçlarını karşılayan bir turizm gelişimidir (Leung, Marion ve Farrell, 2008: 21).

Sürdürülebilir turizmin gelişmesi, sürdürülebilir turizmin amacına ulaşmak için önemli bir araç olarak düşünülmelidir. Sürdürülebilir turizm stratejileri, şirketler, nakliye şirketleri, çiftçiler, kamu yöneticileri ve koruma görevlileri gibi farklı çıkar gruplarının fikir birliğine ulaşabileceği daha geniş ve küresel bir temele dayanmalıdır. Bölgenin doğal ve tarihi varlıkları (Lane, 1994: 15). Sürdürülebilir turizm, sürdürülebilir turizmin gelişmesinin somut bir ifadesi olabilmektedir. Bununla birlikte, etkili araçlar geliştirmeden eyleme dönüştürmenin uygulanması uygun olmayabilir ve gerçek turizm gelişimi dünyası için politik bir seçenek olarak kullanılamaz. (Berry ve Ladkin, 1997: 435). Bu doğrultuda, planlar, politikalar ve stratejiler geliştirme ve uygulama önerme ihtiyacı açıktır. Sürdürülebilir turizm yaklaşımı, sürdürülebilir kalkınma stratejisinden bağımsız olarak değerlendirilemez.

Sürdürülebilir turizmin geliştirilmesi ve yönetimi ilkeleri, kitle turizminden dünyadaki farklı geniş turizm segmentlerine dek her tür turizm türüne uygulanabilmektedir. Sürdürülebilirlik ilkeler ile tanımlanır; turizm gelişiminin ekolojik toplumsal ve ekonomik etkileri ile bu boyutları arasında hassas bir denge. Sürdürülebilirliğin sözü edilen boyutları arasında hassas bir denge sağlamak, uzun vadeli sürdürülebilir olmasının bir garantisidir (UNWTO, 2015).

Sürdürülebilir turizm geliştirme stratejisinin başarı kazanması, turizmde arz ve talebin karşılıklı etkilenmesinden dolayı turizmin tüm ekolojik, toplumsal ve ekonomik boyutlarının yanı sıra bütün ilgili paydaşların dikkate alınmasına bağlıdır (Carey, Gountas ve Gilbert, 1997: 25). Bu nedenle, hükümetler, yerel yönetimler, yerel halk, gönüllü kuruluşlar, özel sektör, bireyler, turistler ve en önemlisi, turizm şirketlerinin bunların uygulanmasında önemli görevleri vardır.

Kamu ve özel sektör daha sürdürülebilir turizmi geliştirmek için birçok araca sahiptir. Bu araçlar (Bulu ve Eraslan, 2007: 44-46):

· Kamu sektörü için: doğal kaynakların ve çevrenin kullanımı için duyarlı, koruyucu, rasyonel ve uygulanabilir eğitim düzenlemeleri ve ölçüm tekniklerinin geliştirilmesi; inşaat, inşaat ve ulaşım dahil öteki altyapı; danışma merkezleri, reklamcılık gibi yöntemlerden yararlanarak talep üzerine etkileyici önlemler almak;

Turizmle ilgili diğerk sektörlerle ilgili faaliyet sektörlerinde çoğulcu destekten yararlanan faaliyetlerin ve diğerk ticaret türlerinin kullanılması.

· Özel sektör için: kaliteli ürün üretimi için stratejiler geliştirmek; kamu sektörü ile işbirliğine giderek çevre koruma programları ve fiyat politikaları, bilgi tanıtım politikalarının uygulanması yoluyla fiyatlara etkin biçimde dahil edilmeleri; bilgi teknolojisi ve talep tarafı politikaları geliştirmek için personelin dağıtımı, erişimi ve eğitimi, turizm talebini etkileme ve beceri kazanmak için uzmanlık kazanma.

Sürdürülebilir turizmin gelişmesi payını, genellikle sürdürülebilir kalkınma kavramı eleştirilerinden almaktadır. Sözü edilen eleştiriler, bu anlayış geliştirmekte olan ülkelerin kalkınma çabalarını engellemek amacıyla geliştirilmiştir. Bu amaçla gelişmiş ülkeler bu anlayışı temiz rekabet stratejileri olarak genişletmek istemektedir (Kahraman ve Türkay, 2014: 89-90). Her durumda, turizmin negatif ekolojik, toplumsal ve ekonomik etkilerine karşı önlem almama mantığı açıklanamamaktadır. Buradaki sorun, kısa vadeli çıkarların yanı sıra, sorundan önceki uzun vadeli sosyal, ekonomik ve ekolojik çıkarların gözükmesidir.

Kontrol edilmediğinde, küresel turizm endüstrisi çevre sorunlarına büyük ölçüde katkıda bulunurken aynı zamanda yerel topluluklara, kültürlerle ve işletmelere zarar verebilmektedir. Örneğin, uçuşlar iklim değişikliğine önemli bir katkıda bulunurken, turizm gelişimi yerli halkın veya vahşi yaşamın yer değiştirmesine yol açabilmektedir. Bir yeri turistler için daha erişilebilir hale getirme ve eğlence sağlama süreci, doğal dünyanın yok olmasına neden olabilmektedir. Turizmin ekonomik etkisinin her zaman evrensel olarak olumlu olmadığını ve adaleti teşvik edecek adımlar atılmadığında bazı işletmelerin ve yerel halkın zarar görebileceğini anlamak da önemlidir.

2.3. Ekoturizm Kavramı

Ekoturizm, yerel topluluğa daha sürdürülebilir olan alternatif geçim kaynağı sağlayarak topluluk gelişimine yardımcı olmaktadır. Amacı, gezginlere ekolojik bir deneyim yaşatan, ekolojik çevreyi koruyan ve ekonomik fayda sağlayan, başta biyolojik çeşitlilik olmak üzere kaynakları korumak ve kaynakların sürdürülebilir kullanımını sağlamaktır. Ancak ekoturizmde amaçlara ulaşılabilmesi, çevresel ve ekolojik olarak sürdürülebilir ve ekonomik olarak uygulanabilir olmasına bağlıdır.

Ekoturizm, biyoçeşitliliğin karşılığında yerel topluluğa ekonomik teşvikler sağladığı bölgenin ekolojisinin ve biyolojik çeşitliliğinin korunması için yerel halkın dahil edilmesine yardımcı olmaktadır.

Turizm, geniş istihdam alanları yaratarak, özellikle iklim ve doğal özelliklerden başka kaynaklara sahip olmayan, ekonomik olarak yeterli düzeyde gelişmemiş ve sınırlı iş imkanına sahip yöreler için önem taşımaktadır. İşsizlik probleminin giderilmesine olumlu katkı yaparken ekonomik açıdan gelir sağlamaktadır (Usta, 2016: 51). Bir bölgedeki doğal varlıklar turizm sektörünün hizmeti içine alınarak turizmi geliştirmek adına değerlendirildiği takdirde yararlı ve ekonomik açıdan anlamlı unsurlara dönüşmektedirler. Sahip olunan doğal varlıklar, ekoturizm aracılığıyla turizm yapılabilmesi amacıyla kullanılarak değerlendirilmektedir (Kaypak, 2010: 102). Alternatif turizm çeşitlerinden olan ekoturizm ise bir yörenin doğal güzelliklerinin kaynak olarak kullanılarak ekonomik yönden gelişebilmesi ve iş fırsatı yaratılabilmesi açısından önemlidir.

Ekoturizm tanımı ilk olarak 1987 yılında Ceballos Lascuarin tarafından yapılmıştır. Tanıma göre ekoturizm, manzarayı, vahşi bitki ve hayvanları, mevcut herhangi bir kültürü incelemek, hayran olmak ve tadını çıkarmak amacıyla nispeten bozulmamış ve kirletilmemiş bölgelere gerçekleştirilen seyahat deneyimi olarak tanımlanmıştır (Burton, 1998: 758). Ekoturizmin öncelikli amacı olan doğayı koruyarak turizm faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi doğrultusunda, zamanla farklı akademisyenler ve kuruluşlar tarafından farklı tanımlamaları yapılmıştır.

Uluslararası Ekoturizm Topluluğu (TIES) 1991 yılında ekoturizmin tanımını, çevrenin korunmasına katkı sağlayan ve yerel halkın refah düzeyini artırmaya yönelik olarak doğal alanlar üzerinde gerçekleştirilen sorumlu seyahat şeklinde yapmıştır (Diedrich, 2010: 234). Farklı bir tanıma göre ise ekoturizm, doğa koruma ve bilimsel çalışmaları finanse eden, hassas ve el değmemiş ekosistemleri koruyan, kırsal topluluklara fayda sağlayan, farklı kültürlere saygı gösterip, toplumsal eşitliği sağlayan ve turistleri eğitmeye yarayan bir turizm çeşididir (Honey, 2008: 4). Ekoturizmin yapılan tanımları doğayı korumayı gözeten, yerel düzeyde insanlara ekonomik fayda sağlamayı hedefleyen ve sosyokültürel yapıya saygılı olmayı

içermektedir. Kısacası ekoturizm çevre, insan ve kültür faktörlerine saygıyı içermektedir.

Ekoturizm, doğal alanlarda gerçekleştirilen, ev sahibi toplulukların bütünlüğüne saygı gösterirken ekosistemin korunması için katkı yapan aydınlatıcı bir seyahat deneyimidir (Wight, 1993: 3). Ancak, doğal çevre içerisinde gerçekleştirilen bütün etkinlikler ekoturizm etkinliği olarak kabul edilmemelidir. Hafta sonu tatilinde pikniğe gitmek veya tesadüfen doğada yürüyüşe çıkmak bir ekoturizm faaliyeti olarak düşünülemez. Aynı zamanda turizm faaliyetleri sahip olunan kültürel değerlere ve bölgenin yerel ekonomisine zarar veriyorsa bu faaliyetler ekoturizm etkinliği olarak değerlendirilemez. Ekoturizm, doğayı anlama ve doğadan zevk almanın yanında, doğayı korumaya yönelik faaliyetlerde bulunmayı da gerektirmektedir (Türker, 2013: 1096). Turizm faaliyetinin ekoturizm olarak değerlendirilebilmesi için doğal çevreden ya da yerel kültürden elde edilen bir öğrenme eylemi söz konusu olmalıdır. Seyahatin gerçekleştirildiği bölgeye saygı gösterilmesi orada yaşayan halkın ve çevrenin bu ekoturizm aktivitelerinden olumsuz etkilenmemesini içermektedir.

Ekoturizm sadece turizm endüstrisinin en hızlı büyüyen sektörü değil, aynı zamanda ev sahibi ülkedeki bireylere toplum temelli kalkınma fırsatları sunarak, hassas araziler ile tehlike altındaki vahşi alanları korumaya dayalı olarak geliştirilen bir yaklaşımdır (Khan, 1997: 989). Buna bağlı olarak ekoturizm, yerel halka ve bölgeye söz konusu faydaları sağlama amacı içerisinde, bir destinasyonun doğasını ve kültürünü deneyimleyerek öğrenmeyi gerektirmektedir. Sadece doğal çevrede gerçekleştirildiği için her turizm şekli ekoturizm olarak kabul edilmemelidir. Ekoturizm faaliyetinde bulunan turistler kendisini bu turizm türüne ve doğaya adanmış olmalıdır. Ekoturizm katılımcıları doğayı ve canlıları koruma bilincine sahip oldukları için ekoturizm faaliyetinin gelişmesi aynı zamanda doğal çevrenin korunması düşüncesinin yaygınlaşmasını sağlamaktadır.

Turistlerin birçoğu kendilerine yeni şeyler öğrenme fırsatı sunan otantik destinasyon deneyimi istemektedir. Örneğin, 1988 yılında National Tour Association (Ulusal Tur Birliği) tarafından yapılan bir araştırmada, cevap veren kişilerin %93'ü seyahat sırasında öğrenme fırsatının seyahat seçiminde önemli bir unsur olduğunu belirtmektedir (Ayala, 1996: 50). Yeni şeyler öğrenmek ve deneyimlemek için bir

fırsat olarak görülebilen ekoturizm hem ziyaretçilerin talebini karşılamakta hem de yerel destinasyonun kalkınmasına katkı yapmaktadır.

Ekoturizm, ilgili kültürel bağlam içinde öğrenme deneyimlerini ve doğal çevrenin veya onun bazı bileşenlerinin takdir edilmesini teşvik eden bir turizm şeklidir. Çok özel bir biçim olarak ekoturizmin doğaya dayalı turizmin geniş konseptinin bir parçasını veya ekoturizmin turizm alanında doğaya dayalı bir işlemi tanımladığı söylenebilmektedir. Ekoturizmin en belirgin özelliği doğa temelli olmasıdır.

2.3.1. Dünyada Ekoturizmin Gelişimi

Ekoturizm ve sürdürülebilir turizm, dünyanın her yerinden bireyler için popüler seyahat biçimleri haline gelmektedir. Bununla birlikte, ekoturizm hala dünya çapında yayılmaya ve popüleritesini artırmaya devam eden, gelecek vaat eden bir turizm türüdür. Teknolojik değişimler, insanların düşünce yapısının farklılaşmaya başlaması, kentteki stresli çalışma ortamı, insanlardan uzaklaşma isteği, farklı deneyim ve merak duygusunun çoğalması, kazanımların yükselmesi, bilinç düzeyinin artması gibi pek çok etken insanları ekoturizm faaliyetlerine yönlendirmiştir. Bununla birlikte ekoturizm uygulamalarındaki imkanların iyileştirilmesi de gezgin bireylerin taleplerini yükseltmiştir. Örneğin; ekolojik alana gidip gelmenin kolaylaşması, parklara girişlerde ücretlerin az olması, tehlikesiz, keyifli ve doğayla iç içe dinlenme mekanlarının inşa edilmesi yapılan gezilerin fazlaşması ekoturizm yönünde çalışmaları artırmıştır (Şahin, 2013; Tisdell, 1998: 12).

Ekoturizmin yeni bir tür olarak kendini gösterme sebepleri şu şekilde sıralanabilir (Erdoğan, 2003: 113):

- Yerel kesim için yeni meslek kollarının açılması
- Ekolojik düzenin dengesizleşmeye başlaması ile bitki ve hayvan türlerinin geleceğinin belirsizleşmesi,
- Kitle turizminden kaynaklanan çevre kirliliklerinin boyutunun artması
- Doğa dostu kimselerin ekoturizme mali ve sosyal olarak destek olması,
- Koruma rolü üstlenerek doğa tahribatının giderilmesi,
- Yapıların yenilenerek çevreye duyarlı hale getirilmesi için özendirilmesi.

1970-1980 senelerinde gündeme gelmeye başlayan ekolojik eylemler ile karşımıza çıkan ekoturizm, toplu turizmin olumsuzluklarına tepki olarak doğmuştur. Çünkü kitle turizmi içerisinde savurganlık, çevreye ikinci planda yürütme, aşırı büyüme, doğayı sömürme gibi durumlar yaşanmaya başlamıştır. Ülkelerin dikkatini çekmesiyle kanuni düzenlemeler yapılmış, çevresel farkındalık artmıştır. Uygulanan bölgelerde doğal kaynakların daha az kullanılarak tasarruf edildiği, seyahat eden kimseler ve yerel kesim içinse kazançlar sağladığı görülmüştür (Benzer, 2006). Ekoturizm, gerek yerele katkısıyla gerek ekosistemi koruma amacıyla felsefik bir görüş niteliğindedir. Sürdürülebilir gelecek için altyapıların sağlam bir şekilde oluşmasında etkili olmaktadır. Diğer endüstriyel kesimler içerisinde büyümesini hızlı bir şekilde devam ettirmektedir (Demir ve Çevirgen, 2006b)

1970-1980 senelerinde gündeme gelmeye başlayan ekolojik eylemler ile karşımıza çıkan ekoturizm, toplu turizmin olumsuzluklarına tepki olarak doğmuştur. Çünkü kitle turizmi içerisinde savurganlık, çevreye ikinci planda yürütme, aşırı büyüme, doğayı sömürme gibi durumlar yaşanmaya başlamıştır. Ülkelerin dikkatini çekmesiyle kanuni düzenlemeler yapılmış, çevresel farkındalık artmıştır. Uygulanan bölgelerde doğal kaynakların daha az kullanılarak tasarruf edildiği, seyahat eden kimseler ve yerel kesim içinse kazançlar sağladığı görülmüştür (Benzer, 2006).

Sürdürülebilir turizm son on-on beş yılda dünyanın dört bir yanındaki bireylerden daha fazla ilgi görmüş olsa da geçmişi çok daha eskilere dayanmaktadır. Ekoturizm terimi kesinlikle yeni bir kavram değildir; yaklaşık kırk yıl önce sözlüklerde yer almıştır. Bu sürdürülebilir turizm fikri ilk olarak 1980'lerin başında ortaya çıkmış ve gezginlere egzotik yerleri ziyaret ederken çevreye verdikleri zararı en aza indirmenin bir yolunu sunmuştur. 1990'lara gelindiğinde, özellikle halkın iklim değişikliği ve gezegenimizin sınırlı kaynakları konusundaki farkındalığı arttıkça, bu daha yaygın kullanılan bir seyahat şekli haline gelmiştir. Birleşmiş Milletler 2002'yi ekoturizm yılı ilan etti ve takip eden on yıl içinde, bu tür sürdürülebilir turizm dünya çapında daha popüler hale gelmiştir (Kuter ve Ünal, 2009: 149). Ekoturizm, gerek yerele katkısıyla gerek ekosistemi koruma amacıyla felsefik bir görüş niteliğindedir. Sürdürülebilir gelecek için altyapıların sağlam bir şekilde oluşmasında etkili olmaktadır. Diğer endüstriyel kesimler içerisinde büyümesini hızlı bir şekilde devam ettirmektedir (Demir ve Çevirgen, 2006b)

Ekoturizm, sürdürülebilir turizm alanının bir alt bileşenidir. Ekoturizmin sürdürülebilir kalkınma için etkili bir araç olarak algılanan potansiyeli, gelişmekte olan ülkelerin artık onu benimsemesinin ve ekonomik kalkınma ve koruma stratejilerine dahil etmesinin ana nedenidir. Alternatif bir turizm olarak ekoturizm, öğrenmek, çalışmak veya çevre dostu faaliyetlerde bulunmak için doğal alanları ziyaret etmeyi, yani yerel toplulukların ekonomik ve sosyal gelişimini sağlayan doğa deneyimine dayalı bir turizmi içerir. Öncelikle doğayı, peyzajını, bitki örtüsünü, faunasını ve yaşam alanlarını ve ayrıca yöreden gelen kültürel eserleri deneyimlemeye ve öğrenmeye odaklanmaktadır. Çevre ile turistik faaliyetler arasında simbiyotik ve karmaşık bir ilişki, bu felsefe uygun politikaya, dikkatli planlamaya ve incelikli uygulamaya dönüştürülebildiğinde mümkündür. Dikkatle planlanmış ve işletilen ekoturizm alanları, özellikle köy temelli ve yerel katılımı içeriyorsa, doğal ve kültürel kaynakları kullanan diğer daha az sürdürülebilir faaliyetlerin baskısını dengeleyebilecek doğrudan faydalar sağlayabilmektedir. Eko turizm, doğal kaynaklar, kültürel miras, kırsal yaşam tarzı ve entegre bir turizm türü olan yerel ekonomik faaliyetlerdir. Bu nedenle doğal ve kültürel alanlarda ekoturizm, doğal peyzaj ve kültürel peyzajda yer alan bir takım unsurlarla (su, manzara, topoğrafya, bitki örtüsü, temiz hava), her türlü ortama uygun rekreasyonel aktivitelerin çeşitliliğinde olduğu gibi. Bu nedenle ekoturizm ve onun doğal varlıklarını ve hammaddelerini oluşturmanın yanı sıra insanları seyahat etmeye yönlendiren çekici bir güçtür.

2.3.2. Türkiye’de Ekoturizmin Gelişimi

Ekoturizm Türkiye’de 1990’lardan beri öne çıkmaktadır. Turizm genellikle batı ve güney bölgelerinde ve İstanbul benzeri büyük kentlerde yoğunlaşmaktadır, fakat ekoturizm de popülerdir. 2000’li yıllarda tanıtılmıştır. Türkiye, çeşitli bölgelerde ekoturizm faaliyetleri için uygun alanlara sahiptir. Coğrafi yapısına, doğal güzelliğine, kültürel ve tarihi mirasına Flora ve faunası, ormanları, yaylaları, gölleri, mağaraları, dağları, akarsuları ve kanyonları ile ekoturizm potansiyeli yüksek bir ülkedir (Polat ve Önder, 2006).

Türkiye’de ekoturizm ilk kez 1987 yılında Muğla-Dalyan’da İztuzu sahilinde yuva yapan *Caretta Caretta* deniz kaplumbağalarının yuvalama alanı olması sebebiyle bir otel yapılmasıyla gündeme gelmiştir. Çevreye ve doğaya duyarlı kişilerin tepki ve

çabalarının ardından otel inşaatı uygun görülmedi ve Köyceğiz-Dalyan bölgesi “Özel Çevre Koruma Bölgesi” ilan edilmiştir. Ayrıca milli parkların ekoturizm yönünden değerlendirilmesi hedefiyle “Milli Parklar ve Çevre Eğitimi Projesi” başlatılmıştır (Khabbazi ve Yazgan, 2012).

Doğu Karadeniz bölgesinde dağ turizmi ve bununla ilişkili olarak geliştirilmesi gereken başka turizm türleri konusunda önemli araştırmalar gerçekleştirilmektedir. Teşvikler ve turizm desteği ile Doğu Karadeniz bölgesinin Türkiye'nin eko-turizm sahaları için yeni bir destinasyon haline gelmesi hedeflenmektedir. Yeşil yol projesi benzeri birden fazla proje eko-turizm sahalarına erişim ve genişleme hedefiyle hayata geçirilmektedir (Koçan, 2011).

Karadeniz ve Akdeniz'in doğusundaki bölgeler ekoturizm yaylaları ile ayırt edilmektedir. Ayrıca diğer bölgelerdeki su kaynakları, ormanlar, dağlar ve yerel halkın kültürü ekoturizm için çok önemlidir. Ekoturizm konusunda Türkiye birçok özelliği ile tüm Avrupa ülkeleri ile karşılaştırıldığında tek başına olma özelliğini bulundurmaktadır. Avrupa'da yaklaşık on iki bin bitki türü ve beş yüz kuş türü olduğu söylenirken, Türkiye'deki bitki ve kuş türleri bu sayıların çok üzerindedir (Sevindi, 20139).

Ayrıca ülke genelinde korunması gereken alanlar tespit edilerek turizm etkinlikleri açısından sürdürülebilir turizm gelişimi sağlamaya uğraşmaktadır. Bu kapsamda Tarım ve Orman Bakanlığı'na bağlı Milli Parklar ve Ormanlar Doğa Koruma Müdürlüğü tarafından belirli bölgelerde sit alanları oluşturulmuştur. Korunan alanların amacı, ülkemizin doğal alanlarını korumak, geliştirmek ve turizme kazandırmaktır. Ekoturizm faaliyetlerinin sürdürülebilirliği için korunan alanların araştırılması önemlidir. Böylece doğal çevrenin, yabani hayvan ve bitki türlerinin neslinin tükenmesi önlenmiş olmaktadır (Karadeniz, vd., 2018).

2.3.3. Ekoturizmde Tüketici Profili

Ekoturizmin gelişmesiyle birlikte ekoturizm adı verilen özgün bir turizm anlayışı ortaya çıkmıştır. Ekoturistler, “göreceli olarak doğal özelliklerini koruyan alanları takdir, katılım ve duyarlılık ruhuyla ziyaret edenler” olarak tanımlanmaktadır. Çevreye karşı son derece duyarlı olan ekoturistler, doğal yaşama ve doğal kaynaklara tüketici anlayışı ile yaklaşmazlar. Ekoturistler, yerel sakinlerin ekonomik durumlarına,

kalıcı alanların korunmasına, iş ve finansal imkânların yaratılmasına katkıda bulunurlar (Apalı, 2015).

Genel olarak, ekoturistlerin geleneksel turistlere göre daha yüksek yıllık gelire, daha iyi eğitime ve seyahat ederken öğrenmeye ilgiye sahip oldukları bildirilmektedir. Nel-lo ve Llanes'e (2016) göre okuyan, aktif, eğitilmiş, zeki, meraklı, maceracı ve ziyaret edilecek yer hakkında önceden bilgisi olan kişiler en yaygın ekoturist profildir. Ekoturist yeniyi arar, kültürel alışverişi, öğrenmeyi arzular ve kişiselleştirilmiş ve kaliteli bir hizmeti tercih eder. Ekoturist ayrıca özgürlük, münhasırlık ve mahremiyet armaktadır. Gezisi sırasında geleneksel turist tarafından gerçekleştirilen genel faaliyetlerin dışında kuş gözlemciliği, fotoğrafçılık, botanik çalışmaları, dalış gözlemi gibi aktif faaliyetlerin içinde de yer almaktadır. Özel rehberler eşliğinde küçük gruplar halinde hareket etmeyi seçmektedirler. Ekoturistler genellikle fiziksel olarak aktif insanlar, genellikle çift gelirli veya boş yuva tipi haneler, biraz daha yaşlı, daha bilgili, daha deneyimli, daha maceracı ve bağımsız veya bireysel seyahat etmektedirler. Ayrıca ekoturistlerin çoğunluğunu kadınlar oluşturmaktadır (Ayazlar, 2017).

Ekoturizm genellikle orta sınıf tüketiciler tarafından aranmaktadır. Bu nedenle ekoturistler, nereye gittiklerini bilmeye çalışan, deneyimlerden öğrenmek isteyen, ilgi ve anlayışlarını geliştirmeye çalışan, koruma etiğini zenginleştiren bir turist profilini çizmektedir (Holzner, 2011). Ekoturistler tarafından gerçekleştirilen faaliyetlerle ilgili olarak 1998 yılında Latin Amerika ve Karayipler'de gerçekleştirilen ve ziyaretçilerin doğal ortamda yaptıkları ana faaliyetler; kuş gözlemi (%58), vahşi yaşamı gözlemeleme (%55), tekne gezileri (%42), botanik (%31), doğa yürüyüşü (%28), yerel kültür bilgisi (%25), orman yürüyüşleri (%23) ve tırmanma (%22) olarak şekillenmiştir (Nel-lo ve Llanes, 2016).

2.3.4. Ekoturizmin Etkileri

Gelişme, gelecekte ortaya çıkacak fırsatları korurken yerel halk ile turistlerin ihtiyaçlarını karşılarsa turizm sürdürülebilir olabilmektedir. Ekoturizm, bu turizme ve sahipliği yapan yerel sakinler için koruma, geliştirme ve eğitim tecrübeleri için yararlar sunmaktadır. Ekoturizm, doğal kaynaklar çevresinde şekillenen sürdürülebilir bir turizm şeklidir. Öncelikle doğa, peyzajı, bitki örtüsü, fauna ve yaşam alanlarını ve

ayrıca yöreden gelen kültürel eserleri deneyimlemeye ve öğrenmeye odaklanmaktadır. Ekoturizm, özellikle sürdürülebilirliğe odaklanarak yerel topluluklara fayda sağlamak için koruma ve turizmin (bununla ilgili ekonomi) bir kombinasyonunu gerektirmektedir.

Doğal ve kültürel peyzaj değerleri ekoturizmin temelini meydana getirmektedir. Söz konusu değerler; coğrafi konum, mikroklimatik koşullar, suyun varlığı, doğal güzellikler, doğal bitki örtüsünün varlığı, yaban hayatının varlığı, yüzey özellikleri, jeomorfolojik yapı, yöresel yemekler, festivaller ve gösteriler, geleneksel tarım yapısı, yerel el sanatları, yöresel giyim kültürü, tarihi olaylar ve insanlar, miras çekicilikleri, mimari çeşitlilik, geleneksel müzik ve folklorik danslar, sanatsal faaliyetlerden oluşmaktadır (Kipper, 2011).

Ekoturizm, olumlu ve olumsuz olmak üzere çeşitli etkileri vardır. Söz konusu etkileri; (i) ekonomik, (i) çevresel ve (i) sosyo-kültürel etkiler olarak üç başlıkta ele alınmaktadır (Kasalak ve Akıncı, 2015: 189).

2.3.4.1. Çevresel Etkiler

Ekoturizmin, doğal olarak çevreye olumlu ve olumsuz etkileri bulunmaktadır. Ekosistemin korunması üzerine şekillenen ekoturizm, doğal çevreye olumsuz etkisi en düşük düzeydedir (Demir ve Çevirgen, 2006b: 68).

Ekoturizm; madencilik, avcılık, çiftçilik vb. ile karşılaştırıldığında doğal kaynakların ekonomik kullanımı için çevre dostu alternatiflerden biri veya birkaçı için çalışır. Ekoturizm, ziyaretçileri ve yerel halkı doğa ve korumaya maruz bırakarak doğal ortamların ve çevre eğitiminin daha fazla takdir edilmesini özendiren bir turizm faaliyetidir (Li, 2006).

Başka hiçbir sektörde olmadığı gibi, ekoturizm bozulmamış doğal alanlara ekonomik bir değer vermekte; ekosistemin korunmasından ödün vermeden yerel topluluk geliri elde etmek için sürdürülebilir bir araç sağlamaktadır. Ekoturizm, hem doğanın korunması hem de çevresel etkilerin azaltılmasına odaklanarak, tatillerinin olumlu faydalar yaratmasını sağlamak isteyen artan sayıda insana pazarlanabilmektedir. Ekoturizm, milli parkların ve diğer doğal alanların korunması için çok ihtiyaç duyulan gelirleri sağlayabilmektedir. Çevrenin doğal ve kültürel

varlıklarını tahrip etmeden ve bozmadan iş ve gelir yaratırken korunan alanlar ve yerel topluluklar için finansmanı da artırmaktadır. Ekoturizm aynı zamanda dünyanın dört bir yanındaki yerel toplulukları yoksullukla mücadele etmek ve sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak için güçlendirmek için etkili bir araçtır. Bunun nedeni, birkaç başka gelir getirici seçeneğe sahip yerel topluluklar için geçerli bir ekonomik kalkınma alternatifi sunabilmesidir. Ekoturizm planlamasında ortaya çıkan ilk konu çevre ve çevrenin korunmasıdır (Tisdell & Wilson, 2002; Fung & Wong, 2007)

Ekoturizmin bölgeye ve yerel halka olumlu çevresel etkilerini şu şekilde sıralamak mümkündür (Jiang, 2008: 119):

- Yaşam kalitesini artmasını sağlamaktai çevre koruma kavramını teşvik etmektedir.
- Çevre eğitiminin verilmesine kaynak oluşturmakta ve öğrencilerin doğaya yönelik sağlıklı davranışlar geliştirmesine yardım etmektedir.
- Kamuda çevre bilincini artmasını ve insanların çevreye karşı özenli davranmalarını i sağlamaktadır
- Ekoturistlerin habitat geliştirme konusunda yardımlarında artış olmaktadır
- Biyolojik çeşitliliğin muhafaza edilmesini sağlamaktadır.

Olumlu çevresel etkilerinin yanı sıra ekoturizmin, iyi organize edilememesi halinde, kitle turizminde olduğu gibi doğal çevrenin bozulmasına neden olması mümkündür (Kahraman ve Türkay, 2014: 48). Ekoturizmin neden olduğu olumsuz çevresel etkiler şöyle sıralanmaktadır (Cinnioğlu, 2015: 16):

- Doğa yürüyüşü etkinliklerinin artması yürüyüş yollarının zarar görmesine hatta yok olmasına neden olmaktadır.
- Safari etkinlikleri yaban hayatını, hayvanların yaşadıkları doğal ortam alanlarının ve besin kaynaklarının azalmasına neden olmaktadır
- Milli parklarda ortaya çıkan kirlilik nedeniyle buralarda yaşayan hayvanların hayatlarını sürdürdükleri doğal alanlarını terk etmelerine neden olarak yaşamları tehlike altına girebilmektedir.
- Yetersiz alt yapı nedeniyle doğal kaynaklar kirlenmektedir.

· Denize kıyısı olan yerlerde yapılan otel inşaatları mercan kayalıklarının zarar görmelerine ve bölgede yaşayan halkın geçim kaynağı olan balıkçılığın da zarar görmesine neden olmaktadır

Bir ekoturizm destinasyonu, çevresel kaygılar açısından planlama yapılmadan hiçbir şekilde geliştirilmemelidir. Ekoturizm uygulaması içerisinde su kaynaklarının varlığı görsellik ve kullanım açısından avantaj oluşturmaktadır. Bir bölgenin iklim özellikleri turizmi doğrudan ve dolaylı olarak etkili olmakta ve turizmin gelişmesinde etkili olmaktadır. Boyutları, yaşları veya görünüşleri ile ilgi gören bitkiler ekoturizmin diğer çekici bileşenleridir. Çiçekli bitkiler ekoturizmde önemli kaynaklardır. Tarihi, doğal ve folklorik değerler ekoturizmin önemli kaynaklarıdır. Geleneksel ticari ürünler, bir bölgede ekoturizmin gelişmesine yol açan en önemli çekiciliklerden biridir. Bunun nedeni, ekimden hasada ve işleme kadar tüm üretim sürecinin kültürel farklılıklar taşıması ve bunların çoğunun geleneksel yöntemlerle gerçekleştirilmesidir.

Buckley'e (2008) göre, Ekoturizm, çevreye olan olumlu etkileriyle geniş çapta tanınmaktadır, ekoturizm operatörleri ve turizm lobicileri, ekoturizmin korunan alanları koruyarak ve destekleyerek yerel toplulukların ekonomik, sosyal ve kültürel gelişimine katkıda bulunduğunu iddia etmektedir. Eko-turistler, destinasyonu ziyaretleri sırasında yerel toplulukları destekleyen doğanın, kültürün ve gelişiminin tadını çıkarmaya bayılırlar. Ekoturizm operatörü ve diğer turizm lobicileri, ekoturizmin her zaman fayda sağladığını ve destinasyonun korunmasını desteklediğini savunmuştur. Korunan alanlar bir yerde turizmin gelişmesi için önemlidir. Ekoturizmin farklı etkileri olabilir ve bu negatif ve pozitif olmak üzere iki ana kategoriye ayrılmaktadır. Olumsuz etkiler her zaman doğal kaynaklara, yerel kültüre ve ekoturizmin gelişmesinde yarattığı rahatsızlıklara bağlıyken, olumlu etkiler her zaman destinasyonun korunması, ekonomik, sosyal ve destinasyonla ilgili yerel toplulukların kültürel gelişimi gibi etkenlere bağlıdır.

Doğal kaynakların büyük bir kısmı her yıl insanoğlunun sosyo-ekonomik gelişimi adına tüketilmektedir. Gezegenin doğal kaynakları, insan nüfusu tarafından tüketilmekte veya kirletilmektedir. İnsanlığın hayatta kalması içilebilir suya, kullanılabilir biyolojik çeşitliliğe ve temiz havaya ihtiyaç duymaktadır. Bu kaynakların

her biri için dünyadaki temel rezervuar, doğal ekosistemlerdir. İnsanın temel ihtiyaçları, doğal kaynakların hayati bir protonunun tüketilmesinden sonra karşılanır ve giderilmektedir. Bu modernleşmenin yanı sıra, sanayileşme ve kentleşme, insanların sosyo-ekonomik talep ve isteklerini yerine getirmek için üstlendiği ve doğal kaynakların yoğun bir şekilde tüketilmesine yol açan diğer süreçlerdir. Bu faaliyetler doğal vahşi yaşamın azalmasına yol açabilmektedir (Kuter ve Ünal, 2009: 151-152).

2.3.4.2. Sosyo-Kültürel Etkileri

Turizmin hem olumlu hem de olumsuz sosyokültürel etkileri geniş bir literatürde belgelenmiştir. Bir yandan turizm, bir turistik destinasyonda yaşayanların sosyal alışkanlıklarını, geleneklerini, değerlerini, inançlarını ve yaşam tarzlarını etkileyerek yerel sosyal kültürün özellikleri üzerinde bir etkiye sahiptir. Turizmin sosyokültürel etkilerini, yerel tesislerin ve altyapının iyileştirilmesi, daha fazla etkinliğin mevcudiyeti, yerel kültürel mirasın korunması, insanların kırsal alanlardan kırsal alanlara hareketinde azalma dahil olmak üzere yedi boyuta ayırmıştır. Turizmin sadece bölgelerdeki bölgesel imajı ve altyapı inşaatını iyileştirmez; aynı zamanda yerli halk arasında rekreasyonel faaliyetlerin ve yaşam kalitesinin iyileştirilmesine de yardımcı olmaktadır (Ounmany, 2014: 18).

Gaul (2003), ekoturizmin sosyo-kültürel açıdan yaşam şartlarının iyileştirilmesi ve kültürel kaynakların muhafazası gibi olumlu etkileri olduğunu ifade etmektedir (Kuter ve Ünal, 2009: 153). Ekoturizmin yerel halka ve turizm bölgesine olumlu sosyo-kültürel etkilerini aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür (Koens vd., 2009: 1227):

- Toplumun sosyal refahının gelişmesini sağlar.
- Yoksun halk gruplarının güçlenmesine yardım etmektedir.
- Kırsal alanlara itibar kazandırmaktadır
- Eğitim ve sağlık koşullarını iyileştirmektedir.
- Yerel halkta benlik saygısının gelişmesini ve özgüvenin artmasını sağlamaktadır.

· Topluluk organizasyonlarının artması yönünde motive etmekte ve sosyal sermayenin artmasını sağlamaktadır.

· Yerel kültürün gelişimine katkı vermek suretiyle tanıtılmasına imkan sunmaktadır.

Turizm, bir tür sosyo-kültürel etki yaratabilir veya yaratmayabilir, çünkü doğası gereği, bir kültürden ve arka plandan insanları diğerleriyle geçici olarak etkileşime sokmakla ilgilidir. Bu farklılıklar arasında dil, dini inançlar, gelenekler, görenekler, yaşam biçimleri, davranış kalıpları gibi hususlar; kıyafet kuralları; zaman duygusu, bütçeleme ve yabancılara karşı tutum da yer almaktadır. Bu farklılıklar, iç turizm söz konusu olduğunda önemsizden uluslararası turizm söz konusu olduğunda önemli boyutlara kadar değişebilmektedir. Sosyal etkiler', turizm destinasyonlarının yerel sakinlerinin yaşam kalitesindeki değişiklikleri, merkezinde yatan turistler ve yerel halk arasındaki etkileşimlerle tanımlayan terimdir. Turist akınları nedeniyle bireylerin çevrelerinde meydana gelen değişimler kültürel etkileri oluşturmaktadır Muazzam etki yelpazesi sanat ve zanaattan bireylerin ve kolektif grupların temel davranış ve inançlarına kadar uzanabilmektedir (Özkök ve Çoban, 2009: 599)

Geleneksel olarak, turizmin katkıları her zaman Gayri Safi Milli Hasıla ve endüstrinin sağladığı istihdam üzerindeki etkileri ile değerlendirilirken, turizmin ekonomi üzerindeki genel etkileri turizm harcamalarının dolaylı, doğrudan ve teşvik edilen harcamalar yoluyla etkileri değerlendirilerek hesaplanmaktadır. Bununla birlikte, turizmin katkısı geniştir ve topluluklar üzerinde turizmle sıklıkla bağlantılı olanlardan daha düzenli etkilere sahiptir. Toplum öncüleri ve turizmin ileriye dönük katkıları hakkında bilgi sahibi olan kişiler, seyahat ve turizm endüstrisini, toplumun fayda sağlayacağı şekilde toplumlarına etkili ve verimli bir şekilde dahil ederler. Ekolojik turizmin etkilerinin toplumsal unsurların düzensizliğini artırması durumunda olumsuz, bu etkilerin önemli unsurların iyileştirilmesine yol açması durumunda ise olumlu etkileri vardır. Olumlu sosyal etkiler bağlamında turist sayısı arttıkça, ticaret/ticari faaliyetlerin sayısında buna karşılık gelen bir artış olmakta ve iş imkanlarının yaratılmasını sağlamaktadır. Ekoturizm sayesinde kamusal mal ve hizmetlere olan talep artacaktır. Turizm, altyapıların gelişmesiyle birlikte gelir ve bu altyapılar parkları, otelleri, limanları ve plajları içerir. Bu altyapılar, gelen turist

sayısını ve gelirlerini artırmak için ya devlet tarafından ya da özel sektör tarafından ve bazen de kamu-özel ortaklığı tarafından sağlanmaktadır. Bu altyapı geliştirmelerinin sağlanması, topluluğun yerel sakinleri için de faydalı olacaktır. Ekolojik turizm, kültürel bencillik, geleneksel değerlerin ve geleneklerin canlandırılması ve kültürün dahil edilmesi ve öğrenilmesi için alan sunan kültürel mirasın korunması ve korunması için gereken finansal yardımı sağlamaktadır. Yok olmaya yüz tutmuş kültürel değerler, ekolojik turizm sayesinde yeniden canlanabilmektedir. Ayrıca sosyal etkileşimler, insanların güvenilir, nzaik ve samimi davranmalarını sağlayabilmektedir.

2.3.4.3. Ekonomik Etkileri

Ekoturizm, ekonomik özgürlük verilir verilmediği probleminin yanı sıra resmi sektör istihdamından ve iş fırsatlarından türetilen fırsatları düşünmenin gerekli olduğu konusunda pratik bir fikir sağlamaktadır. Ev sahibi topluluğa eğitim sağlanması işsizlik düzeyini azaltabilmektedir. Bu arada, zaman zaman bir topluluk tarafından bazı ekonomik kazanımlar elde edilmektedir. Öte yandan ekonomik kârların dağılmasında parite konusunda endişeler doğabilmektedir. Ortak hedefleri olan bir yaşamda tüm topluluk üyelerinin eşit öneme ve fırsatlara sahip olduğunu etkin bir şekilde kabul etmek zor ve kesin değildir. Bu, bir ekoturizm işinin sürdürülebilirliğini belirlemek için, bu turizm türünden ekonomik faydaların tahsis edilmesinin, yalnızca bir topluluğun elde edebileceği faydaların kesin miktarı kadar acil olduğu şeklindeki aynı anlayışını getirmektedir. Ekoturizmin ekonomi üzerindeki olumlu etkilerini aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür (Kuter ve Ünal, 2009: 152):

- Yerel halka istihdam olanakları ve ek gelir ortamı sağlamaktadır
- Kırsal alanlarda ekonomik olanaklar yaratmaktadır.
- İş imkanları sağlamaktadır.
- Kültür ve tarihi turizminin harekete geçmesini sağlamaktadır
- Gelirler ekoturizm alanların korunması için finansal destek sağlamaktadır.

Ekoturizmin ekonomik anlamda olumlu etkilerinin yanı sıra olumsuz etkileri de vardır. Söz konusu olumsuzlukları aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür (Jiang, 2008: 119; Ayotte, 2009: 25)

- Ekoturizm endüstrisinden sınırlı sayıda gelirler (genellikle düşük sezonda) elde edilmektedir.
- Enflasyon artışı nedeniyle, kırsal alanlarda satılan birçok hizmetin fiyatları artışa sebep olmaktadır
- Belirli bir faaliyet biçimi üzerinde ekonomi aşırı bağımlılık göstermektedir.
- Yeni tüketicilerin bölgeye girmesiyle birlikte yerel ekonomideki enflasyonist maliyetler ve turizm kalkınma döngüsü başlarken arazi fiyatlarında artış meydana gelmektedir
- Tesislerin ve altyapının gelişmesinde yerel olarak üretilen mallar, hizmetler ve emek gücünün yerine ithalata bağımlılık artmaktadır
- Yarı zamanlı, sezonluk ve düşük dereceli istihdam yaratmaktadır.

Ev sahibi topluluklar ve yerel halk için somut ekonomik faydalar, topluluk temelli ekoturizmin başarı kazanmasında esas unsurdur, çünkü bunun gibi yararlar, ilgili toplulukların yaşam kalitesinde doğrudan (olumlu) iyileştirme gibi bir etkiye sahiptir. Yerel halkın ekoturizmin gelişmesine yönelik olumlu yaklaşımı, sektörün başarılı olmasına ve sürdürülebilirlikle olmasına dönüşürken; bir yandan da ekoturizme karşı toplulukların olumsuz tutumlar edinsenmesi, ekoturizm için engellenmesine dönüşmektedir. Bundna dolayı yerel halk ile ev sahibi toplulukların ekoturizm faaliyetlerine katılımları ve söz konusu faaliyetlerden ekonomik anlamda fayda esastır (Harilal ve Tichaawa, 2020).

2.3.5. Ekoturizm Çeşitleri

Ekoturizmin doğa temelli bir turizm örneği olması eğlenceli olmadığı anlamına gelmez. Aslında, kitaplarda yer alan en heyecan verici maceralardan bazıları, gezginlerin sorumlu turizmin pek çok biçiminin tadını çıkarabilmeleri için eko turlar tarafından sunulanlardır. Bu bağlamda ekoturizm kapsamında yaban hayatı odaklı turizm, doğa fotoğrafçılığı, botanik turizmi, doğa yürüyüşü, tarım turizmi, yamaç paraşütü, bisiklet turizmi, su altı dalış gibi faaliyetler yer almaktadır.

2.3.5.1. Yaban Hayatı Odaklı Turizm

Yaban hayatı izleme, basitçe vahşi yaşamı izlemeyi içeren bir aktivitedir. Normalde hayvanların izlenmesine atıfta bulunmak için kullanılır ve bu, vahşi yaşamı izlemeyi; avlanma ve balık tutma gibi diğer vahşi yaşam temelli faaliyetlerden ayırır. Yaban hayatı ve hayvanları izlemek, esasen gözlemsel bir faaliyettir, ancak bazı durumlarda izlenen hayvanlarla, onlara dokunmak veya onları beslemek gibi etkileşimleri içerebilmektedir. Yaban hayatı odaklı turizm, yaban hayatı izlemek için organize edilen ve üstlenilen turizmdir.

Ekosistem içerisinde doğal olarak bulunan yahut da kendiliğinden gelebilme potansiyeline sahip olan bitki ve hayvan toplulukları, o ekosistemin yaban hayatı unsurlarıdır (Oğurlu, 1988). Bir yörenin yaban hayatı unsurlarından yararlanmak, bu unsurların tanınmasına, korunmasına ve düzenlenmesine bağlıdır. Ekoturizmin gelişimi, sağladığı ekonomik getirinin yanında yaban hayatının tüketici olmayan bir şekilde kullanılmasını teşvik ederek doğal çevrenin korunmasına da katkı sağlamaktadır (Çanakçıoğlu ve Mol, 1996).

Yaban hayatı ile ilişkili alternatif turizm etkinliklerine duyulan ilgi gün geçtikçe artmaktadır. Öyle ki yaban hayatı turizmi, 2018 yılında, dünya çapında 343.6 milyar dolarlık bir ekonomi oluştururken, 21.8 milyon insana da iş imkânı sağlamıştır (Farrell, vd., 2001).

Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü (UNWTO), dünya turizminin %7'sinin yaban hayatı turizmiyle ilişkili olduğunu ve yıllık %3 oranında büyüyeceğini beklediklerini açıklamıştır. Yaban hayatı turizmi en basit tanımı ile yaban hayvanlarını doğal yaşama ortamlarında izletme esasına dayanır (Farrell, vd., 2001).

ABD'de yaban hayatı ile ilgili turizm etkinliklerine 2016 yılında, 16 yaşının üzerinde 103 milyon Amerikalı katılmıştır. Bu katılımcıların 35.8 milyonunun olta balıkçılığı, 11.5 milyonunun avcılık ve 86 milyonunun, izleme, besleme veya fotoğrafı gibi aktivitelerden en az biriyle ilgilenen yaban hayatı gözlemcileri olduğu belirlenmiştir. Bunun dışında, toplam 6-15 yaş arası nüfusu 40.5 milyon olan ABD'nde 1.4 milyon çocuk avcılık ve 8.1 milyon çocuk da olta balıkçılığı aktivitelerine katılmıştır. Yaban hayatı odaklı aktivitelere katılanlar, 2016 yılında 157

milyar dolar tutarında harcama yapmıştır. Bu sayı ülkenin Gayri Safi Yurtiçi Hasılası içerisinde %1'lik payı oluşturmuştur. Bu harcamaların 42.5 milyar dolarını seyahat giderleri, 97.4 milyar dolarını araç-gereç giderleri ve 17.3 milyar dolarını lisans, arazi kiralama ve mülkiyet gibi diğer giderler oluşturmuştur. Etkinlik bazında değerlendirildiğinde ise harcamalar arasındaki en büyük pay %48 ile yaban hayatı gözleminin olmuştur.

Trap ve skeet gibi atıcılık aktivitelerinin oldukça popüler olduğu ABD'de 2015 yılında, 6 yaş ve üzeri 32 milyon kişi bu etkinliklere katılmıştır. Bunun %12'sini (3.8 milyon) 6-15 yaşlarındaki çocuklar, 28.2 milyonunu ise 16 yaş ve üzeri bireyler oluşturmuştur. Bu da yetişkin ABD vatandaşlarının yaklaşık %11'inin ateşli silahlarla atıcılık aktivitelerine katıldığını göstermektedir

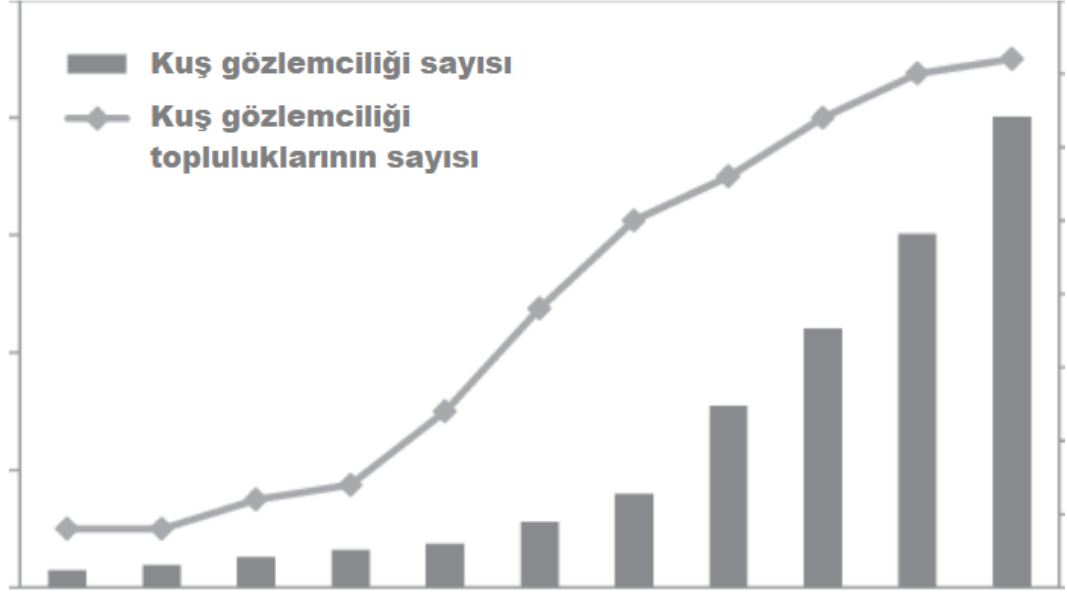
Kuş Gözlemciliği

İnsanların kuşlarla ilişkileri oldukça eskidir ve bu farklı ve ilgi çekici taksonomik grup, çoğu toplumda biyolojik çeşitlilik değerinin yanı sıra, eşsiz bir kültürel konuma sahiptir (Czeszczewik, vd., 2019).

Kuş gözlemciliği, kuşları doğal yaşam alanlarında izleme ve tanımlama işidir. Kuş gözlemcileri ise açık havada kuşları izleyen, fotoğraflayan, tanımlayan veya onlar ile başka açılardan ilgilenen kişilerdir (Çakıcı ve Harman, 2006).

Kuş gözlemciliği, Avrupalı turistler arasında giderek daha popüler hale gelmektedir. Birleşik Krallık, kuş gözlemciliği turizmi için Avrupa'daki en büyük kaynak ülkedir ve onu Hollanda ve Almanya izlemektedir. Kuş gözlemciliği turizmi deneyimli gezginleri cezbeder ve geniş destinasyonlar sunmaktadır. Bu nedenle beklenti, bu pazarın yakın gelecekte hızlı bir şekilde büyüyeceği yönündedir. Kuş gözlemciliği, daha genç gezginlerin daha fazla ilgilenmesi ve sosyal medya ve diğer internet platformlarında pazarlama çabaları için artan olanaklar dahil olmak üzere birçok fırsat sunmaktadır. Kuş gözlemciliği turizmi, asıl amacın kuşları doğal ortamlarında gözlemlemek olduğu seyahatleri ifade eder. Kuş gözlemciliği veya "kuş gözlemciliği", eğitim ve eğlence amaçlı kuşları bulma, gözleme ve tanımlama anlamına gelmektedir. Doğa turizmi ve macera turizmi ile çok ilgilidir. Bu nedenle kuş gözlemciliği turizmi sunan birçok tur operatörü doğa ve macera temelli geziler de

sunmaktadır. Kuş gözlemcileri nadir sayılan türleri görebilmek için uzun mesafeler kat ederek, önemli miktarda para harcaayabilmektedir (Çağlayan, 2005).

Şekil 1. 2010–2020'da Çin ankarasındaki kuş gözlemcileri ve kuş gözlemciliği topluluklarının sayısı

Kaynak: Zhijun Ma, 2021.

Kuş gözlemcileri genellikle yaşlı insanlardır, ancak kuşçuların yaş aralığı genişlemektedir. Yetişkinler, genç yetişkinler ve bazen çocuklar kuş gözlemciliği ile daha fazla ilgilenmeye başladığı ve sayılarının önümüzdeki yıllarda artacağı öngörülmektedir. Sonuç olarak, pazar değişmektedir. Daha genç nesiller genellikle çevrimiçi kaynaklardan ilham almakta; sürdürülebilir seçimler ve biyoçeşitliliği daha çok önemsemektedir. Daha zinde oldukları ve genellikle sağlıklarına daha fazla önem verdikleri için, genç kuşçular da fiziksel olarak aktif olmayı sevmektedirler (Çakıcı ve Harman, 2006).

Kuş gözlemciliğinin popülerliği Avrupa'da da oldukça artmıştır. Avrupa'nın en büyük Bizon (Bison bonasus) popülasyonuna ev sahipliği yapan Polonya'nın Bialowieza ormanlarında gerçekleştirilen bir araştırmada, kuş gözlem aktivitelerinden elde edilen gelirin, ağaç kesiminden elde edilenden 15 kat fazla olduğu tespit edilmiştir. İngiltere'de kuş gözlem aktivitelerine 15 milyon kişinin katıldığı ve yıllık

500 milyon dolar dolaylarında gelir elde edildiği, Hollanda'daki kuş gözlemcisi sayısının ise 61 bin olduğu saptanmıştır (Czeszczewik, vd., 2019).

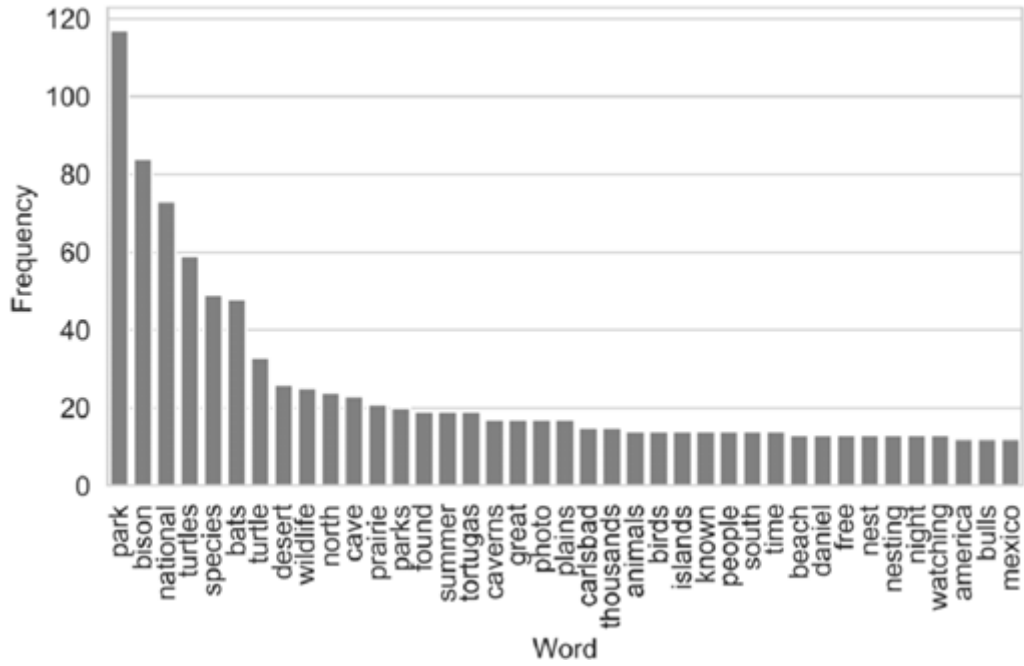
Türkiye bulunduğu mutlak ve göreceli konumun etkisiyle ve coğrafik yapısıyla 487 kuş türüne ev sahipliği yapan, bu açıdan Avrupa'nın en zengin ve gözde ülkelerden biridir. Türkiye'de 184 adet "Önemli Kuş Alanı" bulunmaktadır. Türkiye'nin kuş zenginliği açısından büyük öneme sahip bu alanlarda 450'den fazla kuş türü tespit edilmiştir ve dolayısıyla kuş gözlemciliği bakımından büyük bir potansiyel olarak görülmektedir (Daily Sabah, 2016).

Memeli Gözlemciliği

İnsanların en yakın akrabaları olan memeliler, yeryüzündeki en yaygın canlı türleri arasındadır. Turistler, Kenya ve Tanzanya'da büyük sürüleri takip eden aslanları ve çitaları veya Yellowstone'da geyik kovalayan kurtları ve boz ayıları izlemekten zevk almaktadır. Memeliler, iyi bilinen türler olmasının yanı sıra; nadir, tembel, yırtıcı geceleri yaşayan, yalnızca en uzak bölgelerde bulunan veya sadece tuhaf olan bir dizi hayvanı da içermektedir. Turistler, turizm faaliyetlerinde özellikle nadir memeli türlerini izlemek istemektedir.

Günümüzde memeli gözlemciliği, kuş gözlemciliğinin bir yüzyıl önceki haline benzer şekilde tartışmalı bir durumdadır. Pek çok ülkede memeliler için oldukça az sayıda kapsamlı alan rehberi vardır ve mevcut tanıtıcı kitaplar genellikle büyük boyutlu türleri içermektedir. Pek çok türün yalnızca yakalandığında veya genetik laboratuvarlarında incelendiğinde tanımlanabileceği düşünülmektedir. Bununla birlikte, son yıllarda, memeli gözlemciliğinin popülerliği ve kapsamı dünya çapında gözle görülür şekilde artmaya başlamıştır. İnsanlar, memeli yaban hayvanlarını görmek maksadıyla farklı ve zorlu maceralar deneyimlemenin, sonuçta kuş gözlemciliği kadar ödüllendirici ve keyif verici olabileceğini keşfetmeye başlamışlardır (Moore 2007).

Dünyada safari endüstrisi ve balina gözlemciliği de dâhil olmak üzere, bazı memeli temelli turizm aktivitelerinden hâlihazırda önemli gelir elde edilmektedir. Örneğin ABD'nde 1998 yılında 9 milyon kişinin katıldığı balina seyri 1.2 milyar dolar gelir sağlarken bu sayı 2017 yılında yaklaşık iki kat artarak 15 milyon insanın katılımı ile 2 milyar dolar seviyelerine gelmiştir (Dinets ve Hall, 2018).

Şekil 2. Amerika'nın Ulusal Parklarında Yaban Hayatı İzlemede En Sık Kullanılan Sözcükler Derlemesi

Kaynak: (Vequist & Licht, 2013).

Safari endüstrisi ile kıyaslandığında, memeli gözlemcilerinin harcadığı para mütevazı olmakla birlikte yine de önemli ekonomik getiri sağlayabileceği düşünülmektedir. Hindistan'ın Ladakh bölgesi, her kış Kar parsı (*Panthera uncia*) gözlemlemek isteyen yüzlerce insan tarafından ziyaret edilmektedir. Bunun neticesinde rehber, gözlemci, hamal ve aşçı çalıştıran bir küçük ev endüstrisi ortaya çıkmış ve Kar parsları her zamankinden daha iyi izlenmeye ve bununla birlikte korunmaya başlanmıştır. Bu tür uzak yerlere giden bir avuç ziyaretçinin bile geçim kaynakları oluşturmak ve yerel halk arasında yaban hayatının korunmasına yönelik daha fazla ilgi ve farkındalık yaratmak için yeterli olabileceği düşünülmektedir (Vladimir ve Jon, 2018).

Amfibi ve Sürüngen Gözlemciliği

Amfibi ve sürüngenlerin birçoğu etkileyici renkleri, karmaşık desenleri ve değişik şekilleriyle, görsel olarak oldukça ilgi çekicidir. Estetik güzellik bir yana, amfibi ve sürüngen meraklılarının önemli bir kısmı, onların kur davranışları, üreme

stratejileri, hayatta kalma taktikleri, zehir durumları gibi sayısız özellikleriyle ilgilenmektedir (Baran, 2012).

Yaban hayatı odaklı turizmin bir parçası olan amfibi ve sürüngen gözlemciliği, dünyanın bazı bölgelerinde ilgi çekici türlerin araştırılması ve izlenmesi noktasında ekonomik getiri potansiyeli taşımaktadır. Buna örnek olarak, Avustralya’da deniz kaplumbağalarının dört günlük seyri için düzenlenen etkinliklerde senede 25 bin civarında katılımcı yer almaktadır ve bu dört gün sürecek olan etkinliklerde katılımcılar toplamda 750 bin dolar civarı harcama yapmaktadır (Seburn, 2020).

Kelebek Gözlemciliği

Kelebek gözlemciliği gittikçe popülerleşen bir turizm aktivitesi olmaktadır. Günümüzde kelebek gözlemciliğinin artışında; kelebek gözlemi yapabilmek ve fotoğraf çekebilmek için gereken araçların kolayca temini gibi faktörler etkili olmuştur.

Kelebekler ve güveler, Insecta (Böcekler) sınıfının Lepidoptera (Pulkanatlılar) takımı altında sınıflandırılan böcek gruplarıdır. Sistemik olarak alttakım düzeyinde birbirinden ayrılan bu iki grup, morfolojik olarak antenlerinin ucunda topuz bulunup bulunmamasıyla birbirinden ayırt edilmektedir. Kelebeklerin tamamında anten ucu topuz şeklinde iken, güvelerde ise anten oldukça değişkendir fakat hiçbir zaman topuz biçiminde sonlanmaz. Güvelerin tür sayısı oldukça fazladır, çoğu gececedir ve birçok tür fotoğraftan ayırt edilemeyecek kadar birbirine benzemektedir. Bu nedenle gözlemci ve fotoğrafçıların odağında kelebekler yer almaktadır (Sözen, 2013)

Kelebek gözlemciliği, orman ya da doğa yürüyüşü sırasında bu faaliyete katılan kişiler tarafından kelebeklerin fotoğraflarının çekilmedire. Bu aktivite, kelebekleri yaşam alanları içinde izleme ve tanımlamayı ifade etmektedir (Atahan, 2011)

Dünyada kelebek türü sayısı 18 bin civarı, güve türü sayısı ise 160 bin dolaylarındadır. Ülkemizde ise 414 kelebek, 5 bin kadar da güve yaşadığı bilinmektedir. İngiltere’de 75, Finlandiya’da 122, Yunanistan’da 232 ve Avrupa’nın tamamında 482 kelebek türü yaşadığı göz önüne alınırsa, ülkemiz 414 tür ile bu alanda bulunduğu coğrafyadaki en zengin ülkelerden biridir (Sözen, 2013)

Sportif Olta Balıkçılığı

Sportif olta balıkçılığı ticari kazanç amacı gütmeyen tamamıyla dinlenme ve eğlenme maksadı taşıyan balık tutma etkinliğidir. Rekreasyonel balıkçılık olarak da adlandırılan sportif olta balıkçılığı, genel anlamıyla; eğlence, yarışma ve katılımcıların kendilerine yetecek kadar yiyecek amaçlı balık avlaması şeklinde de tanımlanmaktadır. Diğer taraftan, rekreasyonel balıkçılık içerisinde en yaygın avlanma tekniğinin olta ile avlanma olduğu bilinmektedir. Rekreasyonel balıkçılık için yıllık olarak 190 milyar dolara dolaylarında harcama yapıldığı, ayrıca bu etkinliklerde kullanılacak araç-gereçler için yapılan harcamanın 15.66 milyar dolar olduğu tahmin edilmektedir. Avrupa genelinde 25 milyon olta balıkçısı bulunduğu ve bu kişilerin toplamda yıllık 25 milyar Euro harcadıkları düşünülmektedir. Ayrıca bu sektör yaklaşık olarak 437 bin insana istihdam alanı yaratmaktadır. Türkiye’de ise yaklaşık 100 bin olta balıkçısı bulunmaktadır. Ülkemizin iç su kaynakları ve denizel alanları göz önüne alındığında bu 100 bin kadar olta balıkçısının, Avrupa’daki 25 milyon olta balıkçısı içerisinde, kaynakların potansiyeline nazaran oldukça küçük bir kısmı oluşturduğu söylenebilir (Dinçer, vd., 2017).

Yaban hayatı gözlemciliği, planlama geliştirme ve işleyişine yerel ve yerli toplulukları dahil etmek ve refahlarına katkıda bulunmak; doğal ve kültürel mirasın ziyaretçilere yorumlanması ve özellikle doğal, kültürel mirasın korunmasına aktif katkı sağlama ilkelerine dayalı bir turizm biçimi olan ekoturizm ile örtüşmektedir. Ekoturizm genellikle bir bölgedeki nispeten düşük turizm seviyelerine dayanır ve bu nedenle özellikle küçük gruplar ve ayrıca bağımsız gezginler için düzenlenen turlar için uygundur. Yaban hayatı izleme, uygun şekilde yürütülen kitle turizmi faaliyetlerini de içerebilmektedir. Tüm turizm türleri gibi, yaban hayatı izleme turizminin de sürdürülebilir olması ve bağlı olduğu yaban hayatı, habitatları ve toplulukları koruması önemlidir.

2.3.5.2. Doğa Fotoğrafçılığı

Fotoğraflar insanların gördüklerini kaydederek çevreleriyle paylaşmalarının veya daha sonra tekrardan izlemelerinin kolay bir yoludur. Bu alandaki araç-gereç teknolojisinin gelişimiyle tüm fotoğraf çalışmalarında olduğu gibi doğa fotoğrafçılığı da profesyonelleşmeye başlamış ve artık çaba ve uğraşın yanı sıra, eğitim almayı da gerektiren bir konuma gelmiştir. Ekoturizmin hemen hemen tüm alanlarında fotoğraf

artık olmazsa olmaz duruma gelmiştir. Yaban hayvanları, bitki örtüsü, coğrafi şekiller, doğa olayları, yerel halkın yaşamı ve hayatın akışındaki anlık güzellikler gibi tüm manzara görünümleri, ilginç deneyimleri yakalamak ve kaydetmek isteyen ekoturistler için fırsat veren alanlardır (Yavuz, 2011).

Doğa fotoğrafçılığı, antropoloji ve arkeoloji hariç, doğa tarihinin tüm dallarını, iyi bilgilendirilmiş bir kişinin konu malzemesini tanımlayabileceği ve dürüst sunumunu onaylayabileceği bir tarzda tasvir etmek için fotoğraf sürecinin kullanılmasıyla sınırlıdır. (RPS 2014).

Tanıma ve tartışılan açıklamalara bakıldığında, vahşi yaşam fotoğrafçılığı ve doğa fotoğrafçılığının şekil olarak çok benzer olduğu açıktır. Bu arada vahşi yaşam ve doğa fotoğrafçılığı türleri net bir şekilde ayrılabilir ve farklı karakterlere de sahip olabilirler. Kısaca her iki tür de antropoloji veya arkeoloji dışında doğa tarihi ile ilgili her şeye izin verir. Farklı olan, doğa fotoğrafçılığının mevcut tüm organizmalara, manzaralara, jeolojik oluşumlara ve hava olaylarına izin vermesi ve vahşi yaşam fotoğrafçılığının yalnızca, doğal veya benimsenmiş bir ortamda özgür ve sınırsız olan bitkiler ve hayvanlar gibi mevcut organizmalarla ilgili olması gereken ana konusu olan görüntülere izin vermesidir. . Dolayısıyla yaban hayatı fotoğrafçılığının doğa fotoğrafçılığı türüne göre daha spesifik ve kesin bir şekilde sahip olması açıklanabilir (Podduwage ve Ratnayake, 2020: 52).

2.3.5.3. Botanik Turizmi

Botanik turizmi, doğal ortamlarında veya yönetilen botanik bahçelerinde ve parklarda bitkileri görmek için yapılan seyahatlerdir. Genel olarak, bir botanik bahçesini ziyaret ederek bir yerde daha fazla bitki çeşidi görebilir ve özel bir hazırlık gerektirmez, bu nedenle bahçeler konuya iyi bir giriş niteliğindedir. Parklar ve bahçeler yüzyıllar boyunca yaratılmış ve yönetilmiştir. Bahçelerin Mezopotamya'da yaklaşık 3000 yıl önce yaratıldığı söylenmektedir. Botanik bahçeleri, 16. yüzyılda Rönesans sırasında ortaya çıkmaya başlamıştır, ancak daha önce şifalı bitkilere ayrılmış bazı bahçeleri vardı. Bu bahçeler araştırma için kullanılıyordu, genellikle üniversitelerle bağlantılıydı ve geri dönen kâşiflerden bitkiler alıyordu. Bitkiler ekosistemin ana işlevlerini devam ettirmede de önemli bir kilit rol üstlenmiştir (Dilbirliği, 2007).

Bitki gözlemciliği ya da diğer adıyla Botanik turizmi, bitkileri coğrafi alanlarında gözleme faaliyetleri olarak tanımlanmaktadır. Bitkisel kaynakların korunmasını, tanıtılmasını ve sürdürülebilir olarak kullanılmasını öngören bir ekoturizm yaklaşımıdır. Bu turizm etkinliği, doğaya dayalı ve çevreye duyarlı ekoturizm aktivitelerine ilgi duyan ve ayrıca kendilerini bitkilere yakın hisseden insanların katıldığı bir aktivitedir. Botanik turizminin esasları; gerekli botanik bilgisine sahip alanında uzman rehberler ile birlikte, çevre hassasiyetine sahip katılımcılarla, küçük gruplarla, belirli rotalarda, yerel halka katkısı olacak şekilde gerçekleştirilmesidir (Demircan, 2006).

Dünya’da ılıman kuşak ülkeleri arasında yer alan Türkiye, botanik turizmi açısından dikkate değer önemli bir potansiyele sahiptir. Türkiye, yaklaşık 3.800’ü endemik olan, 12 bin civarında bitki taksonu ile, Avrupa’nın tamamının sahip olduğu bitki türlerinin sayısına yakındır. Türkiye’nin bu zenginliği, coğrafi etkenlerin veya başka bir deyişle bitkilerin yetiştikleri ortamların farklılığından kaynaklanmaktadır. İklim özelliklerinde kısa mesafelerde gözlenen değişiklikler, yer şekillerine ait özelliklerden kaynaklanan çeşitlilikler, toprak tiplerinin farklılıkları gibi çok sayıda coğrafi faktör, bitki biçimlenmelerinin de farklılaşmasına ve tür sayısınca çeşitlenmesine yol açmaktadır. Ayrıca Türkiye, dünyada (i) Avrupa-Sibirya, (ii) Akdeniz ve (iii) İran-Turan üç floristik bölgenin bir arada görüldüğü ve bu bölge iklimsel özelliklerin yaşandığı ender ülkelerden biridir (Eminağaoğlu ve Akyıldırım Beğen, 2015).

Bütün alternatif turizm etkinliklerinde olduğu gibi botanik turizmde de halkın bilinçlendirilmesi, konuya sahip çıkması ve gelir elde etmek için çalışmaların içinde yer alması, habitatların sürekliliği için büyük önem taşımaktadır. Bilinçli ve kontrollü bir şekilde yapılacak bitki gözlemciliği aktivitelerinin ve bitkisel kökenli doğal ürünlerin yasal ticaretinin yöre halkına sosyo-ekonomik olarak katkı sağlaması beklenmektedir (Demircan, 2006).

2.3.5.4. Doğa Yürüyüşü

Trekking, manzarayı keşfetmek ve manzaranın tadını çıkarmak için özel bir amaçla yapılan bir yürüyüş şeklidir. Genellikle nispeten bozulmamış vahşi alanlarda patikalarda gerçekleşir.

Büyük dağ sıraları, dünyanın ziyaret edilebilecek en güzel ve ilginç bölgelerinden bazılarıdır. Genellikle karayolu ile hizmet verilmediğinden, ulaşılması en uzak ve zor yerler olabilirler ve onları görmenin tek gerçek yolu yayadır. Bazı insanlar için trekking başlı başına bir amaç olabilir, diğerleri için muhteşem manzaraların tadını çıkarmanın bir yolu olabilir ve çoğu zaman kültürleri, gelenekleri ve dinleri ile dağların insanları manzaraya eşit derecede ilgi gösterir.

Bir dağda yürüyüş yapmanın, inanılmaz kardiyo kondisyon, kas gelişimi ve kemik mineral yoğunluğu dahil olmak üzere birçok iyi bilinen fiziksel faydası vardır. Ancak aynı derecede etkileyici zihinsel faydalar da söz konusudur. Trekking, stresi azaltmak için harika bir yoldur. Ayrıca problem çözme becerileri, güven ve özgüven geliştirmeye de yaramaktadır. Trekking, doğayla bağlantı kurmaya ve doğal çevreden daha fazla haberdar olmaya yardımcı olabilmektedir. Trekking partnerlerle uzun süreli dostluklar kurya yaramaktadır. Trekking, özellikle yaşlandıkça kendinizi sağlıklı ve formda tutmanın harika bir yoludur. Trekking, doğayı görüp doğayla tanışılabilir, kişinin kendisini rahat ve mutlu hissetmesdisini sağlayacak bir aktivitedir. Trekking, kişinin varlığından haberdar olmadığı farklı bölgeleri ve kültürleri görme, taze yiyecek ve içeceklerin tadını çıkarma şansı da sunmaktadır. Trekking, doğa ile iç içe olmanız için harika bir aktivitedir. Doğa ile iç içe olmak önemlidir; çünkü hem kendinizi daha iyi ve rahat hissetmenizi sağlamakta hem de yeni insanlarla tanışma ve eğlenme şansı vermektedir. Yürüyüş, birden fazla günlük yürüyüş, tırmanma, kayakla dağcılık, kaya tırmanışı ve dağcılık gibi farklı yürüyüş türleri vardır. Günümüzde doğa yürüyüşü katılımcıların tatil günlerinde özellikle gününbirlik şehir içi veya şehre yakın parkurlarda yahut da daha uzun soluklu olarak şehir dışı turlar şeklinde, uzman rehberler eşliğinde gerçekleştirdikleri bir spor etkinliği haline gelmiştir (Eminağaoğlu ve Akyıldırım Beğen, 2015).

2.3.5.5. Bisiklet Turizmi

Yaygınlığı gittikçe artan bisiklet turizmi oldukça keyifli olmasının yanı sıra, büyük gayret gerektirmesiyle hem sağlıklı hem de bireyin güç kazanımını artıran bir faaliyettir. Bisiklet aktivitelerine katılan bireylerin doğaya karşı yüksek hassasiyet gösterdikleri görülmektedir. Ayrıca gelişmiş ülkelerde bir hobi aktivitesi olmasının yanı sıra önemli de bir spor dalı olarak bilinmektedir. Örneğin, bisiklet sporunun

merkezi olarak görülen Fransa’da düzenlenen ve dünyanın en eski ve uzun turu olarak bilinen, Fransa Bisiklet Turu, dünyada en fazla izlenen spor olaylarından biri olarak kabul edilmektedir (Türkay ve Atasoy, 2021).

Dünyada 52 ülkeye ait bisiklet turizm merkezleri bulunmaktadır. Bisiklet turizmi kapsamında Himalayalar bisikletle dolaşılabilen, Kenya’da bisiklet safari gibi oldukça ilgi çeken organizasyonlar yapılmaktadır. Özellikle Hollanda’da bisiklet aktivitelerinin oldukça yaygın olduğu bilinmektedir. Örneğin 700 km’si Amsterdam’da olmak üzere Hollanda’da toplam 15000 km bisiklet yolu bulunmaktadır. Amsterdam’da nüfustan daha fazla, 800 binin üzerinde bisiklet olduğu tahmin edilmektedir. Ülkemizde de Konya’da 240, Gaziantep’te 54, Muğla’da 21, Antalya’da 10 km bisiklet yolu bulunurken, İstanbul’da 2023 yılına kadar 1100 km bisiklet yolu yapılması hedeflenmektedir. Sayılanların dışında diğer birçok kentte bisiklet yolları hâlihazırda bulunmakta olup, bisikletçiliğe verilen önem ile birlikte bu yollar da gün geçtikçe artmaktadır (Karasu, 2016).

2.3.5.6. Tarım Turizmi

Tarım turizmi, zirai üretimin yaygın olarak yapıldığı bölgelerde gerçekleştirilen bir turizm çeşididir; tarım turizmi, yerel üreticiye ekonomik getiri sağlamaktadır. Tarım turizmi, farklı tanımlamalara sahip olsa da çeşitli ülkelerde ortak büyük faaliyetlerle yürütülmektedir. Bunlar: tarımsal faaliyetler, mevsimsel faaliyetler, hasat festivalleri ve yaban hayatı gözlemleri gibi birçok faaliyeti içermektedir. Öne çıkan ülkelere bakıldığında; tarım turizmi İtalya’da büyük önem taşımaktadır ve birçok çiftlik devlet tarafından desteklenmektedir. Amerika Birleşik Devletleri’nde çeşitli eyaletlerde tarımsal faaliyetler yürütülmekte ve desteklenmektedir (Aysun Çelik Çanga, Kutlu ve Çalışkan, 2018: 450).

2.3.5.7. Yamaç Paraşütü

Yamaç paraşütü hiçbir motor gücüne dayalı olmadan, yalnızca yükselen hava akımlarından ayaralanarak süzülme suretiyle uçabilen, dikkatli ve karmaşık tasarımlar sonucu ortaya konmuş bir hafif hava aracıdır. Günümüzde yamaç paraşütü, maliyeti en düşük hava aracı olması ve tabiatla ilişkili olarak kullanılmasından dolayı oldukça hızlı bir şekilde gelişim kaydetmekte ve doğa/macera sever bireyler tarafından çokça tercih edilmektedir (Hazar, 2007).

Yamaç paraşütü hiçbir motor gücü olmaksızın, yalnızca yükselen hava akımları sayesinde süzülme suretiyle uçabilen, dikkatli ve karmaşık tasarımlar sonucu ortaya konmuş bir hafif hava aracıdır. Günümüzde yamaç paraşütü, maliyeti en düşük hava aracı olması ve tabiatla ilişkili olarak kullanılmasından dolayı oldukça hızlı bir şekilde gelişim kaydetmekte ve doğa/macera sever bireyler tarafından çokça tercih edilmektedir (Türk Hava Kurumu, 2017).

Türkiye’de yamaç paraşütü faaliyetleri 1990’ların başlarında Fethiye ilçesi sınırları içinde yer alan Ölüdeniz bölgesindeki Baba Dağı’nın yabancı pilotlarca keşfedilmesiyle tanınmış ve üniversite kulüplerinin öncülüğünde aktif olarak hayata geçmiştir. Zaman içerisinde birçok pilot yetişmiş, coğrafya ve yer şekilleri olarak hemen her bölgesinde yamaç paraşütüne müsait alanlar bulunan ülkemizde bu aktivite oldukça yaygınlaşmıştır (Batman ve Ulusan, 2013).

2.3.5.8. Su Altı Dalış Turizmi

Bir çeşit su sporu olan dalış, gün geçtikçe daha fazla ilgi odağı haline gelmiş ve su altı dalış yönüyle ön plana çıkan cazip bölgelerin sayısı bir hayli artmıştır. Bilinmeyene duyulan merak, eğlenme, doğayı tanıma, mücadele etme, macera yaşama isteği gibi sebepler, bireyleri dalış yapmaya yönlendirmektedir. Ayrıca, katılımcıların serbest vakitlerinde dalış aktivitelerini keyif alarak yapmaları, hayattan da daha fazla keyif almalarını sağlamakta, onların yaşam kalitelerini arttırmaktadır. Sualtı turizmi, gezginlere okyanusu açarak gezegenimizin %70’ini kaplayan deniz dünyasını görme şansı sunmaktadır. Dalış turizmi, temel amacı su altı özellikleri olan bir tatil deneyimi yaşamak olan tatilleri ifade eder. Bu, oksijen tüpü ve solunum regülatörü gibi özel su altı solunum ekipmanının kullanımını içeren tüplü dalış şeklinde gelmektedir. Hem tatlı suda hem de denizde tüplü dalışa izin verilir, ancak her türlü şnorkel yasaktır. Özel ilgi turizm faaliyetleri arasında önemli bir yere sahip olan su altı dalış turizmi oldukça pahalı bir aktivitedir. Bu pahalılığın başlıca sebepleri kullanılan araç-gereçler ile dalış yerlerinin niteliği ve çeşitliliği gösterilmektedir. Yılda 10 milyon Avrupalı turistin su altı dalış turizmi Mısır’a gittikleri dikkate alındığında bu aktivitenin son derece önemli bir potansiyeli olduğu anlaşılacaktır (Yarmacı, vd., 2017).

Ülkemizde son yıllarda birçok destinasyon su altı dalış için önemli hale gelmiştir. Antalya; Kemer, Kalkan, Manavgat, Uluburun ve Gelidonya Antik

Batıkları, Kaş Uçak Batığı, Balıkesir; Ayvalık, Muğla; Datça, Marmaris ve Bodrum, Çanakkale; Gökçeada ve Bozcaada ile Mersin, Dana Adası, Kurtburnu ve Sıncak Koyu en çok ilgi çeken dalış noktalarından birkaçı olarak gösterilmektedir (Şenok, 2001).

2.3.5.9. Kamp Karavan Turizmi

Kamp yapmak aslında tatilde ucuz bir konaklama seçeneği olarak doğada çadırda kalmak olarak tanımlanmıştır. Doğayla ilgili turizm araştırmaları, ikinci evler, manzaralı gezi turizmi ve benzerleri kampçılığa çeşitli biçimlerinde değinmiştir. Motorlu taşıtların insanların daha uzun süre ve daha uzak mesafelere seyahat etmesini sağlaması ve kamp malzemelerini de beraberinde getirmesi nedeniyle günümüzde konu arabalarla yakından bağlantılıdır. Bu tür ekipman, bu tür tatilcileri hedefleyen özelleştirilmiş çözümlerle yıllar içinde giderek daha fazla uzmanlaştı. Bu nedenle kampçılığın kökleri, “karavanlar, pop-tops, karavanlar, kamp karavanları, çadır römorkları, karavanlar, kaydırak” gibi eğlence araçları şeklinde bir “ev” getirilmesine olanak sağlayan manzaralı sürüş turizmine dayanmaktadır (Şenol, 2011: 482-483).

2.3.5.10. Mağara Turizmi

Tarih boyunca insanlar mağaraları çeşitli nedenlerle kullanmışlardır: barınak, ritüel yeri, yiyecek deposu ve daha yakın zamanlarda turistik cazibe merkezi olarak. Bu sözde gösteri mağaralarında ziyaretçiler, genellikle inşa edilmiş, yapay olarak aydınlatılmış parkurlarda bir rehber izleyerek mağaraların doğal güzelliğini deneyimleyebilirler. Ancak mağaralar aynı zamanda yeraltı yaşamıyla dolup taşan çok kırılgan ekosistemlerdir. Tehdit altındaki veya endemik olanlar da dahil olmak üzere çok sayıda omurgasız ve yarası türüne ev sahipliği yaparlar. Altyapı ve çevredeki değişikliklerin neden olduğu insani rahatsızlıklar, turist akınıyla birleştiğinde, genellikle ekolojik süreçleri ve dolayısıyla bu organizmaları etkileyebilmektedir (Akpınar Külekçi ve Sezen, 2018: 61).

2.3.5.11. Çiftlik Turizmi

Tarım alanları doğal ve kültürel çekicilikleri ile kent insanının ihtiyaçlarına hitap etmektedir. Şehir insanının şehir hayatının baskı ve stresinden kurtulma, taşra hayatını deneyimleme isteği ile şekillenen bir turizm türüdür. Ayrıca kırlara tatile gidiyorlar ve orada bazı faaliyetlere katılıyorlar. Tarım turizmi, birçok küçük çiftliğin

hayatta kalması için gerekli bir araç haline gelmiştir. Ticari operasyonları çeşitlendirerek, çiftlik işletmecileri daha istikrarlı bir gelir elde edebilirler. Zira tarım turizmi, mahsulün mevsiminde olmadığı dönemlerde ve tamamen ayrı bir gelir akışı sağlayarak gerçekleştirilebilir. Bazı araştırmalar, tarım turizmi operasyonlarının turistleri bölgeye çekerek genellikle çevredeki topluluklara fayda sağladığını bulmuştur. Trafikteki artışın sağladığı ekonomik destek, çeşitlendirilmiş gelir akışlarına ihtiyaç duyan kırsal alanlar için faydalı olabileceği öngörülmektedir (Demirezen, 2020).

2.3.5.12. Antik Kentler ve Tarihi Çekim Turizmi

Uluslararası turizmdeki eğilimler, tipik güneş ve plaj destinasyonlarından uzakta, tarihi ve kültürel yerler arayan turistlerin artan ilgisini göstermektedir. Bu nedenle tarihi kent ve kültür turizmi, tatmin edici bir deneyim arayan binlerce turist için hedefi olarak konumlanmaktadır. Şu anda, Dünya Turizm Örgütü'ne (DTÖ) göre, kültür turizmi uluslararası seyahatlerin yarısından fazlasını oluşturmaktadır ve Turespaña'nın (2007) kültür turizmi hakkındaki son raporunda belirtildiği gibi, trend hala artmaktadır. Bu tür bir turizm ürününün önemi, sahip olabileceği diğer işlevlerin yanı sıra kente kattığı ekonomik ve sosyal hareketlilikten kaynaklanmaktadır. Ayrıca doğası gereği bu gezileri yapmak için tatilde olmak ya da çok gününüz olması gerekmediği için mevsim dışı ziyaretleri teşvik etmektedir. Bu tür turizmin önemini vurgulayan bir başka neden de, normalde tatillerde ortalama turistten daha yüksek olan ziyaretçilerin ortalama harcamalarıdır (Instituto de Estudios Turísticos, 2008: 47).

2.3.5.13. Atlı Doğa Yürüyüşü Turizmi

Atlı tur olarak da bilinen atlı yürüyüş, gezginlerin at sırtında manzaralı bir bölgeyi gezdiği bir macera turizmi biçimidir. Bir trekking tatili, günün yalnızca bir bölümünde veya birkaç gün sürebilmektedir. Atlı yürüyüş, yaya yürüyüşe bir alternatif sunarken daha ilkel ve samimi bir gezi deneyimi sunmaktadır. Ayrıca, gezginlerin yürüyerek veya motorlu araçla erişmesi daha zor olan doğal alanları görmelerine olanak tanır. Güney Amerika, Asya ve Avrupa da dahil olmak üzere tüm dünyada profesyonelce yönetilen atlı yürüyüş tatilleri mevcuttur. Bazı şirketler, Afrika'da binicilik safarileri, sığır gezintileri, sahil gezileri, doğal alanlarda vahşi doğa gezileri ve diğerlerinin yanı sıra ülke dışı geziler dâhil olmak üzere birçok farklı tur türü

sunmaktadır. Bir at gezintisi, katılımcılar için önerilen minimum bir deneyim düzeyine sahip olabilir (Altan, 2006: 58).

2.3.5.14. Yayla Turizmi

Yayla turizminin ilk amacı, yeni bir turizm türü potansiyeli hakkında farkındalık yaratmaktır. Yayla Turizmi, daha derin bir yer duygusu ve yüksek coğrafyanın sunduğu iklim pozitif bir güç merkezi olduğu bilinciyle motive olan birinci sınıf müşterileri çeken turizm türüdür. Bunun için tüm yayla halkının bu turizme destek vermesi gerekmektedir. Hem yerel topluluklar hem de turizm endüstrisine güç veren işletmelerin ilgisi birbirine sıkı sıkıya bağlıdır. Küresel iklim acil durumunu ele almak için yalnızca hayranlık uyandıran vahşi doğa ve kültürel miras alanlarımızdan değil, aynı zamanda yenilenebilir enerji endüstrimizin, yeniden vahşileştirme ve karbon yakalama programlarının gücünden de yararlanılabilecektir (Akyol ve Çalık, 2022: 300).

2.3.5.15. Akarsu Turizmi

Nehirler, muhteşem ortamlar, dinlenme tesisleri, ulaşım araçları, miras ve macera duygusu ve çevre ve doğal dünya ile bağlantılar sağlayan önemli bir turizm kaynağını oluşturur. Nehir turizmi, tekne gezileri ve rafting tatilleri gibi faaliyetleri derinlemesine analiz gerektiren ekonomik açıdan önemli bir turizm alanı haline getirerek, dünya turizm tüketiminin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır (Akova, 1995).

2.3.6. Ekoturizm ve Sürdürülebilir Kalkınma İlişkisi

Turizm son derece karmaşık bir faaliyet olduğu için, sürdürülebilir kalkınmanın rekabet eden iktisadi, toplumsal ve çevresel talepleriyle uzlaşmak için etkili karar vermeye yardımcı olacak araçlar gerektirir. Doğal, biyolojik, çevresel ve sosyo-kültürel kaynakların korunması ve kayıpların en düşük düzeye getirilmesinde, turizm alanındaki faaliyet ve getirilerinin gelecek dönemlerde de arttırılmak suretiyle, devamına imkan verecek en iyi yöntem sürdürülebilir turizmdir. Ekoturizm ise bu turizmin en iyi türü olarak görülmektedir (Akşit, 2007).

Tablo 1, özellikle doğal ve kültürel alanlarda çok önemli olan turizm faaliyetlerinden kaynaklanan potansiyel risklere ilişkin bazı ilginç örnekleri göstermektedir.

Tablo 1. Turizmden Kaynaklanan Potansiyel Riskler.

UNSURLAR	TURİZM FAALİYETLERİNE BAĞLI RİSK ÖRNEKLERİ
Ekosistemler	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Konaklama, ziyaretçi merkezleri, altyapı ve diğer hizmetlerin inşası ile bitki örtüsünün tahrip edilmesi, habitatların bozulması, ▪ Hayvanlara rahatsızlıklar verilmesi, ▪ Drenaj üzerindeki etkiler ▪ Turistik amaçlı her türlü geliştirme ve kullanma.
Toprak	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bazı iyi kullanılan alanlarda toprak sıkışması meydana gelebilir. ▪ Toprak kaldırma ve erozyon da meydana gelir ve sorunlar devam edebilir.
Bitki örtüsü	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Tesis çevresinde yoğun kullanım bitki örtüsünü olumsuz etkiler. ▪ Taşmanın çevre üzerinde bitki örtüsünün kaldırılması, yabancı otların bulaşması, hayvanların rahatsız olması gibi doğrudan olumsuz etkileri olabilir. ▪ Turistlere ve park turizmi yönetimine bağlı olarak yangın sıklığı değişebilir.
Su	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Tatlı su için taleplerin artması. ▪ Kanalizasyon veya çöplerin nehir, göle veya denizlere atılması. ▪ Gemilerden ve küçük teknelerden petrol ve yakıt salınımı. ▪ Pervaneli deniz taşıtları, belirli su bitkilerini ve türlerini etkileyebilir.
Hava	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Motorlu ulaşım, emisyonlardan (uçak, tren, gemi veya otomobil) kaynaklanan kirliliğe neden olabilir.
Yaban hayatı	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Avcılık ve balıkçılık nüfus dinamiklerini değiştirebilir. Avcılar ve balıkçılar, yabancı türlerin getirilmesini ve hedef hayvan popülasyonlarının artmasını talep edebilir. ▪ Böcekler ve küçük omurgasızlar üzerinde ulaşımın, tanıtılan türlerin vb. etkisinden kaynaklanan etkiler tüm türler için ziyaretçiler tarafından rahatsızlık meydana gelebilir. ▪ Rahatsızlık; gürültü, görsel veya taciz edici davranış birkaç nedenden olabilir. ▪ Deniz memelileri, tekne darbeleri veya pervane kesintileri nedeniyle yaralanabilir veya ölebilir. ▪ İnsanlara alışmak, insanlara yemek için yaklaşmak gibi değişen vahşi yaşam davranışlarına neden olabilir.

Kaynak: Ecotourism- Sustainable Tourism in National Parks and Protected Areas, 2005.

Ekoturizm; teoride sosyal ve çevresel açıdan ne kadar sorumlu olursa olsun, pratikte kökleri turizm endüstrisinde kalır. Benzer şekilde turizm faaliyetleri de genellikle çevrede çeşitli olumsuz etkiler yaratabilmektedir (Wall, 1997). Ekolojik olarak kırılğan alanlarda artan insan müdahalesi, mevcut ekolojik süreçlerde geri dönüşü olmayan değişikliklere neden olabilir Bu problemler, bozulan doğal kaynaklara, bitki örtüsü yapısına ve habitat parçasının boyutuna, ormansızlaşmanın artmasına ve memba su akışının azalmasına yansıyabilir (Demir ve Çevirgen, 2006b).

Ekoturizm, az gelişmiş ulusların çevresel ve ekonomik sorunlarının çoğunu çözmek için her Ekoturizm, Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu'nun Brundtland raporunda (1987) tanımlandığı gibi sürdürülebilir kalkınma kavramına dayanmaktadır (Stem_Lassoie, J, Lee & Deshler_2003). Sürdürülebilir turizm gelişiminin ortaya çıkışına göre, ortaya çıkışındaki mihenk taşının 1987 yılında WCED tarafından hazırlanan Brundtland Raporu olduğu kanıtlanmıştır. Ekoturizm genellikle gelişmekte olan ülkeler bazında sürdürülebilir kalkınma sürecini teşvik etmek için bir araç olarak kabul edilmektedir. Ekoturizm, yerel topluluğa daha sürdürülebilir olan alternatif geçim kaynağı sağlayarak topluluk gelişimine yardımcı olmaktadır. Birçoğu ekoturizmi doğal çevreyi korumanın ve yerel topluluklar için sosyal ve ekonomik faydalar yaratmanın geçerli bir yolu olarak görmektedir. Ekoturizm, ziyaretçilerin doğal ve kültürel mirası takdir etmelerini ve anlamalarını teşvik eden ve ekolojik, ekonomik ve sosyal açıdan sürdürülebilir olacak şekilde yönetilen doğaya dayalı bir dizi faaliyeti kapsamaktadır. Bundan dolayı ekoturizm, sürdürülebilir kalkınmanın alternatif türlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Ekoturizm, sadece kitle turizmine bir alternatif olarak değil; aynı zamanda bir ülkenin ekonomik kalkınmasını ve çevre korumasını teşvik etmenin bir yolu olarak son dönemde yoğunlaşan bir ilgi görmektedir. Amacı, gezginlere ekolojik deneyim getirebilecek, ekolojik çevreyi koruyabilecek ve kazanç sağlayabilecek kaynakları, özellikle biyolojik çeşitliliği korumak ve kaynakların sürdürülebilir kullanımını sağlamaktır. (Altan, 2006; Ovalı, 2006).

Ekoturizm, ekonomik kalkınmayı teşvik edebilen ve aynı zamanda çevre korumayı aşılabilen kırsal alanda yaşayan topluluklar için sürdürülebilir bir kalkınma seçeneği olarak her geçen gün daha çok övülmektedir. Çevre, sürdürülebilirliği ve ekolojik bütünlüğüne yönelik en azından net bir fayda sağlamadıysa, o zaman faaliyet ekoturizm değildir (Gülçubuk, Karabıyık, 2002:13).

Sürdürülebilir turizm, ekoturizm ve sürdürülebilir kalkınma arasındaki ilişkiyi birçok yönden örneklemektedir. Pek çok grup, sürdürülebilir turizm ve ekoturizm Turizm Endişesi için bir dizi kılavuz veya ilke önermiştir ve World Wildlife Fund for Nature (1991) Tablo 2'de sunulan ilke ve yönergeler listesi geliştirmiştir.

Tablo 2. Sürdürülebilir Turizm için İlkeler.

1. Kaynakları sürdürülebilir kullanmak	Doğal, sosyal ve kültürel kaynakların korunması ve sürdürülebilirlik çok önemlidir ve uzun vadeli iş anlayışı sağlar:
2. Aşırı tüketimi ve israfı azaltmak	Aşırı tüketimin ve israfın azaltılması, uzun vadeli çevresel zararı onarma maliyetlerini ortadan kaldırmakta ve turizmin kalitesine katkı sağlamaktadır.
3. Biyoçeşitliliği Korumak	Çeşitliliğin sürdürülmesi ve teşviki, uzun vadeli sürdürülebilir turizm için elzemdir ve sektör için dayanıklı bir temel oluşturur.
4. Turizmi planlamaya entegre etmek	Ulusal ve yerel bir stratejik planlama çerçevesine entegre edilen ve çevresel etki değerlendirmelerini üstlenen turizm geliştirme, turizmin uzun vadeli uygulanabilirliğini artırır.
5. Yerel ekonomileri desteklemek	Çok çeşitli yerel ekonomik faaliyetlere destek olan, çevresel değer ve maliyetleri önemseyen turizm, bu ekonomileri koruduğu gibi çevresel zararları da engellemektedir.
6. Yerel toplulukları dahil etmek	Yerel toplulukların turizm sektörüne tam katılımı, yalnızca onlara ve çevreye fayda sağlamakla kalmaz, aynı zamanda turizm projesinin kalitesini de artırır.
7. Paydaşlara ve halka danışmak	Turizm endüstrisi ile yerel topluluk kuruluşları ve kurumları arasında istişare, eğer birlikte çalışacaklarsa ve olası çıkar çatışmalarını çözeceklerse çok önemlidir.
8. Eğitim Personeli	Sürdürülebilir turizmi iş uygulamalarına entegre eden personel eğitimi ve her seviyede personel alımı, turizm ürününün kalitesini artırır.
9. Turizmi sorumlu bir şekilde pazarlamak	Turistlere eksiksiz ve sorumlu bilgi sağlayan pazarlama, destinasyon alanlarının doğal, sosyal ve kültürel çevrelerine saygıyı artırır ve müşteri memnuniyetini artırır.
10. Araştırma yapmak	Sorunların çözülmesine yardımcı olmak ve destinasyonlara, sektöre ve tüketicilere fayda sağlamak için etkin veri toplama ve analizini kullanan sektör tarafından devam eden araştırma ve izleme esastır.

(Kahraman ve Türkay, 2014).

Birçok grup, sürdürülebilir turizm ve ekoturizm için bir dizi kılavuz veya ilke önermiştir. Ekoturizm, aynı zamanda kırsal ve kültürel turizm unsurlarını da içeren, doğal alanlarda turizmin sürdürülebilir bir versiyonudur. Sürdürülebilir turizm ilkelerine bağlı kalmanın yanı sıra, ekoturizmin (i) doğal ve kültürel mirasın korunmasına aktif olarak katkıda bulunmak, (ii) yerel toplulukları planlama, geliştirme ve işletme faaliyetlerine dahil etmek ve (iii) refahlarına katkıda bulunmak gibi belirli ilkeleri vardır (TIES, 1990).

Medina (2005), sürdürülebilir turizm için bir kriterin, çevresel sürdürülebilirlik göstergelerine ek olarak sosyal ve ekonomik sürdürülebilirlik göstergelerini içermesi gerektiğini ifade etmektedir. Ayrıca Wall (1997), turizmin sürdürülebilir kalkınmaya katkıda bulunabilmesi için ekonomik olarak uygulanabilir, çevreye duyarlı ve kültürel

olarak uygun olması gerektiğini ve bunun alabileceği biçimlerin muhtemelen yere göre değişebileceğini savunmuştur. Aşağıdaki tablo 3 ekoturizmin sürdürülebilirlik hedeflerini geliştirir. Burada ekolojik olarak zararsız, ekonomik olarak mümkün ve sosyal olarak kabul edilebilir turizm olarak tanımlanan sürdürülebilir turizmi başarmak, bu nedenle çevrenin korunmasına ve turizm faaliyetlerinin yerel sosyo-ekonomik değerlerle uzlaştırılmasına bağlıdır (Mengi ve Algan, 2003: 3-5).

Tablo 3. Ekoturizm gelişiminde üç sürdürülebilirlik sistemi.

<p>A. Ekoturizmin çevresel sürdürülebilirlik hedefleri</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Çevresel korumayı teşvik eder ▪ Çevre eğitimine olanak sağlar ▪ Kamu çevre bilincini artırır Doğaya karşı sağlıklı tutum ve davranışları teşvik eder ▪ Yerel doğal kaynakların korunmasına ve hava kalitesinin yükseltilmesine katkıda bulunmak için bağışları teşvik eder
<p>B. Ekoturizmin sosyokültürel sürdürülebilirlik hedefleri</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Yerel halkın aktif katılımını teşvik eder ▪ Yerel sahiplenmeyi teşvik eder ▪ Yerel halkı güçlendirir ▪ Yerel topluluk dengesini geliştirir ▪ Kültürlerarası takdiri ve ev sahibi topluluklar ile turistler arasındaki iletişimi teşvik eder
<p>C. Ekoturizmin ekonomik sürdürülebilirlik hedefleri</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kalıcı yerel ekonomik kalkınmaya katkıda bulunur ▪ Yerel halk için kalıcı işler yaratır İlgili diğer endüstrilerin gelişimini destekler ▪ Yerel altyapıyı bozar ▪ Kazançlar yerel topluluklarda tutulur ▪ Gelirlerin eşit dağılımı ▪ Tüketimi ve üretimi teşvik eder ▪ Korunan alanların kurulmasını ve bakımını finanse eder ▪ Doğal kaynakları verimli kullanır

Kaynak: Jiang 2008.

Bu kriterler, temel çevresel göstergelerin çoğu için çevresel performansın ölçülmesini içerir. Bu, daha sürdürülebilir bir dünya ile sonuçlanan ölçülü çevresel iyileştirmeler yapan ekoturizm ürününün tanınmasını ve teşvik edilmesini sağlar (Ovalı, 2006: 256).

Ekoturizm, korumayı desteklemek ve korunan alanlardaki ve çevresindeki topluluklara gelir sağlamak için bir stratejidir (Keyder ve Yenal, 2004: 377). Korunan alanların ekonomik gelişimine ve korunmasına şu yollarla katkıda bulunabilir: a) korunan alanların sürdürülebilir bir şekilde yönetilmesi için kullanılacak gelirler üreterek, b) yerel istihdam sağlayarak ve c) bir topluluk mülkiyeti duygusu aşılıyarak. Ancak, ekolojik, sosyal ve ekonomik hedefleri dengeleyen dikkatli bir planlama ve yönetim olmadan, çevresel hasara yol açabilmektedir. Ayrıca, sürdürülebilir

kalkınmaya yönelik olumlu bir yaklaşım olarak tasavvur edilen, planlanmamış veya kötü planlanmış ve uygulanmış turizm, sağlamak için tasarlandığı faydaları dengeleyerek ciddi olumsuz etkilere sahip olabilmektedir. Ekoturizmin potansiyel yerel faydaları bile korunan bir alanda çevresel hasara yol açabilir (Kanatlı, 2008:303).

Sekiz ilkeden oluşan temel set, ekoturizm ürününün yapması gereken şeyleri ifade etmektedir: (The Green Globe 21 International Ecotourism Standard, 2004)

1. Ziyaretçilere doğayı kişisel olarak ve doğrudan deneyimleme fırsatı vermeye odaklanma (Doğal Alan Odaklı);
2. Doğayı daha iyi anlamaya, takdir etmeye ve keyif almaya yol açacak şekilde deneyimleme fırsatları sağlama (Yorum);
3. Çevresel olarak sürdürülebilir turizm için en iyi uygulamayı temsil etme (Çevresel Sürdürülebilirlik Uygulaması);
4. Doğal alanların korunmasına doğrudan katkıda bulunmak (Conservation'a Katkı);
5. Yerel topluluğa sürekli katkı sağlamak (Yerel Topluluklara Yarar Sağlamak);
6. Bölgede var olan kültür/kültürlere duyarlı olmak, yorumlamak ve dahil etmek (Kültürel Saygı);
7. Tüketici beklentilerini sürekli olarak karşılayan (Müşteri Memnuniyeti); ve
8. Gerçekçi beklentilerin oluşması için dürüst ve doğru bir şekilde pazarlanmalı ve tanıtılmalıdır (Sorumlu Pazarlama).

En etkili ekoturizm belgelerinden biri olan, Uluslararası Ekoturizm Yılı sırasında Dünya Ekoturizm Zirvesi'nden sonra hazırlanan Ekoturizm üzerine Quebec Deklarasyonu (2002), ekoturizmin yalnızca sürdürülebilir turizm ilkelerini benimsemediğini, aynı zamanda aşağıdaki belirli ilkeleri de bünyesinde barındırdığını kabul etmiştir: (1) doğal ve kültürel mirasın korunmasına aktif olarak katkıda bulunur; (2) yerel ve yerli toplulukları planlama, geliştirme ve işletme süreçlerine dahil eder ve refahlarına katkıda bulunur; (3) doğal ve kültürel mirası ziyaretçilere yorumlar; (4) bağımsız gezginleri ve küçük gruplar için organize turları teşvik eder.

TIES' (2010), ekoturizmle uğraşanların; (1) etkiyi en aza indirmek; (2) çevresel ve kültürel farkındalık ve saygı oluşturmak; (3) ziyaretçiler ve ev sahipleri için olumlu deneyimler sağlamak; (4) koruma için doğrudan mali fayda sağlamak; (5) yerel halk için mali faydalar ve güçlendirme sağlamak; ve (6) ev sahibi ülkenin kültürlerine, politik ve sosyal iklimine duyarlılığı artırmak) ilkelerinden meydana gelen altı ilkeyi takip etmesi gerektiğini ileri sürmektedir

Mayıs 2002'de Quebec'te düzenlenen Dünya Ekoturizm Zirvesi'ndeki katılımcılar, ekoturizmin ekonomik, sosyal ve çevresel etkiye atıfta bulunan sürdürülebilir turizm ilkelerine ve bazı özel ilkelere saygı duyduğunu kabul ettiler (Kiper, 2012):

- Ekoturizm, doğal ve kültürel mirasın korunmasına aktif olarak katkıda bulunur.
- Ekoturizm, yerel toplulukları planlama, geliştirme ve işletme faaliyetlerine dahil eder ve onların refahına katkıda bulunur.
- Ekoturizm, ziyaretçiler için doğal ve kültürel kaynaklarla ilgili eksiksiz ve ilgi çekici açıklamaları içerir.
- Ekoturizm, esas olarak bireysel ziyaretçiler ve küçük organize gruplar için tasarlanmıştır.

Sürdürülebilir kalkınma ve sürdürülebilir ekoturizmin gelişiminin; (i) bütünsel ve stratejik planlama, (ii) temel ekolojik sistemin korunması, (iii) Hem insani (kültürel) hem de doğal mirasın korunması, (iv) gelecek nesiller için uzun vadeli gelişim ve üretkenlik dört temel ilkesi vardır. Dolayısıyla, hem sürdürülebilir turizm hem de sürdürülebilir kalkınma, ekoloji, toplum ve stratejik planlama tarafından yönlendirilen sistemik bir kalkınma süreci gibi aynı temel konulara odaklanmaktadır.

2.3.7. Dünyada ekoturizm

Dünyada ekoturizm aktiviteleri, doğal değerlerini henüz yitirmemiş durumdaki az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerde yoğunlaşmıştır. Ekoturizm; Kenya, Nepal, Belize, Costa Rica, Brezilya, Peru, Tanzania gibi ülkelerde gelişme göstermektedir. Bunun yanı sıra, dünyada birçok ülke ekoturizmin artan önemi karşısında, gelişmesine katkı sağlamaya yönelik çeşitli girişimlerde bulunmaktadır. Birçok ülkede ulusal ve

bölgesel ekoturizm birlikleri kurulmuştur (Koçoğlu, 2008). Latin Amerika, Karayipler, Pasifik Adaları, Güneydoğu Asya, Güneydoğu Afrika, Antartika ve Avustralya gibi ülkeler de ekoturizm açısından önemli bölgeler arasında sayılabilmektedir. Bazı ülkeler ise ekoturizme yönelik kaynaklara sahip olmasına rağmen bu alanda gelişme göstermemiştir. Mısır, Cezayir, Irak, Afganistan, İran gibi ülkeler, politik ve sosyal nedenlerden dolayı ekoturizme yönelik fırsatlarını değerlendirerek bu yönde gelişme gösteren ülkelere değildir (Demir ve Çevirgen, 2006b: 132). Etkin olarak ekoturizm uygulama ve politikaları geliştiren bazı ülkeler aşağıdaki gibidir

Kenya ve Güney Afrika: 20. yüzyılın başlarında Kenya ve Güney Afrika'da yaban hayatına dayalı turizm sektörü gelişme göstermiştir. Yabancı turistler, Kenya ve Güney Afrika'daki yabani ekosistemlerde yürütülen bu avcılık faaliyetlerine yoğun ilgi göstermiştir. Avcılığın bir spor olarak görüldüğü ve bu alanda çeşitli oyunların da düzenlendiği sistemin zararları açıkça anlaşılmaya başladığında Kenya hükümeti bazı tedbirlere başvurarak av sporunu ve av oyunlarına dayalı 'turizm ticareti'ni yasaklamıştır. Yaban hayatı politikasındaki bu belirgin değişim, yaban hayatı kaynaklarının en iyi şekilde kullanılma anlayışına dayandırılmıştır. Bunun üç farklı etkisi ortaya çıkmıştır: İnsanları yaban hayatının alternatif kullanımları üzerine düşünmeye yoğunlaştırmıştır; oyun parkları, localar gibi mevcut av yapılarının yeni düzene uyarlanmasını sağlamıştır; ülkede kazanç ve istihdamı olumsuz etkilemiştir (Kasalak, 2015).

Kenya ve Güney Afrika'da ekoturizmin ortaya çıkışı yukarıda değinilen gelişmelerin yaşandığı döneme dayanmaktadır. Kenya hükümetinin ani politika değişimi üzerine, yaban hayatı turizmi yeni sisteme adapte edilmeye başlanmıştır. Vahşi yaşamın kamera ile görüntülenmesine dayalı safari turları geliştirilmiştir. Tanıtım faaliyetleri ülkenin doğal manzaralarını ve biyoçeşitliliğini vurgulamak üzerine kurgulanmıştır. Tur organizatörleri, ornitolojik geziler ve botanik çalışma turları oluşturmaya başlamıştır. Böylece, Kenya ve Güney Afrika'da yaban hayatını korumak üzerine geliştirilen politikalar ve ekoturizm faaliyetleri yürütülmeye başlamış ve günümüzde de devam etmektedir (Kantarcı, 2007).

1996 yılında, ekoturizmi ve sürdürülebilir turizm uygulamalarını desteklemek amacıyla Kenya Ekoturizm Derneği adıyla kurulan ve 2006 yılında Ekoturizm Kenya ismini alan bir sivil toplum kuruluşu oluşturulmuştur (ecotourismkenya.org). Sanayi desteğiyle kurulan topluluk, ülkedeki sürdürülebilir turizm ve ekoturizm faaliyetlerini geliştirmek için sorumluluk üstlenmiştir. Toplum, çevre ve yerel halkın refahı açısından Kenya'nın turizmini sürdürülebilir kılma vizyonunu hala sürdürmeye devam etmektedir. Ekoturizm Kenya, ekoturizm kavramını tartışabilecekleri ve bu bilgileri kendi alanlarındaki uygulamaları geliştirmek için kullanabilecekleri bir forumda bireyleri, toplulukları ve kurumsal organizasyonları bir araya getirmektedir (TIES, 2010).

Costa Rica: Costa Rica, ekoturizmi ulusal bir strateji olarak benimseyen ve geliştiren dünyadaki sayılı ülkelerdendir. 1984-90 yılları arasında Costa Rica'da, doğa ve macera turizmi, kongre turizmi, kruvaziyer turizmi ile plaj turizmi öncelik verilen turizm çeşitleriydi. 20 1995 yılında yapılan bir araştırmada ise turistlerin ziyaret amaçlarının ekoturizm aktivitelerinde yoğunlaştığı görülmektedir.

Costa Rica'nın sahip olduğu biyolojik çeşitlilik ekoturizm açısından önemli bir kaynak oluşturmuştur. Tropikal yağmur ormanları, volkanları, mağaraları ve doğal özellikleriyle dünyadaki biyoçeşitliliğin %5 'ine sahiptir. Costa Rica'da ekoturizm, 1980'lerden itibaren hükümetin desteğiyle birlikte gelişmeye başlamıştır. Costa Rica hükümeti 1984'te oteller, havaalanları, seyahat ve araba kiralama acentaları, deniz taşımacılığı alanlarında önemli teşvikler ve vergi indirimlerini içeren bir yasayı kabul etmiştir. 1990'dan sonra ülkedeki turizm gelirleri, diğer sektörleri aşmaya başlamıştır. Bu gelişmelerin ardından hükümet, ABD ve Kanadalı ekoturistlere 15 milyon dolarlık bir tanıtım kampanyası başlatmıştır (Almeyda, 2010).

Brezilya: Geçmişte, Brezilya'daki turizm gelişimi daha çok Rio de Janeiro gibi kıyı bölgelerinde, kentin fiziki doğası ve kültürel kimliğine dayanmaktaydı. Daha sonra Brezilya, karasal ekosistemlerindeki biyoçeşitlilik seviyesine dayanan ekoturizm potansiyeli ile tanınmaya başladı. Bu biyolojik çeşitlilik Amazon, seyrek orman, savana, Atlantik ormanı, pantanel (bataklık), güney alanları ve kıyı bölgesi dahil olmak üzere yedi ana biyomda bulunmaktadır. Bu biyomlardan en iyi bilineni, dünyanın en büyük ormanı olan Amazon'dur. Bölge 1.6 milyon kilometrekare alana

sahip olarak ülkenin % 18'ini kaplamakta ve dünyanın tatlı sularının % 20'sini oluşturmaktadır. Ancak, 1970'lerden itibaren, çiftçiler ve madenciler orman alanının onda biri kadarını (Fransa'nın büyüklüğü kadar) tahrip etmişlerdir. Bu durum bölgeyi zamanla hızlı bir ormansızlaşmaya doğru sürüklemiştir.

Brezilya'da ekoturizm, bu ormansızlaşma durumunu yavaşlatmak adına, ormancılık ve madencilik gibi diğer daha tüketimsel arazi kullanım biçimlerine mantıklı bir alternatif olarak benimsenmiştir. Doğa temelli turizmin 1960 yılında Brezilya'da başladığını gösteren kanıtlar olsa da, bu gelişme yeterli düzeyde değildi (Fennel, 2008). 1993 yılında ise Brezilya Ekoturizm Derneği, ekoturizm uzmanları tarafından bir sivil toplum oluşumu olarak kurulmuştur. Dernek, ekoturizme odaklanan Brezilya'daki ilk ulusal sivil toplum kuruluşu olmuştur (TIES, 2010).

Güneydoğu Asya: Güneydoğu Asya'da ekoturizm, turizm endüstrisi içinde hızla büyümektedir. Kamboçya, Myanmar, Vietnam, Tayland, Bangkok, Filipinler gibi ülkelerde geliştirilen ekoturizm faaliyetleri bölgede ön plana çıkmaktadır. Bu ülkelerde, tropik plajlar, kireçtaşı mağaralarında deniz kanosu, sualtı mercan dalışı ve kıyı vahşi yaşamını izleme gibi çeşitli ekotur imkanları bulunmaktadır. Kuzey Tayland'ın tepe kabilesini ziyaret etmek için trekking aktivitesi, Güneydoğu Asya'nın kuzeyindeki en popüler eko-macera deneyimidir. Endonezya ve Malezya'da ise nesli tükenmekte olan orangutanlar bölgedeki ekoturizmin sembolü durumundadır. Güneydoğu Endonezya'daki Komodo Adası'nın, dünyanın en büyük kara kertenkelesi olarak bilinen Komodo ejderine ev sahipliği yapması ve korunması, ekoturizm gelişiminin başka bir modeli olarak tanımlanmaktadır (Weaver, 2001: 129).

Avustralya: 1994 yılında Avustralya'da İngiliz Milletler Topluluğu Turizm Bakanlığı tarafından yayımlanan 'ulusal ekoturizm stratejisi'nde, ekoturizmin sunduğu faydaları optimize etmek ve ülkede ekoturizmi geliştirmek için entegre bir yaklaşım benimsenmiştir

Bu strateji, hükümet, sanayi, koruma grupları, eğitim kurumları ve topluluk gruplarını içeren birçok workshopa, Avustralya halkının da kolektif görüşleriyle katılımını sağlayarak gerçekleştirildiği için bütünüyle ulusal bir belgedir. Stratejinin amacı, sürdürülebilir kalkınma için öncelikli konuların belirlenmesi ve sorunların ele alınmasına yönelik yaklaşımlar önererek ekoturizmin geleceğine yön vermektir. Asıl

olarak, politika ve planlama girişimlerini uygulamaya koymaya yönelik adımlar olan çeşitli konulara, amaçlara ve eylemlere odaklanmaktadır.

Avustralya'nın ekoturizmdeki bu gelişimi, 1991 yılında kurulan Avustralya Ekoturizm Derneği (EAA) oluşumundan büyük ölçüde faydalanmıştır. 1991 yılında Hint Pasifik Bölgesi Ekoturizm Derneği olarak kurulan örgüt, 1992'de Avustralya Ekoturizm Derneği olarak değiştirilmiş, 2002 yılında ise Ekoturizm Avustralya olarak yeniden adlandırılmıştır (ecotourism.org.au). Kasım 1996'da başlatılan ve dünyanın ilk ulusal ekoturizm akreditasyon programı olan Ulusal Ekoturizm Akreditasyon Programı (NEAP) ile birlikte Avustralya'da ekoturizmin gelişimi hız kazanmıştır. Akreditasyona uygun kuruluşlar; doğa temelli tur şirketleri, bölgesel çevre ile ilgili doğal cazibe merkezleri ve doğal alanlarda konaklama sağlayıcılarıdır. Bir başka girişim ise Ulusal Doğa ve Ekotur Rehberi Onay Programı'nın geliştirilmesidir. Buradaki temel bileşenler; yorumlama, eğitim, ekolojik sürdürülebilirlik, minimal etki teknikleri, operasyonlar ve farkındalıktır (Erdoğan, 2014).

2.3.8. Türkiye'de Ekoturizm

Türkiye, Akdeniz, Ege ve Karadeniz kıyılarından yüksek kıyı ve iç dağlara, derin oyulmuş vadilerden geniş bozkırlara, verimli alüvyal ovalardan kurak, kayalık yamaçlara kadar çok çeşitli doğal yaşam alanlarına sahiptir. Birçoğu endemik olan bitki ve hayvan türlerinin zengin bir karışımını içeren sayısız topluluk tipi ve habitat mozaïği oluşur. Türkiye'nin biyoçeşitliliğinin küresel önemi, ikisi karasal (Kafkasya ve İran-Anadolu) ve biri denizel (Akdeniz) olmak üzere üç ekolojik bölgenin, WWF tarafından dünya üzerindeki en önemli ekolojik bölgeler olarak kabul edilen Küresel 200 Ekolojik Bölge olarak sınıflandırılmasıyla örneklenmektedir. Türkiye'nin 3649'u endemik yaklaşık 11.707 bitki taksonu-, 450 kuş ve 413 kelebek türü ile ılıman kuşakta en zengin doğal miraslardan birine sahip olduğu ve habitatların canlılara yaşam alanı sağladığı bilimsel bir gerçektir. Türkiye'de ekoturizm ilk kez Dalyan-İztuzu'nda 1987'de otel temelinin atılmasıyla gündeme gelmiştir. Otel inşaatı İztuzu kumsalını yuva yapma alanı olarak seçen Caretta Caretta cinsi deniz kaplumbağalarına zarar vereceğinden dolayı inşaat iptal edilmiştir. Bu bağlamda, Köyceğiz Dalyan yöresi de "Özel Çevre Koruma Bölgesi" ilan edilerek koruma altına alınmıştır (Kaya, Aslan ve Yılmaz, 2011).

Ayrıca UNESCO Dünya Mirası listesinde 18 varlığı var; UNESCO Somut Olmayan Miras listesinde 16. sırada yer alan varlık, UNESCO yaratıcı (gastronomi) şehirler listesinde iki şehir (Gaziantep ve Hatay); 459 mavi bayraklı plaj ve 22 marina; ve farklı özelliklere sahip korunan alanlar bulunmaktadır. Bu nedenle Türkiye, kültür turizmi, ekoturizm, doğa turizmi, toplum temelli turizm, gastronomi turizmi, sağlık turizmi ve inanç turizmi gibi birçok turizm türü açısından rekabet avantajı çok fazla olan bir turizm destinasyonudur. Türkiye’de Tarım ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü (2020) verilerine göre 44 milli park, 247 tabiat parkı, 116 tabiat anıtı, 30 tabiat koruma sahası, 82 yaban hayatı geliştirme alanı bulunmaktadır (Tutcu, 2021: 9-10).

UNWTO'ya göre, dünyanın en iyi uluslararası turizm destinasyonlarını sıralarken, hem uluslararası turist girişlerini hem de uluslararası turizm gelirlerini dikkate almak önemlidir. İlk on destinasyondan yedisi, çektikleri turist türü, ortalama kalış süresi ve seyahat ve gece başına harcama açısından belirgin farklılıklar göstermesine rağmen, her iki listede de yer almaktadır. Son yıllarda Türkiye’de ulusal/uluslararası fonlu projeler, sosyal sorumluluk çalışmaları, kamu ve sivil toplum kuruluşları bağlamında farklı başarılı sürdürülebilir turizm uygulamaları bulunmaktadır. Beypazarı, Nallıhan, Seferihisar, Camili ve Küre Dağları gibi yerel turizm geliştirme deneyimleri ve Anadolu Efes'in başlattığı “Gelecek Turizmde”, DATUR (Doğu Anadolu Turizm Geliştirme Projesi) gibi projeler bunlardan bazılarıdır. Bu bildiride bunlardan sadece ikisi -Camili (Macahel) Biyosfer Rezervi ve Küre Dağları Milli Parkı turizm gelişim deneyimleri- ayrıntılı olarak anlatılmaktadır. Ayrıca ü ü üç tarafı denizlerle çevrili olan ülke, 8000 km civarında kıyı uzunluğuna sahiptir (Kahraman ve Türkay, 2014: 50). Bundan dolayı Türkiye, uzun yıllara turizm alanında deniz-kum-güneş turizmiyle öne çıkmıştır. Turizm, dünyanın en büyük ve en hızlı büyüyen ekonomik sektörlerinden biridir ve birçok ülkede sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasında önemli bir role sahiptir. Aynı zamanda, yerel topluluklara ve bağlı olduğu doğal ve kültürel çevrelere fayda sağlayacak şekilde iyi yönetilmelidir. Günümüzde turistlerin büyük bir çoğunluğu kitle turizmi kapsamında Akdeniz bölgesine tur paketleri ile gelmekte ve tatillerinin neredeyse tamamını otelde geçirmektedir. Yani bu turistler çoğunlukla Türk kültürünü ve Türkiye'nin doğal değerlerini bilmeden ülkelerine dönmektedir. Egresi'ye göre kitle turizmi, Türkiye'nin

ekonomik kalkınma stratejisinde kritik bir rol oynadı. Bununla birlikte, kitle turizmi gelişimi maliyetsiz olmamıştır. Turistler Türkiye'de yerel halktan daha hayati kaynakları tüketme ve daha fazla atık ve kirlilik üretme eğilimindedir. Ayrıca, Türkiye'deki yerel halkın turizm gelişmesinden çok az yararlandığını da tespit etti. Onlar için temel fayda, iş sağlanmasıdır, ancak bunların çoğu mevsimlik, yarı zamanlı, düşük vasıflı ve düşük ücretlidir. (Eskin vd., 2017: 17). Aslında Türkiye'nin turizm potansiyeli sadece Akdeniz'deki kitle turizminden değil. Anadolu yaylası, medeniyetlerin beşiklerinden biridir ve tarih boyunca birçok kavme ev sahipliği yapmıştır. Türkiye iklim, doğal kaynakların varlığı ve tarihi varlıklar açısından önemli bir konuma sahiptir. Çeşitli yerel gelenek ve göreneklerin yanı sıra Anadolu insanının misafirperverliği de turizmin sunduğu önemli bir unsurdur. Genç ve dinamik bir nüfusa sahip olması, uygarlığın beşiklerinden biri olması, Doğu ile Batı arasında bir köprü kurması, Doğu'nun egzotik kültürünü temsil etmesi ve diğer rakip ülkelere göre daha modern ve donanımlı konaklama tesislerine sahip olması gibi bir dizi faktör daha vardır. Türkiye, deniz ve termal tatil köyleri, kültürel ve doğal çekicilikler, tarihi yerler gibi çeşitli turizm faaliyetlerine imkan veren alanlara sahiptir. Türkiye'deki dağ, mağara, yayla, göller, akarsu, deniz, termal kaynak gibi unsurlar değerlendirildiğinde, ekoturizm açısından da Türkiye'nin ciddi bir potansiyele sahip olduğu görülmektedir (Kahraman ve Türkay, 2014: 50).

Turizm, sürdürülebilir kalkınma ve doğanın korunmasında bir araç olabilmektedir. Dikkatli planlama, strateji oluşturma ve yönetimin desteğiyle; olumsuz etkiler en aza indirilebilir ve olumlu etkiler en üst düzeye çıkarılabilmektedir. Günümüzde özellikle Kültür ve Turizm Bakanlığı, STK'lar ve yerel yönetimler, sürdürülebilir turizm gelişiminin önemini giderek daha fazla anlamaya başlamaktadır. Gelişmekte olan bir ülke olarak bu konudaki çalışmalar her geçen gün artmakta ve farklı deneyimler ön plana çıkmaktadır. Küre Dağları Milli Parkı ve Camili Biyosfer Rezervi'ndeki turizm gelişimine yönelik deneyimler bunlardan sadece ikisidir. Hem bölge sakinlerinin hem de halkın eğitimi ve farkındalığı da sürdürülebilir turizm gelişiminin başarısı için önemli bir belirleyicidir. Bir kapasite geliştirme programı, topluluklara küçük ölçekli turizm işletmelerini başlatmak ve işletmek ve hizmet kalitesi için gerekli becerileri, uzmanlığı ve sermayeyi sağlamaktadır.

2.3.1. Türkiye’de Kara Midye Yetiştiriciliği ve Ekonomik-Turistik Değeri

Türk mutfağı, deniz ürünleri açısından da oldukça zengindir. Geniş kıyı bölgeleri sayesinde, deniz ürünleri ülke çapında bol miktarda bulunmaktadır. Üç tarafı denizlerle çevrili, büyük nehirler, dereler ve göllere ev sahipliği yapan bu yarımada, her köşesinde farklı bir lezzet saklamaktadır. Yüzyıllardır denizden sofralara taşınan yemekler, her yörede farklı bir menü ve lezzetle hayat bulmaktadır. Bu lezzetleri sofraya taşımak için çeşitli teknikler ve tarifler vardır.

Halk arasında “Akdeniz midyesi” ya da “kara midye” adıyla bilinen midye (*Mytilus galloprovincialis*) Türkiye’de Ege Denizi, Marmara Denizi ve Karadeniz kıyı boylarında yaygın biçimde yetiştirilmektedir. İzmir Körfezi kıyıları, doğal yaşam alanları arasındadır. İstanbul’da yaşamakta olan Ermeni yurttaşlar tarafından meze olarak hazırlanan ve ülke geneline tanıtılan bu lezzetli yemek, Müslümanlar arasında da zaman içinde yaygınlaşmıştır. Midye dolması, midye pilavı ve midye tava gibi yemekler, İzmir ve İstanbul başta olmak üzere özellikle kıyı yerleşim merkezlerinde bol miktarda tüketilmektedir. Nredyes bütün balık pişiricileri ve lokantalarında “midye dolması”, diğer deniz ürünlerine göre başta çinko olmak üzere önemli birçok besleyici element içerdiği için öne çıkmaktadır.

Sağlıklı beslenme ve yaşam kalitesi arasındaki ilişki gün geçtikçe önem kazanmaktadır. Buna bağlı olarak tüketicilerin ilaç ve kimyasallarla bulaşmamış, doğal ve lezzetli ürünlere yönelimini artırmaktadır. Tüm bu olumlu düşüncelere rağmen her geçen gün artan nüfus ve buna paralel olarak gıda tüketiminin artması alternatif gıda kaynaklarına yönelimi artırmaktadır. Balık ve kabuklu deniz hayvanlarında tüketim zaman zaman patlamaktadır. Özellikle kıyı kesimlerinde yemek kültürü haline gelmiş deniz kabukları bulunmaktadır. Midye, istiridye, deniz kestanesi gibi canlılar besin olarak daha çok tercih edilen ürünler arasındadır. Midyeler, sudaki organik ve inorganik maddelerle beslenen canlılardır. Midyeler ayrıca suyu süzme sırasında zehirli maddeleri de süzebilirler. Bu özelliklerinden dolayı suda bulunan zararlı maddeleri vücutlarında depolayabilirler. Midyeler özellikle yaz aylarında nörotoksin salgılayan mikroorganizmalarla beslenmektedir. Ayrıca suyu filtreleyerek ağır metalleri, pestisitleri ve bakterileri dokularda biriktirirler. Deniz suyunun çevresel

faktörlerle kirlenmesi sonucu bu canlıların vücutlarında toksin seviyeleri artmaktadır. Çanakkale Boğazı midye popülasyonunun en fazla olduğu deniz alanıdır ve konumu itibariyle kirlenmeye çok yatkındır. Denizler gerçekten de yıllardır evsel atıklar, tarım ilaçları ve endüstriyel atıklarla kirlenmiştir (Yiğit vd., 2018).

Midye, insan vücuduna yararlı bol miktarda protein ile amino asit içermektedir. Hücreleri sağlıklı kalması için protein ihtiyacının karşılanması gerekmektedir. 1 tabak midyede yenildiği zaman vücuda 18 gr civarında protein girmektedir. Haşlanmış midyenin içeriğinde selenyum ve manganez bulunmaktadır. Vücudun kan şekerini dengeleyen manganez ve kanın pıhtılaşmasını engellemektedir. Selenyum açısından zengin olmasından dolayı için tiroid bezlerinin düzenli çalışmasına yardımcı olmaktadır. Yüksek iyot içeriğinden ötürü yağ yakımını kolaylaştırmaktadır. Kontrollü tüketilmesi halinde midye, vücudun A vitamini ihtiyacını sağlamaktadır. A vitamini ve bağışıklık sisteminin güçlendirmekte ve göz sağlığına katkıda bulunmaktadır. İçeriğinde yer alan Omega 3 yağları cilt sağlığı için oldukça önemlidir. Çinko sedef hastalığına, özellikle egzamaya iyi gelen bir besindir. Ölçülü tüketilen midye vücudun ihtiyaç duyduğu birçok vitamini sağlamaktadır. Çoğunlukla B-12 ve C vitamini açısından zengindir. Zihinsel ve zihinsel iyileşme sağlayan B-12, sinir hücrelerine de fayda sağlar ve vücudun demir ihtiyacının karşılanmasına yardımcı olmaktadır. Midyelerde de bulunan C vitamini bağ doku ve dokuların korunmasına, tendonların daha dayanıklı olmasına ve ağız sağlığının korunmasına yardımcı olmaktadır. Buharda pişirilen midye erkeklerin günlük C vitamini ihtiyacının %26'sını, kadınların ise günlük C vitamini tüketiminin %31'ini karşılamaktadır (Alparslan ve Ecemiş, 2019).

Midye, yüksek miktarda protein, düşük miktarda yağ içerir ve Omega-3 yağ asitleri, vitamin ve mineraller açısından oldukça zengindir. Ancak midyeler, besinlerini sudan süzdükleri için yenilebilir dokularında mikroorganizmaları ve ağır metalleri biriktirebilirler. Bu nedenle yetiştirildikleri suyun kalitesi önemlidir ve onaylı bir satıcıdan veya midye yetiştirme tesisinden temin edilmelidir. Raf ömrü sınırlı olan midyeler en kısa sürede hazırlanıp servis edilmeli, aksi takdirde uygun şekilde saklanmalıdır. Dünya çapında birçok tarifte yer alan midye, Türkiye'de midye kızartması ve midye dolması şeklinde yaygın olarak tüketilmektedir. Lezzet ve besin değeri yüksek olmasına rağmen piyasada satılan bazı midye ve midye yemeklerinin

potansiyel sağlık tehlikeleri olduğu bilinmektedir. Bu nedenle midye dolmalarının taşıma ve satış koşulları iyileştirilmelidir (Güngörür ve Mol, (2019).

Ağır metaller, sudan nispeten yüksek yoğunluğa sahip metalik elementler olarak tanımlanmaktadır. Ağır metaller metaloidler içerir ve arsenik gibi ağır metaller düşük dozlarda bile toksik etkilere sahip olabilmektedir. Son yıllarda, bu metallerin neden olduğu çevre kirliliği ile ilgili olarak artan bir ekolojik ve küresel halk sağlığı endişesi olmuştur. Ayrıca, bazı endüstriyel, tarımsal, evsel ve teknolojik uygulamalarda kullanımları katlanarak arttığı için insan maruziyeti önemli ölçüde artmıştır. Biyolojik sistemlerde ağır metallerin hücre zarları, mitokondri, lizozomlar, endoplazmik retikulum, çekirdekler gibi hücrenel organelleri ve bileşenleri ve metabolizma, detoksifikasyon ve hasar onarımında görev alan enzimleri etkilediği bildirilmiştir. Metal iyonlarının DNA ve nükleer proteinler gibi hücre bileşenleri ile etkileşime girdiği ve DNA hasarına ve hücre döngüsü modülasyonuna, karsinogeneze veya apoptoza yol açaabilen konformasyonel değişikliklere neden olduğu bulunmuştur. Kabukluların filtre ederek dokularında biriktirdiği çeşitli ağır metaller, pestisitler, viral ve bakteriyel organizmalar da bu canlıları tüketen memelilere geçmektedir. Sonuç olarak, kaçınılmaz olarak karaciğerde önemli histopatolojik sonuçlar üretecektir (Mol, 2006).

Toplandığı deniz temiz değilse, endüstriyel tesislerin atıklarına maruz kalan alanlarda toplanırsa midye, Hepatit A bulaşma olasılığı artacaktır. Aşırı tüketimi mide ve sindirim sistemi rahatsızlıklarına, mide ve karın ağrılarına neden olabilmektedir. Maalesef kayıt dışı koleksiyonlar, yaşadıkları deniz sularının genel olarak kirliliği olduğu düşünöldüğünde, biyolojik yapıları ve ortamın hijyenik koşulları nedeniyle insan sağlığı açısından risk oluşturabilmektedir. Ağır metaller iğerdiği için Hepatit A gibi ciddi hastalıklara neden olma olasılığı vardır. Sürekli ve aşırı tüketildiğinde karaciğer yetmezliği, böbrek yetmezliği, kalp ritim bozukluğu, cinsel yaşam bozuklukları, sinir sistemi bozukluğu ve kanser türünde birçoğ hastalığa neden olmaktadır (Alparslan ve Ecemiş, 2019).

İrkin, akına, Özdemir ve Öztürk (2021) tarafından yapılan çalışma sonuçları, tüketim miktarına ve çevre kirliliğine bağlı olarak birçoğ bölge ve ölkede karşımıza çıkan parametre sonuçlarını doğrulamıştır. anakkale Boğazı'ndan toplanan

midyelerde ağır metal birikiminin karaciğerde iltihaplanma ve dejenerasyona neden olduğu gözlemlenmiştir. Alternatif besin kaynağı ararken çevresel faktörler göz ardı edilmemeli, sindirim sistemi başta olmak üzere birçok sistemde doku hasarına neden olduğu için temiz ve sağlıklı ürünlerin tüketimine dikkat edilmelidir. Ayrıca midye tüketiminden önce özellikle ağır metal ve diğer çevre kirliliği analizleri yapılmalıdır. İnsanlarımız besinlerle aldıkları ağır metallerin ne kadarının organlarında biriktiği konusunda bilinçlendirilmeli ve olası karaciğer hastalıklarından korunmalıdır

Türkiye'nin hem Batı Asya'yı hem de Güneydoğu Avrupa'yı kucaklayan kıtalararası coğrafyası 8.333 kilometrelik kıyısı, dört verimli denize erişimi içerir ve aynı zamanda çok sayıda iç nehir ve göle sahip olması, onu su ürünleri yetiştiriciliği için oldukça uygun hale getirmiştir. Ticari su ürünleri yetiştiriciliği, alabalıkların nehirlerde yetiştirildiği 1980'lerde başlamıştır. Sonraki yıllarda, operasyonlar kıyı boyunca ve rezervuarlarda ahşap kafes kültürüne doğru genişledi. O zamandan beri, üretim yüz kat arttı - 1986'da 3.075 tondan 2019'da 373.400 tona - bunun yüzde 68,8'i denizde üretilmekte ve bu da ülkeyi dokuzuncu en yüksek deniz balığı üreticisi yapmaktadır. Su ürünleri üretimi, 20 yıl önce sadece yüzde 9 olan deniz ürünleri üretiminin yüzde 44,6'sını oluşturmakta ve bu da onu ülkenin en hızlı büyüyen gıda üretim sektörü yapmaktadır. Norveç'in yanı sıra Türkiye, Avrupa'daki su ürünleri üretimi artışının ana itici gücüdür.

Teknolojik yeniliklerle birlikte bu destekler, su ürünleri sektörünün önemli ölçüde büyümesini sağlamıştır. 2016 yılında çipura ve levrek üretimine yönelik teşviklerin durdurulmasının ardından büyümenin devam etmesi, segmentin kendi kendine yetebilir hale geldiğini göstermektedir. Halihazırda alabalık, midye, sazan ve yeni tür üretimi ile RAS ve toprak havuzlarda üretime destek verilmektedir.

Türkiye, yetiştiricilik ürünlerinin yüzde 80'inin AB ülkelerine ihracatını kolaylaştıran, AB direktifleri ve standartlarıyla uyumlu, su ürünleri yetiştiriciliğine yönelik güçlü bir yasal çerçeveye sahiptir. Mevcut su ürünleri yönetmeliği, çevreyi koruyarak su kaynaklarının verimli kullanımını, gıda güvenliğini ve su ürünleri projelerinin genel sürdürülebilirliğini garanti etmek amacıyla 2004 yılında yürürlüğe girmiştir. Lisanslar için yer seçimi, başvurular ve değerlendirme prosedürlerine ilişkin kuralları kapsamaktadır. Deniz balıkları çiftlikleri, faaliyetleri ve etkileri konusunda

yakından izlenmektedir. Düzenlemeler ayrıca fiziksel, üretim, sosyal ve ekolojik taşıma kapasitelerini de kontrol eder. 2020'den beri, tüm çiftlikler onaylı çevre yönetim planlarını hazırlamaktan ve takip etmekten sorumludur (FAO, 2018).

Aşırı avcılığa bağlı olarak azalan doğal stoklar ve üretim miktarının yetersizliği, kara midye yetiştiriciliğini önemli bir sektör konumuna getirmektedir. Yetiştiricilikle elde edilen üretim kontrolleri gerçekleştirildiği zaman doğal stoklardaki baskının azalacağı gibi üretimin tüketici talepleri dikkate alınarak düzenlenmesine de imkân sağlayacaktır. Kara midye yetiştiriciliğinde, bakanlığın belirlediği kalite parametrelerine uygun alanlarda yetiştiriciliğin yapılması, uygulanacak yetiştiricilik modeli kapasitesi ve stok yoğunluğunun tespit edilmesi gibi etkenler sektörün potansiyelinin anlaşılabilmesi için üzerinde durulması durumlarıdır (Çolakoğlu, 2016).

Türkiye’de midye yetiştiriciliği ağırlıklı olarak İç piyasaya yönelik yapılmakla birlikte canlı olarak ihracatı AB kurallarına çok dikkat edildiği söylenemez (Anon, 2015). Özellikle Türkiye’nin denizlerinin A sınıfı standardında suya sahip olmamaları midyelerin canlı ihracatından ziyade, işlenmiş ürün olarak tüketime sunulmasına olanak sağlamaktadır. B ve C sınıfı üretim sahalarında üretilen midyelerin işlenmiş gıda olarak tüketime sunulmasına izin verilmesi depurasyon birimlerinin işletmeler tarafından kurulması şartına dayanmaktadır (Anon, 2012). Son dönemde A sınıfı standartlara sahip Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından tespit edilmiş ve yetiştiricilik faaliyetlerinin yapıldığı Güllük Muğla ve Alagün’de iki kara midye üretim sahası bulunmaktadır. Bugün AB ülkeleri dahil birçok ülkeye kara midye ihracatı yapılmaktadır. Öte yandan Çanakkale Boğazı, İzmir körfezi, İzmir-Urla koyu, İzmir-Çandarlı Körfezi, İzmir-İnciraltı-İstihkam, İzmir-Mersin koyu, İzmir-Tuzla-Degaj, Balıkesir-Hakiminkoyu, Balıkesir-Kalınburun gibi alanlarda B ve C sınıfı midye üretim yapılmaktadır (Tarım ve Orman Bakanlığı, 2022).

Artan nakliye maliyetlerinin arkasında faktörlerin ve ekonomik gelişmelerin birleşimi yatmaktadır. Yüksek nakliye maliyetleri, kendi nakliyesini kullanarak yapılan nakliyeden lojistik hizmet kullanımına geçişi etkilemiştir. Teknolojilere yapılan yatırımlar, daha iyi ve yenilikçi çözümler sunarak lojistik hizmetin kalitesini artırmıştır. Taşıma fiyatı, üretkenlik ve ekonomik büyümeye katkı analizi, mal

taşımanın faydalarını vurgulamaktadır (National Research Council, 2002). Nakliye ücreti mesafeye, yükün miktarına, nasıl taşınması gerektiğine ve daha birçok engele bağlıdır. Lojistik Firması ve midye üreticisinin verimliliği, ürünün zamanında dağılımı ve teslimat seçenekleri, ürün fiyatını ve ekonomik büyümeyi doğrudan etkilemektedir.

Midye, yüksek miktarda protein, düşük miktarda yağ içerir ve Omega-3 yağ asitleri, vitamin ve mineraller açısından oldukça zengindir. Ancak midyeler, besinlerini sudan süzdükleri için yenilebilir dokularında mikroorganizmaları ve ağır metalleri biriktirebilirler. Bu nedenle yetiştirildikleri suyun kalitesi önemlidir ve onaylı bir satıcıdan veya midye yetiştirme tesisinden temin edilmelidir. Raf ömrü sınırlı olan midyeler en kısa sürede hazırlanıp servis edilmeli, aksi takdirde uygun şekilde saklanmalıdır. Dünya çapında birçok tarifte yer alan midye, Türkiye'de midye kızartması ve midye dolması şeklinde yaygın olarak tüketilmektedir. Lezzet ve besin değeri yüksek olmasına rağmen piyasada satılan bazı midye ve midye yemeklerinin potansiyel sağlık tehlikeleri olduğu bilinmektedir. Bu nedenle midye dolmalarının taşıma ve satış koşulları iyileştirilmelidir.

2.4. Niğde'nin Tarihi ve Coğrafi Özellikleri

MÖ 612'de bölgenin hâkimi olan Kimmerlerden sonra buraya Medlerin egemen olduğu bilinmektedir. MÖ 546 yıllarından sonra ise bölgedeki mutlak gücün Persler olduğu anlaşılmaktadır. MÖ 334 yıllarına kadar süren Pers hâkimiyeti bölgeyi fethetmeye başlayan Büyük İskender ile birlikte son bulmuştur (Niğde Valiliği, 2022)

Kapadokya seferinden sonra yöreden ayrılmak isteyen Büyük İskender, doğu seferi devam ederken vefat etmiş ve bölgenin hâkimiyeti İranlı yöneticilere kalmış gözükmüyordu. Söz konusu İranlı yöneticilerin hâkimiyeti MS 17 yılına kadar devam etmiştir. Sonraki yıllarda bölge Roma hâkimiyetine girmiş ve Roma'nın bir eyaleti konumuna gelmiştir (Açıkgöz, 2011).

Bilindiği üzere MS 395 yıllarında Roma İmparatorluğu ikiye ayrılmış ve bölgeye Doğu Roma yani Bizans İmparatorluğu hâkim olmuştur. Loulon (Ulukışla) ve Tyana (Kemerhisar) Bizans döneminin önemli yerleşim yerleridir. VII. yy'dan sonra bölgenin Arap saldırılarına maruz kaldığı görülmektedir (Oflaz, 2007).

1071 Malazgirt Savaşı'yla başlayan Anadolu'nun fethedilmesi ve Türkleşmesi devri pek çok şehrin ele geçmesiyle sağlanmıştır. Niğde ve çevresinin Danişmend Melik Gazi ve oğlu Emir Gazi tarafından fethedildiği bilinmektedir. Danişmend Melik Gazi'nin hâkimiyeti 1178 yılına kadar devam etmiştir. Yöredeki Danişmend hâkimiyetine son veren II. Kılıçarslan, bölgenin Anadolu Selçuklularına bağlanmasını sağlamıştır (Özkarcı, 2007).

Niğde bölgesi Yıldırım Beyazıt zamanında Osmanlı topraklarına katılmıştır. Osmanlıyı zor durumda bırakan 1402 yılındaki Ankara Savaşı sonrası bölge Osmanlı hâkimiyetinden çıkarak Karamanoğullarına bağlanmıştır. Niğde'nin Osmanlı topraklarına tekrardan katılması 1471 Fatih Sultan Mehmet zamanında gerçekleşmiştir. Şehrin Osmanlı hâkimiyetine girmesinin ardından II. Bayezid döneminde tesis edilen ve eski Karamanoğulları Beyliği hâkimiyet sahasını içine alan Karaman eyaletinin sınırlarında kalmış ve Niğde sancağının merkezi olmuştur (Oflaz, 2007).

1522 tarihine ait icmal defterinde Niğde'de hâne sayısı 678 olarak kaydedilmiş; bunların 619 tanesinin Müslüman ve 59 tanesinin de gayrimüslim olduğu ifade edilmiştir. 1584 yılında yapılan tahrir sonuçlarında şehrin mahalle sayısının otuz dokuz olduğu kaydedilmiştir. Söz konusu tarihte kentte 116'sı gayrimüslim, toplam 2632 vergi mükellefi olduğu bildirilmiştir. Şehrin nüfusunun 13.000 dolayında olduğu tahmin edilmektedir. II. Mahmut dönemine denk gelen 1834 Osmanlı nüfus sayımında Niğde merkezinde 1.661 hanenin mevcut olduğu tespit edilmiştir. Bu nüfus sayımıyla birlikte merkez ve köylerdeki erkek sayısı da 4.248 olarak bildirilmiştir (Niğde Valiliği, 2022).

Niğde, Mondros Mütarekesi'nden sonra işgal edilmemiş ender şehirlerdendir. Her biri bir kahraman olan Niğdeliler; Adana üzerinden Pozantı ve Ulukışla'ya doğru ilerleyen Fransız askerlerine karşı bir mücadeleye girerek onların Niğde'ye ulaşmalarına engel olmuştur. Niğde'de bu konuda yapılan ilk teşkilatlanma ve çalışmaların Osmanlı Meclisi Niğde Mebusu Muhittin Bey tarafından organize edilmiştir. Muhittin Bey, Niğde'yi mahallelere ayırmak suretiyle her bir mahalle için bir lider tayin etmek suretiyle hazırlık yaptığı bilinmektedir. Bu süreçte Pozantı'nın Fransızlar tarafından işgal edilmesi üzerine buradan gelen birçok muhacirin Niğde'ye

milli mücadele teşkilatına katıldığı bilinmektedir. Milli Mücadeleyi daha başından itibaren destekleyen Niğde, Sivas Kongresi'ne Halit Hami (Mengi/ tüccar, Belediye Başkanı), Mustafa Soylu (öğretmen), Dellalzade Hacı Osman Efendi'leri de delegeler olarak göndermek suretiyle burada yer almıştır (Yılmaz, 1998: 25).

Ayrıca Heyeti Temsiliye'ye Sivas Kongresi'nde yeni eklenen altı üyeden biri de Niğdeli Ratıpzade Mustafa Bey'dir (Özgül, 1989: 12-13). Niğde, İzmir'de Yunanlı işgalcilere ilk kurşunun atılmasından itibaren Kurtuluş Savaşı içinde yer almıştır. İzmir'in işgalinin ilk günlerinde ilk kurşunun atılmasından hemen sonra buna karşılık veren Yunanlıların yayılım ateşine kahramanca karşı koyarken şehit olan İzmir Askerlik Dairesi Başkanı Albay Süleyman Fethi Bey de Niğdelidir (Yılmaz, 1998: V).

İzmir işgal edildiğinde tüm yurttaki olduğu gibi Niğde'de ve civarında tepkiler gösterilmiş ve protesto mitingleri düzenlenmiştir. Niğde'de yapılan mitingde de Bor Hükümet Meydanı'nda halk, siyah bayrak çekmek suretiyle protestolarını ifade etmiştir. bu dönemde Sultan Vahdettin'e gönderilen bir telgraf, Niğde'nin Milli Mücadele'de durduğu yeri göstermesi bakımından çok önemlidir. Niğde Birinci Dönem Milletvekili Mustafa Hilmi (Soydan) ile sekiz arkadaşı tarafından çekilen telgrafta; *“Damat Ferid Paşa'yı sadarete geçirirsen Niğde halkı senden alaka ve irtibatını kesecektir.”* ibaresinin yer alması dikkat çekicidir. Padişahın bunu dikkate almaması üzerine Niğde halkı padişahı uzaklaştırarak memleket idaresinin eline alanlarla beraber hareket etmeye başlamıştır (TBMM Arşivi, 362 NSD, Tercüme-i Hâl Kâğıdı).

I. Dönem Niğde Milletvekili Mustafa Hilmi Bey; kurulan Kuva-yı Milliye Heyeti için Niğde'de yardım topladığını, Pozantı'ya ve Gülek'e asker sevk edildiğini ifade etmektedir. Kurtuluş Savaşı'nda kullanılan ilk uçaklarından birinin Niğde'de toplanan bağışlarla alındığı ve sözü edilen uçağa “Niğde” adının verildiği bilinmektedir. Bu gelişmeler, milli mücadeleye halkın bir bütün olarak destek verdiğini göstermektedir (Niğde İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2009: 19).

Niğde ve çevresinde Ermenilerin cüretkâr tutumları halkı telaşa ve korkuya düşürmüştür. İşgalcilerinin Pozantı'yı işgal ederek Ulukışla'ya ve Bor'a yaklaşma tehlikesi ortaya çıkınca azınlık faaliyetlerinde iyice artış olmuştur. Bu gelişmelerden

sonra Ulukışla'da kurulmuş olan Ulukışla Müdafaa-i Milliye Cemiyeti aktif olarak çalışmalara başlamıştır (Gedik, 2008).

Niğde ve civarının işgal riski altında olması halkı, gizli bir teşkilatlanma içine sürüklemiştir. Bu gizli çalışmaların daha 19 Mayıs 1919'dan önce başladığı da dile getirilmektedir. Sözü edilen gizli çalışmalar kapsamında Milli Mücadele'den yana olan önder isimler Çakıl Bahçede Yazıcıoğlu Hazım Ağa'nın bahçesinde toplanmışlar, toplantıda hazır bulunan Ahmet Cıgızoğlu, İzzet Can, Sadık Bey (Ülkü), İlhami Parapara, Kerim Sebati, Mehmet Bey'in Zeki Bey, Mahmut Cıgızoğlu, Mustafa Cıgızoğlu, Kadının Hilmi Bey, Avan'ın Teyfik Efendi, İmam Ziyaddin ve daha birçok kişi ant içerek; mücadele konusunda azim ve kararlılıklarını ifade etmişlerdir (Yılmaz, 1998).

Niğde mutasarrıfı Cavit Bey'in Damat Ferit Paşa yanlısı olması, Niğde'deki teşkilatlanmanın önündeki tek engeldir. Ankara Hükümeti'nin güç kazandığı dönemde Atatürk'ün emriyle mutasarrıf Cavit, Emniyet Müdürü Lütfü Efendi ile muhasebeci Salim tutuklanarak Sivas'a gönderilmiştir. Bundan sonra çalışmalar daha açık yapılmış ve Milli teşkilatlanma bir nefes almış, Kuvayı Milliye Teşkilatlanması hızlanmıştır. Bu süreçte Faik Bey'in öncülüğünde Niğde eşrafi ile daha önce Bor'da kurulan Kuvayı Milliye teşkilat üyeleri katıldığı ve herkesin Kuvayı Milliye'ye hizmet edeceğine dair söz verdiği bir toplantı yapılmıştır. Niğde de Kuvayı Milliye teşkilatı daha kurulma aşamasındayken Pozantı'ya giren 100 kadar vatanseverin şeker, zeytin, pastırma, ekmek, un ve sigara gibi bütün ihtiyaçları Bor esnafı ve halkı tarafından karşılanmıştır. Toplanan yardım, Ulukışla üzerinden Pozantı'ya sevk edilmiştir (Niğde İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2009: 19).

Pozantı'nın işgal edilmesi üzerine Niğde'de bulunan 11. Piyade tümeni, Niğde, Nevşehir, Ürgüp ve Bor'dan gelen müfrezelerle birleştirerek Ulukışla'ya, oradan da Pozantı'ya sevk edilerek bir cephe açmışlardır. 11 Eylül 1919 tarihinde yapılan Sivas Kongresi'nde askeri düzenlemelere gidilmiştir. Bu kapsamda Niğde'deki 11. Tümen'e Ulukışla-Pozantı hattı üzerindeki Kuvayı Milliye çetelerine destek olma görevi verilmiştir. 11. Tümen'in desteğiyle kurulan ve Ulukışla'yı merkez yapan Kuvayı Milliye, Adana'daki Fransız işgaline karşı zorlu bir direniş yürütmüş, Fransızlara ağır kayıplar verdirmiştir. 1920 yılının Mayıs'ında, Pozantı'da Binbaşı Mesnil

komutasındaki Fransız birliği esir alınmıştır. Bu süreçte büyük Türk Milliyetçisi Ziya Gökalp, Niğe'ye gelerek Niğe halkını Milli Mücadele konusunda bilinçlendirmiştir. Sakarya Zaferi'nden sonra İtilaf Devletleri'nin 22 Mart 1922'de (Turan ve ark. 2014: 147-148) teklif ettiği mütareke metnine tepki gösteren Niğe eski mebusu Muhittin Bey, 28 Mart 1922'de TBMM'ye bir telgraf göndermiştir. Bu telgrafla, Niğe halkının başlatılan Milli Mücadele'nin Misak-ı Milli çizgisinde sonuçlanıncaya dek mücadelenin sürdürülmesi gereği belirtilmiştir (Yılmaz, 1998: 31).

Niğe, Cumhuriyet döneminde il olmaya hak kazanmıştır. 1933 yılında açılan demiryolu ve istasyon binası Niğe'nin gelişmesinde etkili olan etkenlerden birisidir. 1960 yılında Niğe 21 mahalleden oluşmaktadır. 1945 yılında Erkek ve kız enstitüsü, 1949 yılında lise, 1957 yılında ilk öğretmen okulu açılmıştır. 1955'te Verem Dispanseri binası, 1956'da Nüfus Müdürlüğ binası, 1960 yılında stadyum yanına bir Spor tesisi, yine 1960 yılında Mezbaha binası ve 1961'de de Meteoroloji ve Karayolları binaları yapılmıştır (Niğe Valiliği, 2022).

Niğe ilinin güney ve güneydoğu sınırları boyunca Bolkar Dağları bulunmaktadır. Bolkar Dağları'nın en yüksek noktası 3.524 metre ile Medetsiz Tepesi oluşturmaktadır. Torosların bir diğer uzantısı olan Aladağlar ise ilin doğusunda yer almaktadır. Kayseri ve Adana illeri ile sınırı belirleyen Demirkazık, Aladağların en yüksek noktasını oluşturur ve yüksekliği ise 3.756 metredir. Niğe'nin kuzeybatı kesiminde Melendiz Dağları bulunlamaktadır. Melendiz Dağları'nın en yüksek noktası, 2.963 metre yüksekliğindeki Beşparmak Tepesi'dir. Bir diğer önemli dağ ise Göllüdağ'dır ve 2.172 metre yüksekliği ile ilin kuzeybatı yönünde yer almaktadır. Aksaray ilinin sınırları içerisinde yer alan Hasan Dağı da 3.253 metrelik yüksekliği ile şehrin batı kesimini kaplamaktadır (Coğrafya Dünyası, 2022).

Niğe'nin başlıca vadileri; Çamardı Ecemiş Vadisi, Çiftlik Nar Vadisi ve Niğe Karasu Vadisi'dir. Başlıca akarsuları; Karasu, Melendiz Çayı, Çakıt Çayı ve Uluırmak'dır. Çakıt Suyu ve Ecemiş Deresi suları Çukurova'ya; Uluırmak ise Ihlara Vadisi'ne; Karasu ise Akkaya Barajı'na akmaktadır. Aladağlar ve Bolkarlar'da buzul aşındırmasıyla oluşmuş başta Yedigöller, Akgöl, Alagöl, Karagöl ve Çinigöl olmak üzere pek çok göl mevcuttur. Narlıgöl ise çökme sonucunda oluşmuş bir göldür. Göllüdağ üzerinde de bir krater gölü bulunmaktadır. Aladağlar ve Bolkarlar üzerinde

buzul aşındırmasıyla oluşmuş pek çok göl mevcuttur. Bunlardan başlıcaları Akgöl, Alagöl, Çinigöl, Yedigöller ve Karagöl'dür. Narlıgöl ise çökme sonucunda oluşmuş bir göldür. Göllüdağ üzerinde de bir krater gölü bulunmaktadır (Altın ve Altın, 2008).

2.4.1. Niğde'nin Eko Turizm Alanları ve Eko Turizm Çevresinde Yapılabilecek Faaliyetler

Niğde; doğal güzellikleri, kültürel varlıkları ve termal kaynakları ile turizm açısından önemli bir yere sahiptir

Tyana Harabeleri, Göllüdağ Harabeleri, birçok manastır ve Kaya Kilise, Tyana Su Kemerleri, Romaz Havuzu, Gümüşler Manastırı Türkler öncesinde yapılmış önemli tarihi eserlerdir. Niğde Kalesi, Sungurbey Camii ve Türbesi, Alâaddin Camii, Şah Mescidi, Hanım Camii, Ulu Camii, Akmedrese, Gündoğdu Türbesi, Hudâvend Hatun Türbesi Selçuklu ve Anadolu Beylikleri zamanında yapılmış önemli tarihi eserlerdir. Öküz Mehmet Paşa Hanı, Paşa Camii, Dışarı Camii, Saat Kulesi, kiliseler Osmanlı Sevleti döneminde yapılmış önemli tarihi eserlerdir (Özkarcı, 2007).

Bölge karasal iklime sahip bir görünümündedir. Karasal iklim görülmesinin sebepleri arasında şehrin dağlar tarafından çevrelenmesi, deniz seviyesinden 1200m yüksekte bulunması, denizellikten uzak olmasının yanı sıra kuzey kesimlerden gelebilecek soğuk havalara açık bir konumda olmasıdır. Niğde, yazları sıcak ve kurak, kışları soğuk ve kar yağışlı bir iklim yapısına sahiptir. Şehirde genellikle kış aylarında kar yağışı görülürken, ilkbaharda ise yağmur kendini gösterir. Yaklaşık olarak 15-20 yıllık gözlemler sonucunda ortalama sıcaklığı 10 C olduğu söylenebilmektedir. Görülen en yüksek sıcaklık temmuz ayında, en düşük sıcaklık ise şubat ayında ölçülmüştür Kış aylarında yüksek basıncın etkileri, ilkbaharda ise alçak basıncın etkileri Niğde'de hissedilmektedir. Şehirde nemin en fazla görüldüğü şubat (%80) ayıdır; en düşük olduğu ay ise ağustostur (%28). Şehirde yağışların az görülmesi bölgede ormanların az olmasının sebeplerindedir. Ormanlık alanlar Torosların yanı sıra Hasan ve Melendiz dağların yüksek kesimlerinde görülmektedir (Altın ve Altın, 2008).

Tablo 4. Niğde Turizm Değer Matrisi

NİĞDE TURİZM DEĞER MATRİSİ						
TURİZM ÖZELLİKLERİ	NİĞDE	BOR	ÇAMARDI	ULUKIŞLA	ALTUNHİSAR	ÇİFTLİK
1. AV TURİZMİ			Demirkazık YHGS, Yabankeçisi	Bolkar Dağları		
2. KIŞ TURİZMİ VE KAYAK			Aladağlar Milli Parkı	Bolkar Dağları	Hasan dağı güney rotası	
3. YAYLA TURİZMİ	Keten çimeni		Çamardı	Darboğaz	Çiftlik Yolu	Azatlı
4. DAĞCILIK			Aladağlar Milli Parkı	Bolkar Dağları	Hasan dağı güney rotası	
5. DOĞA YÜRÜYÜŞÜ	Gebere Vadisi		Aladağlar Milli Parkı	Bolkar Dağları	Hasan Dağı güney rotası	Melendiz kuzey rotası
6. FOTO SAFARI	Gebere Vadisi		Aladağlar Milli Parkı	Bolkar Dağları	Çömlekçi Vadisi	Aladağlar
7. FAUNA VE KUŞ GÖZLEMCİLİĞİ	Akkaya		YHGS	Karagöl (Ranaholtzi)		
8. İZCİLİK	Narlıgöl		Demirkazık	Bolkar Meydan Yaylası		
9. TERMAL KAPLICA TURİZMİ	Narlıgöl içmeli	Kemer-hisar		Çiftehan		
10. KAMP TURİZMİ	Narlıgöl dağ		Aladağlar	Bolkar Dağları	Çömlekçi Vadisi	

(Alpaslan ve Tutar, 2013).

Bitki örtüsüne baktığımızda dağlık kesimlerde çam ve köknar, çay ve gölet kenarlarına baktığımızda ise söğüt ve kavak ağaçları görülmektedir. Meyve üretiminde bolluk ve çeşitlilik göze çarpmaktadır. Elma ağacı sayısına baktığımızda ise Türkiye’de ilk sırada yer almaktadır (İri, 2009: 6).

Niğde öncelikli olarak Gümüşler Manastırı, Tyana Harabeleri nedeniyle tarih turizminde önemli bir potansiyele sahiptir. Ayrıca av turizmi, doğa yürüyüşü ve dağcılık, dağcılık, yayla turizmi, termal turizmi Niğde ili için önemli ekoturizm faaliyetleri arasında yer almaktadır.

2.4.2. Niğde İli Ekoturizm Kaynak Değerleri

Niğde, tarihsel anlamda bünyesinde yer aldığı medeniyetlerin dil, kültür, sanat anlayışlarıyla yoğrularak harmanlanmasıyla bugünler aktarılan çok değerli eserleri barındıran bir kenttir. Ayrıca coğrafi konumundan dolayı etrafında dağların yer alması,

bu bölgelerde yer alan endemik bitki ve hayvanları ile kültür turizmi yanında doğa ve alternatif turizme imkan veren özellikleri de Niğde'yi değerli kılmaktadır.

2.4.2.1. Dağ ve Doğa Yürüyüşü

Sanayileşme sürecinin getirdiği yoğun göçlere bağlı kentleşme, insan hayatının stres kaynaklarını da çoğaltmıştır. Şehir yaşamı ve teknolojiden dolayı olarak artan iş temposuyla birlikte insan ilişkilerinde rekabet, yabancılaşma, tahammülsüzlük gibi olumsuzluklar gün yüzüne çıkmıştır. Buna bağlı olarak da sadece şehrin kendisi değil, yaşam da çekilmez hale gelirken, bireyler kaçış yolları aramaya başlamıştır. Bu arayışlarla bulunan en önemli aktivitelerden biri ise, insanı doğanın sakin ortamına götüren doğa yürüyüşü (trekking) olmuştur. Doğa yürüyüşleri, günümüzde alternatif turizm içinde ekonomik bir boyut kazanmış ve sektörel olarak oldukça büyümüştür (Alpasalan ve Tutar, 2013).

Niğde ilinin dağ ve doğa yürüyüşü turizmi konusunda büyük bir potansiyeli bulunmaktadır. Dağ ve doğa yürüyüşü amacı ile Niğde'ye gelen turistlere birçok alternatif sunulabilmektedir. Örnek vermek gerekir ise; dağ ve doğa yürüyüşü için gelen turistler Aladağlar üzerinde gezi ve tırmanış yapabilirler. Bu faaliyeti Niğde ilinin Çamardı ilçesi sınırları içinde yer alan Çukurbağ köyü üzerinden Aladağlar'a giriş yaparak yapabilen turistler Demirkazık köyü üzerinden de Aladağlar'a giriş yapabilmektedirler. Demirkazık batı yamaç tırmanışı ve Cımbar Vadisi içinde yürüyüş yapmak isteyen turistler ise Demirkazık köyü içinden dağlara giriş yapmaktadırlar. Çukurbağ Köyü ve Demirkazık köyü, Çamardı Niğde iline devlet yolu ile bağlıdır. Çukurbağ köyü Niğde-Çamardı yolu üzerinde ve 72 km mesafededir. Bu yolun asfalt olması da bölgenin turizm potansiyeli açısından önem taşımaktadır.

Niğde İli sınırları içinde yer alan Bolkar Dağı'nda (3.524 m) kayak pistleri yer almaktadır. Kayak merkezi, Niğde ili, Ulukışla ilçesi, Maden köyü Çiftehan mevkiinin batısında ve Darboğaz'ın güney ucunda bulunan Bolkar dağlarının kuzey yamaçlarında 2.300 ile 3.003 m. yükseklikler arasında yer almaktadır. Bolkar Kayak Alanı, doğuda Top tepe (3.017 m), Tahtalıkaya (3.372 m) ve Koyunaşağı zirve (3.426 m), güneyde Eğerkeya (3.347 m), Erkaya (3.308 m) ile çevrili yaklaşık 2.000 hektarlık bir alanı kaplamaktadır. Bu bölgede kayak yapmak için en uygun dönem 10 Aralık-20 Nisan arasındır. Kayak sezonunda kar kalınlığı 100 ile 200 cm arasındadır. Bolkarların

toplanma noktası ve en iyi yerleşim yeri Meydan Yaylası, Darboğaz'a 7 km, Maden Köyü'ne 5 km mesafededir. Bölgenin genel gelişimine yönelik yatırım henüz gerçekleşmemiştir. Bölge doğa turizmi, trekking ve dağcılık için de uygundur (Niğde Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2020).

Niğde'de göllerde ve akarsularda balıkçılık faaliyetleri de yapılabilmektedir. Bu bağlamda balık tüketimi içinde bşirtakım fırsatlar söz konusudur. Midye, ülke genelinde olduğu gibi son zamanlarda Niğde'de de ilgi gören bir besin haline gelmiştir. Midye, son dönemde sofraların önemli bir bileşeni haline gelmiştir ve Türkiye'de önemli bir ekonomik değer haline gelmiş; ilgili atölyelerde değer elde edilmesine önemli bir katkı sağlamaya başlamıştır. Niğde'ye midye genellikle İzmir başta olmak üzere Ege bölgesinde getirilmekte; son dönemde de önemli bir rağbet görmektedir. Birçok bakış açısı midyenin sakatat gibi her zaman etten daha düşük mikrobiyolojik kaliteye sahip olduğu düşünülmektedir. Bazı çalışmalar bu varsayımı desteklerken, diğerleri midyenin hijyenik olarak işlenmesinin mümkün olduğunu önermektedir. Midyenin başlangıçtaki mikrobiyolojik kalitesinin, hasat sırasındaki hijyenik uygulamalarla ve daha az ölçüde midyenin kendi doğasıyla ilgili olduğu genel olarak kabul edilmektedir. Depolamanın ilk aşamalarında yetersiz soğutma da zayıf mikrobiyolojik kaliteye katkıda bulunan bir faktör olabilmektedir. Midyenin mikrobiyolojik kalitesinin atölye ve lokantalar arasında büyük farklılıklar gösterebileceğini, muhtemelen işletmeler arasında hijyenik işlemede farklılıklar olduğunu göstermiştir. Bazı ülkeler çiğ et ve et ürünleri için geçerli olduğu şekilde yorumlanabilecek mikrobiyolojik kriterler uygulamaktadır. Midye için mikrobiyolojik kriterler belirlemek için yaygın olarak kabul edilen çok az gerekçe bulunmasına veya hiç olmamasına ek olarak midyenin doğasındaki farklılıkların, işleme adımlarının veya diğer faktörlerin çeşitli ürünlerin mikrobiyolojik profilini nasıl etkileyebileceği hakkında çok az şey bilinmektedir.

Canlı ürünün taşınması, gönderici ve alıcının tüm sürece daha fazla katılımını gerektirmektedir. İstiridyeye, midyeye ve sert kabuklu istiridyeye gibi taşınan canlı çift kabuklu türler su dışında uzun süre hayatta kalabilmekte ve canlı hayvan olarak insan tüketimi için alınıp satılabilmektedir. Canlı midyeleri yakalamanın, tutmanın ve nakletmenin birincil amacı, onları mümkün olan en iyi durumda pazara sunmaktır.

Yanlış paketlenme, soğutma ve nakliye seçimine bağlı olarak ortaya çıkan uygun olmayan nakliye seçeneklerinden dolayı midye yükünün tamamının imha edildiği birçok durum vardır. Ayrıca midyeler, ticaret zincirinin tamamında veya bir kısmında bir miktar strese maruz kalmaktadır. Stres, midyelerde fizyolojik bir rahatsızlığa neden olan herhangi bir faktör (dış veya iç) olarak tanımlanabilmektedir. Canlı midye endüstrisinde bu faktörler arasında yakalama, topaklanma, dalgalanan sıcaklıklar, güneş ışığı ve diğer parlak ışıklar, rüzgâr veya cereyan, taşıma ve fiziksel hasar, bekletme, şartlandırma ve arıtma sırasındaki düşük su kalitesi yer almaktadır. Midyeler genellikle bu tür streslerden kurtulabilirler, ancak bu streslerin herhangi biri veya bir kombinasyonu yeterince yoğunsa, midye kalitesinin düşmesine (kabuk kırılması, ağzının açılması, hoş olmayan koku) veya midyelerin ölmesine neden olabilmektedir. Bu nedenle, ulaşım sistemlerinin midyelerin stresi minimumda tutan koşullarda tutulmasını sağlaması gerekir (Mol, 2006).

Bu bağlamda midyenin Niğde gibi bu alanda henüz çok yeni bir kültüre sahip bir kentte bir kültür oluşturduğundan ve turizm alanında artı bir deper oluşturduğundan söz etmek mümkün değildir. Ama daha önce temkinli yaklaşılan ama zaman içinde büyük ölçüde kabul öğren kokoreç, şırdan gibi midyenin Niğde yemek kültüründe bir yer edinebileceği öngörülmektedir.

2.4.2.2. Doğa Fotoğrafçılığı

Fotoğraflar insanların gördüklerini kaydederek çevreleriyle paylaşmalarının veya daha sonra tekrardan izlemelerinin kolay bir yoludur. Bu alandaki araç-gereç teknolojisinin gelişimiyle tüm fotoğraf çalışmalarında olduğu gibi doğa fotoğrafçılığı da profesyonelleşmeye başlamış ve artık çaba ve uğraşın yanı sıra, eğitim almayı da gerektiren bir konuma gelmiştir. Ekoturizmin hemen hemen tüm alanlarında fotoğraf artık olmazsa olmaz duruma gelmiştir. Yaban hayvanları, bitki örtüsü, coğrafi şekiller, doğa olayları, yerel halkın yaşamı ve hayatın akışındaki anlık güzellikler gibi tüm manzara görünüşleri, ilginç deneyimleri yakalamak ve kaydetmek isteyen ekoturistler için fırsat veren alanlardır.

Niğde İli doğa Fotoğrafçılığı açısından oldukça zengin bir il olarak karşımıza çıkmaktadır. Niğde iline doğa fotoğrafçılığı amacı ile gelen turistleri; Kale, Manastır,

Medrese, Göl, Nehir, Dağ gibi pek çok alternatif içerik beklemektedir. Bunların bazılarını aşağıda yer verilmektedir.

Şekil 4. Niğde Kalesi.

Şekil 5. Demirkazık Dağı.

Şekil 6. Çamardı Emli Vadisi.

Şekil 7. Kayarardı Bağları.

Yukarıda gösterilen fotoğraflardan da anlaşılacağı üzere Niğde ili, doğa fotoğrafçılığı açısından insanları cezbedecek bir zenginliğe sahiptir. Doğa fotoğrafçılığı turistler açısından her zaman ana motivasyon kaynağı olması da her turistin en azından yan motivasyonlarından birini oluşturmaktadır. Bu noktada da

Niğde ekoturizminde doğa fotoğrafçılığının önemli bir yere sahip olduğu söylenebilmektedir.

2.4.2.3. Yayla Turizmi

Türkiye uygun iklimsel özellikleri, üst düzey peyzaj değerleri, kırsal unsurların ağırlık kazandığı geleneksel yaşam tarzı, dağcılık-tırmanış, trekking, atlı doğa gezileri, yamaç paraşütü, flora/fauna incelemesi gibi doğa sporlarına uygun alanlarla yayla turizmine oldukça elverişli bir ülke olarak karşımıza çıkmaktadır. Genel olarak 2500 m ve daha yüksek rakımlı olan Niğde yaylaları bilhassa Aladağlar ile Bolkarlar arasında yer alan yaylalar zengin bir bitki örtüsü ve dağ çiçeklerini bünyesinde barındırmaktadır. Öte yandan, bahsi geçen yaylalarda yaşayan yerli halkın folklorik unsurları, yaşam tarzları ekonomik faaliyetleri ve el sanatları, buralara gelen turistlerin dikkatlerini çekmektedir (Kemer, 2022).

Şekil 8. Bolkar Dağı Meydan Yaylası.

Aladağlar ve Bolkarlar yayla turizmi alanında oldukça öne çıkmaktadır. Yeterli yatırım ve tanıtım faaliyetleriyle birlikte Niğde'nin bu potansiyeli de daha üst düzeylere ulaşacaktır. Zira, Aladağlar, dünyada olduğu gibi Türkiye'de de dağcılık ve trekking alanında bilinen bir yer olarak karşımıza çıkmaktadır (Kemer, 2022).

2.4.2.4. Sağlık Turizmi

Sağlık Turizmi ve Termal Turizm, alternatif turizm türü olarak karşımıza çıkmaktadır. Turizmin mühim kollarından biri olarak karşımıza çıkan sağlık turizmi, devletlerin endüstrileşme ve şehirleşmelerin paralel şekilde karşılaştıkları çevre problemleri, hava kirliliği ve bunun gibi sağlığı bozucu etkenler ile beraber doğmuş;

1950'lilerden bu yana süratli bir ivme kazanarak, bugün gelinen noktada turizmin en mühim kollarından birisini oluşturmaktadır. Ülkemiz jeotermal kaynakları bakımından dünyada önde gelen ülkeler arasına girmektedir Türkiye, sıcaklıkları 20 °C üzerinde 1500 civarında termal kaynağı bünyesinde barındırmaktadır

Niğde Ulukışla/Çiftehan Kaplıcası, yörenin müim kaplıcalarından birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Öte yandan “İkinci Derecede ve Öncelikli Termal Kaynak” sınıflamasında yer alan otuz termal kaynaktan birisini teşkil etmektedir. Ulukışla ilçesinde E-90 karayolu üzerinde Niğde'ye 80 km. mesafede yer alan Çiftehan'dadır. Bu konudaki araştırmalar, Çiftehan ve Narlı Göl'ü iki önemli termal potansiyel olarak tespit etmiştir. Görüldüğü üzere Niğde ekoturizmi sağlık ve termal turizm açısından da önemli bir potansiyele sahip olmaktadır.

2.4.2.5. Kış Turizmi

Turizm, Türkiye'de 1980'li yıllardan itibaren yeni ve hızla gelişen bir sektör olmuştur. Bireylerin boş zamanlarını değerlendirmek için kullandıkları seyahat turizmi, alternatif turizm türlerinin çeşitliliğini artırmıştır. Artan nüfus ve ihtiyaçlar nedeniyle doğa her geçen gün yok edilmektedir. Dolayısıyla deniz, kum ve güneşten oluşan klasik turizm anlayışı sürdürülebilirliği yok etmeye başlamıştır. Gelişen dünyamızda ve ülkemizde klasik turizm anlayışı yerini giderek alternatif turizm türlerine bırakmıştır. Kış turizmi, topografik yapı ve iklimsel özelliklere bağlı olarak belli bölgelerde yapılabilen, temelde kayak sporu çevresinde şekillenen ama diğer aktiviteleri içermektedir. Niğde bu bakımdan ülke genelinde yer alan birçok kayak merkezi ile yarışabilecek ve eşsiz bir kış ve kayak turizmi merkezi olabilecek kapasiteye sahiptir (Kemer, 2022).

2.4.2.6. Kültür, İnanç ve Müze Turizmi

İç Anadolu Bölgesin yer alan olan Niğde, Paleolitik dönemden bugüne dek kesintisiz birçok yerleşime ve medeniyete şahitlik etmiştir. Bahsi geçen binlerce yılı aşan kültürel birikimin meydana gelmesinde onlarca topluluk ve uygarlığın katkısına rastlanılmaktadır. Bahsi geçen kültür ve medeniyet tarafından oluşturulan çok zengin tarihsel eserrin onarımı, tanıtımı ve korunması hiç kuşku yok ki müzeler ile mümkün olmaktadır. Buradan hareketle, Niğde Müzesi, Anadolu'nun zengin arkeolojik mirasını çok ünik eserlerle bünyesinde barındırmaktadır.

Şekil 9. Niğde Müzesi.

Niğde, zengin bir kültür varlığına sahip bir kenttir. Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı medeniyetlerinden bugüne ulaşan tarihi eserlerin önemli bir kısmı, restore edilmek suretiyle turizme sunulmuştur. Birçok kültür, medeniyet ve inanva ev sahipliği yapmış olan Niğde bu özelliği ile birlikte de önemli bir ekoturizm ivmesi kazanmaktadır.

2.4.2.7. Niğde Kamp Karavan Turizmi

Niğde'nin Ulukışla ilçesine bağlı Darboğaz köyü sınırları içinde yer alan bağlı Meydan Yaylası, ücretsiz kamp alanlarına sahiptir. Çadır kampı, trekking ve piknik yapılabilecek, yayla manzara seyri bakımından oldukça verimlidir. Bolkar Dağları, Medetsiz Tepe ile Çinili Göl'ün tam ortasında bulunan; Meydan Yaylası kampçılarının ziyaret ettiği önemli bir alandır. Bolkarların toplanma noktası ve en iyi yerleşim yeri Meydan Yaylası, Darboğaz'a 7 km, Maden Köyü'ne 5 km mesafededir. Bölgenin genel gelişimine yönelik yatırım henüz gerçekleşmemiştir. Bölge doğa turizmi, trekking ve dağcılık için de uygundur (Niğde Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2020).

Aladağlar Milli Parkı içinde yer alan, Çelikbuyduran Kamp Alanı, lehir merkezine 75 km uzaklıktadır. Aladağlar Milli Parkı'na araç ile ulaşıldıktan sonra bölgede bellirlenmiş yürüyüş rotaları izlenerek Çelikbuyduran kampına ulaşılabilir. Sokullupınar kamp alanı, Niğde şehir merkezine 75 km uzaklıktaki Aladağlarda bulunan bir başka kamp alanıdır (Kibar, 2022).

Şekil 10. Meydan Yaylası

2.4.2.8. Niğde Antik Kentler ve Tarihi Çekim Turizmi

Kapadokya'da tarihin en eski şehirlerinden biri Tyana'dır. Bir ticaret yolu üzerinde konumlandığı için Tyana, çeşitli dönemlerde yerel vatandaşlar için hayati bir buluşma yeri olarak değer kazanmıştır. Burada inşa edilen etkileyici Roma su kemeri bugün hala ayakta ve şehir, Niğde'nin Kemerhisar ilçesinde yer almaktadır.

Şekil 11. Roma su kemerleri

Roma su kemeri, Tyana'daki en önemli tarihi turistik cazibe merkezidir. İlçe merkezinden doğuya doğru yaklaşık 1,5 km uzanır. Bir su kemerinin başlangıcına yakın bir yerde yapılan keşifle kanıtlandığı gibi, Tyana'nın merkezinde bir dizi arkeolojik ilgi alanı vardır. Bir site anıtsal bir çeşme (bir nymphaeum), diğeri ise bazilika planlı bir kilisedir (Alpaslan ve Tutar, 2013: 51).

Büyüleyici Roma havuzu, Bahçeli kasabasında inşa edilmiştir ve MS 200 yıllarında yapıldığı sanılmaktadır. Mermerden yapılmıştır ve boyutları 23m x 66m x 2,5m'dir; bu da onu o dönemin havuzları arasında boyut olarak benzersiz kılmaktadır. Tyana antik kentinin suyu bu doğal kaynak havuzundan su kemerleri ile sağlanmaktaydı. Periyodik onarımlar yapılmış ve mevcut yapı orijinal özelliğini büyük ölçüde korumaktadır. Bu havuz bir zamanlar şehrin su kaynağıydı; artık insanlar daha çok yüzme sezonunun başladığı hafta sonları burayı ziyarete gelmektedir (Niğde Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2020).

Niğde öncelikli olarak Gümüşler Manastırı, Tyana Harabeleri ve Roma havuzu gibi antik kent kalıntılarıyla turizmde önemli bir çekim alınıdır.

2.4.2.9. Niğde Yerel Kültürel Değerleri

Niğde il merkezinin kültürel ve tarihi yapısı Selçuklu, Vilayetler ve Osmanlı İmparatorluğu Dönemi'nden oluşmaktadır. Bu dönemlere ait izlerin kültürel ve tarihi mirası günümüze kadar ulaşmıştır. Antik kent merkezinin çekirdeğini oluşturan kalenin çevresine yayılmış olan kültürel yapılar, kent merkezinde yeni yapılarla çevrelenmiştir. Kentin kültürel ve tarihi yapısını yıpratmakta ve zarar vermektedir. Bu alanların tam değeri bilinmeden yanlış kullanılması, koruma bilincinin olmayışı ve devlet kurumunun gerekli özeni göstermemesi o zenginliğin zamana karşı direncini kırmaktadır. Son yıllarda dünyada olduğu gibi Türkiye'de de kültürel ve tarihi yapılar

önem kazanmaktadır. Türkiye de dünyadaki diğer ülkelerle birlikte onları korumak ve gelecek nesillere aktarmak için çalışmalar yapmaya başlamıştır. UNESCO da tüm dünyada “Dünya Kültürel ve Doğal Mirasını Koruma Sözleşmesi” ile somut kültürel mirasların korunmasına destek vermeye devam etmektedir. Bu nedenle ülkelere bazı sorumluluklar verilmekte ve bunların eski haline döndürülmesi için bazı önlemler alınmaktadır (UNESCO, 2009).

Türkiye durumun bilincinde olup, kent merkezini de içine alan tarihi yapıların tamamının korunması için bu kurumların işbirliği ile gerekli çalışmaları sürdürmektedir. Bu il merkezlerinden biri olan Niğde'de tarihi ve kültürel mirasın korunmasına yönelik çeşitli çalışmalar başlatılmaktadır. Bugüne kadar tamamlanan projeler konusunda eksiklikler olmakla birlikte bundan sonraki projelere altlık teşkil etmesi umut verici bir durumdur. Niğde Kalesi ile ilgili düzenlemeler arasında kalenin iç kısmının restorasyonu yapılmışsa da Alaaddin Camii'nin çevre düzenlemesinde halen bazı eksiklikler bulunmaktadır. Bu alanın iyileştirilmesine ihtiyaç vardır. Kalenin altındaki eski tarihi yapıyı yansıtan alışveriş merkezlerinin restorasyonu ile geleneksel el sanatlarının ustaları bu alanda toplanmalıdır. Tarihi çarşı yeri geleneksel yapıyı yansıtacak şekilde düzenlenmelidir. Hüdavent Hatun Parkı Projesi ile yapının çevresi açılmış ancak yeterince korunamamıştır. Halkın bu konudaki bilinçsizliği, yapı ile temasın artması ve kötüye kullanılması yıpratıcı nedenler oluşturmaktadır. Cullaz Mahallesi'ndeki antik tarihi konutların dış cephe restorasyonu, tarihi yapının korunması açısından son derece önemlidir (Öcal ve Altuner, 2014: 80-81).

Şekil 12. Niğde'nin restore edilmiş bölgelerinin görünümü

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

“Niğde Ekoturizminde Yerel Halkın Ekoturizme Yönelik Bilinç Algısı” adlı çalışmanın incelenip araştırılması ve bu bağlamda bir sonuca ulaşılmasını amaçlayan bu çalışma, genel tarama türünde betimsel bir analizdir.

Betimsel analizde gözlemsel notlar, görüşme transkriptleri ve doküman metinleri doğrudan alıntı yapılarak probleme dair verileri üst tema, kategori ve alt tema kapsamında anlamak ve ortaya koymak esastır. Bir bakıma ele alınan temalarda doğrudan alıntı yöntemiyle yoruma gitmeden aktarmak, ayrıca tema ile ilgili görüşlerin dokümanlar ve gözlem notlarıyla ilişkilendirilmek suretiyle araştırmanın iç geçerliliğini artmasını sağlayacak biçimde yine o temaya dair doğrudan alıntılardan yararlanılarak analizini yapma, yani betimleme esasına dayanmaktadır. Kısaca, araştırmada toplanan gözlem, görüşme ve dokümana dayalı verilerden doğrudan alıntılar yapmak suretiyle verileri okuyuculara betimsel bir tarzda sunmaktır. Bununla birlikte veriler, betimsel bir yaklaşım takip edilerek sunulmakta ve tespit edilen kimi temalar ile temalar arası ilişkilerin de ortaya konulması mümkündür (Gunbayi, 2019).

Genel tarama modelleri ise birçok elemandan meydana gelen bir evrende, evrenle ilgili genel bir yargıya varmak amacıyla bütün evren veya ondan alınacak bir grup üzerinde yapılan tarama düzenlemelerinden oluşmaktadır (Karasar, 2009).

3.2. Saha ve Örneklem

Araştırmanın sahasını İç Anadolu Bölgesi’nde bulunun Niğde ilinde yaşayan yerel halk meydana getirmektedir. Doğal ve kültürel zenginliklerinden dolayı belli bir potansiyele sahip olması, çok yaygın olmasa da ekoturizm etkinliklerinin yapılması, bu ilin tercih edilmesinin sebebidir. Örneklem belirlemede amaç, araştırmacının sahayla ilgili genellemeye gidebileceği bilgileri, sahanın bütünüyle bire bir görüşmeye ihtiyaç duymadan sağlayabiliyor olmasıdır (Altunışık, Coşkun, Yıldırım ve Bayraktaroğlu, 2004).

Bir araştırmada n ya da N ’i temsil yeteneği olan, örneklem boyutunun, güvenilir bir sonucuna ulaşabilme amacıyla bir yeterli sayıya ulaşmak genel kuraldır (Karadağ, 2010). Bu çalışmada örnekleme birimi, Niğde ilinde yaşayan yerel halktır. TÜİK’in

2022 yılı adrese dayalı nüfus kayıt sisteminde ter alan verilere göre Niğde ili nüfusu toplamı 363.725'tür. Örneklem, araştırma sahasını temsil etme gücüne sahip doğrudan random belirlenen 390 kişiden oluşmaktadır. Bu araştırma kapsamında örneklem büyüklüğünü tespit etmek amacıyla saha büyüklüğü bağlamında örneklem sayısını ortaya koyan tablodan (Tablo 3) faydalanılmıştır.

Tablo 5. Belli Sahalar İçin Kabul Edilebilir Örneklem Büyüklükleri.

N (Saha büyüklüğü)	S (Örneklem büyüklüğü)
10	10
100	80
1000	278
5000	357
10000	370
50000	381
100000	384

Kaynak: Altunışık vd., 2004.

Tablo 5'te verilen örneklem sayısının yer aldığı tabloya göre araştırma örnekleminin minimum 384 olması gerektiği anlaşılmıştır. Bunun için 2022 yılı içinde 443 adet anket uygulanmıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırma aracı olarak Ek 1'de verilmiş olan Demografik Bilgi Formu, Ekoturizme Yönelik Algılamalar ile Ekoturizme Yönelik Tutumlar anket formu; açıklama yazısı ve üç grup sorudan meydana gelmektedir. Birinci grup sorularda katılımcıların cinsiyet, yaş, eğitim durumu, gelir durumu, medeni durum, memleket, mesleklerine yönelik demografik özellikleri sorulmuştur. İkinci grup soru alanında ekoturizm bilinç algılarına yönelik sorgulama yapılmıştır. Üçüncü grup sorular ise ankete katılan yerel halkın ekoturizm tutumunu ölçmeye yöneliktir. Söz konusu sorular 16 maddeden meydana gelen 5'li likert ölçeği dikkate alınarak hazırlanmıştır. Bu beş seçenek “kesinlikle katılmıyorum”, “katılmıyorum”, “kararsızım”, “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” şeklinde bir sıraya tabi tutulmuştur.

İlk iki grubu meydana getiren soru seti, Polat (2006), Nayir (2009) ve Bayat'ın (2010) çalışmaları dikkate alınarak oluşturulmuştur. Üçüncü grupta yer alan soruları

oluşturmak için ise literatür taramasına gidilmiş, uzmanların görüşleri de alınarak boyutlar ile bu boyutların maddeleri oluşturulmuştur.

3.4. Verilerin Analizi

Bu araştırmada verileri düzenleme sürecinde; Word, Excel ve Sosyal Bilimler veri analizinde yararlanılan SPSS (Statistical Package for Social Sciences) 17.0 gibi bazı bilgisayar programları kullanılmıştır. Araştırmada anket verilerine dayalı bilgiler analiz edilirken betimsel ve çıkarımsal istatistik tekniklerinden yararlanılmıştır. Ankete katılanların demografik özellikleri, betimsel istatistik aracılığıyla tespit edilmiştir. Ekoturizmin yerel kültüre etkisine dair boyutlarına göre hazırlanmış olan bütün ifadelerin yüzde, frekans ve aritmetik ortalama değerlerinin analizi yapılmıştır. Her bir verinin yinleme sayılarını ortaya koyan tablo, frekans dağılımıdır. frekans dağılımları, grafikler veya sayılarla ifade edilebilmektedir. “f” ile simgelenmektedir (Karasar, 2004).

Araştırma değişkenlerinin normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek üzere Kurtosis (Basıklık) ve Skewness (Çarpıklık) değerleri incelenmiştir.

Tablo 6. Normallik Testi Sonuçları

	N	Basıklık	Çarpıklık
Ekoturizmin Olumlu Etkileri Toplam	443	-1,036	-0,602
Ekoturizmin Ekonomik Gelişmeye Katkısı	443	-1,070	-0,568
Ekoturizmin Sosyokültürel Gelişmeye Katkısı	443	-1,074	-0,608
Ekoturizmin Çevreye Katkısı	443	-1,091	-0,496

İlgili literatürde, değişkenlerin basıklık çarpıklık değerlerine ilişkin sonuçların +1.5 ile -1.5 (Tabachnick ve Fidell, 2013), +2.0 ile -2.0 (George, ve Mallery, 2010) arasında olması normal dağılım olarak kabul edilmektedir. Araştırma değişkenlere ilişkin basıklık değerleri en düşük -1,036, en yüksek -1,091; çarpıklık değerleri en düşük -0,496, en yüksek -0,608 olarak saptanmıştır. Değişkenlerin normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Verilerin analizinde parametrik yöntemler olan t- testi, tek yönlü anova testi ve tukey testleirnden faydalanılmıştır.

Bir t-testi, iki grubun ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını ve bunların nasıl ilişkili olduğunu belirlemek için kullanılan çıkarımsal bir istatistiktir. T- testi, istatistikte hipotez testi için kullanılan bir testtir. Bir t testinin hesaplanması, her

bir veri setinden ortalama değerler arasındaki fark, her grubun standart sapması ve veri değerlerinin sayısı dahil olmak üzere üç temel veri değeri gerektirir (Büyüköztürk, 2005). Ankete katılan kişilerin demografik özelliklerine göre verdikleri yanıtlar arasında bir ilişkinin bulunup bulunmadığına yönelik hazırlanan hipotezler için tek yönlü varyans analizi (anova) kullanılmıştır; istatistikte, tek yönlü varyans analizi (kısaltılmış tek yönlü ANOVA), iki örneğin ortalamalarının birbirine eşit olup olmadığını karşılaştırmak için kullanılabilen bir tekniktir. İlişki saptanan hipotezlerde söz konusu ilişkinin hangi gruplardan kaynaklandığını tespit etmek için anlamlı farklar (tukey) testinden yararlanılmıştır. Tüm istatistiksel hesaplamalarda temel alınan anlamlılık düzeyi 0,05'tir.

4. BULGULAR VE YORUMLAR

4.1. Katılımcıların Tanımlayıcı Özelliklerine İlişkin Bulgular

Katılanların tanımlayıcı özelliklerine yönelik bulgular aşağıda yer almaktadır.

Tablo 7. Katılanların Tanımlayıcı Özelliklere Göre Dağılımı

Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Cinsiyet		
Erkek	177	40,0
Kadın	266	60,0
Yaş		
25 Yaş Ve Altı	224	50,6
26-34	38	8,6
35-44	55	12,4
45-54	70	15,8
55 Ve Üzeri	56	12,6
Eğitim Durumu		
Lise	52	11,7
Önlisans	35	7,9
Lisans	302	68,2
Yüksek Lisans	54	12,2
Gelir Durumu		
3000 Tl Ve Altı	181	40,9
3001-5200 Tl	25	5,6
5201-10000 Tl	97	21,9
15000 Tl Ve Üstü	63	14,2
10001-15000 Tl	77	17,4
Medeni Durum		
Evli	165	37,2
Bekar	278	62,8

Katılanlar cinsiyete göre 177'si (%40,0) erkek, 266'sı (%60,0) kadın olarak dağılmaktadır.

Katılanlar yaşa göre 224'ü (%50,6) 25 yaş ve altı, 38'i (%8,6) 26-34, 55'i (%12,4) 35-44, 70'i (%15,8) 45-54, 56'sı (%12,6) 55 ve üzeri olarak dağılmaktadır.

Katılanlar eğitim durumuna göre 52'si (%11,7) lise, 35'i (%7,9) önlisans, 302'si

(%68,2) lisans, 54'ü (%12,2) yüksek lisans olarak dağılmaktadır.

Katılanlar gelir durumuna göre 181'i (%40,9) 3000 tl ve altı, 25'i (%5,6) 3001-5200 tl, 97'si (%21,9) 5201-10000 tl, 63'ü (%14,2) 150001 tl ve üstü, 77'si (%17,4) 10001-15000 tl olarak dağılmaktadır.

Katılanlar medeni duruma göre 165'i (%37,2) evli, 278'i (%62,8) bekar olarak dağılmaktadır.

4.2. Katılımcıların Ekoturizm Algılamalarına Yönelik Bulgular

Tablo 8. Katılımcıların Ekoturizm Kavramına Yönelik Bulgular

Ekoturizm kavramı	Sayı (f)	Oran (%=
Doğayı Anlatan ve İçinde Yaşanmasına İmkân Veren Turizmdir	297	67,0
Pahalı Ve Moda Olan Bir Seyahat Sunan Turizmdir	26	5,9
Stresten Kaçış Ve Rahatlama Sağlayan Turizmdir	132	29,8
Sportif Faaliyetlerimi Gerçekleştirebildiğim Bir Turizmdir	61	13,8
Yerel Kalkınmaya Yardımcı Olan Bir Turizmdir	132	29,8
Doğa İle İlgili Turlar Ve Aktiviteleri Kapsayan Turizmdir	224	50,6

Ekoturizm kavramının neyi ifade ettiği sorusuna katılanların 297'si (%67,0) doğayı anlatan ve içinde yaşanmasına imkân veren turizmdir, 26'sı (%5,9) pahalı ve moda olan bir seyahat sunan turizmdir, 132'si (%29,8) stresten kaçış ve rahatlama sağlayan turizmdir, 61'i (%13,8) sportif faaliyetlerimi gerçekleştirebildiğim bir turizmdir, 141'i (%31,8) yerel kalkınmaya yardımcı olan bir turizmdir ve 224'ü (%50,6) doğa ile ilgili turlar ve aktiviteleri kapsayan turizmdir görüşündedir.

Tablo 9. Ekoturizm katılma durumları

Daha Önce Ekoturizm Faaliyetine Katılma		
Evet	185	41,8
Hayır	258	58,2
Niçdede Ekoturizm Faaliyetine Katılma Sıklığı		
Hiç Katılmadım	314	70,9
Nadiren Katılıyorum	81	18,3
Ara Sıra Katılıyorum	48	10,8
Yapılma Olanığı Olan Eğlence Ekoturizmi		
Atlı Doğa Yürüyüşü	19	4,3
Balon Turizmi Dağ	25	5,6

Bisiklet Turizmi	62	14,0
Doğa Keşfi	80	18,1
Doğa Yürüyüşü	214	48,3
Kaya Tırmanışı	43	9,7

Katılanlar daha önce ekoturizm faaliyetine katılma durumuna göre 185'i (%41,8) evet, 258'i (%58,2) hayır olarak dağılmaktadır.

Katılanlar Niğde'de ekoturizm faaliyetine katılma sıklığına göre 314'ü (%70,9) hiç katılmadım, 81'i (%18,3) nadiren katılıyorum, 48'i (%10,8) ara sıra katılıyorum olarak dağılmaktadır.

Katılanlar yapılmaya olanağı olan eğlence ekoturizmine göre 19'u (%4,3) atlı doğa yürüyüşü, 25'i (%5,6) balon turizmi dağ, 62'si (%14,0) bisiklet turizmi, 80'i (%18,1) doğa keşfi, 214'ü (%48,3) doğa yürüyüşü, 43'ü (%9,7) kaya tırmanışı olarak dağılmaktadır.

4.2. Katılımcıların Ekoturizm Tutumlarına İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan katılanların ekoturizm tutumlarını belirleyen ekoturizmin olumlu etkilerine katılma ile ilgili ifadelerle verdiği cevapların dağılımları aşağıda verilmektedir.

Tablo 10. Katılanların Ekoturizmin Olumlu Etkilerine Katılma İlgili İfadelerle Verdiği Cevapların Dağılımları

	Hiç Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum		Ort	Ss
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
Ekoturizmin gelişmesi yöresinin ekonomik durumunu iyileştirmiştir.	82	18,5	70	15,8	37	8,4	155	35,0	99	22,3	3,270	1,440
Ekoturizm yerel halk için yeni iş fırsatları doğurmuştur.	86	19,4	63	14,2	35	7,9	150	33,9	109	24,6	3,300	1,468

Ekoturizm sayesinde yerel halkın alım gücü artar.	77	17,4	61	13,8	64	14,4	150	33,9	91	20,5	3,260	1,388
Ekoturizm kırsal bölgelerin kentleşme olgusunu hızlandırır.	84	19,0	78	17,6	61	13,8	144	32,5	76	17,2	3,110	1,392
Ekoturizm farklı kültürlerin tanınmasında bir köprü görevi üstlenir.	79	17,8	55	12,4	32	7,2	179	40,4	98	22,1	3,370	1,413
Ekoturizm halkın yaşam kalitesini yükseltir.	85	19,2	55	12,4	45	10,2	167	37,7	91	20,5	3,280	1,420
Ekoturizm tarihi - kültürel dokunun korunmasına yardımcı olur.	80	18,1	61	13,8	50	11,3	158	35,7	94	21,2	3,280	1,411
Ekoturizm bölgenin tanıtımına katkı sağlar.	88	19,9	39	8,8	23	5,2	163	36,8	130	29,3	3,470	1,486
Ekoturizm, halkın çevreyi daha da temiz tutmasını sağlar.	89	20,1	64	14,4	64	14,4	136	30,7	90	20,3	3,170	1,430
Ekoturizm doğanın korunmasına destek olur.	84	19,0	59	13,3	57	12,9	148	33,4	95	21,4	3,250	1,423
Ekoturizm bölgede diğer ticari ve sanayi faaliyetlerin gelişmesini sağlar.	90	20,3	62	14,0	62	14,0	159	35,9	70	15,8	3,130	1,390
Ekoturizm, insanları birbirine yakınlaştırır.	89	20,1	49	11,1	55	12,4	162	36,6	88	19,9	3,250	1,420
Ekoturizm halkın sahip olduğu ulusal ve kültürel değerlerle övünç duymasına neden olur.	82	18,5	56	12,6	35	7,9	171	38,6	99	22,3	3,340	1,428
Ekoturizm stresten uzaklaşmayı sağlar.	86	19,4	45	10,2	44	9,9	144	32,5	124	28,0	3,400	1,474
Ekoturizm ilimizin dışı açılmasını sağlar.	83	18,7	49	11,1	32	7,2	162	36,6	117	26,4	3,410	1,456
Ekoturizm doğa ile baş başa bir tatil sunar.	83	18,7	53	12,0	42	9,5	154	34,8	111	25,1	3,350	1,448

Araştırmaya katılan katılanların ekoturizmin olumlu etkilerine katılma ilgili ifadelerine verdiği cevaplar incelendiğinde;

“Ekoturizmin gelişmesi yörenin ekonomik durumunu iyileştirmiştir.” ifadesine

katılanların, %18,5'i (n=82) hiç katılmıyorum, %15,8'i (n=70) katılmıyorum, %8,4'ü (n=37) kararsızım, %35,0'ı (n=155) katılıyorum, %22,3'ü (n=99) tamamen katılıyorum yanıtını vermiştir. Katılanların “Ekoturizmin gelişmesi yörenin ekonomik durumunu iyileştirmiştir.” ifadesine orta ($\bar{x}=3,270$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“Ekoturizm yerel halk için yeni iş fırsatları doğurmuştur.” ifadesine katılanların, %19,4'ü (n=86) hiç katılmıyorum, %14,2'si (n=63) katılmıyorum, %7,9'u (n=35) kararsızım, %33,9'u (n=150) katılıyorum, %24,6'sı (n=109) tamamen katılıyorum yanıtını vermiştir. Katılanların “Ekoturizm yerel halk için yeni iş fırsatları doğurmuştur.” ifadesine orta ($\bar{x}=3,300$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“Ekoturizm sayesinde yerel halkın alım gücü artar.” ifadesine katılanların, %17,4'ü (n=77) hiç katılmıyorum, %13,8'i (n=61) katılmıyorum, %14,4'ü (n=64) kararsızım, %33,9'u (n=150) katılıyorum, %20,5'i (n=91) tamamen katılıyorum yanıtını vermiştir. Katılanların “Ekoturizm sayesinde yerel halkın alım gücü artar.” ifadesine orta ($\bar{x}=3,260$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“Ekoturizm kırsal bölgelerin kentleşme olgusunu hızlandırır.” ifadesine katılanların, %19,0'ı (n=84) hiç katılmıyorum, %17,6'sı (n=78) katılmıyorum, %13,8'i (n=61) kararsızım, %32,5'i (n=144) katılıyorum, %17,2'si (n=76) tamamen katılıyorum yanıtını vermiştir. Katılanların “Ekoturizm kırsal bölgelerin kentleşme olgusunu hızlandırır.” ifadesine orta ($\bar{x}=3,110$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“Ekoturizm farklı kültürlerin tanınmasında bir köprü görevi üstlenir.” ifadesine katılanların, %17,8'i (n=79) hiç katılmıyorum, %12,4'ü (n=55) katılmıyorum, %7,2'si (n=32) kararsızım, %40,4'ü (n=179) katılıyorum, %22,1'i (n=98) tamamen katılıyorum yanıtını vermiştir. Katılanların “Ekoturizm farklı kültürlerin tanınmasında bir köprü görevi üstlenir.” ifadesine orta ($\bar{x}=3,370$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“Ekoturizm halkın yaşam kalitesini yükseltir.” ifadesine katılanların, %19,2'si (n=85) hiç katılmıyorum, %12,4'ü (n=55) katılmıyorum, %10,2'si (n=45) kararsızım, %37,7'si (n=167) katılıyorum, %20,5'i (n=91) tamamen katılıyorum yanıtını vermiştir. Katılanların “Ekoturizm halkın yaşam kalitesini yükseltir.” ifadesine orta ($\bar{x}=3,280$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“Ekoturizm tarihi - kültürel dokunun korunmasına yardımcı olur.” ifadesine katılanların, %18,1'i (n=80) hiç katılmıyorum, %13,8'i (n=61) katılmıyorum, %11,3'ü

(n=50) kararsızım, %35,7'si (n=158) katılıyorum, %21,2'si (n=94) tamamen katılıyorum yanıtını vermiştir. Katılanların “Ekoturizm tarihi - kültürel dokunun korunmasına yardımcı olur.” ifadesine orta ($\bar{x}=3,280$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“Ekoturizm bölgenin tanıtımına katkı sağlar.” ifadesine katılanların, %19,9'u (n=88) hiç katılmıyorum, %8,8'i (n=39) katılmıyorum, %5,2'si (n=23) kararsızım, %36,8'i (n=163) katılıyorum, %29,3'ü (n=130) tamamen katılıyorum yanıtını vermiştir. Katılanların “Ekoturizm bölgenin tanıtımına katkı sağlar.” ifadesine yüksek ($\bar{x}=3,470$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“Ekoturizm, halkın çevreyi daha da temiz tutmasını sağlar.” ifadesine katılanların, %20,1'i (n=89) hiç katılmıyorum, %14,4'ü (n=64) katılmıyorum, %14,4'ü (n=64) kararsızım, %30,7'si (n=136) katılıyorum, %20,3'ü (n=90) tamamen katılıyorum yanıtını vermiştir. Katılanların “Ekoturizm, halkın çevreyi daha da temiz tutmasını sağlar.” ifadesine orta ($\bar{x}=3,170$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“Ekoturizm doğanın korunmasına destek olur.” ifadesine katılanların, %19,0'ı (n=84) hiç katılmıyorum, %13,3'ü (n=59) katılmıyorum, %12,9'u (n=57) kararsızım, %33,4'ü (n=148) katılıyorum, %21,4'ü (n=95) tamamen katılıyorum yanıtını vermiştir. Katılanların “Ekoturizm doğanın korunmasına destek olur.” ifadesine orta ($\bar{x}=3,250$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“Ekoturizm bölgede diğer ticari ve sanayi faaliyetlerin gelişmesini sağlar.” ifadesine katılanların, %20,3'ü (n=90) hiç katılmıyorum, %14,0'ı (n=62) katılmıyorum, %14,0'ı (n=62) kararsızım, %35,9'u (n=159) katılıyorum, %15,8'i (n=70) tamamen katılıyorum yanıtını vermiştir. Katılanların “Ekoturizm bölgede diğer ticari ve sanayi faaliyetlerin gelişmesini sağlar.” ifadesine orta ($\bar{x}=3,130$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“Ekoturizm, insanları birbirine yakınlaştırır.” ifadesine katılanların, %20,1'i (n=89) hiç katılmıyorum, %11,1'i (n=49) katılmıyorum, %12,4'ü (n=55) kararsızım, %36,6'sı (n=162) katılıyorum, %19,9'u (n=88) tamamen katılıyorum yanıtını vermiştir. Katılanların “Ekoturizm, insanları birbirine yakınlaştırır.” ifadesine orta ($\bar{x}=3,250$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“Ekoturizm halkın sahip olduğu ulusal ve kültürel değerlerle övünç duymasına

neden olur.” ifadesine katılanların, %18,5'i (n=82) hiç katılmıyorum, %12,6'sı (n=56) katılmıyorum, %7,9'u (n=35) kararsızım, %38,6'sı (n=171) katılıyorum, %22,3'ü (n=99) tamamen katılıyorum yanıtını vermiştir. Katılanların “Ekoturizm halkın sahip olduğu ulusal ve kültürel değerlerle övünç duymasına neden olur.” ifadesine orta (\bar{x} =3,340) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“Ekoturizm stresten uzaklaşmayı sağlar.” ifadesine katılanların, %19,4'ü (n=86) hiç katılmıyorum, %10,2'si (n=45) katılmıyorum, %9,9'u (n=44) kararsızım, %32,5'i (n=144) katılıyorum, %28,0'ı (n=124) tamamen katılıyorum yanıtını vermiştir. Katılanların “Ekoturizm stresten uzaklaşmayı sağlar.” ifadesine yüksek (\bar{x} =3,400) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“Ekoturizm ilimizin dışa açılmasını sağlar.” ifadesine katılanların, %18,7'si (n=83) hiç katılmıyorum, %11,1'i (n=49) katılmıyorum, %7,2'si (n=32) kararsızım, %36,6'sı (n=162) katılıyorum, %26,4'ü (n=117) tamamen katılıyorum yanıtını vermiştir. Katılanların “Ekoturizm ilimizin dışa açılmasını sağlar.” ifadesine yüksek (\bar{x} =3,410) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“Ekoturizm doğa ile baş başa bir tatil sunar.” ifadesine katılanların, %18,7'si (n=83) hiç katılmıyorum, %12,0'ı (n=53) katılmıyorum, %9,5'i (n=42) kararsızım, %34,8'i (n=154) katılıyorum, %25,1'i (n=111) tamamen katılıyorum yanıtını vermiştir. Katılanların “Ekoturizm doğa ile baş başa bir tatil sunar.” ifadesine orta (\bar{x} =3,350) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

Katılanların ekoturizmin olumlu etkilerine yönelik; aritmetik ortalama, standart sapma ve minimum-maksimum düzeyleri aşağıda yer almaktadır.

Tablo 11. Ekoturizmin Olumlu Etkileri Puan Ortalamaları

	N	Ort	Ss	Min.	Maks.
Ekoturizmin Olumlu Etkileri Toplam	443	52,634	21,102	16,000	80,000
Ekoturizmin Ekonomik Gelişmeye Katkısı	443	23,120	9,361	7,000	35,000
Ekoturizmin Sosyokültürel Gelişmeye Katkısı	443	13,348	5,486	4,000	20,000
Ekoturizmin Çevreye Katkısı	443	16,167	6,581	5,000	25,000

Katılanların “ekoturizmin olumlu etkileri toplam” ortalaması 52,634±21,102 (Min=16; Maks=80), “ekoturizmin ekonomik gelişmeye katkısı” ortalaması 23,120±9,361 (Min=7; Maks=35), “ekoturizmin sosyokültürel gelişmeye katkısı”

ortalaması 13,348±5,486 (Min=4; Maks=20), “ekoturizmin çevreye katkısı” ortalaması 16,167±6,581 (Min=5; Maks=25) olarak saptanmıştır.

4.4. Katılımcıların Tanımlayıcı Özelliklerine Göre Ekoturizm Tutumlarının Farklılaşmasına Dair Bulgular

Tablo 12. Ekoturizmin Olumlu Etkileri Puanlarının Cinsiyete Göre Farklılaşma Durumu

	Grup	N	Ort	Ss	t	sd	p
Ekoturizmin Olumlu Etkileri Toplam	Erkek	177	52,684	21,342	0,040	441	0,968
	Kadın	266	52,602	20,980			
Ekoturizmin Ekonomik Gelişmeye Katkısı	Erkek	177	23,254	9,432	0,247	441	0,805
	Kadın	266	23,030	9,331			
Ekoturizmin Sosyokültürel Gelişmeye Katkısı	Erkek	177	13,322	5,582	-	441	0,936
	Kadın	266	13,365	5,431	0,080		
Ekoturizmin Çevreye Katkısı	Erkek	177	16,107	6,642	-	441	0,876
	Kadın	266	16,207	6,553	0,156		
Bağımsız Gruplar T-Testi							

Katılanların ekoturizmin olumlu etkileri toplam, ekoturizmin ekonomik gelişmeye katkısı, ekoturizmin sosyokültürel gelişmeye katkısı, ekoturizmin çevreye katkısı puanları cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Tablo 13. Ekoturizmin Olumlu Etkileri Puanlarının Yaşa Göre Farklılaşma Durumu

	Grup	N	Ort	Ss	F	p	Fark
Ekoturizmin Olumlu Etkileri Toplam	25 Yaş Ve Altı	224	47,540	22,174	7,040	0,000	2>1
	26-34	38	59,500	17,492			3>1
	35-44	55	57,418	18,923			4>1
	45-54	70	57,371	17,818			5>1
	55 Ve Üzeri	56	57,732	20,322			
Ekoturizmin Ekonomik Gelişmeye Katkısı	25 Yaş Ve Altı	224	20,871	9,811	6,943	0,000	2>1
	26-34	38	26,026	7,737			3>1
	35-44	55	25,382	8,321			4>1
	45-54	70	25,271	8,013			5>1
	55 Ve Üzeri	56	25,232	9,123			
Ekoturizmin Sosyokültürel Gelişmeye Katkısı	25 Yaş Ve Altı	224	12,005	5,738	7,316	0,000	2>1
	26-34	38	15,290	4,538			3>1
	35-44	55	14,546	4,981			4>1
	45-54	70	14,686	4,683			5>1

	55 Ve Üzeri	56	14,554	5,246			
Ekoturizmin Çevreye Katkısı	25 Yaş Ve Altı	224	14,665	6,895	6,306	0,000	2>1 3>1 4>1 5>1
	26-34	38	18,184	5,584			
	35-44	55	17,491	6,009			
	45-54	70	17,414	5,745			
	55 Ve Üzeri	56	17,946	6,210			
Tek Yönlü Varyans Analizi							

Katılanların yaşa göre ekoturizmin olumlu etkileri toplam puanları anlamlı farklılık göstermektedir ($F_{(4, 438)}=7,040$; $p=0,000<0.05$). Farkın nedeni; 26-34 olanların ekoturizmin olumlu etkileri toplam puanlarının ($\bar{x}=59,500$), 25 yaş ve altı olanlardan ($\bar{x}=47,540$) yüksek olmasıdır. Yaşı 35-44 olanların ekoturizmin olumlu etkileri toplam puanlarının ($\bar{x}=57,418$), 25 yaş ve altı olanlardan ($\bar{x}=47,540$) yüksek olmasıdır. Yaşı 45-54 olanların ekoturizmin olumlu etkileri toplam puanlarının ($\bar{x}=57,371$), 25 yaş ve altı olanlardan ($\bar{x}=47,540$) yüksek olmasıdır. Yaşı 55 ve üzeri olanların ekoturizmin olumlu etkileri toplam puanlarının ($\bar{x}=57,732$), 25 yaş ve altı olanlardan ($\bar{x}=47,540$) yüksek olmasıdır.

Katılanların yaşa göre ekoturizmin ekonomik gelişmeye katkısı puanları anlamlı farklılık göstermektedir ($F_{(4, 438)}=6,943$; $p=0,000<0.05$). Farkın nedeni; 26-34 olanların ekoturizmin ekonomik gelişmeye katkısı puanlarının ($\bar{x}=26,026$), 25 yaş ve altı olanlardan ($\bar{x}=20,871$) yüksek olmasıdır. Yaş 35-44 olanların ekoturizmin ekonomik gelişmeye katkısı puanlarının ($\bar{x}=25,382$), 25 yaş ve altı olanlardan ($\bar{x}=20,871$) yüksek olmasıdır. Yaşı 45-54 olanların ekoturizmin ekonomik gelişmeye katkısı puanlarının ($\bar{x}=25,271$), 25 yaş ve altı olanlardan ($\bar{x}=20,871$) yüksek olmasıdır. Yaşı 55 ve üzeri olanların ekoturizmin ekonomik gelişmeye katkısı puanlarının ($\bar{x}=25,232$), 25 yaş ve altı olanlardan ($\bar{x}=20,871$) yüksek olmasıdır.

Katılanların yaşa göre ekoturizmin sosyokültürel gelişmeye katkısı puanları anlamlı farklılık göstermektedir ($F_{(4, 438)}=7,316$; $p=0,000<0.05$). Farkın nedeni; 26-34 olanların ekoturizmin sosyokültürel gelişmeye katkısı puanlarının ($\bar{x}=15,290$), 25 yaş ve altı olanlardan ($\bar{x}=12,005$) yüksek olmasıdır. Yaşı 35-44 olanların ekoturizmin sosyokültürel gelişmeye katkısı puanlarının ($\bar{x}=14,546$), 25 yaş ve altı olanlardan ($\bar{x}=12,005$) yüksek olmasıdır. Yaş 45-54 olanların ekoturizmin sosyokültürel gelişmeye katkısı puanlarının ($\bar{x}=14,686$), 25 yaş ve altı olanların ekoturizmin

sosyokültürel gelişmeye katkısı puanlarından ($\bar{x}=12,005$) yüksek olmasıdır. Yaşı 55 ve üzeri olanların ekoturizmin sosyokültürel gelişmeye katkısı puanlarının ($\bar{x}=14,554$), 25 yaş ve altı olanlardan ($\bar{x}=12,005$) yüksek olmasıdır.

Katılanların yaşa göre ekoturizmin çevreye katkısı puanları anlamlı farklılık göstermektedir ($F_{(4, 438)}=6,306$; $p=0,000<0.05$). Farkın nedeni; 26-34 olanların ekoturizmin çevreye katkısı puanlarının ($\bar{x}=18,184$), 25 yaş ve altı olanlardan ($\bar{x}=14,665$) yüksek olmasıdır. yaş 35-44 olanların ekoturizmin çevreye katkısı puanlarının ($\bar{x}=17,491$), 25 yaş ve altı olanlardan ($\bar{x}=14,665$) yüksek olmasıdır. yaş 45-54 olanların ekoturizmin çevreye katkısı puanlarının ($\bar{x}=17,414$), 25 yaş ve altı olanlardan ($\bar{x}=14,665$) yüksek olmasıdır. Yaşı 55 ve üzeri olanların ekoturizmin çevreye katkısı puanlarının ($\bar{x}=17,946$), 25 yaş ve altı olanlardan ($\bar{x}=14,665$) yüksek olmasıdır.

Tablo 14. Ekoturizmin Olumlu Etkileri Puanlarının Eğitim Durumuna Göre Farklılaşma Durumu

	Grup	N	Ort	Ss	F	p
Ekoturizmin Olumlu Etkileri Toplam	Lise	52	50,135	22,884	1,921	0,125
	Önlisans	35	46,600	20,769		
	Lisans	302	53,033	21,187		
	Yüksek Lisans	54	56,722	18,313		
Ekoturizmin Ekonomik Gelişmeye Katkısı	Lise	52	22,269	10,119	1,589	0,191
	Önlisans	35	20,714	9,473		
	Lisans	302	23,225	9,379		
	Yüksek Lisans	54	24,907	8,206		
Ekoturizmin Sosyokültürel Gelişmeye Katkısı	Lise	52	12,731	5,818	2,232	0,084
	Önlisans	35	11,743	5,354		
	Lisans	302	13,411	5,508		
	Yüksek Lisans	54	14,630	4,892		
Ekoturizmin Çevreye Katkısı	Lise	52	15,135	7,241	2,100	0,100
	Önlisans	35	14,143	6,330		
	Lisans	302	16,397	6,584		
	Yüksek Lisans	54	17,185	5,815		
Tek Yönlü Varyans Analizi						

Katılanların ekoturizmin olumlu etkileri toplam, ekoturizmin ekonomik

gelişmeye katkısı, ekoturizmin sosyokültürel gelişmeye katkısı, ekoturizmin çevreye katkısı puanları eğitim durumuna göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0.05$).

Tablo 15. Ekoturizmin Olumlu Etkileri Puanlarının Gelir Durumuna Göre Farklılaşma Durumu

	Grup	N	Ort	Ss	F	p	Fark
Ekoturizmin Olumlu Etkileri Toplam	3000 Tl Ve Altı	181	46,088	22,154	8,622	0,000	2>1 3>1 4>1 5>1
	3001-5200 Tl	25	56,240	19,955			
	5201-10000 Tl	97	54,969	20,305			
	150001 Tl Ve Üstü	63	57,032	19,547			
	10001-15000 Tl	77	60,312	16,732			
Ekoturizmin Ekonomik Gelişmeye Katkısı	3000 Tl Ve Altı	181	20,287	9,828	8,174	0,000	2>1 3>1 4>1 5>1
	3001-5200 Tl	25	24,560	8,520			
	5201-10000 Tl	97	24,124	9,104			
	150001 Tl Ve Üstü	63	25,095	8,776			
	10001-15000 Tl	77	26,429	7,419			
Ekoturizmin Sosyokültürel Gelişmeye Katkısı	3000 Tl Ve Altı	181	11,613	5,705	9,285	0,000	2>1 3>1 4>1 5>1 5>3
	3001-5200 Tl	25	14,320	5,266			
	5201-10000 Tl	97	13,825	5,164			
	150001 Tl Ve Üstü	63	14,603	5,117			
	10001-15000 Tl	77	15,481	4,524			
Ekoturizmin Çevreye Katkısı	3000 Tl Ve Altı	181	14,188	6,868	7,883	0,000	2>1 3>1 4>1 5>1
	3001-5200 Tl	25	17,360	6,363			
	5201-10000 Tl	97	17,021	6,369			
	150001 Tl Ve Üstü	63	17,333	6,180			
	10001-15000 Tl	77	18,403	5,302			
Tek Yönlü Varyans Analizi							

Katılanların gelir durumuna göre ekoturizmin olumlu etkileri toplam puanları anlamlı farklılık göstermektedir ($F_{(4, 438)}=8,622$; $p=0,000<0.05$). Farkın nedeni; gelir

durumu 3001-5200 TL olanların ekoturizmin olumlu etkileri toplam puanlarının ($\bar{x}=56,240$), gelir durumu 3000 TL ve altı olanlardan ($\bar{x}=46,088$) yüksek olmasıdır. Gelir durumu 5201-10000 TL olanların ekoturizmin olumlu etkileri toplam puanlarının ($\bar{x}=54,969$), gelir durumu 3000 TL ve altı olanlardan ($\bar{x}=46,088$) yüksek olmasıdır. Gelir durumu 15000 TL ve üstü olanların ekoturizmin olumlu etkileri toplam puanlarının ($\bar{x}=57,032$), gelir durumu 3000 TL ve altı olanlardan ($\bar{x}=46,088$) yüksek olmasıdır. gelir durumu 10001-15000 TL olanların ekoturizmin olumlu etkileri toplam puanlarının ($\bar{x}=60,312$), gelir durumu 3000 TL ve altı olanlardan ($\bar{x}=46,088$) yüksek olmasıdır.

Katılanların gelir durumuna göre ekoturizmin ekonomik gelişmeye katkısı puanları anlamlı farklılık göstermektedir ($F_{(4, 438)}=8,174$; $p=0,000<0.05$). Farkın nedeni; gelir durumu 3001-5200 TL olanların ekoturizmin ekonomik gelişmeye katkısı puanlarının ($\bar{x}=24,560$), gelir durumu 3000 TL ve altı olanlardan ($\bar{x}=20,287$) yüksek olmasıdır. gelir durumu 5201-10000 TL olanların ekoturizmin ekonomik gelişmeye katkısı puanlarının ($\bar{x}=24,124$), gelir durumu 3000 TL ve altı olanlardan ($\bar{x}=20,287$) yüksek olmasıdır. Gelir durumu 15000 TL ve üstü olanların ekoturizmin ekonomik gelişmeye katkısı puanlarının ($\bar{x}=25,095$), gelir durumu 3000 TL ve altı olanlardan ($\bar{x}=20,287$) yüksek olmasıdır. gelir durumu 10001-15000 TL olanların ekoturizmin ekonomik gelişmeye katkısı puanlarının ($\bar{x}=26,429$), gelir durumu 3000 TL ve altı olanlardan ($\bar{x}=20,287$) yüksek olmasıdır.

Katılanların gelir durumuna göre ekoturizmin sosyokültürel gelişmeye katkısı puanları anlamlı farklılık göstermektedir ($F_{(4, 438)}=9,285$; $p=0,000<0.05$). Farkın nedeni; gelir durumu 3001-5200 TL olanların ekoturizmin sosyokültürel gelişmeye katkısı puanlarının ($\bar{x}=14,320$), gelir durumu 3000 TL ve altı olanlardan ($\bar{x}=11,613$) yüksek olmasıdır. Gelir durumu 5201-10000 TL olanların ekoturizmin sosyokültürel gelişmeye katkısı puanlarının ($\bar{x}=13,825$), gelir durumu 3000 TL ve altı olanlardan ($\bar{x}=11,613$) yüksek olmasıdır. Gelir durumu 15000 TL ve üstü olanların ekoturizmin sosyokültürel gelişmeye katkısı puanlarının ($\bar{x}=14,603$), gelir durumu 3000 TL ve altı olanlardan ($\bar{x}=11,613$) yüksek olmasıdır. Gelir durumu 10001-15000 TL olanların ekoturizmin sosyokültürel gelişmeye katkısı puanlarının ($\bar{x}=15,481$), gelir durumu 3000 TL ve altı olanlardan ($\bar{x}=11,613$) yüksek olmasıdır. gelir durumu 10001-15000 TL olanların ekoturizmin sosyokültürel gelişmeye katkısı puanlarının ($\bar{x}=15,481$),

gelir durumu 5201-10000 TL olanlardan ($\bar{x}=13,825$) yüksek olmasıdır.

Katılanların gelir durumuna göre ekoturizmin çevreye katkısı puanları anlamlı farklılık göstermektedir ($F_{(4, 438)}=7,883$; $p=0,000<0.05$). Farkın nedeni; gelir durumu 3001-5200 TL olanların ekoturizmin çevreye katkısı puanlarının ($\bar{x}=17,360$), gelir durumu 3000 TL ve altı olanlardan ($\bar{x}=14,188$) yüksek olmasıdır. Gelir durumu 5201-10000 TL olanların ekoturizmin çevreye katkısı puanlarının ($\bar{x}=17,021$), gelir durumu 3000 TL ve altı olanlardan ($\bar{x}=14,188$) yüksek olmasıdır. Gelir durumu 15000 TL ve üstü olanların ekoturizmin çevreye katkısı puanlarının ($\bar{x}=17,333$), gelir durumu 3000 TL ve altı olanlardan ($\bar{x}=14,188$) yüksek olmasıdır. gelir durumu 10001-15000 TL olanların ekoturizmin çevreye katkısı puanlarının ($\bar{x}=18,403$), gelir durumu 3000 TL ve altı olanlardan ($\bar{x}=14,188$) yüksek olmasıdır.

Tablo 16. Ekoturizmin Olumlu Etkileri Puanlarının Medeni Duruma Göre Farklılaşma Durumu

	Grup	N	Ort	Ss	t	sd	p
Ekoturizmin Olumlu Etkileri Toplam	Evli	165	57,855	19,178	4,082	441	0,000
	Bekar	278	49,536	21,608			
Ekoturizmin Ekonomik Gelişmeye Katkısı	Evli	165	25,479	8,554	4,161	441	0,000
	Bekar	278	21,719	9,551			
Ekoturizmin Sosyokültürel Gelişmeye Katkısı	Evli	165	14,721	5,008	4,133	441	0,000
	Bekar	278	12,532	5,602			
Ekoturizmin Çevreye Katkısı	Evli	165	17,655	6,059	3,718	441	0,000
	Bekar	278	15,284	6,729			
Bağımsız Gruplar T-Testi							

Katılanların medeni duruma göre ekoturizmin olumlu etkileri toplam puanları anlamlı farklılık göstermektedir ($t_{(441)}=4.082$; $p=0.000<0.05$). Evlilerin ekoturizmin olumlu etkileri toplam puanları ($\bar{x}=57,855$), bekarların ekoturizmin olumlu etkileri toplam puanlarından ($\bar{x}=49,536$) yüksek bulunmuştur.

Katılanların medeni duruma göre ekoturizmin ekonomik gelişmeye katkısı puanları anlamlı farklılık göstermektedir ($t_{(441)}=4.161$; $p=0.000<0.05$). Evlilerin ekoturizmin ekonomik gelişmeye katkısı puanları ($\bar{x}=25,479$), bekarların ekoturizmin ekonomik gelişmeye katkısı puanlarından ($\bar{x}=21,719$) yüksek bulunmuştur.

Katılanların medeni duruma göre ekoturizmin sosyokültürel gelişmeye katkısı puanları anlamlı farklılık göstermektedir ($t_{(441)}=4.133$; $p=0.000<0.05$). Evlilerin

ekoturizmin sosyokültürel gelişmeye katkısı puanları (\bar{x} =14,721), bekarların ekoturizmin sosyokültürel gelişmeye katkısı puanlarından (\bar{x} =12,532) yüksek bulunmuştur.

Katılanların medeni duruma göre ekoturizmin çevreye katkısı puanları anlamlı farklılık göstermektedir ($t_{(441)}=3.718$; $p=0.000<0.05$). Evlilerin ekoturizmin çevreye katkısı puanları (\bar{x} =17,655), bekarların ekoturizmin çevreye katkısı puanlarından (\bar{x} =15,284) yüksek bulunmuştur.

Tablo 17. Ekoturizmin Olumlu Etkileri Puanlarının Niğde’de Ekoturizm Faaliyetine Katılma Sıklığına Göre Farklılaşma Durumu

	Grup	N	Ort	Ss	F	p
Ekoturizmin Olumlu Etkileri Toplam	Hiç Katılmadım	314	52,748	20,977	0,323	0,725
	Nadiren Katılırim	81	51,235	22,417		
	Ara Sıra Katılırim	48	54,250	19,885		
Ekoturizmin Ekonomik Gelişmeye Katkısı	Hiç Katılmadım	314	23,210	9,308	0,558	0,573
	Nadiren Katılırim	81	22,259	9,885		
	Ara Sıra Katılırim	48	23,979	8,876		
Ekoturizmin Sosyokültürel Gelişmeye Katkısı	Hiç Katılmadım	314	13,338	5,413	0,112	0,894
	Nadiren Katılırim	81	13,198	5,967		
	Ara Sıra Katılırim	48	13,667	5,208		
Ekoturizmin Çevreye Katkısı	Hiç Katılmadım	314	16,201	6,556	0,251	0,778
	Nadiren Katılırim	81	15,778	6,975		
	Ara Sıra Katılırim	48	16,604	6,153		
Tek Yönlü Varyans Analizi						

Katılanların ekoturizmin olumlu etkileri toplam, ekoturizmin ekonomik gelişmeye katkısı, ekoturizmin sosyokültürel gelişmeye katkısı, ekoturizmin çevreye katkısı puanları niğdede ekoturizm faaliyetine katılma sıklığına göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0.05$).

Tablo 18. Ekoturizmin Olumlu Etkileri Puanlarının Yapılma Olanığı Olan Eğlence Ekoturizmine Göre Farklılaşma Durumu

	Grup	N	Ort	Ss	F	p	Fark
Ekoturizmin Olumlu Etkileri Toplam	1-Atlı Doğa Yürüyüşü	19	58,211	16,979	2,237	0,050	5>3 1>6 5>6
	2-Balon Turizmi Dağ	25	48,640	23,773			
	3-Bisiklet Turizmi	62	48,661	22,266			
	4-Doğa Keşfi	80	51,963	23,130			
	5-Doğa Yürüyüşü	214	55,196	19,453			
	6-Kaya Tırmanışı	43	46,721	21,840			
Ekoturizmin Ekonomik Gelişmeye Katkısı	1-Atlı Doğa Yürüyüşü	19	25,526	7,493	1,791	0,113	
	2-Balon Turizmi Dağ	25	21,960	10,876			
	3-Bisiklet Turizmi	62	21,500	9,675			
	4-Doğa Keşfi	80	22,775	10,252			
	5-Doğa Yürüyüşü	214	24,122	8,685			
	6-Kaya Tırmanışı	43	20,721	9,791			
Ekoturizmin Sosyokültürel Gelişmeye Katkısı	1-Atlı Doğa Yürüyüşü	19	14,368	4,374	2,389	0,037	5>3 5>6
	2-Balon Turizmi Dağ	25	12,360	6,013			
	3-Bisiklet Turizmi	62	12,210	5,831			
	4-Doğa Keşfi	80	13,150	5,992			
	5-Doğa Yürüyüşü	214	14,094	5,067			
	6-Kaya Tırmanışı	43	11,767	5,686			
Ekoturizmin Çevreye Katkısı	1-Atlı Doğa Yürüyüşü	19	18,316	5,568	2,676	0,021	1>2 1>3 5>3 1>6 5>6
	2-Balon Turizmi Dağ	25	14,320	7,284			
	3-Bisiklet Turizmi	62	14,952	6,939			
	4-Doğa Keşfi	80	16,038	7,068			
	5-Doğa Yürüyüşü	214	16,981	6,133			
	6-Kaya Tırmanışı	43	14,233	6,636			
Tek Yönlü Varyans Analizi							

Katılanların yapılma olanağı olan eğlence ekoturizmine göre ekoturizmin olumlu etkileri toplam puanları anlamlı farklılık göstermektedir ($F_{(5, 437)}=2,237$; $p=0,050<0.05$). Farkın nedeni; yapılma olanağı olan eğlence ekoturizmi doğa yürüyüşü olanların ekoturizmin olumlu etkileri toplam puanlarının ($\bar{x}=55,196$), yapılma olanağı olan eğlence ekoturizmi bisiklet turizmi olanlardan ($\bar{x}=48,661$) yüksek olmasıdır. Yapılma olanağı olan eğlence ekoturizmi atlı doğa yürüyüşü olanların ekoturizmin olumlu etkileri toplam puanlarının ($\bar{x}=58,211$), yapılma olanağı olan eğlence ekoturizmi kaya tırmanışı olanlardan ($\bar{x}=46,721$) yüksek olmasıdır. Yapılma olanağı olan eğlence ekoturizmi doğa yürüyüşü olanların ekoturizmin olumlu etkileri toplam puanlarının ($\bar{x}=55,196$), yapılma olanağı olan eğlence ekoturizmi kaya tırmanışı olanlardan ($\bar{x}=46,721$) yüksek olmasıdır.

Katılanların yapılma olanağı olan eğlence ekoturizmine göre ekoturizmin sosyokültürel gelişmeye katkısı puanları anlamlı farklılık göstermektedir ($F_{(5, 437)}=2,389$; $p=0,037<0.05$). Farkın nedeni; yapılma olanağı olan eğlence ekoturizmi doğa yürüyüşü olanların ekoturizmin sosyokültürel gelişmeye katkısı puanlarının ($\bar{x}=14,094$), yapılma olanağı olan eğlence ekoturizmi bisiklet turizmi olanlardan ($\bar{x}=12,210$) yüksek olmasıdır. Yapılma olanağı olan eğlence ekoturizmi doğa yürüyüşü olanların ekoturizmin sosyokültürel gelişmeye katkısı puanlarının ($\bar{x}=14,094$), yapılma olanağı olan eğlence ekoturizmi kaya tırmanışı olanlardan ($\bar{x}=11,767$) yüksek olmasıdır.

Katılanların yapılma olanağı olan eğlence ekoturizmine göre ekoturizmin çevreye katkısı puanları anlamlı farklılık göstermektedir ($F_{(5, 437)}=2,676$; $p=0,021<0.05$). Farkın nedeni; yapılma olanağı olan eğlence ekoturizmi atlı doğa yürüyüşü olanların ekoturizmin çevreye katkısı puanlarının ($\bar{x}=18,316$), yapılma olanağı olan eğlence ekoturizmi balon turizmi olanlardan ($\bar{x}=14,320$) yüksek olmasıdır. yapılma olanağı olan eğlence ekoturizmi atlı doğa yürüyüşü olanların ekoturizmin çevreye katkısı puanlarının ($\bar{x}=18,316$), yapılma olanağı olan eğlence ekoturizmi bisiklet turizmi olanlardan ($\bar{x}=14,952$) yüksek olmasıdır. yapılma olanağı olan eğlence ekoturizmi doğa yürüyüşü olanların ekoturizmin çevreye katkısı puanlarının ($\bar{x}=16,981$), yapılma olanağı olan eğlence ekoturizmi bisiklet turizmi olanlardan ($\bar{x}=14,952$) yüksek olmasıdır. yapılma olanağı olan eğlence ekoturizmi atlı doğa yürüyüşü olanların ekoturizmin çevreye katkısı puanlarının ($\bar{x}=18,316$), yapılma

olanağı olan eğlence ekoturizmi kaya tırmanışı olanlardan ($\bar{x}=14,233$) yüksek olmasıdır. yapıma olanağı olan eğlence ekoturizmi doğa yürüyüşü olanların ekoturizmin çevreye katkısı puanlarının ($\bar{x}=16,981$), yapıma olanağı olan eğlence ekoturizmi kaya tırmanışı olanlardan ($\bar{x}=14,233$) yüksek olmasıdır.

Katılanların ekoturizmin ekonomik gelişmeye katkısı puanları yapıma olanağı olan eğlence ekoturizmine göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0.05$).

Tablo 19. Ekoturizmin Olumlu Etkileri Puanlarının Daha Önce Ekoturizm Faaliyetine Katılma Durumuna Göre Farklılaşma Durumu

	Grup	N	Ort	Ss	t	sd	p
Ekoturizmin Olumlu Etkileri Toplam	Evet	185	54,492	21,634	1,572	441	0,117
	Hayır	258	51,302	20,651			
Ekoturizmin Ekonomik Gelişmeye Katkısı	Evet	185	23,995	9,593	1,669	441	0,096
	Hayır	258	22,492	9,159			
Ekoturizmin Sosyokültürel Gelişmeye Katkısı	Evet	185	13,746	5,657	1,295	441	0,196
	Hayır	258	13,062	5,353			
Ekoturizmin Çevreye Katkısı	Evet	185	16,751	6,729	1,585	441	0,114
	Hayır	258	15,748	6,454			
Bağımsız Gruplar T-Testi							

Katılanların ekoturizmin olumlu etkileri toplam, ekoturizmin ekonomik gelişmeye katkısı, ekoturizmin sosyokültürel gelişmeye katkısı, ekoturizmin çevreye katkısı puanları daha önce ekoturizm faaliyetine katılma durumuna göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

SONUÇ

Niğde ilinin ekoturizm potansiyeli ve yerel halkın ekoturizme yönelik bakış açısının incelenmesi amacıyla hazırlanan çalışmaya 443 kişi gönüllü olarak katılım sağlamıştır.

Katılımcıların ekoturizmle ilişkin olarak “doğayı anlatan ve içinde yaşanmasına imkân veren bir turizmdir” ve doğa ile ilgili turlar ve aktiviteleri kapsayan bir turizmdir” görüşleri ön plana çıkmıştır.

Araştırmada katılımcıların %58,2’sinin daha önce ekoturizme hiç katılmadıkları saptanmıştır. Niğde’de ekoturizme katılma düzeylerinin ise oldukça düşük olduğu %70,9’unun hiç katılmadığı, %18,3’ünün nadiren ve %10,8’inin ara sıra katılım yanıtları verdikleri görülmüştür.

Katılımcıların Niğde’de yapılma olanağı olan eğlence ekoturizmine yönelik görüşlerine bakıldığında ise; %48,3’ünün doğa yürüyüşü yanıtını verdikleri, bunu sırasıyla %18,1 oranında doğa keşfi, %14 oranında bisiklet turizmi ve %9,7 ile kaya tırmanışı takip etmiştir.

Araştırmada katılımcıların ekoturizmle ilgili olarak en fazla katıldıkları görüşlerin “Ekoturizm bölgenin tanıtımına katkı sağlar”, “Ekoturizm ilimizin dışa açılmasını sağlar” ve “Ekoturizm stresten uzaklaşmayı sağlar” olduğu belirlenmiştir.

Araştırmada katılımcıların tanımlayıcı özelliklerine göre ekoturizm tutumlarının farklılık gösterip göstermediği sorgulanmıştır.

Katılımcıların cinsiyetlerine göre ekoturizme yönelik tutumlarında farklılık olmadığı belirlenmiştir. Diğer bir ifade ile kadın ve erkekler ekoturizme yönelik benzer tutumlara sahiptirler.

Katılımcıların yaşlarına göre ekoturizme yönelik tutumlarında tüm boyutlarda farklılık saptanmıştır. 25 ve altı yaşlardakilerin ekoturizme yönelik tutumlarının daha büyük yaşlardaki katılımcılara göre daha olumsuz olduğu sonucuna varılmıştır.

Katılımcıların eğitim durumlarına göre ekoturizm tutumlarında farklılık olmadığı belirlenmiştir. Diğer bir ifade ile farklı eğitim durumundaki katılımcıların ekoturizme yönelik algıları birbirlerine benzer düzeydedir.

Katılımcıların gelir durumlarına göre tüm ekoturizm boyutlarında farklılık saptanmıştır. Genel olarak katılımcıların gelir durumunun artmasıyla birlikte ekoturizme yönelik tutumları da olumlu olarak artmaktadır.

Katılımcıların medeni durumlarına göre tüm ekoturizm boyutlarında farklılık olduğu belirlenmiştir. Evli olan katılımcıların bekar katılımcılara göre ekoturizme yönelik tutumları daha olumludur.

Araştırmaya katılanların ekoturizm katılma sıklıklarına göre ekoturizme yönelik tutumlarında farklılaşma olmadığı belirlenmiştir. Diğer bir ifade ile ekoturizme herhangi bir düzeyde katılım gösteren ve göstermeyenlerin ekoturizme yönelik tutumları birbirlerine benzerlik göstermektedir.

Katılımcıların ekoturizme yönelik tutumlarının Niğde’de eğlence olanağı olan ekoturizme yönelik görüşlerine göre farklılaşmalar saptanmıştır. Niğde’de eğlence olanaklı doğa yürüyüşü ve atlı doğa yürüyüşü yapılabileceği görüşünde olanların ekoturizmin sosyal kültürel gelişmeye ve çevreye ve genel olumlu etkilerine dair görüşlerinin daha olumlu olduğu görülmüştür.

Araştırmada daha önce ekoturizme katılanlar ve katılmayanlar arasında ekoturizme yönelik tutumlarının farklılık göstermediği belirlenmiştir.

Araştırmadan çıkan sonuçlar doğrultusunda araştırmanın hipotezlerinin kabul ve red durumları şu şekilde gerçekleşmiştir.

Tablo 20. Araştırmanın hipotezlerinin kabul/red durumları

Hipotezler	Kabul	Red
H1: Yerli halkın ekoturizm tutumları cinsiyetlerine göre anlamlı farklılıklar gösterir.		X
▪ Yerli halkın ekoturizmin ekonomik gelişmeye katkısına ilişkin tutumları , cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılıklar gösterir.		X
▪ Yerli halkın ekoturizmin sosyo-kültürel gelişmeye katkısına ilişkin tutumları , cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılıklar gösterir.		X
▪ Yerli halkın ekoturizmin çevreye katkısına ilişkin tutumları , cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılıklar gösterir.		X

H 2: Yerli halkın ekoturizm tutumları yaşlarına göre anlamlı farklılıklar gösterir.	X	
▪ Yerli halkın ekoturizmin ekonomik gelişmeye katkısına ilişkin tutumları yaş değişkenine göre anlamlı farklılıklar gösterir.	X	
▪ Yerli halkın ekoturizmin sosyo-kültürel gelişmeye katkısına ilişkin tutumları yaş değişkenine göre anlamlı farklılıklar gösterir.	X	
▪ Yerli halkın ekoturizmin çevreye katkısına ilişkin tutumları yaş değişkenine göre anlamlı farklılıklar gösterir.	X	
H 3: Yerli halkın ekoturizm tutumları eğitim durumuna göre anlamlı farklılıklar gösterir.		X
▪ Yerli halkın ekoturizmin ekonomik gelişmeye katkısına ilişkin tutumları eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılıklar gösterir.		X
▪ Yerli halkın ekoturizmin sosyo-kültürel gelişmeye katkısına ilişkin tutumları eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılıklar gösterir.		X
▪ Yerli halkın ekoturizmin çevreye katkısına ilişkin tutumları eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılıklar gösterir.		X
H 4: Yerli halkın ekoturizm tutumları gelir durumuna göre anlamlı farklılıklar gösterir.	X	
▪ Yerli halkın ekoturizmin ekonomik gelişmeye katkısına ilişkin tutumları gelir durumu değişkenine göre anlamlı farklılıklar gösterir.	X	
▪ Yerli halkın ekoturizmin sosyo-kültürel gelişmeye katkısına ilişkin tutumları gelir durumu değişkenine göre anlamlı farklılıklar gösterir.	X	
▪ Yerli halkın ekoturizmin çevreye katkısına ilişkin tutumları gelir durumu değişkenine göre anlamlı farklılıklar gösterir.	X	
H 5: Yerli halkın ekoturizm tutumları medeni durumlarına (evli ya da bekar oluşlarına) göre anlamlı farklılıklar gösterir.	X	
▪ Yerli halkın ekoturizmin ekonomik gelişmeye katkısına ilişkin tutumları , medeni durum değişkenine göre anlamlı farklılıklar gösterir.	X	
▪ Yerli halkın ekoturizmin sosyo-kültürel gelişmeye katkısına ilişkin tutumları , medeni durum değişkenine göre anlamlı farklılıklar gösterir.	X	
▪ Yerli halkın ekoturizmin çevreye katkısına ilişkin tutumları , medeni durum değişkenine göre anlamlı farklılıklar gösterir.	X	
H 6: Yerli halkın ekoturizm tutumları Niğde’de ekoturizm faaliyetine katılma sıklığına göre anlamlı farklılıklar gösterir.		
▪ Yerli halkın ekoturizmin ekonomik gelişmeye katkısına ilişkin tutumları Niğde’de ekoturizm faaliyetine katılma sıklığına göre anlamlı farklılıklar gösterir.		
▪ Yerli halkın ekoturizmin sosyo-kültürel gelişmeye katkısına ilişkin tutumları Niğde’de ekoturizm faaliyetine katılma sıklığına göre anlamlı farklılıklar gösterir.		

▪ Yerli halkın ekoturizmin çevreye katkısına ilişkin tutumları Niğde’de ekoturizm faaliyetine katılma sıklığına göre anlamlı farklılıklar gösterir.		
H 7: Yerli halkın ekoturizm tutumları yapıma olanağı olan eğlence ekoturizmine göre anlamlı farklılıklar gösterir.	X	
▪ Yerli halkın ekoturizmin ekonomik gelişmeye katkısına ilişkin tutumları yapıma olanağı olan eğlence ekoturizmine göre anlamlı farklılıklar gösterir.		X
▪ Yerli halkın ekoturizmin sosyo-kültürel gelişmeye katkısına ilişkin tutumları yapıma olanağı olan eğlence ekoturizmine göre anlamlı farklılıklar gösterir.	X	
▪ Yerli halkın ekoturizmin çevreye katkısına ilişkin tutumları yapıma olanağı olan eğlence ekoturizmine göre anlamlı farklılıklar gösterir.	X	
H 8: Yerli halkın ekoturizm tutumları daha önce ekoturizm faaliyetine katılma durumuna göre anlamlı farklılıklar gösterir.		X
▪ Yerli halkın ekoturizmin ekonomik gelişmeye katkısına ilişkin tutumları daha önce ekoturizm faaliyetine katılma durumuna göre anlamlı farklılıklar gösterir.		X
▪ Yerli halkın ekoturizmin sosyo-kültürel gelişmeye katkısına ilişkin tutumları daha önce ekoturizm faaliyetine katılma durumuna göre anlamlı farklılıklar gösterir.		X
▪ Yerli halkın ekoturizmin çevreye katkısına ilişkin tutumları daha önce ekoturizm faaliyetine katılma durumuna göre anlamlı farklılıklar gösterir.		X

Tablo 20 incelendiğinde araştırmanın başında belirtilen hipotezlerden 3’ü tamamen reddelirken, 3’ü tamane kabul edilmiş, H 7 ise bir boyut dışında kabul edildiği görülmektedir.

Sonuç itibariyle Niğde ekoturizm potansiyeli bakımından zengin bir kent olmasına karşın kamunun ve özel sektörün yeteri kadar yatırım ve tanıtım yapmaması nedeniyle ekoturizm alanında hak ettiği gelişmeyi gösterememiştir. Niğde ilinde ekoturizme ciddi yatırımların yapılması, Niğde’nin kalkınmasında etkili olacaktır. Bu bağlamda zengin doğal kaynakları değerlendirilen Elazığ ili alacağı yatırımlarla Niğde’daki işsizlik sorununa belli ölçüde çözüm de sunacaktır.

Niğde merkezde bulunan tarihi konutlar ve sokaklarla ilgili çalışmalar yapının dış cepheleriyle sınırlı kalmamalı, iç cepheler de restore edilerek kullanıma açılmalıdır. Niğde Üniversitesi Sanat ve Kültür Merkezi, geleneksel bir yapının restorasyonla yeniden kazandırılmasına güzel bir örnektir. Ancak daha geniş kitle kullanımı için daha etkileyici bir sunum hazırlanmalıdır.

Niğde'nin kültürel ve tarihi yapısının bu projelerin olumlu gelecekleri ile korunması ve yeni projelerin hayata geçirilmesi gerekmektedir. Bu nedenle devlet ve özel teşebbüsler üniversitelerle işbirliği yapmalı ve yeni projeler üretilmelidir. Ardından, etkinleştirilmeleri gerekir. Bu projelerle UNESCO'nun ekonomik desteği alınmalı ve Tarihi Kentler Derneği adaylığına yerleştirilmelidir. Bu iyileştirmelerle kentin kültürel ve tarihi yapısı kent müzesine dönüştürülmelidir. Bu alanda çalışan öğretim elemanları kent halkını bilinçlendirmek için kent müzesi alanında seminerler düzenlemelidir. Eğitimin her kademesinde insanların kültürel ve tarihi yapıya yönelik farkındalığının artırılması için bu konuya ağırlık verilmeli ve bu eserlerin halka sevdirelerek gelecek nesillere aktarılması gerekmektedir. Ve bütün bunların yapılabilmesi için; yapılacak olan çalışmaların, Niğde ile dışındaki iller adına da yapılması gerekliliği, konuya karşılaştırmalı perspektiften bakılabilmesine imkân tanınması gerekliliği önemli olmaktadır. Ayrıca çalışmanın anket yöntemiyle yapılmış olduğu ve sonrasında yapılacak çalışmaların da görüşme yöntemiyle yapılabilemesinin farklı bir bakış açısı sağlayabileceğinin unutulmaması ve konu ile ilgili disiplinlerarası çalışmaların daha da hızlandırılması ve yeni politika araçları ve çözüm yolları bulanbilmesine yardımcı olacağı oldukça açıktır. Tabi bütün bu uygulamalar yerine getirilirken de alınacak kararların, çevre faktörüne ve çevreye zarar vermeyecek şekilde alınması gerekliliği önemli olacaktır.

KAYNAKÇA

- (Denk, 2022), O. (2022). *Genel Turizm*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Erzurum MYO Yayını.
- Acar, D. (2020). Turizmin tarihî kökenleri-I: *Eski Çağlar-Mezopotamya Uygarlıkları. Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 31(3), 307-313.
- Acuner E. Zigana turizm merkezi'nin sürdürülebilir turizm kriterleri çerçevesinde yerel destinasyon yönetim örgütleri tarafından değerlendirilmesi. *Gazi Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi*, 2015; 1: 62-93.
- Açıkgöz, F. (2011). Arkeolojik buluntular ışığında niğde tarihi. *KTB*, <https://nigde.ktb.gov.tr/Eklenti/68256,arkeolojik-bulgular-isiginda-nigdepdf.pdf?0>, (Erişim Tarihi: 19.11.2022).
- Akdağ, G. (2019). Turizmin gelişimi. A. Çakıcı (Ed.), *Genel Turizm* (c. 47-67). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını
- Akın Hm (2006) Türkiye'de Ekoturizmin Sürdürülebilir Gelişimi: Kaçkar Dağları Milli Parkı Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Hatay: Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akoğlu, T. (1967). Bilimsel turizm veya turizm ekonomisi. *Eksişehir İktisadi Ve Ticari İlimler Akademisi Dergisi*, 3(2), 19-27
- Akova, İ. (1995). Akarsu Turizmi, *Türkiye Coğrafya Dergisi*, 20, 393-407.
- Akova, İ. Genel turizm bilgisi. Http://Auzefkitap.İstanbul.Edu.Tr/Kitap/Kulturelmiras_Ao/Genelturizmbilgisi.Pdf Adresinden Alındı
- Akpınar Külekçi, E., Sezen, I. (2018). Bir Ekoturizm Aktivitesi Olarak Mağara Turizmi; Erzurum İli Elmalı Mağarası. *Mimarlık Bilimleri ve Uygulamaları Dergisi (MBUD)*, 3 (1), 66-75.

- Akşit S. (2007). Doğal ortam duyarlılığı açısından sürdürülebilir turizm. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23 (2), 441-460.
- Aktaş, A. (2002). Turizm işletmeciliği ve yönetimi. (2. Baskı). Antalya: Azim Matbaa
- Akyol, C. ve Çalık, İ. (2022). Türkiye’de Yayla Turizmi Üzerine Yapılmış Lisansüstü Araştırmaların Bibliyometrik Analizi. *Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5(2): 299-315.
- Alınoğlu S (2020) *Artvin İli Arhavi İlçesinin Ekoturizm Potansiyeli*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Isparta
- Almeyda, A. M. et. al. (2010). Ecotourism impacts in the nicoya peninsuala, Costa Rica. *International Journal of Tourism Research*, 803-819.
- Alparslan, M. ve Ecemiş, K. E. (2019). İzmir İli Civarında Deniz Ürünlerinden Midye (*Mytilus galloprovincialis*, LAMARC, 1819) Yemekleri ve Sağlık Riskleri. *GANUD International Conference on Gastronomy, Nutrition and DIETETICS*, 22-24, 2019 Gaziantep, 510-520.
- Alpaslan, C. ve Tutar, F. (2013). Medeniyetlerin yaşatıldığı şehir Niğde ve turizm. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 5 (1): 47- 61.
- Altan, Ş. (2006). *Türkiye’de Ekoturizm Uygulamaları ve Ekonomiye Katkıları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde: Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Altan, Ş. (2006). Türkiye’de Ekoturizm Uygulamaları ve Ekonomiye Katkıları. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Altın, B. N. ve Altın, T. (2008). Niğde’nin fiziki coğrafyası. *Ankara Üniversitesi Türkiye Coğrafya Araştırmaları ve Uygulamaları Dergisi*, 2, 12-51.

- Altunışık, R. Coşkun, R., Yıldırım, E. ve Bayraktaroğlu, S. (2004). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri: SPSS uygulamalı*. Avcı Ofset, İstanbul.
- Amaç B (2003) Bartın'ın ekoturizm olanakları, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak: Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Apalı, Y. (2015). Ekoturizmin sosyolojik açıdan değerlendirilmesi ve Ardahan'ın ekoturizm potansiyeli. *Ardahan Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2: 111-124.
- Atahan, A. (2011). Kelebek gözlemciliği. *Bilim ve Teknik*, Mayıs 2011, S. 734.
- Avcıkurt, C. (2015). *Turizm sosyolojisi genel ve yapısal yaklaşım*, Ankara, Detay Yayıncılık
- Avcıkurt, C., Ve Yıldız, S. B. (2018). Turizmin tarihsel gelişme süreci ve turizmin gelişmesine etki eden faktörler. O. Emir (Editör), *Genel Turizm Bilgisi* (s. 46-65). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Avrupa Sürdürülebilir Turizm Vakfı (Foundation For European Sustainable Tourism-Fest). (2011). *Avrupa'da Sürdürülebilir Kalkınma İçin Proje Yönetimi*.
- Ayala, H. (1996). Resort Ecotourism: A Paradigm For The 21st Century, *Cornell Hotel And Restaurant Administration Quarterly*, 37(5), 46-53.
- Ayazlar, R. (2017). Kırsal turizmde yerel halkın tutumu, *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(1), 53-69.
- Aydın İz (2010) Ekoturizmin türkiye orman köyleri kalkınmaları üzerindeki sosyo-ekonomik etkilerinin ölçümü (Artvin-Camili biyosfer rezerv alanı örneği), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Aydın, A., Darıcı, B. ve Taşçı, H. M. (2015). Uluslararası turizm talebini etkileyen ekonomik faktörler: Türkiye üzerine bir uygulama, *Erciyes Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi*, 45, 143-177.

- Ayotte, A. L. (2009). *Ecotourism as a form of sustainable development in south Africa*, Kingston, Ontario, Canada: Queen's University, Masters Thesis, P. 25
- Baran, İ. (2012). *Türkiye amfibi ve sürüngenleri*, Tübitak Yayınları, Ankara.
- Batman, O. ve Ulusan, Y. (2013). *Alternatif turizm kapsamında yamaç paraşütü sporu ve Sakarya örneği, geçmişten günümüze sakarya turizmine akademik bir bakış*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi İşletme Fakültesi Turizm İşletmeciliği Bölümü Yayınları.
- Benzer Kılıç, N. A. (2006). *Bolu-Göynük Ve Yakın Çevresi Doğal Ve Kültürel Kaynaklarının Ekoturizm Açısından Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Berry, S. and Ladkin, A. (1997). Sustainable tourism: a regional perspective. *Tourism Management*, 18(7), 433-440.
- Beyhan Ş., Ünügür S. (2005). Çağdaş gereksinmeler bağlamında sürdürülebilir turizm ve kimlik modeli. *İtü Dergisi/A Mimarlık, Planlama, Tasarım*, 4(2): 79- 87.
- Bıçkı, D., Ak, D. ve Özgökçeler, S. (2013). Avrupa'da ve Türkiye'de sosyal turizm. *Muğla Sıtkı Kocaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 31, 49-73.
- Bramwell, B. and Lane, B. (1993). Sustainable tourism: An evolving global approach. *Journal of Sustainable Tourism*, 1-5.
- Buckley, R. (2008) *Environmental impacts of ecotourism*. CABI Publishing, British Library, London, UK.
- Buckley, R. C. (2013). Defining ecotourism: consensus on core, disagreement on detail, In *International Handbook On Ecotourism*, 9-10, University Of Queensland, School Of Tourism, Australia.

- Bulu, M. ve Eraslan, İ. H. (2007). *Sağlık turizmi: sürdürülebilir rekabet avantajı elde etmede turizm sektörü*. İstanbul: Uluslararası Rekabet Araştırmaları Kurumu Derneği (URAK).
- Burkart, A. ve Medlik, S. (1981). *Tourism: Past, Present, And Future* (2nd Edition). Heinemann Professional Publishing Ltd.
- Burton, F. (1998). Can Ecotourism Objectives Be Achieved?, *Annals Of Tourism Research*, 25(3), 755-760.
- Carey, S., Gountas, Y. ve Gilbert, D. (1997). Tour operators and destination sustainability. *Tourism Management*, 18(7), 425-431.
- Chandel, A. And Mishra, S. (2016). Ecotourism revisited: last twenty-five years. *Czech Journal Of Tourism*, 5(2), 135–154.
- Christodoulides, G., Michaelidou, N., ve Li, H. C. (2009). Measuring Perceived Brand Luxury: An Evaluation of the BLI scale. *Brand Management*, 16(5/6), 395-405.
- Cinnioğlu, H. (2015). Sürdürülebilir ekonomik kalkınma kapsamında ekoturizmin çevre üzerindeki etkilerinin eleştirel bir bakış açısıyla incelenmesi, *Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1 (1).
- Coğrafya Dünyası. (2022). *Niğde fiziki yapı*, <https://www.cografya.gen.tr/tr/nigde/fiziki.html>, (Erişim Tarihi: 19.11.2022).
- Cró, S. and Martins, A. M. (2017). Structural breaks in international tourism demand: are they caused by crises or disasters?. *Tourism Management*, 63, 3-9.
- Curtin, S. (2010). Managing the wildlife tourism experience: the importance of tour leaders. *International Journal Of Tourism Research*, 12(3), 219-236.
- Czeczewik, D., Ginter, A., Mikusiński, G., Pawłowska, A., Kałuża, H., Smithers, R., Walankiewicz, W. (2019). Birdwatching, logging and the local economy in

the białowieża forest, Poland, *Biodiversity And Conservation* 28(11), (S 2967-2975)

Çağlayan, E. (2005). Kuş gözlemcileri, *Yolculuk: Kamil Koç Aylık Kültür ve Yaşam Dergisi*, Mayıs 2005: 18-25.

Çakıcı, C. ve Harman, S. (2006). Kuş gözlemciliğinin önemi: türkiye’de kuş gözlemcilerinin profili. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 17 (2), 161-168.

Çakılcıoğlu, M. (2005). Turizm odaklı sürdürülebilir kalkınma için bir yöntem önerisi. *Tasarım+ Kuram Dergisi*, 9(16), 27-42.

Çalışkan İ. Ö. (2018). *Küre Dağları Milli Parkı’nda kadınların ekoturizm faaliyetlerine ilişkin sosyo-ekonomik analizler*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kastamonu: Kastamonu Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü

Çallı, D. S. (2015). Uluslararası Seyahatlerin Tarihi Gelişimi Ve Son Seyahat Trendleri Doğrultusunda Türkiye’nin Konumu. *Turar Turizm Ve Araştırma Dergisi*, 4(1), 4-28.

Çanakçıoğlu H, Mol T (1996). *Yaban hayvanları bilgisi*, İstanbul Üniversitesi Basımevi Ve Film Merkezi Müdürlüğü, İstanbul.

Çelik Çanga, A., Kutlu, T. ve Çalışkan, T. (2018). Tarım turizminin dünyada ve Türkiye’deki uygulamaları. *Uluslararası Turizm, İşletme, Ekonomi Dergisi*, 2(2): 450-457.

Çımat, A. ve Ozan, B. (2003). Turizm sektörünün türkiye ekonomisi içindeki yeri ve önemi üzerine bir değerlendirme. *Akdeniz İİBF Dergisi*, 3(6), 1-18.

Çolakoğlu, S. (2016). Türkiye’de su ürünleri yetiştiriciliğinin yeni yıldızı: kara midye. *Dünya Gıda*, 28-29.

- Daily Sabah. (2016). *Where are the best places to go birdwatching in Turkey?*, <https://www.dailysabah.com/feature/2016/04/28/where-are-the-best-places-to-go-birdwatching-in-turkey>, (Erişim Tarihi: 19.11.2022).
- Daswani, A. ve Jain, V. (2011). Understanding Luxury Branding: a Conceptual Framework. *Media Asia*, 38 (3): 131-139.
- Demir, C. Ve Çevirgen, A. (2006a). Turizm ve çevre yönetimi: sürdürülebilir gelişme yaklaşımı, Ankara: Nobel Yayınevi.
- Demir, C. Ve Çevirgen, A. (2006b). *Ekoturizm Yönetimi*, İzmir: Nobel Yayın Dağıtım.
- Demircan, N, Öz I, Stephenson, R. ve Karahan, F. (2006). Ekoturizm ve botanik turizmi: Türkiye'nin sukkulent bitki çeşitliliğinin turizm potansiyeli, *Gap V. Mühendislik Kongresi-Şanlıurfa*, (S 26-28).
- Demirezen, B. (2020). Agro Tourism in Turkey. *Int Journal Of Health Manag. And Tourism*, 5(1), 64-75
- Diedrich, Amy, "Cruise Ship Tourism In Belize: The Implications Of Developing Cruise Ship Tourism In An Ecotourism Destination", *Ocean And Coastal Management*, Cilt 53, Sayı (5-6), 2010, S. 234-244.
- Dilbirliğı, E. (2007). *Biyolojik çeşitlilik ve genetik kaynakların sürdürülebilir stratejilerinin değerlendirilmesi üzerine bir araştırma*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü Ankara.
- Diñer F, Atsız O, Kahraman O., Çiftçi İ (2017) "Sportif Olta Balıkçılığının Alternatif Turizm Kapsamında Değerlendirilmesi", *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (S 39-50)
- Dinets, V. and Hall, J. (2018). Mammalwatching: A new source of support for science and conservation. *International Journal of Biodiversity and Conservation*, 10(4): 154-160.

- Drumm, A. And Moore, A. (2002). *Ecotourism development a manual for conservation planners and managers* (Volume 1). Usa: The Nature Conservancy.
- Dubois, B., Czellar, S. ve Laurent, G. (2005). Consumer segments based on attitudes toward luxury: Empirical evidence from twenty countries. *Marketing Letters*, 16, 2, 115–128.
- Duman, S., Şahin, H. M., Bulut, Ç. ve Uluç, E. A. (2021). Spor Turizminin Türkiye Açısından Ekonomik Boyutu. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 6(4), 367-383.
- Dumbraveanu, D. (2007). Principles and practice of sustainable tourism planning, *Human Geographies*, 1(1),77-80
- Ecotourism- Sustainable Tourism in National Parks and Protected Areas2005Banff National Park in Canada and Nationalpark Gesause in Austria-a Camparison, 170Online, www.np-gesaeuse.at/.../Obenaus_oJ_Ecotourism.pdf.
- Eminağaoğlu, Ö. ve Akyıldırım Beğen, H. (2015). Artvin’de Botanik Turizmi Potansiyeli, (Ed. Ö. Eminağaoğlu), *Artvin’in Doğal Bitkileri*, İstanbul: Promat Basım Yayın.
- Erdoğan N. (2014). Ekoturizm, Turizm, Çevre ve Sürdürülebilirlik. In:Reyhan Hakan, Mutlu Ahmet, Doğan Hüseyin, Reyhan Ayşen editors. *Sosyal Çevre Bilimleri*, (143-185), Ankara: Siyasal Yayınları.
- Erdoğan, N. (2003). Kitle turizmi, alternatif turizm ve ekoturizmde sürdürülebilirlik üzerine bir değerlendirme, *Türkiye'nin Alternatif Turizm Potansiyeli Ve Güncel Sorunları Konferansı*.
- FAO (2018). The European market for mussels. <http://www.fao.org/in-action/globefish/fishery-information/resourcedetail/en/c/338588>, (Erişim tarihi: 13.01.2022).

- Farrell, T., Marion, J. I. (2001). Identifying and assessing ecotourism visitor impacts at eight protected areas in costa rica and belize, *Environmental Conservation*, 28 (3), 215-225.
- Fennell, D. A. (2001). A Content analysis of ecotourism definitions. *Current Issues In Tourism*, 4(5), 403-421.
- Fung, T. & Wong, F. K. (2007). Ecotourism planning using multiple criteria evaluation with GIS. *Geocarto International*, 22(2): 87-105
- Fyall, A. and Garrod, B. (2005). *Tourism marketing: A collaborative approach*. Clevedon: Channel View Publications.
- Geçgin, E. ve Korucuk, M. (2017). *Genel Turizm*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Gedik, İ. (2008). Ulukışla Müdafaa-i Milliye Cemiyeti ve faaliyetleri 1919-1920. *Niğde, Aksaray Ve Nevşehir Tarihi Üzerine*, (Ed. Prof. Dr. Musa Şaşmaz), İstanbul.
- Gunbayı, İ. (2019). Developing a qualitative research manuscript based on systematic curriculum and instructional development. *European Journal of Social Sciences Studies*, 3 (3), 124-153.
- Gülçubuk, B. ve Karabıyık, E. (2002). Avrupa Birliğine uyum sürecinde Türkiye'nin kırsal kalkınma politikası ve yükümlülükleri, *Türkiye V. Tarım Ekonomisi Kongresi*, 18-20 Eylül, 2002, Erzurum.
- Güngörür, M. N. & Mol, S. (2019). Bir Gıda Olarak Midye. *Aydın Gastronomy*, 3 (2) , 119-127.
- Harilal, V. ve Tichaawa, M. T. (2020). Community Perceptions Of The Economic Impacts Of Ecotourism In Cameroon, *African Journal Of Hospitality, Tourism And Leisure*, 9(6), 959-978
- Hazar, A. (2007). *Spor ve Turizm*, Ankara: Detay Yayıncılık.

- Hoevenaars, K. and Yan, G. (2021). Lessons from the Young Turks: how Turkey became an aquaculture powerhouse. *The Fish Site*, <https://thefishsite.com/articles/lessons-from-the-young-turks-how-turkey-became-an-aquaculture-powerhouse/>, (Erişim tarihi: 13.10.2022).
- Holden, A. (2007). *Environment And Tourism*. Routledge.
- Holzner, M. (2011). Tourism and economic development: the beach disease?, *Tourism Management*, 32 (4), 922-933.
- Honey, M. (2008). *Ecotourism And Sustainable Development: Who Owns Paradise?*, Island Press, (2. Edition), Washington.
- Husic, M., ve Cicic, M. (2009). Luxury consumption factors. *journal of fashion, Marketing and Management*, 13(2), 231–245.
- Inskeep, E. (1991). *Tourism planning: an integrated and sustainable development approach*. Van Nostrand Reinhold.
- Instituto de Estudios Turísticos. (2009). *Encuesta de Gasto Turístico. Year 2008*. Madrid: Secretaría General de Turismo.
- İri, R. (2009). *Niğde İlinin Turizm Açısından Pazarlanması*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde: Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İrkin, L. C., Çakına, S., Özdemir, İ., & Öztürk, Ş. (2021). Effect of Mediterranean Mussels (*Mytilus galloprovincialis*) from polluted areas on hepatotoxicity in rats by immunohistochemical method. *Acta Aquatica Turcica*, 17(1), 108-118.
- Jiang, J. (2008). *Evaluation of the potential of ecotourism to contribute to local sustainable development: a case study of tengtou village*, Massey New Zealand: Massey University, Ph. D. Thesis, China, P. 119.
- Kahraman, N. ve Türkay, O. (2014). *Turizm ve Çevre*. Ankara: Detay Yayıncılık.

- Kahyaoğlu, N., Güvendi, N., Karahan, S. Ve Ertuğrul, M. H. (2019). Gümüşhane ilinin ekoturizm potansiyeli açısından değerlendirilmesi. *Imfes*, 03-05 Ocak, Kahramanmaraş.
- Kanatlı, M. (2008), Havza planlamasında sürdürülebilir kırsal kalkınma ve önemi. *TMMOB 2. Su Politikaları Kongresi*, 297-307.
- Kantarcı, K. (2007). *Kuzey Afrika ve Asya ülkeleri için stratejik bir sektör: turizm*, 38. ICANAS, Ankara.
- Kapferer, J.N. and Bastien, V. (2009) *The luxury strategy: break the rules of marketing to build luxury brands*. Kogan Page, London.
- Karadeniz, C. B., Kabacık, M. Ve Sarı, S. (2018). Ordu ilinde ekoturizm uygulamaları, Kabakdağı, Kayabaşı örneği. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(2), 323-337.
- Karasar, N. (2009) *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Nobel Yayınları, Ankara.
- Karasu S (2016) Rize için alternatif bisiklet turizmi, *II. Rize Sempozyumu: Turizm*, 4-6.
- Kartal, G. (2021). *Trabzon'daki Yerel Halkın Ekoturizme Yönelik Tutum Ve Algılarına İlişkin Bir Çalışma*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Giresun.
- Kasalak, M. A. Ve Akıncı, Z. (2015). Ekoturizmin yerel halk üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesi. *International Journal Of Social Sciences And Education Research*, 1(1), 189- 196
- Kavak, M. (2015). *Edremit Körfezi Kuzey Kıyılarında Yerel Halkın Ekoturizme Yönelik Bilinç Algısı Ve Tutumları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Kaya, L. G., Aslan, F. ve Yılmaz, B. (2011). Muğla-Dalyan turizminin özel çevre koruma bölgesi üzerine etkileri. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 1 (3): 255-266
- Kaypak, Ş. (2010). Ekolojik turizmin sürdürülebilirliği, Alanya İşletme Fakültesi Dergisi, 2(2), 93-114.
- Kaypak, Ş. (2012). Ekolojik turizm ve sürdürülebilir kırsal kalkınma. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14 (22): 11-29.
- Khabbazi, P.A., ve Yazgan, M. E. (2012). Kırsal peyzaj ve ekoturizm. *International Journal Of Social And Economic Sciences*. 2 (2): 5-9
- Khan, M. (19987). Tourism development and dependency theory: mass tourism vs. ecotourism, *Annals Of Tourism Research*, 24(4), 988-991.
- Khuntia, N., Ve Mishra, J.M. (2014). Economic and environmental aspects of sustainable tourism development- a conceptual study, *Atna Journal Of Tourism Studies*, 9(1), 15-28.
- Kibar, F. (2022). Niğde Kamp Yerleri, <https://blog.biletbayi.com/nigde-kamp-yerleri.html/>, (Erişim tarihi: 19.12. 2022).
- Kiper T. Uzun O. ve Üstün Topal T. (2017). Rural development oriented ecotourism planning on catchment basin scale: the case of pabuçdere and kazandere. catchment basins, *Journal Of Agricultural Science And Technology*, 19, 293-305.
- Kiper T., Uzun O., Özdemir G., Ve Üstün Topal T. (2016). Orman köylerinde ekoturizm planlama sürecinde turistlerin rolü: Kıyıköy örneği. *Duzce University Journal Of Forestry*, 12, 94-107.
- Kiper, T. (2006). Safranbolu Yörökköyü Peyzaj Potansiyelinin Kırsal Turizm Açısından Değerlendirilmesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara

- Kiper, T. (2011). The determination of nature walk routes regarding nature tourism in north-western Turkey: Şarköy District. *Journal of FoodAgriculture & Environment*, 9 (3-4).
- Kiper, T. (2012). Role of ecotourism in sustainable development. *CHAPTER METRICS OVERVIEW*, <https://www.intechopen.com/chapters/45414>, (Erişim Tarihi: 19.11.2022).
- Kiper, T., Uzun O., Özdemir G. ve Üstün Topal T. (2015). Kırsal kalkınma amaçlı ekoturizm planlaması: Kıyıköy Örneği. 213o298 Nolu Tübitak Projesi.
- Koçoğlu, P. (2008). *Ekoturizmin Sürdürülebilir Turizm Politikasındaki Yeri: Dünyadaki Ekoturizm Destinasyonlarının İncelenmesi*, Uzmanlık Tezi, Ankara: TC Kültür ve Turizm Bakanlığı Tanıtma Genel Müdürlüğü.
- Koens, J. F., C. Dieperink And Miranda; M. (2009). Ecotourism İs A Development Strategy: Experiences From Costa Rica”, *Environment, Development And Sustainability*, 11(6).
- Kozak, N., Kozak, M. A. ve Kozak, M. (2020). *Genel Turizm Bilgisi*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Kuntay, O. (2004). *Sürdürülebilir turizm planlaması*. Ankara: Alp Yayınevi.
- Kuter, N. ve Ünal, H. E. (2009). Sürdürülebilir kapsamında ekoturizmin çevresel, ekonomik ve sosyo-kültürel etkileri, *Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 9(2), 152-163.
- Kuter, N. ve Ünal, H. E. (2009). Sürdürülebilirlik kapsamında ekoturizmin çevresel, ekonomik ve sosyo-kültürel etkileri. *Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 9 (2): 146-156
- Laesser, C., Beritelli, P. and Bieger, T. (2009). Solo travel: explorative insights from a mature market (Switzerland). *Journal Of Vacation Marketing*, 15(3), 217-227.

- Lane, B. (1994). Sustainable rural tourism strategies: a tool for development and conservation. *Journal of Sustainable Tourism*, (2), 102-111.
- Lawson, R. and Hyde, K.F. (2003). The nature of independent travel. *Journal Of Travel Research*, 42, 13–23.
- Leung, Y.-F., Marion, J. L. and Farrell, T. A. (2008). The role of recreation ecology in sustainable tourism and ecotourism. S. F. McCool and R. N. Moisey içinde, *Tourism, recreation and sustainability: Linking culture and the environment* (19-37). Oxfordshire: CABI.
- Lii W. J. (2006). Community decision-making participation in development. *Annals of Tourism Research*, 33 (1): 132-143.
- Liu, Z. (2003). Sustainable tourism development: a critique. *Journal of Sustainable Tourism*, 11(6), 459-475.
- Mcintosh, R. (1977). Social tourism: annual congress of aiest. *Annals Of Tourism Research*, 5, 91-92.
- Medina, L. K. (2005). Ecotourism and certification: confronting the principles and pragmatics of socially responsible tourism. *Journal of Sustainable Tourism*, 13(3), 281-295.
- Mengi, A. ve Algan, N. (2003). *Küreselleşme ve yerelleşme çağında bölgesel sürdürülebilir gelişme, AB ve Türkiye örneği*, Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Meydan, K. (2020), *Küre Dağları Milli Parkı'nın Kastamonu İl Sınırlarında Ekoturizm Potansiyelinin Ecos Yöntemi İle Belirlenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kastamonu: Kastamonu Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Mol, S. (2006). Fayda ve Riskleriyle Midye. *Dünya Gıda Dergisi*, 5: 83-88, İstanbul.
- Moore R (2007). *Where to Watch Mammals in Britain and Ireland*. London: A & C Black.

- Nayir, O. (2009). *Isparta Yöresi Korunan Doğal Alanlarında Ekoturizm Talep Ve Eğilimlerinin Belirlenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Isparta
- Nel-lo, M. and Llanes, C. (2016). *Ekoturizm. Editoryal* UOC.
- Niğde İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, (2009), *Milli Mücadele'de Niğde*, Niğde.
- Niğde İl Kültür Ve Turizm Müdürlüğü. (2022). *Niğde*, <https://nigde.ktb.gov.tr/TR-214997/nigde-il-haritasi.html>, (Erişim Tarihi: 12.10.2022).
- Niğde Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (2020). *Niğde Kültür ve Turizm Müdürlüğü Stratejik Planı 2020-2023*. <https://nigde.ktb.gov.tr/Eklenti/73511,stratejik-plan-2020--2023pdf.pdf?0>, (Erişim Tarihi: 19.11.2022).
- Niğde Valiliği. (2022). *Tarihçe*, <http://www.nigde.gov.tr/tarihce1>, (Erişim Tarihi: 19.11.2022).
- Nueno, L. J. ve Quelch, J.A. (1998). The mass marketing of luxury. *Business Horizons*, 41(6): 61-688.
- Oflaz, M. (1992). *16. Yüzyılda Niğde Sancağı*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Oflaz, M. (2007). *TDV İslâm Ansiklopedisi*. C. 33, 95-98. <https://islamansiklopedisi.org.tr/nigde#1>, Erişim Tarihi: 12.10.2022).
- Oğurlu, İ. (1988). İşletme ormanlarında yaban hayatı habitatlarının düzenlenmesi, *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 38 (2), (S 120-135).
- Okuyucu, A. ve Akgiş, Ö. (2016). Türkiye'de konaklama sektörünün yapısal ve mekansal değişimi: 1990-2013. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 20(1), 249-269.
- Ounmany, K. (2014). *Community-Based Ecotourism İn Laos: Benefitis And Burdes Sharing Among Stakeholders*, Berlin: Hummoldt- Universitat Zu Berlin, Doctoral Dissertation, 18.

- Ovalı, P. K. (2006). Farklı Turist, Farklı Turizm, Farklı Mimari: Çevreci Turist, Ekolojik Turizm, Ekolojik Turizm Mimarisi, Turizm ve Mimarlık Sempozyumu, TMMOB Antalya Şubesi, Antalya.
- Ovalı, P. K.. (2006), Farklı turist, farklı turizm, farklı mimari: çevreci turist, ekolojik turizm, ekolojik turizm mimarisi, *Turizm ve Mimarlık Sempozyumu*, Antalya: TMMOB Antalya Şubesi.
- Öter, Z. ve Tütüncü, Ö. (2001). Turizm işletmelerinde kalite fonksiyon geçeri: seyahat acentelerine yönelik varsayımsal bir yaklaşım. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(3), 95-117.
- Özkarıcı, M. (2007). *TDV İslâm Ansiklopedisi*. C. 33, 95-98. <https://islamansiklopedisi.org.tr/nigde#1>, Erişim Tarihi: 12.10.2022).
- Özkoç, G. ve Çalışkan, N. (2018). *Lüks turizm, turizmde güncel konu ve eğilimler*, Ankara: Detay Anadolu Akademik Yayıncılık.
- Öztaş, K. (2006). Turizm Ekonomisi Genel Turizm Bilgileri. Nobel Yayınları, Ankara.
- Phau, I. ve Prendergast, G. (2000). Conceptualizing the country of origin of brand. *Journal of Marketing Communications*, 6 (3): 159 – 170.
- Podduwage, D. R. ve Ratnayake, R.M.P. (2020). Wildlife Photography over Nature Photography. *International Journal of Humanities and Social Science Invention (IJHSSI)*. 9 (2): 49-52.
- Polat, A. T. (2006). *Karapınar İlçesi Ve Yakın Çevresinin Peyzaj Özelliklerinin Ekoturizm Kullanımları Yönünden Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Polat, A. T. Ve Önder, S. (2006). Karapınar ilçesi ve yakın çevresinin peyzaj özelliklerinin ekoturizm kullanımları yönünden değerlendirilmesi üzerine bir araştırma. *Selçuk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 20 (40), 53-64.

- Romao, J. (2018). *Tourism, territory and sustainable development*, Singapore, Springer
- RPS, Royal Photographic society. (2014). Nature definition agreed Royal Photographic society RPS 2014. Available from <http://rps.org/news/2014/may/nature-definition-agreed>, (Erişim tarihi: 12.11.2022).
- Sarıkaya, A. (2004). *Dilek Yarımadası–Büyük Menderes Deltası Milli Parkı'nın Ekoturizm Yaklaşımı Çerçevesinde İrdelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Sarkım, M. (2008). Değişen seyahat eğilimleri kapsamında sürdürülebilir turizm anlayışının turizm politikaları üzerine etkileri. *2.Ulusal İktisat Kongresi*. İzmir.
- Seburn, D. (2020). The field herping guide: finding amphibians and reptiles in the wild, By Mike Pingleton And Joshua Holbrook, The Canadian Field Naturalist, 133(4), (S 384).
- Selçuk, N. ve Şahin, T. (2008). *Turizm Ekonomisi*, İstanbul: Lisans Yayıncılık
- Sevinç Ms (2019) Ekoturizm Potansiyeli İzmir Çiçekliköy Örneği, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Sevinç, M. S., *Ekoturizm Potansiyeli İzmir Çiçekli Köy Örneği*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir: İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Sezgin, M. ve Ünüvar, Ş. (2009). Kùltürler arası iletişimde turizmin önemi, alternatif turizm ve pazar olgusu. *Journal Of Azerbaijani Studies*.10-12 (1-2), S. 392-404
- Sözen, M. (2013). Kelebekler; Doğanın Sessiz Kanatları, *Zonguldak Karaelmas Üniversitesi*, 1-20

- Stem, C., Lassoie, J, Lee & Deshler, D. (2003). Community participation in ecotourism benefits: the link to conservation practices and perspectives. *Society and Natural Resources*. 16 (5): 387-413.
- Şahin, G. (2014). *Orman Kaynaklarının Ekoturizm Amaçlı Kullanımı*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Şahin, S. (2013). *Zamanti Çayı Havzası Ekoturizm Kaynaklarının Sürdürülebilir Turizm Açısından Değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şenok, F. (2001). *Türkiye Dalış Rehberi*. İstanbul: Net Turistik.
- Şenol, F. (2011). Kamp ve Karavan Turizmi. N. Hacıoğlu ve C. Avcıkurt (Ed.) içinde, *Turistik Ürün Çeşitlendirmesi* (481-499). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Tarım ve Orman Bakanlığı. (2022). Canlı Çift Kabuklu Yumuşakça Üretim Alanları Güncel Listesi, https://www.tarimorman.gov.tr/GKGM/Belgeler/DB_Hayvan_Sinir/cift_kabuklu_yumusakca_uretim_alanlari.pdf, (Erişim tarihi: 13.10.2022).
- TBMM Arşivi, 362 NSD, Tercüme-i Hâl Kâğıdı.
- The Green Globe 21 International Ecotourism Standard. (2004). Review of criteria, procedures and legal framework for ecotourism in Europe. *Ecoroute*, http://www.ecoroute.eu/brochures/Report_SW_Europe_draft30-04-2004.pdf, (Erişim Tarihi: 19.11.2022).
- TIES. (1990). Description and Ecotourism principles, *Ecotourism*, <http://www.ecotourism.org>, (Erişim Tarihi: 19.11.2022).
- Tisdell, C. & Wilson, C. (2002). Ecotourism for the survival of sea turtles and other wildlife. *Biodiversity and Conservation*. 11 (1): 521-538.

- Tisdell, C. (1998). Ecotourism: aspect of its sustainability and compatibilty with conservation, social and other objectives, *Australian Journal Of Hospitality Management*, 5(2), 11.21.
- Topsakal, Y., Yüzbaşıoğlu, N. ve Kocabıyık, M. S. (2018). Turizm endüstrisi ve inovasyon: bir meta-sentez çalışması. *Congress Book, Innovation and Global Issiues in Social Sciences III*, 26-28-29 Nisan 2018, Kaş / Antalya.
- Tosun, C, Erdoğan, N. and Erdoğan, İ. (2009). Seyahat acentelerinin faaliyetlerinin sürdürülebilir turizm anlayışı bağlamında değerlendirilmesi: Türkiye örneği. Ankara: TÜBİTAK.
- Tosun, C. (2001). Challenges of sustainable tourism development in the developing world: the case of Turkey. *Tourism Management*, 22(3), 289-303.
- Truong, Y., Simmons, G., McColl, R. ve Kitchen, P. J. (2008) Status and conspicuousness-are they related? Strategic marketing implications for luxury brands. *Journal of Strategic Marketing*, 16, 3, 189–203.
- Turespaña. (2007). Turismo cultural, de ciudad y de city break. Madrid: Secretaría General de Turismo, pp. 9-11.
- Turgut, F. (2019). *Turizm Eğitimi ile Spor Bilimleri Eğitimi Lisans Öğrencilerinin Spor Turizmine Yönelik Tutumlarının İncelenmesi (Düzce Üniversitesi Örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi, Düzce.
- Tutcu, A. (Şubat). Ekoturizm Ve Türkiye'nin Ekoturizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi", *Atlas Ulusal Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(6), 9-10.
- Türk Hava Kurumu (2017). *ÇHHA Uçuş Eğitim Okulu Yamaç Paraşütü Uçuş Eğitim Yönergesi 311*, (S 1-117).
- Türkay, O. ve Atasoy, B. (2021). Sürdürülebilir turizmin bir aracı olarak bisiklet turizmi: Avrupa Birliği (AB) örneği. *Turizm ve İşletme Bilimleri Dergisi*, 1(1), 50-69.

- Türker, N. (2013). Batı Karadeniz Bölümü ekoturizm kaynaklarının değerlendirilmesi ve bir ekoturizm rotası önerisi, *International Journal Of Social Science*, 6(4), 1093-1128.
- TÜSİAD. (2012). *Sürdürülebilir Turizm*. İstanbul: Türkiye Sanayici ve İşadamları Derneği.
- Ulaş, D. (2010). Macahel’de hidroelektrik santrallerin ve eko turizmin çevreye ve yöre halkına etkileri. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 21(1), 151-158.
- United Nations Environment Programme. (2005). *World tourism organization. making tourism more sustainable: A guide for policy makers*. France: Unep Publication.
- UNWTO. (2015). World tourism organization network. *World Tourism Organization*: <http://sdt.unwto.org/content/about-us-5>, (Erişim tarihi: 22.10.2022).
- Usta, Ö. (2016). *Turizm genel ve yapısal yaklaşım*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Vequist, G. & Licht, D. S. (2013). Wildlife Watching in America's National Parks: a Seasonal Guide, Ebsco Academic.
- Vigneron, F. ve Johnson, L.W. (1999). A review and a conceptual framework of prestigeseeking consumer behavior. *Journal of Consumer and Market Research*.
- Vishwanatha, S. ve Chandrashekara, B. (2014). A study on the environmental impacts of ecotourism in kodagu district, Karnataka. *American Journal of Research Communication*, 2(4): 256-265.
- Vladimir D & Jon H (2018). Mammalwatching: A new source of support for science and conservation. *International Journal Of Biodiversity And Conservation*, 10 (4), 154-160)
- Wall, G. (1997). Is ecotourism sustainable?. *Environmental Management*, 21(4), 483-491

- Weaver, D. B. (2001). *The Encyclopedia Of Ecotourism*. London: Cab International Publishing.
- Wight, P. (2011). Ecotourists: Not A Homogeneous Market Segment, *The Encyclopedia Of Ecotourism*, (Ed. David Bruce Weaver), Cab Publishing, (1. Baskı), New York, S. 37-62.
- Wilson, E. C. (2004). *A 'journey of her own'? the impact of constraints on women's solo travel*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Griffith University.
- Witt, L. D. (2011). *An ecotourism model for south african national parks*, North-West University, Potchefstroom.
- Wood, M. E. (2002). *Ecotourism: principles, practices & policies for sustainability*. Usa: United Nations.
- Yağcı Ö (2003) *Turizm Ekonomisi*, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Yalçınalp, E. (2005). *Trabzon'da Bazı Turizm Merkezleri Ölçeğinde Yayla Turizminin Ekoturizm Kapsamında İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Yarmacı, N., Keleş, M. ve Ergil, B. (2017). Su altı dalış turizminin mevcut durumu, sorunları ve geliştirilmesine yönelik öneriler: Kaş örneği, *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi* 1(1), (S 66- 87).
- Yavuz, M. (2011) *Afyonkarahisar-Sandıklı İlçesi Akdağ Tabiat Parkı'nın Ekoturizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yeşiltaş, M. (2018). Turizmin genel yapısı ve temel kavramlar. (Ed.) O. Emir, *Genel Turizm Bilgisi* (2-18). Eskişehir: Türkiye Cumhuriyeti Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Yılmaz, F. (1998), *Kurtuluş Savaşı ve Sonrasında Niğde*, Niğde.

Zaman, S. ve Doğanay, H. (2019). *Türkiye Turizm Coğrafyası*. Ankara: Pegem Akademi.

Zhijun Ma. (2021) https://www.researchgate.net/figure/Number-of-birdwatchers-and-birdwatching-societies-in-mainland-China-in-2000-2010_fig1_259433332, (Erişim tarihi: 13.10.2022).

EKLER

DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU VE EKO-TURİZME YÖNELİK TUTUMLAR

Sayın Katılımcı; Bu araştırma, “Niğde Ekoturizminde Yerel Halkın Ekoturizme Yönelik Bilinç Algısı Ve Tutumları” isimli tez araştırmasına veri temin etmek amacıyla hazırlanmıştır. Vereceğiniz cevaplar sadece bu araştırma için kullanılacak olup, kişisel bilgileriniz saklı tutulacaktır.

Çalışmaya göstereceğiniz yakın ilgi için teşekkür ederim.

Danışman Unvan İsim Soy isim

Araştırmacı İsim Soyisim

DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

1. Cinsiyetiniz?

Kadın Erkek

2. Yaşınız?

25 yaş ve altı 26-34 35-44 45-54 55 ve üzeri

3. Eğitim Durumu?

İlkokul ve Ortaokul Lise Önlisans Lisans Yüksek Lisans

4. Gelir Durumu ?

3000 TL ve altı 3001-5200 TL 5201-10.000 TL 10.001-15.000 TL 15.000 TL ve üstü

5. Medeni Durum?

Bekar Evli Boşanmış

6. Mesleğiniz?

Çiftçi Tüccar Esnaf Serbest Meslek İşçi Devlet memuru Emekli

Öğrenci Ev Hanımı

Diğer.....

EKO TURİZME YÖNELİK ALGILAMALAR

1. Ekoturizm kavramı sizce ne anlam ifade etmektedir? (birden çok şıkkı işaretleyebilirsiniz)

Doğayı anlatan ve içinde yaşanmasına imkân veren turizmdir.

Pahalı ve moda olan bir seyahat sunan turizmdir.

Stresten kaçış ve rahatlama sağlayan turizmdir.

Sportif faaliyetlerimi gerçekleştirebildiğim bir turizmdir.

Yerel kalkınmaya yardımcı olan bir turizmdir.

Doğa ile ilgili turlar ve aktiviteleri kapsayan turizmdir.

Diğer

2. Daha önce, sadece ekoturizm (doğa ile ilgili veya kültürel) amaçlı bir turizm faaliyetinde buldunuz mu?

Evet Hayır

3. Niğde'nin ekoturizm faaliyetlerine ne sıklıkla katılırsınız?

Hiç Katılmadım Nadiren Katılıyorum Ara Sıra Katılıyorum Sık Sık Katılıyorum

4. Sizce ilçenizde aşağıdaki eğlenceye dayalı ekoturizm faaliyetlerinden hangilerinin yapılma olanağı vardır?

- Balon turizmi Dağ
- Kaya tırmanışı
- Doğa keşfi
- Atlı doğa yürüyüşü
- Bisiklet turizmi
- Doğa yürüyüşü

EKO-TURİZME YÖNELİK TUTUMLAR

Aşağıda belirtilen yargılar ile ilgili görüşünüzü, “kesinlikle katılıyorum” “katılıyorum” “kararsızım”, “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” seçeneklerinden birine (X) işareti koyarak belirtiniz.

1. Ekoturizmin gelişmesi yörenin ekonomik durumunu iyileştirmiştir.

- Kesinlikle Katılmıyorum
- Katılmıyorum
- Kararsızım
- Katılıyorum
- Kesinlikle Katılıyorum

2. Ekoturizm yerel halk için yeni iş fırsatları doğurmuştur.

- Kesinlikle Katılmıyorum
- Katılmıyorum

- Kararsızım
- Katılıyorum
- Kesinlikle Katılıyorum

3. Ekoturizm sayesinde yerel halkın alım gücü artar.

- Kesinlikle Katılmıyorum
- Katılmıyorum
- Kararsızım
- Katılıyorum
- Kesinlikle Katılıyorum

4. Ekoturizm kırsal bölgelerin kentleşme olgusunu hızlandırır.

- Kesinlikle Katılmıyorum
- Katılmıyorum
- Kararsızım
- Katılıyorum
- Kesinlikle Katılıyorum

5. Ekoturizm farklı kültürlerin tanınmasında bir köprü görevi üstlenir.

- Kesinlikle Katılmıyorum
- Katılmıyorum
- Kararsızım
- Katılıyorum
- Kesinlikle Katılıyorum

6. Ekoturizm halkın yaşam kalitesini yükseltir.

- Kesinlikle Katılmıyorum
- Katılmıyorum
- Kararsızım
- Katılıyorum
- Kesinlikle Katılıyorum

7. Ekoturizm tarihi - kültürel dokunun korunmasına yardımcı olur.

- Kesinlikle Katılmıyorum
- Katılmıyorum
- Kararsızım
- Katılıyorum
- Kesinlikle Katılıyorum

8. Ekoturizm bölgenin tanıtımına katkı sağlar.

- Kesinlikle Katılmıyorum
- Katılmıyorum
- Kararsızım
- Katılıyorum
- Kesinlikle Katılıyorum

9. Ekoturizm, halkın çevreyi daha da temiz tutmasını sağlar.

- Kesinlikle Katılmıyorum
- Katılmıyorum
- Kararsızım
- Katılıyorum
- Kesinlikle Katılıyorum

10. Ekoturizm doğanın korunmasına destek olur.

- Kesinlikle Katılmıyorum
- Katılmıyorum
- Kararsızım
- Katılıyorum
- Kesinlikle Katılıyorum

11. Ekoturizm bölgede diğer ticari ve sanayi faaliyetlerin gelişmesini sağlar.

- Kesinlikle Katılmıyorum
- Katılmıyorum
- Kararsızım
- Katılıyorum
- Kesinlikle Katılıyorum

12. Ekoturizm, insanları birbirine yakınlaştırır.

- Kesinlikle Katılmıyorum
- Katılmıyorum
- Kararsızım
- Katılıyorum
- Kesinlikle Katılıyorum

13. Ekoturizm halkın sahip olduğu ulusal ve kültürel değerlerle övünç duymasına neden olur.

- Kesinlikle Katılmıyorum
- Katılmıyorum

- Kararsızım
- Katılıyorum
- Kesinlikle Katılıyorum

14. Ekoturizm stresten uzaklaşmayı sağlar.

- Kesinlikle Katılmıyorum
- Katılmıyorum
- Kararsızım
- Katılıyorum
- Kesinlikle Katılıyorum

15. Ekoturizm ilimizin dışa açılmasını sağlar.

- Kesinlikle Katılmıyorum
- Katılmıyorum
- Kararsızım
- Katılıyorum
- Kesinlikle Katılıyorum

16. Ekoturizm doğa ile baş başa bir tatil sunar.

- Kesinlikle Katılmıyorum
- Katılmıyorum
- Kararsızım
- Katılıyorum
- Kesinlikle Katılıyorum

